JOHN BANVILLE

Parodymų

KNYGA

JOHN BANVILLE

Parodymų KNYGA

TYTO ALBA

UDK 820(417)-3
Ba392

John BANVILLE
THE BOOK OF
EVIDENCE
Warner Books, 1991

Knygos vertimą rėmė
ILE (Ireland Literature Exchange)

ISBN 9986-16-209-2

I

Milorde, jūsų prašomas papasakoti teismui savo žodžiais, pasakysiu štai ką. Mane laiko čia uždarytą kaip kokį egzotišką žvėrį – paskutinį rūšies, laikytos išnykusia, atstovą. Turėtų leisti žmonėms apžiūrinėti mane – mergelių rijiką, grakštų ir pavojingą, kulniuojantį pirmyn atgal savo narve, kraupiais žaliais žvilgsniais besisvaidantį už grotų, – jie bent turėtų ką sapnuoti, naktį jaukiai įsisupę į patalus. Kai mane sugavo, jie draskėsi, kad pamatytų. Ko gero, būtų ir užmokėję už tokį malonumą. Jie šaukė man prakeiksmus ir grūmojo kumščiais iššiepę dantis. Atrodė kažkaip nerealu, baugu, bet ir juokinga matyti, kaip jie stoviniuoja ant šaligatvio it kino statistai – jauni vyrai pigiais lietpalčiais, moterys su pirkinių krepšiais ir vienas kitas tylus žilstelėjęs personažas, tiesiog stypsantis, godžiai įsistebeilijęs į mane, išsunktas pavydo. Paskui policininkas užmetė apklotą man ant galvos ir įgrūdo mane į budintį automobilį. Tada nusijuokiau. Būta kažko neišvengiamai komiško toje tikrovėje – banalioje kaip visada, – kuri išpildė mano blogiausias fantazijas.

Beje, dėl to apkloto. Ar jį paėmė tam kartui, ar visada tokį laiko bagažinėje? Tokie klausimai man dabar rūpi – mąstau apie juos. Na ir įdomiai turėjau atrodyti, pagautas prašaliečio

žvilgsnio – sėdintis gale kaip kokia mumija, mašinai lekiant šlapiomis, saulėtomis gatvėmis ir reikšmingai bliūvojant.

O dar šita skylė. Pirmiausia man įspūdį padarė triukšmas. Baisus klegesys, šūkavimai ir švilpavimai, kvatojimo papliūpos, rietenos, kūkčiojimas. Bet būna ir ramybės akimirkų, tarsi ūmai užgriūtų didelė baimė ar didis liūdesys, atimdamas mums amą. Oras koridoriuose tvyro sustingęs, kaip stovintis vanduo. Jis atmieštas lengvučiu karbolio dvoksmu, bylojančiu apie laidojimo kriptą. Iš pradžių vaizdavausi, kad tai aš – tai yra maniau, kad tas kvapas nuo manęs, mano indėlis. Gal taip ir yra? Dienos šviesa irgi keista, net ir lauke, kieme, tarsi jai kas būtų atsitikę, kažkas su ja padaryta prieš praleidžiant iki mūsų. Ji rūgštaus, citrininio tono ir būna dviejų ryškumo lygių: arba tokia dulsva, kad nieko nesimato, arba rėžianti akis. Apie įvairias tamsos rūšis nekalbėsiu.

Mano kamera. Mano kamera tokia... Ką čia ir kalbėti.

Sulaikytiesiems skiriamos geriausios kameros. Taip ir turėtų būti. Juk dar ims ir paaiškės, kad aš nekaltas. Oi, tik nereikia juoktis, per daug skauda, ima baisiai diegti, tarsi širdį kas spaustų – matyt, mano kaltės našta. Turiu čia stalą ir vadinamąjį krėslą. Yra net televizorius, nors aš retai jį žiūriu – dabar, kai mano byla *sub judice*, per žinias apie mane nebekalba. Sanitariniai įrengimai anaiptol ne per geriausi. Išpilti naktipuodį – taikli frazė. Kažin, gal galėčiau čia gauti katamitą, tai yra gal veikiau neofitą? Na, kokį jauną vyruką, mitrų ir uolų, ir ne per daug įnoringą. Tai neturėtų būti sunku. O gal ir žodyną pavyktų gauti.

Labiausiai man nepriimtinas visur tvyrantis spermos kvapas. Čia viskas juo persisunkę.

Prisipažįstu, kad turėjau beviltiškai romantiškų lūkesčių dėl to, kaip čia klostysis. Kažkaip vaizdavausi esąs lyg ir įžymybė, laikomas atskirai nuo kitų kalinių specialiame flygelyje, kur priiminėčiau grupes rimtų svarbių žmonių ir postringau-

čiau jiems apie didžiąsias šiandienos problemas, darydamas įspūdį vyrams ir sužavėdamas damas. Kokia įžvalga! – aikčiotų jie. Koks užmojis! Mums sakė, kad jūs – šaltakraujiškas žiaurus žvėris, bet dabar, kai pamatėme jus, kai išgirdome, ką ten!.. Ir štai aš: nutaisęs elegantišką pozą, savo asketišką profilį iškėlęs į grotuoto lango šviesą, čiupinėjantis iškvėpintą nosinaitę ir vypsantis pro ūsą – Žanas Žakas, kultūringas žudikas.

Na, ne taip, visai ne taip. Bet ir kitų klišių čia nė kvapo. Kur valgyklos riaušės, masiniai pabėgimai ir kiti dalykai, taip pažįstami iš didžiojo ekrano? Kurgi scena vaikštynių kieme, kai beldikas nudaigojamas peiliu, kol pora tamsiabarzdžių žaliūkų vaidina muštynes dėmesiui nukreipti? Kada prasidės masiniai išprievartavimai? Kur tau – čia viskas kaip už sienos, dar net labiau. Esam pametę galvas dėl fizinio komforto. Visada prišildyta kaip inkubatoriuj, o vis tiek be galo skundžiamasi dėl skersvėjų, gnaibančio šalčio ir naktį sustirusių kojų. Maistas taip pat svarbus – knebinėjam savo pliurzą lėkštėse, uostinėjam ir dūsaujam, lyg būtume gurmanų sueigoje. Atėjus siuntiniui, žinia sklinda kaip gaisras. *Ei! Ji jam atsiuntė Batenbergo tortą! Naminį!* Tiesiog kaip mokykloje – nevilties ir jaukumo mišinys, slopus ilgesys, triukšmas ir visur, visada tas ypatingas pilkas, šiltas vyrų tvaikas.

Sako, buvo kitaip, kai čia laikė politinius. Jie žingsniuodavo užlaužtom rankom koridoriais, šūkalodavosi tarpusavy prasta airių kalba, keldami daug juoko paprastiems nusikaltėliams. Bet paskui jie visi pradėjo bado streiką ar ką nors tokio, buvo perkelti į kitą vietą ir gyvenimas grįžo į įprastines vėžes.

Kodėl mes tokie paklusnūs? Gal dėl to, kad, girdi, kai ko įberia į arbatą geismui nuslopinti? O gal dėl narkotikų. Gerbiamasis teisėjau, aš žinau, kad niekas, net prokurorai, nemėgsta beldikų, bet manau turįs pareigą pranešti teismui apie

šioje institucijoje vykstančią guvią prekybą uždraustomis medžiagomis. Prisideda ir mentai, noriu pasakyt – prižiūrėtojai, galiu pateikti jų numerius, jeigu man garantuos apsaugą. Visko galima gauti: užvedančių ir kertančių, ramiukų, hero, kreko – ko tik užsimanysit; aišku, jūsų kilnybė negalit žinoti tų visų dugno žodelių, aš ir pats išmokau tik čia patekęs. Kaip galite įsivaizduoti, labiausiai piktnaudžiauja jaunimas. Juos bemat atpažįsti – stamalinėja trapais kaip lunatikai svajinga, blausia tikro apdujėlio šypsenėle. Tačiau yra ir tokių, kurie nesišypso, ir atrodo, kad niekada nesišypsos. Tie jau nusibaigę – pražuvėliai. Jie stovi stebeilydami į šalį tuščia užsimiršimo mina, kaip kad sužeisti gyvūnai žvelgia tolyn nuo mūsų, tarsi būtume jiems tik šmėklos, o jų skausmas tarptų kitame, ne mūsų, pasaulyje.

Bet ne, tai ne tik narkotikai. Netekome kažko esminio, mums išmuštas pamatas iš po kojų. Jau kaip ir nebe visai vyrai. Senbuviai, tipai, padarę tikrai įspūdingų nusikaltimų, dimbinėja it pasipūtusios našlės, išblyškę, suglebę, įdubusiomis krūtinėmis ir galingais pasturgaliais. Jie kivirčijasi dėl bibliotekos knygų, kai kurie netgi mezga. Jaunieji irgi turi hobių – prisliūkina prie manęs poilsio kambaryje sudrėkusiomis veršelio akimis ir droviai rodo savo rankų darbus. Jei man reikės liaupsinti dar bent vieną laivuką butelyje, imsiu staugti. Bet kad jie tokie liūdni, tokie trapūs – tie plėšikai, prievartautojai, kūdikių talžytojai. Galvojant apie juos, man visada prieš akis iškyla – nežinau kodėl – ruoželis dygios žolės ir vienas medis, kuriuos įžiūriu pro savo langą, skruostu prisispaudęs prie grotų, žvelgdamas įstrižai pro vielas ir sieną.

Prašom atsistoti, uždėti čia ranką ir aiškiai pasakyti savo vardą ir pavardę. Frederikas Čarlzas Sent Džonas Vanderveldas Montgomeris. Ar prisiekiate sakyti tiesą, visą tiesą ir vien tik

tiesą? Nejuokinkit. Aš noriu iškart pakviesti pirmą liudininkę. Savo žmoną. Dafnę. Taip, tai buvo... yra jos vardas. Kažkodėl žmonėms jis visada atrodydavo mažumėlę komiškas. O aš manau, kad jis labai gerai atitinka jos vilgšną, tamsų, trumparegystės paženklintą grožį. Regiu ją – mano laurų damą – gulinčią pusiausėda saulės nutviekstoje proskynoje, kiek pyktelėjusią, žvelgiančią į šalį rūgštoka mina, kai koks dievukas fauno pavidalu, pūsdamas nendrės dūdelę, laigo ir strikinėja, bergždžiai išliedamas jai širdį. Ta išsiblaškiusi, lyg ir ko nepatenkinta išraiška pirmiausia mane ir patraukė prie jos. Ji nebuvo miela, nebuvo gera. Kaip tik man. Bene jau galvojau ateisiant metą, kai reikės, kad man atleistų – kas nors, bet kas, o geriausia kas nors iš saviškių.

Kai sakau, kad nebuvo gera, tai nereiškia, kad buvo nedora ar pagedusi. Jos ydos – grynas niekis palyginti su dantytais trūkiais, išraižiusiais mano sielą. Daugiausia, kuo ją gali kaltinti, tai tokiu moraliniu tinguliu. Kai kuriais dalykais ji nė už ką neapsunkins savęs, kad ir kokie priesakai stumtų juos jos atbukusiam dėmesiui. Nesirūpino mūsų sūnumi – ne todėl, kad nebūtų jo savaip mylėjusi, bet tiesiog jo poreikiai jos iš esmės nedomino. Būdavo, užtinku ją sėdinčią ant kėdės, žvelgiančią į jį stiklinėmis akimis, tarsi bandytų prisiminti, kas gi jis per vienas ir kaip čia atsirado, kad dabar prisidaręs voliojasi ant grindų jai po kojom. Dafne! – šnypšdavau. – Dėl Dievo meilės! Ir neretai ji, būdavo, pažvelgs į mane taip pat, tuo pačiu tuščiu, keistai nutolusiu žvilgsniu.

Žiūriu, kad nesiliauju kalbėjęs apie ją būtuoju laiku. Kažkodėl atrodo, kad taip ir reikia. Nors ji dažnai aplanko mane. Atėjusi pirmą kartą paklausė, kaip čia atrodo. Ojė! – atsakiau. – Triukšmas! Ir tie žmonės! Ji tik linktelėjo ir blausiai šyptelėjo, ir ėmė tingiai dairytis į kitus lankytojus. Matot, mudu suprantam vienas kitą.

Pietų kraštuose jos vangumas persimainydavo į kažkokį

goslų glebumą. Prisimenu vieną tokį kambarį su žaliomis langinėmis, siaura lova, vangogiška kėde ir lauke pulsuojančiu Viduržemio pakrantės pusiaudieniu. Ibisoje? Iskijoje? Gal Mikone? Visada saloje – malonėkit užfiksuoti, raštininke: galgi tai šį tą reiškia. Dafnė mokėdavo stebuklingai sparčiai išsinerti iš drabužių – regis, vos gūžtelėdama pečiais, tarsi sijonas, palaidinė, kelnaitės ir visa kas būtų buvę vientisas rūbas. Ji didelė moteris – nestora, netgi neapkūni, bet vis dėlto svari ir gražiai darni: matydamas ją nuogą, visada norėdavau glamonėti, kaip kad norėčiau glamonėti skulptūrą – delnu svarstydamas išlinkius, nykščiu perbraukdamas per glotnias linijas, jausdamas vėsą, aksominę akmens faktūrą. Raštininke, išbraukite tą paskutinį sakinį – jis atrodys pernelyg prasmingas.

Tie tvylantys pusiaudieniai, tame kambaryje ir daugybėje kitų panašių – Dieve mano, perbėga virpulys apie juos pagalvojus. Negalėdavau atsispirti jos nerūpestingam nuogumui, to žvilgančio kūno svarumui ir sodrumui. Ji, būdavo, gulės šalia manęs – atsaini maja, stebeilydama už manęs, į šešėliuotas lubas arba į kaitrios baltos šviesos sprogį tarp langinių, kol galiausiai man pavykdavo – niekada dorai nesupratau kaip – nuspausti joje slaptą nervą, ir tada ji sunkiai, spėriai pasisukdavo į mane su aimana ir įsikibdavo tarsi krisdama, lūpomis įsisiurbdavo į kaklą, aklais pirštų galiukais čiupinėdavo nugarą. Visada būdavo atsimerkusi, blandus minkštas pilkų akių žvilgsnis bejėgiškai klaidžiodavo, baidydamasis mano jai primetamo švelnaus smurto. Negaliu apsakyti, kaip mane jaudindavo ta skaudi, žeidžiama išraiška – visai kitokia nei įprastinė. Bandydavau įteigti jai nenusiimti akinių, kai šitaip gulėdavome lovoje, kad ji atrodytų dar labiau sutrikusi, dar bejėgiškesnė, bet man nė karto nepavyko, kad ir kaip gudraudavau. O prašyti juk negalėjau. Paskui atrodydavo tarsi nieko nebuvę, ji nupėdindavo į vonią panėrusi pirš-

tus į plaukus, palikdama mane pasliką ant sumirkusios paklodės, tirtantį, aikčiojantį, tarsi ką tik po širdies priepuolio, kurį tam tikra prasme, regis, iš tiesų patirdavau.

Manau, ji niekada nenutuokė, kaip smarkiai mane sukrečia. Rūpestingai slėpiau tai nuo jos. Oi, tik nepamanykit, kad bijojau būti pavergtas jos galios ar kaip nors panašiai. Tiesiog toks žinojimas tarp mūsų būtų buvęs, na, netinkamas. Mat būta santūrumo, takto, kurį nuo pat pradžių be žodžių sutarėme išsaugoti. Taip, mudu supratome vienas kitą, bet tai nereiškia, kad pažinojome arba norėjome pažinti. Kaipgi būtume išlaikę tą savaiminį kilnumą, abiem tokį svarbų, jeigu podraug nebūtume išlaikę savo esminio vidinio slaptingumo? Kaip būdavo gera atsikelti popietės vėsoje ir palengva kulniuoti siauromis gatvelėmis iki prieplaukos per ryškią saulės ir šešėlių geometriją. Mėgdavau stebėti Dafnę, einančią prieky, jos tvirtiems pečiams, jos klubams po lengva suknelės medžiaga judant slopiu sudėtingu ritmu. Mėgdavau stebėti ir salos gyventojus, palinkusius prie anyžinės taurelių ir drumzlinos kavos puodeliukų, driežų akimis sekančius ją praeinančią. Štai šitaip, šunsnukiai, geiskit jos, geiskit.

Prieplaukoje visada būdavo baras, visada toks pat kiekvienoje saloje – su lauke stovinčiais keliais staliukais ir plastikinėmis kėdėmis bei palinkusiais saulės skėčiais, reklamuojančiais „Stella“ arba „Pernod“, ir tarpdury rymančiu storu tamsaus gymio šeimininku, krapštančiu dantis. Ir klientai visada tie patys: keletas prakaulių grubių tipų išblukusiais džinsais, narčių akių moterys saulėje sudiržusia oda, storas seniokas kepure su snapeliu bei žilomis žandenomis ir, žinoma, vienas kitas agrastas – su apyrankėmis ir pikantiškais sandalais. Tai būdavo mūsiškiai – mūsų kompanija, draugai. Dažnai net jų vardų nežinodavom, nei jie mūsų, vadindavom vienas kitą drangužiu, biču, šefu, meilute. Gerdavom kokį brendį ar *ouzo* – bet kokį pigiausią vietinį nuodą – ir garsiai šnekėdavom

apie kitus draugus, kurių kiekvienas originalas, kituose baruose, kitose salose, ir vis nuolat smaigstydavom vienas kitą akimis, net ir šypsodamiesi, dairydamiesi nežinia ko, gal kokios spragos, akimirką neapsaugoto silpno sparno, į kurį galėtume suleisti iltis. Ponios ir ponai prisiekusieji, jūs matydavote mus, mes buvome dalis vietinio kolorito jūsų turistinėse kelionėse, jūs praeidavote pro mus ilgesingai nužvelgdami, o mes nekreipdavome į jus dėmesio.

Šioje šutvėje mudu su Dafne dominavome su didingu atsainumu – tarsi ištremtas karalius su karaliene, kasdien laukiantis žodžio apie kontrrevoliuciją ir kvietimo grįžti į rūmus. Apskritai žmonės, kaip pastebėjau, mūsų prisibijojo, kartkarčiais jų akyse aptikdavau neramų, įsiteikiamą, lyg ir šunišką žvilgsnį, o kartais apmaudų dėbsojimą, pasalūnišką ir niaurų. Mąsčiau apie šį reiškinį – man jis atrodo reikšmingas. Kuo gi mes – arba veikiau kuris nors *mūsų* – jiems imponavo? Na, mudu stambūs, aš išvaizdus, Dafnė graži, bet tai juk negalėjo būti vienintelis motyvas. Ne, gerokai pasvarstęs, aš padariau tokią išvadą: jie vaizdavosi mumyse atpažinę darną ir pilnatvę, esminį autentiškumą, kurio jiems stigo ir kurio manė nesą tikrai verti. Mudu buvome... na, taip, buvome herojai.

Žinoma, man visa tai atrodė absurdiška. Ne, palaukit, esu čia prisiekęs – privalau sakyti tiesą. Aš tuo mėgavausi. Mėgaudavausi ramiai sėdėdamas saulėje su savo spindinčia, negarbinga karaliene pašonėje ir tylomis priiminėdamas mūsų margo dvaro pagarbą. Nutaisydavau ypatingą, blandžią šypsenėlę – ramią, pakančią, su mažučiausiu žiupsneliu paniekos, – ypač ja apdovanodavau kvailesniuosius, bėdinus mulkius, kurie vapaliodavo staipydamiesi prieš mus kaip klounai, krėsdavo savo apgailėtinus fokusus ir žvengdavo kaip pamišę. Žvelgdavau jiems į akis ir matydavau jose save pakylėtą – šitaip valandėlę užmiršdavau, kas esu: niekingas dre-

bantis bėdžius, visai kaip jie, apimtas ilgesio ir neapykantos, vienišas, baikštus, kamuojamas dvejonių ir merdintis.

Štai taip aš patekau sukčiams į rankas: leidausi užliūliuojamas jausmo, kad esu nepažeidžiamas. Nesiekiu, milorde, pateisinti savo veiksmų – noriu tik paaiškinti juos. Tas gyvenimas – bastymasis iš salos į salą – skatino iliuzijas. Saulė, sūrus oras išsiurbdavo dalykų reikšmę, ir jie prarasdavo savo tikrąjį svorį. Mano instinktai, mūsų genties instinktai, tos spiralinės spyruoklės, užgrūdintos tamsiuose šiaurės miškuose, tenai atsileisdavo, gerbiamasis teisėjau, tikrai taip. Kaipgi tokiame švelniame, žydrame, akvareliniame ore kas nors galėtų būti pavojinga, nedora? Be to, blogi dalykai visada gi dedasi kur nors kitur, o blogi žmonės – niekada ne tie, kuriuos pažįsti. Pavyzdžiui, Amerikietis atrodė nė kiek ne blogesnis už kitus to meto šutvėje. Tiesą sakant, jis man atrodė ne blogesnis už mane patį – tai yra kokį aš save įsivaizdavau, nes tai dar, aišku, buvo iki to, kai patyriau, ką galiu padaryti.

Vadinu jį Amerikiečiu, nes nežinau arba neprisimenu jo vardo, bet nesu tikras, ar jis apskritai buvo amerikietis. Kalbėjo su nazaliniu prieskambiu, kurį galėjo būti išmokęs iš kino, ir šnekėdamas dairydavosi primerktomis akimis, tuo man primindamas kažkokią kino žvaigždę. Negalėjau rimtai žiūrėti į jį. Aš puikiai jį parodijavau – visada mokėdavau gerai mėgdžioti, – žmonės kvatodavosi taip netikėtai jį atpažinę. Iš pradžių maniau, kad jis gana jaunas, bet Dafnė nusišypsojo ir paklausė, ar aš pasižiūrėjau į jo rankas (ji tokius dalykus pastebėdavo). Jis buvo prakaulus ir raumeningas, vanagiško veido ir berniokiškais ežiuku kirptais plaukais. Nesiskirdavo su aptemptais džinsais, aukštakulniais auliniais batais ir odiniais diržais su didžiulėmis sagtimis. Labai jau kaubojiškai atrodė. Pavadinsiu jį... kuo čia pavadinus... pavadinsiu – Randolfu.

Jis įsigeidė Dafnės. Žiūrėdavau, kaip jis prislenka skersas, susikišęs rankas į ankštas kišenes, ir ima kadrinti – podraug pasipūtęs ir sunerimęs, kaip ir daugelis kitų iki jo, kurių ilgesį liudydavo įtempta baltuma tarpuakyje. Mane jis traktavo su budriu lipšnumu, vadindamas draugu ir netgi – gal aš tik įsivaizduoju? – *šefu*. Atsimenu, kaip jis pirmą kartą prisėdo prie mūsų stalo, žiogo kojomis apsivydamas apie kėdę ir parimdamas ant alkūnės. Jau maniau, kad išsitrauks tabako kapšelį ir viena ranka pasidirbs suktinę. Padavėjas – Pakas ar Pablas, jaunuolis karštomis akimis ir aristokratiškų pretenzijų – suklydo ir atnešė mums ne tuos gėrimus, o Randolfas nusitvėrė progos išdėti jį į šuns dienas. Vargšas vaikinas stypsojo susigūžęs, čaižomas prakeiksmų, vėl tapęs tuo, kuo visada buvo – valstiečio sūnumi. Kai jis nucampino, Randolfas pažvelgė į Dafnę ir išsišiepė, atverdamas šoninę eilę ilgų nugeltonijusių dantų, ir man pasidingojo šuva, kuris, paguldęs negyvą žiurkę savo kalei po kojų, atsitupia išdidus kaip povas. Suknisti ispaniūkščiai, burbtelėjo jis ir lūpų krašteliu imitavo spjūvį. Aš pašokau, griebiau stalą už krašto ir apverčiau, suvarydamas gėrimus jam į sterblę, o tada sušukau: kelkis ir surink, tu šikniau! Ne, ne, aišku, kad ne. Kad ir kaip man knietėjo visą stalą stiklo šukių suversti jam į absurdiškai išpūstą prarėžą, šitaip aš nesielgdavau, bent jau tada. Be to, ne mažiau už kitus džiaugiausi matydamas, kaip Pablas ar Pakas atsiima kas priklauso – tas pašlemėkas su savo dvasingais žvilgsniais, delikačiom rankelėm ir tais siaubingais gaktos plaukais ūsų vietoj.

Randolfas mėgo sudaryti įspūdį esąs labai pavojingas veikėjas. Jis kalbėjo apie tamsius darbelius, atliktus tolimoje šalyje, kurią vadino „Anapus balos“. Aš skatinau tuos bravūriškus pasakojimus, slapčia mėgaudamasis, kaip jis porina vis įterpdamas „nors apsišik“ ir „čia tai bajeris“. Buvo kažkas nuostabiai komiško suktame pagyrūno žvilgsnyje ir suktai

kuklioje intonacijoje, jo euforiškos savimeilės minoje ir tame, kaip jis išsiskleidžia it žiedas mano tylaus linksėjimo ir pagarbios reakcijos šilumoje. Visada gaudavau pasitenkinimo iš žmonių ydelių. Kvailį ir melagį traktuodamas, tarsi laikyčiau jį dorumo įsikūnijimu, pakurstydamas jo pozas ir pramanus, jausdavau ypatingą malonumą. Jis sakė esąs dailininkas, kol jam uždaviau keletą nekaltų klausimėlių šia tema, – tada jis staiga pasidarė rašytoju. Iš tiesų, kaip vieną naktį nusitašęs man prisipažino, pinigų prasimanydavo stumdamas narkotikus salos turčiams skrajūnams. Aš, aišku, buvau sukrėstas, bet suvokiau gavęs vertingos informacijos ir vėliau, kai...

Bet man jau tai įgriso, reikia užraukti kriukį. Paprašiau jo, kad paskolintų man pinigų. Jis atsisakė. Priminiau jam tą girtą naktį ir pasakiau esąs tikras, kad policijai bus įdomu išgirsti, ką jis man papasakojo. Jis buvo sukrėstas. Susimąstė. Atsakė neturįs tiek faneros, kiek aš prašąs, jam teksią iš kur nors paimti, gal iš kokių pažįstamų. Ir prikando lūpą. Puiku, atsakiau, man nesvarbu iš kur. Pralinksmėjau ir buvau gana patenkintas savimi, vaidinančiu šantažuotoją. Nelabai tikėjausi, kad jis reaguos rimtai, bet, pasirodo, nepakankamai įvertinau jo bailumą. Jis atnešė pinigus, ir mudu su Dafne keletą savaičių atsakančiai smaginomės, ir viskas klojosi šauniai, tik kad tas Randolfas visur sekiojo man iš paskos. Jis apmaudžiai tiesmukai interpretavo tokius žodžius kaip *paskolinti* ir *grąžinti skolą*. Argi aš nesaugau jo purvinos paslapties, aiškinau jam, argi tai neteisingas atsiskaitymas? Tie žmonės, sakė jis, klaikiai timptelėdamas burną vypsnio labui, tie žmonės juokų nemėgsta. Atsakiau, kad džiaugiuosi tai girdėdamas – nesinorėtų gi manyti, kad turi reikalų, nors ir per tarpininką, su nerimtais veikėjais. Tada jis pagrasino pasakyti jiems mano pavardę. Nusijuokiau jam į akis ir nuėjau sau. Vis dar negalėjau rimtai žiūrėti į tai. Po kelių dienų atėjo į rudą popierių

suvyniotas paketėlis, adresuotas man nelabai raštinga ranka. Dafnė padarė klaidą – išvyniojo jį. Viduje buvo tabako skardinė – „Balkan Sobranie“: tai suteikė keistą kosmopolitinį atspalvį, – išklota vata, kurioje glaudėsi kurioziškai susivijęs, blyškus, kremzlėtas mėsos gabalėlis, apkepęs sukrešėjusiu krauju. Truko akimirką, kol suvokiau, kad tai žmogaus ausis. Nežinomo pjoviko darbas buvo prastas – ko gero, džyrinta su duonriekiu, sprendžiant iš dantyto rėžio. Skaudėjo – matyt, tą norėta pasakyti. Prisimenu, pagalvojau: kaip tinkama – ausis, šiame toreadorų krašte! Nors trūk iš juoko.

Suskatau ieškoti Randolfo. Prie kairiojo galvos šono jis turėjo prispaustą didelį marlės tamponą, prilaikomą įstrižai apjuosto ir ne per švariausio tvarsčio. Nebekėlė man minčių apie laukinius vakarus. Dabar, tarsi lemtis būtų nusprendusi paremti jo pretenziją dėtis dailininku, jis buvo stulbinamai panašus į vargšą pamišusį Vinsentą autoportrete, nutapytame jam susižalojus save iš meilės. Kai jis mane pamatė, maniau, kad pravirks, – atrodė kupinas savigailos ir apmaudo. Dabar tu pats su jais tvarkykis, tarė jis, skolingas jiems tu, o ne aš – aš jau užmokėjau, – ir niūriai prilietė ranka savo sutvarstytą galvą. Tada pavadino mane negražiu žodžiu ir nusliūkino skersgatviu. Nors švietė vidurdienio saulė, man nugara perbėgo šiurpulys, it šiaušiantis vandenį vėjo gūsis. Susimąstęs palūkėjau valandėlę tame baltame gatvės kampe. Mane pasveikino ant asiliuko jojantis senis. Netoliese tankiai tilindžiavo bažnyčios varpas. Kodėl, klausiau savęs, kodėl aš taip gyvenu?

Atsakymą į šį klausimą, be abejo, ir teismas norėtų išgirsti. Su savo kilme, savo išsilavinimu, savo... taip – savo kultūringumu, – kaip aš galėjau šitaip gyventi, susidėti su tokiais žmonėmis, prisivirti tokios košės? Atsakymas... – aš neži-

nau atsakymo. Arba žinau, bet jis per ilgas ir per painus, kad jį čia imčiausi dėstyti. Manydavau, kaip ir visi, kad aš pats lemiu savo gyvenimo eigą pagal tai, kaip ką nusprendžiu, bet palengva, žvelgdamas į vis ilgėjančius praeities metus, suvokiau, kad elgdavausi taip, o ne kitaip dėl to, kad kitaip negalėdavau. Prašau neįsivaizduoti, milorde – skubu pridurti: neįsivaizduokite, kad jums čia peršama apologija arba net gynyba. Aš noriu prisiimti visą atsakomybę už savo veiksmus – galų gale tik apie juos ir galiu pasakyti, kad yra mano, – ir iš anksto pareiškiu, kad neprieštaraudamas priimsiu teismo nuosprendį. Aš tik su visa pagarba klausiu, ar realu laikytis moralinės kaltės principo, atsisakius laisvos valios sampratos. Keblus klausimas, patikėkit, – tokius mes mėgstam aptarinėti čionais vakarais, gurkšnodami kakavą, kai sustingsta laikas.

Kaip sakiau, ne visada maniau, kad mano gyvenimas – kalėjimas, kuriame visi veiksmai nulemti pagal atsitiktinį modelį, nusviestą nežinomos ir nejautrios galios. Juk jaunystėje vaizdavausi save kaip architektą, kuris vieną gražią dieną pastatys aplink save nuostabų statinį – tokį didingą rūmą, erdvų ir šviesų, kuris apims mane visą, bet aš jame būsiu laisvas. Žiūrėkit, sakys jie, atpažindami šią didybę iš tolo, žiūrėkit, kaip tai solidu, kaip tvirta: aišku, kad tai jis, taip, jokių abejonių, tai šis žmogus. Tačiau tuo tarpu, neturėdamas tokio būsto, jaučiausi pažeidžiamas ir podraug nematomas. Kaip man nusakyti tą savijautą – lyg būčiau besvoris, bešaknis, plevenanti šmėkla? Kiti žmonės atrodė turį tankį, esatį, kurios man stinga. Tarp jų – tų didelių nerūpestingų būtybių – aš jaučiausi kaip vaikas tarp suaugusiųjų. Žvelgiau į juos išplėstomis akimis, stebėdamasis jų ramia savikliova gluminančio ir absurdiško pasaulio akivaizdoje. Nesupraskit manęs klaidingai, aš nebuvau gležna gėlelė – kvatodavau, šūkalodavau ir puikuodavausi kartu su geriausiais iš jų, – bet viduje, toje niūrio-

je, pritemusioje menėje, vardu širdis, stirksojau nejaukiai, pridėjęs delną prie burnos, tylus, pavydus, sutrikęs. Jie suprato, kaip kas yra, ar bent jau susitaikė su tuo. Jie žinojo, ką apie ką manyti, turėjo savo nuomonę. Jie žvelgė plačiai, tarsi nesuvokdami, kad viskas gali būti be galo skaidoma. Kalbėjo apie priežastį ir pasekmę, tarsi tikėdami, kad įmanoma izoliuoti įvykį ir išnagrinėti tyroje belaikėje erdvėje, atskyrus nuo pašėlusio visa ko siausmo. Jie, būdavo, kalbės apie ištisas tautas kaip apie pavienį asmenį, o juk ir apie asmenį kalbėti nors kiek tvirtai man atrodė neapdairu. Ak, jie nepažinojo suvaržymų.

Ir, tarsi būtų negana žmonių išoriniame pasaulyje, savyje aš taip pat turėjau įvaizdį, lyg ir kokį prievaizdą, nuo kurio gavau slėpti savo nepatiklumą. Pavyzdžiui, jeigu ką nors skaitydamas, kokią nors polemiką knygoje, entuziastingai pritardavau, o paskui galiausiai susigriebdavau visą autoriaus argumentaciją neteisingai supratęs, tiesiog ją išdūręs atžagariai, – būdavau priverstas žaibo greičiu atlikti salto ir tarti sau, tai yra savo antrajam „aš“, tam griežtam vidiniam seržantui, kad tai, kas ten sakoma, yra tiesa, kad aš niekada kitaip ir negalvojau, o jei ir galvojau, tai sugebėjimas, to net nepastebint, šokinėti nuo vienos nuomonės prie kitos rodo atvirą mąstymą. Tada aš nubraukdavau prakaitą nuo kaktos, atsikrenkšdavau, ištiesdavau pečius ir apdairiai žengdavau toliau, užgniauždamas apmaudą. Bet kam tas būtasis laikas? Argi kas nors pasikeitė? Tik tiek, kad vidinis stebėtojas pakėlė galvą ir užvaldė padėtį, o sutrikęs išorinis antrininkas gūžiasi viduj.

Kažin ar teismas įsivaizduoja, kiek man kainuoja ši išpažintis?

Ėmiausi mokslo studijų, kad rasčiau tikrumą. Ne, ne taip. Veikiau ėmiausi mokslo, kad geriau susitvarkyčiau su tikrumo stygiumi. Štai būdas – maniau – suręsti tvirtą statinį ant

žemės, visur kur, visada slystančios man iš po kojų. Ir man tai sekėsi – turėjau gabumų. Neturint įsitikinimų tikrovės, tiesos, etikos ir visų kitų didelių dalykų klausimais, buvo lengviau gyventi, – netgi atradau moksle nenuspėjamo, kunkuliuojančio pasaulio viziją, kuri man buvo šiurpiai pažįstama, nes materija man visada atrodė kaip atsitiktinių susidūrimų siausmas. Statistika, tikimybių teorija – tai buvo mano sritis. Ezoterinis reikalas, į kurį čia nesigilinsiu. Turėjau tam tikrą nujausmintą talentą, kuris buvo nemenkas netgi pagal bauginančias šios disciplinos normas. Mano studijų darbai buvo pavyzdingo aiškumo ir glaustumo. Mano profesoriai – apsmukę seniokai sugedusiais dantimis, prasmirdę cigarečių dūmais – mylėjo mane, nes atpažino mane turint tą retą negailestingą bruožą, dėl kurio stygiaus jie buvo pasmerkti auditorinio lažo gyvenimui. Ir tada mane pastebėjo amerikiečiai.

Kaip aš pamilau Ameriką – gyvenimas toje pastelinėje, saulės užlietoje vakarų pakrantėje mane išlepino visam laikui. Dar tebesisapnuoja man tai, ir viskas nepaliesta: gelsvai oranžinės kalvos, įlanka, rūke įsisupęs didingas ir dailus raudonas tiltas. Jaučiausi lyg pakilęs į kažkokią tolimą pasakišką plynaukštę, savo Arkadiją. Tokia prabanga, toks lengvumas, naivumas. Iš visų tos vietovės atsiminimų iš akies parinksiu vieną. Pavasario diena, universiteto valgykla. Pietų metas. Lauke, saulės nutviekstoje aikštėje, prie fontano laigo žavingos merguželės. Tą rytą mums paskaitą skaitė viešintis išminčius – vienas iš slėpinių didmeistrių, ir dabar jis sėdi su mumis prie stalo, geria kavą iš popierinio puoduko ir dantimis triauškina pistacijas. Prakaulus, ištįsęs žmogus pašiaušta garbanotų žilstančių plaukų kupeta. Jo nuotaikingas, su piktumo kibirkštėle žvilgsnis neramiai šmaižo šen bei ten, lyg ieškodamas, kas jį prajuokintų. Dalykas tas, mano brangieji, sako jis, kad visa ta velniava yra atsitiktinumas, grynas atsitiktinumas. Ir staiga žybt – ryklio šypsnys, ir jis mirkteli man –

dar vienam prašaliečiui. Prie stalo sėdintys fakulteto dėstytojai linkteli ir nieko nesako – augaloti, įdegę, rimti vyrai su marškiniais trumpomis rankovėmis ir plačiapadžiais batais. Vienas pasikrapšto skruostą, kitas atsainiai pasižiūri į stambų rankinį laikrodį. Lauke, grodamas fleita, pro šalį praeina šortais vilkintis, iki juosmens nuogas vaikinas. Merginos lėtai kyla, vis po dvi, ir lėtai nueina per pievą, priglaudusios prie krūtinių knygas it šarvus. Dieve mano, nejaugi aš iš tiesų ten buvau? Dabar, šitoje skylėje, man tai atrodo veikiau sapnas, nei prisiminimas: muzika, nepiktos menadės ir mes prie savo stalo – blandžios, ramios figūros, protingieji, posėdžiaujantys už lapus atspindinčio stiklo.

Jie ten buvo apsalę nuo manęs – mano akcento, peteliškių, grėsloko senojo pasaulio žavesio. Man buvo dvidešimt ketveri, o tarp jų jaučiausi pusamžis. Jie metėsi prie manęs rimtai užsidegę, tarsi pasišovę tobulėti. Kaip tik tuomet buvo įsisiūbavęs eilinis jų užsienio karas, rodos, visi protestavo, išskyrus mane – sukau ienas nuo jų žygių, jų sėdimųjų streikų, kurtinančių echolalijų, jiems atstojančių diskusijas, – bet net mano politinės pažiūros, ar veikiau jų nebuvimas, nekliudė, ir visų pavidalų bei spalvų gėlių vaikai virsdavo pas mane į lovą virpančiais žiedlapiais. Tik vieną kitą ryškiau prisimenu – galvodamas apie jas, matau lyg hibridą: su šios rankomis, anos akimis ir dar kitos kūkčiojimu. Iš tų dienų ir naktų teliko blausus saldžiarūgštis prieskonis ir kruopelė, menkutė žaltvykslė tos plevenančio lengvumo būsenos, tos, kaip čia pasakius, balaninės, ataraksinės palaimos – taip, taip, reikia gauti žodyną, – kurios apimtą jos palikdavo mane, nuo jų veiklių patarnavimų maudžiančiais raumenimis ir jų prakaito balzamu suvilgytu kūnu.

Amerikoje ir su Dafne susipažinau. Vieną popietę per pobūvį kažkokio profesoriaus namuose stovėjau verandoje su triguba džino porcija rankoje ir staiga žemiau, pievelėje, iš-

girdau tėviškės balsą: tylų, bet aiškų kaip vandens, tykštančio ant stiklo, garsas, ir su tuo letargijos prieskambiu – neabejotina mūsų draugijos gaida. Pažvelgiau, ir štai jinai – gėlėta suknele ir nemadingais bateliais, kaliausės šukuosena, būdinga tų dienų stiliui, suraukusi kaktą už neskoningu švarku vilkinčio vyriškio peties, – jam atsakinėjant plačiais gestais į kažkokį jos klausimą, ji tik linkčiojo ir nesiklausė nė žodžio. Tik žvilgtelėjau į ją ir tuoj nusigręžiau, nelabai žinau kodėl. Buvau prastos nuotaikos ir pusgirtis. Regiu tą akimirką kaip mudviejų bendro gyvenimo simbolį. Kitus penkiolika metų man buvo lemta vienaip ar kitaip vis nusigręžti nuo jos – iki pat to ryto, kai stovėjau salos garlaivyje prie turėklo, šnarpščiodamas dumbliną uosto orą ir vangiai mojuodamas jai ir vaikui – dviem mažoms figūrėlėms toli apačioje, prieplaukoje.

Padėties kvailumą jaučiau tiek pat kiek ir baimę. Jaučiausi idiotas. Ta bėda, į kurią įklimpau, buvo nereali – tiesiog beprotiškas sapnas, kurį koks negabus striukas storulis galėtų paversti trečiarūšiu filmu. Ilgus tarpsnius būdavau tai išmetęs iš galvos, kaip išmetamas net ir baisiausias sapnas, bet, žiūrėk, vėl paršliauždavo ta kibi šlykštynė, ir tada mane perliedavo kaitri siaubo ir gėdos banga – gėdos dėl savo paties paikumo, dėl aikštingo netoliaregiškumo, taip giliai mane įklampinusio.

Kadangi atrodė, jog mudu su Randolfu atsidūrėme tarp prasto kino personažų, maniau, kad kiti vaidmenys teks gaujai komiškų banditėlių – randuotų žaliūkų žemomis kaktomis ir skystais ūseliais, – kurie sustos aplink mane ratu susikišę rankas į kišenes ir, klaikiai išsišiepę, čiaumos dantų krapštukus. Tačiau buvau iškviestas į audienciją pas sidabraplaukį, baltu kostiumu vilkintį hidalgą, kuris sveikindamasis tvirtai paspau-

dė man ranką ir, neskubėdamas jos paleisti, pasakė esąs vardu Agirė. Jo elgesys buvo galantiškas ir dvelkė liūdesiu. Žmogus nederėjo prie tos aplinkos. Siaurais laiptais užlipau į suskretusį žemą kambarį virš baro. Ten stovėjo stalas, apdengtas vaškuote, ir pora pintinių krėslų. Po stalu ant grindų sėdėjo murzinas kūdikis, čiulpiantis medinį šaukštą. Kampe riogsojo dideliausias televizorius, kurio tuščiame, grėsmingame ekrane mačiau savo atspindį – be galo aukštą ir liesą, ir išlinkusį kaip lankas. Tvyrojo kepto maisto kvapas. Senjoras Agirė niekinamai įtariu žvilgsniu patyrinėjo vieną kėdę ir atsisėdo. Įpylęs mudviem vyno, kryptelėjo savo taurę draugiško tosto ženklan. Jis esąs verslininkas, paprastas verslininkas, o ne didis profesorius, – tai tardamas nusišypsojo ir santūriai nusilenkė, – bet vis dėlto esama tam tikrų taisyklių, moralinių imperatyvų. Vieną iš jų jis konkrečiai turįs galvoje: gal aš atspėsiąs kurį? Aš nebyliai papurčiau galvą. Jaučiausi kaip peliūkštis, su kuriuo terliojasi dabitiškas, nuobodžiaujantis senas katinas. Jo liūdesys sustiprėjo. Skolas, maloniai pratarė jis, skolas reikia grąžinti. Tai esąs dėsnis, kuriuo grindžiama komercija. Jis turįs vilties, kad aš suprasiu jo padėtį. Stojo tyla. Mane apėmė kažkokia šiurpi nuostaba: štai realus pasaulis – baimės, skausmo ir atpildo pasaulis, rimta vieta, o ne saulėtas aikštynas, kuriame aš iššvaisčiau kažkieno kito pinigus. Man reikia grįžti namo, galiausiai tariau nesavu balsu, ten yra žmonių, kurie man padės: draugai, šeima – galėčiau iš jų pasiskolinti. Jis pagalvojo ir paklausė, ar aš vyksiu vienas. Iš pradžių nesupratau, kur link jis kreipia, bet netrukus nusukau akis į šalį ir pralemenau: taip, taip, žmona ir sūnus tikriausiai liks čia. Vos tai pasakius, man čia pat už peties lyg ir pasigirdo siaubingas kvatojimas, laukinis patyčių ūbavimas. Jis nusišypsojo ir atsargiai papildė vyno per pirštą. Vaikas, žaidęs su mano batų raišteliais, ėmė rėkti. Buvau sudirgęs ir nejučia įspyriau tam varliūzui. Senjoras Agirė susiraukė ir

šūktelėjo per petį. Jam už nugaros atsidarė durys, ir iškišusi galvą kažką burbtelėjo nepaprastai stora, piktos išraiškos moteris. Ji vilkėjo juodą, be rankovių suknią kreivu apsiuvu, o jai ant galvos stirksojo žvilgantis, juodas, išsistiebęs perukas, prie kurio buvo priderintos dirbtinės blakstienos. Ji atkrypavo, sunkiai pasilenkusi paėmė kūdikį ir smarkiai sušėrė jam per veidą. Tas apstulbęs krūptelėjo ir, užgniaužęs kūkčiojimą, rimtai įbedė savo apskritas akis į mane. Moteriškė irgi dėbtelėjo į mane ir, paėmusi medinį šaukštą, nutrenkė ant stalo priešais mane. Tada, tvirtai įsitaisiusi vaiką ant milžiniško klubo, išklumpino iš kambario ir trinktelėjo durimis. Senjoras Agirė, lyg ir atsiprašydamas, gūžtelėjo pečiais. Ką aš manąs apie salos moteris? Aš sudvejojau. Pirmyn, pirmyn, pražvalėjo jis, juk aš tikrai turįs nuomonę tokiu svarbiu klausimu. Pasakiau, kad jos žavios, visai žavios, tiesiog žaviausios, kokias esu matęs. Jis patenkintas linktelėjo – tai ir tikėjęsis išgirsti. Ne, tarė jis, ne, per tamsios, per tamsios visose vietose, net ir tose, kurių nerodo saulei. Ir jis palinko į priekį su savo raukšlėta, sidabriška šypsena ir pakštelėjo pirštu man į riešą. Va, šiaurietės, o – tos blyškios šiaurietės. Koks odos baltumas! Koks delikatumas! Trapumas! Pavyzdžiui, jūsų žmona, tarė jis. Vėl stojo kvapą gniaužianti tyla. Mane pasiekė silpnai šaižūs muzikos akordai iš baro radijo apačioje. Koridos muzika. Po manimi subraškėjo kėdė – lyg tylus perspėjimas. Senjoras Agirė suglaudė elgrekiškas plaštakas ir pažvelgė į mane pro pirštų galų kuorą. Jūsų žmona, tarė jis išpūkšdamas tą žodį, jūsų gražuolė žmona – jūs pas ją greitai sugrįšit? Iš tiesų tai nebuvo klausimas. Ką aš galėjau atsakyti, ką galėjau padaryti? Tai iš tiesų irgi ne klausimai.

Dafnei pasakiau kaip galima mažiau. Ji, atrodo, suprato. Nekomplikavo padėties. Tuo Dafnė visada buvo šauni: ji nekomplikuoja padėties.

Kelionė namo buvo ilga. Temstant garlaivis prisišvartavo Valensijos uoste. Neapkenčiu Ispanijos – brutali, nuobodi šalis. Sėdau į naktinį traukinį ir įsigrūdau į trečios klasės kupė su keletu dvokiančių kaimiečių pigiais kostiumais. Negalėjau užmigti. Buvo karšta, skaudėjo galvą. Jaučiau, kaip lokomotyvas pūškuoja į ilgą plynaukštės šlaitą, ratams be galo kalant vis tą pačią frazę. Madride brėško blyškiai žydras rytas. Išėjęs sustojau prie stoties ir žvelgiau, kaip toli aukštybėje sukiojasi ir vartosi paukščių pulkas, ir – keisčiausias dalykas – mane užplūdo euforijos gūsis ar bent kažkas artimo jai, kas sužadino drebulį ir išspaudė ašaras. Matyt, dėl nemigos ir reto aukštumų oro poveikio. Ir kodėl gi aš taip aiškiai prisimenu save ten stovintį, dangaus spalvą, tuos paukščius, tą karštligiško optimizmo virpulį? Priėjau kryžkelę, tarsite jūs, – priešais mane šakojosi ateities keliai, ir aš, pats nepastebėdamas, pasirinkau blogą kelią: juk taip sakysite, argi ne – jums visur reikia įžvelgti prasmę, jūs geidžiate prasmės, kad net delnai prakaituoja ir sukaista veidai! Bet raminkis, Frederikai, raminkis. Dovanokite už šį protrūkį, gerbiamasis teisėjau. Tiesiog aš netikiu, kad tokios akimirkos ką nors reiškia – arba, tiesą sakant, bet kokios akimirkos. Gal jos ir gali būti svarbios. Galbūt net turi kokią nors vertę. Bet jos nieko nereiškia.

Štai – paskelbiau savo tikėjimą.

Kur aš sustojau? Madride. Pakeliui iš Madrido. Sėdau į kitą traukinį, vykstantį į šiaurę. Stoviniavome kiekvienoje pakelės stotelėje – maniau, jau niekada neišsigausiu iš tos baisios šalies. Kartą stovėjome valandą tuščioje vietoje. Sėdėjau toje tiksinčioje tyloje ir bukai spoksojau pro langą. Už apšneikštų gretimų bėgių driekėsi didžiulis, aukštas geltonas laukas, o tolumoje dunksojo melsvų kalnų virtinė, kurią buvau palaikęs debesimis. Švietė saulė. Praplasnojo pavargusi varna. Kažkas sukosėjo. Aš pagalvojau, kaip keista čia būti. Tai nereiškia, kad kur nors kitur būtų buvę mažiau keista. Noriu

pasakyti, kad – ak, aš nežinau, ką noriu pasakyti. Kupė oras buvo troškus. Sėdynės atsidavė dulkinu, nusėdėtu kvapu. Priešais įsitaisęs tamsaus gymio žemakaktis žmogelis pagavo mano žvilgsnį ir nenusuko akių. Tą akimirką man dingtelėjo, kad vykstu atlikti blogo darbo, ko nors tikrai kraupaus, už ką nebus atleidimo. Nuojauta čia pernelyg atsargus žodis. Aš žinojau. Negaliu paaiškinti kaip, bet žinojau. Buvau pasibaisėjęs savimi, padažnėjo kvėpavimas, galvoje ėmė tvinksėti lyg susigėdus, bet kartu su pasibaisėjimu radosi kvailas džiugesys – jis suspaudė man gerklę ir ėmiau dusti. Valstietis vis dar stebėjo mane. Jis sėdėjo kiek pasviręs į priekį, rankas ramiai susidėjęs ant kelių, kaktą palenkęs – podraug įsitempęs ir atsainus. Šie žmonės pratę taip spoksoti, jų tokia menka savivoka – rodos, įsivaizduoja, kad jų veiksmų kiti nepastebės. Tarytum žvelgtų iš kito pasaulio.

Aš, aišku, puikiai žinojau, kad virtau bėgliu.

Tikėjausi atvykti lyjant, ir iš tikrųjų Holihede dulkė smulkus šiltas lietutis, bet išplaukus į sąsiaurį vėl praspindo saulė. Buvo vakaras. Jūra plytėjo rami – aliejinis, įtemptas vandens meniskas, – padabinta purpurinio atspalvio ir kurioziškai aukšta bei išlinkusi. Iš priešakinės salės, kurioje sėdėjau, atrodė, kad pirmagalys vis kyla ir kyla, tarsi visas laivas būtų veržęsis pakilti į orą. Danguje priešais mus buvo vyšninis potėpis blyškių blyškiausioje žydrynėje ir sidabriškoje žalumoje. Pakėliau veidą į ramią jūršviesę, apkerėtas, viltingas, išsišiepęs kaip pamišėlis. Prisipažįstu, nebuvau visai blaivus – jau prakirtęs savo neapmokestinamo drūtvandenio davinį, ir oda ties smilkiniais bei apie akis neramiai įsitempusi. Tačiau ne tik nuo alkoholio man buvo gera, bet ir nuo daiktų glotnumo, paprastos pasaulio šilumos. Štai, tarkim, saulėlydis – kaip dosniai jis pateiktas: debesys, jūrą nutvieskusi šviesa, širdį gniaužiantis melsvai žalias tolis – viskas pateikta tarsi kokiam kenčiančiam paklydėliui klajūnui guosti. Niekaip neapsiprantu su būviu šioje žemėje. Kartais manau, kad mes čia esame per kažkokį kosminį riktą, kad buvome skirti visai kitokiai planetai, kitaip suklostytai, su kitais dėsniais ir kitom, niūresnėm, padangėm. Bandau įsivaizduoti tą mūsų tikrąją vietą,

kažkur skriejančią begaliniais sūkuriais galaktikos tolybėse. O ar tie, kuriems buvo skirta būti čia, yra tenai, suglumę, kamuojami ilgesio, kaip ir mes? Ne, jie jau seniai būtų išnykę. Kaipgi jie būtų galėję išgyventi, tie gležni žemiečiai, pasaulyje, sukurtame laikyti *mus*?

Balsai – pirmiausia mane išgąsdino balsai. Pamaniau, kad jie šiuo akcentu mausto, – skambėjo kaip gryna karikatūra. Du šiurkščių bruožų dokininkai, muitininkas kepure su snapeliu – mano tautiečiai. Perėjęs per didžiulę gofruotos geležies stoginę patekau į blėstantį vasaros vakaro auksą. Pravažiavo autobusas, dviratį minantis darbininkas. Sugedęs bokšto laikrodis teberodė neteisingą laiką. Visa tai taip jaudino – net nustebau. Mėgdavau šią vietą vaikystėje – molą, promenadą, žalią orkestro pakylą. Čia visada meiliai dvelkdavo melancholija, ramiu apgailestavimu – tarsi ore ką tik būtų nuščiuvusi miela smagi muzikėlė, paskutiniai sezono akordai. Mano tėvas šią vietą visada vadindavo Kingstaunu – vietinio marmaliavimo nepaisė*. Atsiveždavo mane čia sekmadienio popietėmis, kartais ir šiokiadieniais – per mokyklos atostogas. Iš Kūlgreindžo būdavo netrumpas kelias. Mašiną pastatydavo kely virš molo, duodavo man šilingą ir dingdavo, palikdamas, kaip sakydavo, manytis pačiam. Regiu save – varlių karalaitį, – įsitaisiusį ant aukšto sosto užpakalinėje „Morris Oxford“ sėdynėje, dorojantį ledų kūgį: mąžtantį saldėsio burbulą laižydavau moksliškai nuosekliai ir gręždamasis spoksodavau į praeinančius vaikštinėtojus, kurie baldavo užmatę mano grėsmingą žvilgsnį ir švysčiojantį grietiniuotą liežuvį. Nuo jūros dvelkdavo švelnus vėjelis – sūri oro siena atvirame au-

* *Kingstown* – angliškasis šio uosto Dublino įlankoje pavadinimas; 1921 m. jam grąžintas airiškas vardas Dūn Lieris [*Dún Laoghaire*] (*čia ir toliau vert. past.*).

tomobilio lange, su dūmų priemaiša iš pašto garlaivio, prisišvartavusio po manimi. Ant buriavimo klubo stogo plaikstydavosi ir plakdavosi vėliavos, o uoste siūbuodavo ir klingsėdavo stiebų tankumynas, it rytietiškas orkestras.

Motina per šias iškylas mūsų niekada nelydėdavo. Dabar aš žinau, kad jos tebuvo dingstis tėvui apsilankyti pas savo širdelę. Nepamenu, kad jis būtų elgęsis pasalūniškai, bent jau ne labiau kaip įprasta. Jis buvo lengvo, delikataus sudėjimo, blyškiais antakiais ir blyškiomis akimis, ir šviesiais ūseliais, kurie atrodė lyg ir kiek nepadoriai, kaip minkšta ir pūkuota kūno gaurų dalelė, per neapsižiūrėjimą patekusi ant veido iš kitos, slaptos jo asmens vietos. Jo lūpos dėl to atrodė stulbinamai gyvybingos – godus, tūžmingas, raudonspalvis gyvis, malantis ir urzgiantis. Visada būdavo daugiau ar mažiau įpykęs, verdantis apmaudu ir pasipiktinimu. Vis dėlto po šiuo nirtulio šydu jis, manau, buvo bailys. Buvo apimtas savigailos, įsitikinęs, kad pasaulis jį skriaudžia. Užtai lepino save, vis pasimalonindavo. Avėdavo rankų darbo batus ir puošdavosi „Charvet" kaklaraiščiais, gerdavo rinktinį raudonąjį vyną, rūkydavo Berlingtono arkados krautuvėje pirktas cigaretes, specialiai importuotas hermetiškose skardinėse. Dar tebeturiu, ar bent turėjau, jo rotango lazdą. Jis baisiai didžiavosi ja – mėgdavo man rodyti, kaip ji padaryta: iš keturių, o gal ir aštuonių, rotango stiebelių, pritaikytų ir sujungtų amatų meistro. Vos išlaikydavau rimtą veidą – jis taip juokingai įsijausdavo. Klydo įsivaizduodamas, kad jo daiktai liudija jo paties vertę, staipydavosi ir pūsdavosi, puikuodavosi savo brangenybėmis kaip mokinukas klasiška laidyne. Jis iš tiesų kai kuo buvo amžinas berniūkštis, nesubrendęs ir paaugliškas. Galvodamas apie mudu abu, regiu jį neįmanomai jauną, o save jau suaugusį – nuvargusį, suirzusį. Įtariu, kad jis prisibijodavo manęs. Dvylikos ar trylikos aš jau prilygau jam ūgiu ar bent svoriu, mat nors paveldėjau jo rusvus dažus, stotu at-

sigimiau į mamą, ir jau tame amžiuje buvau linkęs eiti į kūną. (Taip, gerbiamasai, matot prieš save vidutinio sudėjimo vyrą, kuriame slypi storulis, pasišovęs neišlįsti. Mat kartą, tik vieną kartelį tam Banteriui* buvo leista iškišti nosį, ir matot, kas atsitiko.)

Tikiuosi, nesudarau įspūdžio, kad nemėgau tėvo. Mudu daug nesišnekėdavome, bet puikiai sutarėme – kaip būdinga tėvui ir sūnui. Jis manęs gal ir prisibijojo, bet aš irgi turėjau pakankamai proto, kad saugočiausi *jo*: šį santykį lengva supainioti – kartais ir mudviem taip pasitaikydavo – su abipuse pagarba. Mudu labai bodėjomės pasauliu apskritai – tai buvo abiem bendra. Pastebėjau, kad paveldėjau jo juoką – tą tylų krizenimą pro nosį: tai būdavo jo vienintelė reakcija į didžiuosius to meto įvykius. Schizmos, karai, katastrofos – kas jam darbo tokie dalykai? Pasaulis – vienintelis ko nors vertas pasaulis – baigėsi paskutiniam vicekaraliui pasitraukus nuo šių krantų, visa kita tebuvo kaimiečių rietenos. Jis tikrai stengėsi įtikėti šia fantazija apie didingą gerą kraštą, kuris iš mūsų ir mūsiškių buvo atimtas – mūsiškiai, anot jo, esą Karūnos katalikai, taip, sere, Karūnos katalikai, ir tuo didžiuojamės. Bet manau, kad čia būta ne tiek pasididžiavimo, kiek apmaudo. Manau, jis slapta gėdijosi nesąs protestantas: juk būtų reikėję daug mažiau aiškinti ir daug mažiau teisintis. Jis vaizdavosi esąs tragiška figūra, senojo sukirpimo džentelmenas, atsidūręs ne savame laike. Įsivaizduoju jį tomis sekmadienio popietėmis su savo meiluže – spėčiau, apkūnia jauna poniute netikusiai sugarbanotais plaukais ir svetinga dekoltė, – jis prieš ją klūpo, virpa parimęs ant vieno kelio, apsalęs žvelgia jai į veidą, ūsai trūkčioja, o drėgnos raudonos lūpos maldaujamai

* Bilis Banteris (*Bunter*) – populiarus vaikų literatūros personažas – storas godus berniukas, – sukurtas anglų rašytojo Franko Richardso (*tikr.* Charles Hamilton, 1876–1961).

pravertos. Oi, bet nereikia taip šaipytis iš jo. Ne, aš tikrai apie jį nieko blogo nemanydavau – na, išskyrus tai, jog širdies gilumoje norėjau jį užmušti, kad vesčiau savo motiną, – nauja ir svari mintis, kurią mano advokatas man dažnai kiša, prasmingai žvelgdamas.

Bet aš nukrypau.

Kerai, kuriuos jaučiau Kingstaune, tai yra Dūn Lieryje, sostinėje išdulkėjo. Mano vieta autobuso viršuje, priekyje – mano senoji, mėgstamoji vieta! – atvėrė man vaizdus, kuriuos vos pažinau. Per dešimt metų, kol čia nebuvau, kažkas įvyko, miestą kažkas ištiko. Dingo ištisos gatvės, namai nušluoti, o jų vietą užėmė baugūs plieno ir juodo stiklo statiniai. Sena aikštė, kurioje trumpai gyvenome mudu su Dafne, buvo sulyginta ir paversta didžiule šlako dangos automobilių aikštele. Mačiau parduodamą bažnyčią – bažnyčia, ir parduodama! Ak, kažkas šiurpaus atsitiko. Ir pats oras atrodė pagedęs. Nors jau buvo vėlu, teberuseno dienos šviesos likutis, tirštas, apsunkęs nuo dulkių – kaip po sprogimo ar didelio gaisro kilęs ūkas. Žmonės gatvėse atrodė priblokšti, lyg išgyvenę katastrofą, jie tarsi ne vaikščiojo, o svirdinėjo. Išlipau iš autobuso ir pėdinau tarp jų nudelbęs akis, baimindamasis išvysti siaubus. Šalia manęs bidzeno basi valkatėlės, kaulydami smulkių. Visur painiojosi girtuokliai, šlitinėdami ir keikdamiesi, skendintys nedžiugiame svaigulyje. Iš pulsuojančio rūsio išniro kurioziška pora: grasus raupuotas jaunuolis su oranžinių plaukų ketera ir atšiauraus veido mergina gladiatoriaus batais ir apskurusiais, juodais kaip suodžiai drabužiais. Jie buvo apsikarstę virvėmis bei grandinėmis ir kažkuo panašiu į šovinių apkabas, o jų šnervėse puikavosi auksinės sąsagos. Nebuvau matęs tokių būtybių – pamaniau, kad tai būsią kokios fantastiškos sektos nariai. Moviau nuo jų ir nėriau į Volio užeigą. Būtent taip – nėriau.

Maniau, kad bus pasikeitusi, kaip ir visa kita. Man patik-

davo pas Volį. Čia gerdavau būdamas studentas, taip pat ir vėliau, kai dirbau valdišką darbą. Čia jautėsi truputėlis nešvankybės, ir tai mane maloniai veikė. Žinau, daug sukelta triukšmo dėl to, kad čia lankosi homoseksualistai, bet aš neabejoju, kad teismas atmes iš to kilusias užuominas, kurios ypač šmėžavo bulvarinėje spaudoje. Aš nesu agrastas. Nieko prieš juos neturiu, išskyrus, žinoma, tai, kad niekinu juos, ir man koktu pagalvoti, ką jie išdarinėja, kad ir kas tai būtų. Bet jų buvimas užeigos atmosferą paskanindavo nevalyvu smagumu ir žiupsneliu grėsmės. Mėgaudavausi tuo sumišimo virpuliu ir džiugiu šiurpu, kuris perbėgdavo man per nugarą kaip lašelis gyvsidabrio, kai jų spiečius staiga pratrūkdavo papūgiškais juoko kvyksniais arba kai jie pasigerdavo ir imdavo staugdami keiktis ir viską daužyti. Tąvakar, kai nuskubėjau į šią slėptuvę iš nusiaubto miesto, pirmiausia ir pamačiau keletą jų, apsėdusių stalą prie durų, suglaudusių galvas, kuždančių bei kikenančių ir smagiai grabinėjančių vienas kitą. Už baro buvo pats Volis. Jis dar sustorėjo, nors aš maniau, kad tai jau neįmanoma, bet šiaip per dešimt metų daug nepasikeitė. Šiltai pasisveikinau su juo. Įtariu, kad jis mane prisiminė, nors, aišku, nenorėjo to pripažinti: Volis didžiavosi savo niauriu būdu. Paprašiau didelio, kiklopiško džino su tonika, ir jis nenoromis nusirioglino nuo aukštos taburetės, ant kurios kiurksojo. Judėjo labai lėtai, tarsi brisdamas vandeniu, liulėdamas savo lašiniuose it medūza. Bemat pasijutau geriau. Papasakojau jam apie matytą parduodamą bažnyčią. Jis gūžtelėjo pečiais ir tarė nesąs nustebęs – tokie dalykai nūnai įprasti. Kai statė man taurę, glaudus agrastų ratelis prie durų staiga garsiai prapliupo kvatotis, ir jis susiraukė jų pusėn, taip sučiaupdamas savo menką burnelę, kad ji kone pranyko jo riebaus pagurklio klostėse. Jis apsimesdavo niekinąs savo klientus, nors buvo kalbama, kad pats laiko pulkelį berniukų, kuriuos valdo geležine ranka – pa-

vydus ir baisingas kaip Berdslio pavaizduota valdovė.

Ėmiau gerti ką gavęs. Džine yra kažkas tokio, galbūt giliausios miško tankmės prieskonis, visada man sukeliantis mintis apie prieblandą, miglas ir mirusias mergeles. Tąvakar jis klingsėjo mano burnoje kaip slaptas juokas. Apsidairiau. Ne, Volio užeiga nepasikeitė, nė kiek. Tai mano vieta: murmesinga prietema, veidrodžiai, už baro išrikiuoti buteliai – kiekvienas su rubininės šviesos karoliuku. Taip, taip, raganos virtuvė su kraupia stora valdove ir kikenančiu žydrų baiduoklių tuntu. O štai dar ir žmogėdra – Žilis Žiaurusis*, *c'est moi.* Buvau laimingas. Prisipažįstu – mėgaujuosi tuo, kas nederama, negarbinga. Tokiose prastose skylėse kaip ši nuo manęs nusirita kilmės ir išsilavinimo našta, ir aš jaučiu, jaučiu... nežinau, ką jaučiu. Nežinau. O ir gramatinis laikas čia ne tas. Pasigręžiau į Volį, ištiesiau savo taurę ir apimtas bežadės euforijos stebėjau, kaip jis sidabro indelyje atseikėja man dar vieną eleksyro porciją. Tas mėlio blyksnis, jam dedant ledą, – kas man šauna į galvą? Mėlynos akys. Taip, žinoma.

Juk pasakiau „mirusios mergelės“, taip? Viešpatie.

Taigi sėdėjau Volio užeigoje, gėriau ir šnekučiavau su Voliu apie šį bei tą – jo indėlis į pašnekesį apsiribojo gūžtelėjimais, vangiais niurgztelėjimais ir protarpiais piktybišku krizenimu, – ir dūzgesys, kurį kelionė visada man užveda galvoje, palengva nurimo. Jaučiausi, tarsi, užuot keliavęs laivu ir traukiniu, būčiau kaip nors nusviestas per orą, kad galiausiai atsidurčiau šiame taške – apdujęs, laimingas ir maloniai, kone gosliai, bejėgis. Tų dešimties metų, praleistų nerimastingose klajonėse, lyg nebūta, lyg jie prabėgo nerealiuose, susapnuotuose žygiuose. Kaip visa tai atrodė toli – tos salos žydroje jūroje, tie tvylantys pusiaudieniai, Randolfas, senjo-

* *Gilles de Laval* (1404–1440) – prancūzų karvedys, nubaustas mirti už masinį berniukų grobimą ir žudymą.

ras Agirė, netgi žmona ir vaikas: be galo toli. Kaip tik tada įėjo Čarlis Frenčas, ir aš pasisveikinau su juo, lyg būčiau tik vakar matęsis.

Žinau, kad Čarlis tvirtina nesutikęs manęs Volio užeigoje, kad jis nė iš tolo ten kojos nekėlęs, bet aš viso labo galėčiau pripažinti nebent tai, kad su juo ten susitikau ne tą, o kitą vakarą. Tą momentą prisimenu aiškių aiškiausiai – kuždasi agrastai, Volis blizgina taurę įgudusiu ir nepakartojamai panieką reiškiančiu riešo triūsu, aš sėdžiu prie baro su džino stiklu saujoje ir savo senuoju kiaulės odos lagaminu prie kojų, ir štai Čarlis savo baltai dryžuotomis kelnėmis ir nuzulintais batais, stabtelėjęs it užmaršusis Eumajas, nejaukiai šypsosi ir spygso į mane su miglota nuojauta. Vis dėlto galimas daiktas, kad mano atmintyje susiliejo du atskiri atvejai. Tai įmanoma. Ką dar galiu pasakyti? Tikiuosi, Čarlzai, ši nuolaida bent truputį sušvelnins tavo nuoskaudos jausmą.

Žmonės mano, kad aš beširdis, bet tai netiesa. Labai užjaučiu Čarlį Frenčą. Be jokios abejonės, užtraukiau jam didelę negandą, pažeminau pasaulio akyse. Kaip skaudu tai turėjo būti tokiam žmogui kaip Čarlis. Bet jis labai gerai susitvardė. Jis tiesiog nuostabiai susitvardė. Tą paskutinį, klaikų ir klaikiai komišką kartą, kai mane vedė su antrankiais, jis žvelgė į mane ne kaltindamas, bet lyg ir su liūdesiu. Vos nenusišypsojo. Ir aš buvau dėkingas. Dabar jis man kelia kaltės ir susierzinimo jausmą, bet jis buvo mano draugas, ir...

Jis buvo mano draugas. Toks paprastas, bet vis dėlto toks jaudinantis sakinys. Manau, niekada nesu tokio sakęs. Užrašęs jį, išsigandau ir susimąsčiau. Gerklėje pakilo gumulas, tarsi imčiau ir – na, taip, apsiverkčiau. Kas man darosi? Ar tai ir yra vadinama persiauklėjimu? Galgi aš vis dėlto išeisiu iš čia pasitaisęs.

Vargšas Čarlis iš pradžių manęs nepažino ir, kaip pastebėjau, buvo aiškiai sutrikęs, kad šioje vietoje taip familiariai į jį

kreipiasi žmogus, kuris jam atrodo nepažįstamas. Mėgavausi tuo – jaučiausi užsimaskavęs. Pasisiūliau nupirkti jam išgerti, bet jis perdėm mandagiai atsisakė. Buvo pasenęs. Tebuvo pradėjęs septintą dešimtį, bet atrodė senesnis: susimetęs į kuprą, su apvalainu pilvuku, o papilkėję skruostai buvo inkrustuoti sutrūkinėjusių kraujagyslių tinkleliu. Vis dėlto nuo jo dvelkė – kaip čia pasakius – pusiausvyra, kurios anksčiau, regis, neturėdavo. Atrodė, kad jis galų gale užėmė sau skirtą vietą. Kai jį pažinojau, vertėsi smulkia paveikslų ir senienų prekyba. O dabar jis turėjo orumo ir kone valdingą miną – juolab ryškią tarp neskoningos Volio baro atributikos. Tiesa, jo akyse dar tebežibėjo ta pažįstama išdaigumo ir podraug sarmatingumo išraiška, bet man teko kaip reikiant jos paieškoti. Jis ėmė slinktis nuo manęs, vis dar nesmagiai šypsodamasis, bet tada, matyt, ir jis pagavo kai ką pažįstamo mano akyse ir galiausiai atpažino mane. Su palengvėjimu atsikvėpdamas nusijuokė ir apsidairė po barą. Tą tai įsiminiau – tą žvilgsnį, tarsi ką tik būtų aptikęs, kad jo prarėžas atsegtas, ir apsižiūrėjęs, ar kas pastebėjo. Fredi! – sušuko. Čia tai bent! Užsidegė cigaretę ne visai tvirta ranka ir švokštelėjo palubėn dūmų kamuolį. Bandžiau prisiminti, kada jį sutikau pirmą kartą. Jis atvažiuodavo į Kūlgreindžą, kol dar tėvas buvo gyvas, ir zulindavosi po namus su pasalūniška ir apologetiška mina. Jie kartu praleido jaunystę – jis ir mano tėvai, – prie taurelės dalydavosi atsiminimais apie medžioklės puotas prieš karą, lėkimą į Dublino žemės ūkio mugę ir visa kita. Klausydavausi tų kalbų su beribe panieka, vėpdamas apsipūkavusią paauglio lūpą. Jie atrodydavo kaip aktoriai, kamuojantys kokią nors nuvalkiotą saloninę komediją, pašėlusiai įsijautę, ypač mano motina – su savo ryškiai raudonais nagais, metalinio blizgesio šukuosena ir tuo būdingu, nuo džino bei rūkymo prikimusiu balsu. Bet dėl Čarlio, tai aš nemanau, kad jis širdy pritardavo šiai prabėgusių brangių dienelių fantazijai. Jis ne-

galėjo nepastebėti isterijos trelių, virpinusių mamos struminę gerklę, nei to, kaip tėvas kartais į ją žvelgdavo, styrodamas ant kėdės kraštelio, įsitempęs kaip styga, išsproginęs akis ir išblyškęs, su apstulbusio pasibjaurėjimo išraiška. Kai juodu šitaip įsismagindavo, viską užmiršdavo – savo sūnų, savo draugą, viską, – susikibę makabriškame transe. Tai reiškė, kad mudu su Čarliu dažnai atsidurdavom vienoj draugėj. Jis elgdavosi su manim apdairiai, tarsi būčiau sprogmuo, galintis kiekvieną akimirką ištaškyti jam veidą. Tomis dienomis buvau labai nartus, pertekęs nekantrumo ir paniekos. Tikriausiai atrodėme ypatinga porelė, o vis dėlto kažkokia gilesne prasme gerai sutarėme. Gal aš jam atrodžiau kaip sūnus, kurio jis niekada neturės, gal jis man atrodė kaip tėvas, kurio niekada neturėsiu. (Tai dar viena mano advokato iškelta mintis. Ir kaip jums jos ateina į galvą, Muilšochlanai?) Kurgi aš sustojau? Prie Čarlio. Vieną dieną mane, berniūkštį, jis nusivedė į žirgų lenktynes. Visas buvo išsipustęs tai progai: tvido kostiumu, rudais odiniais pusbačiais su skylutėmis ir fetrine skrybėle, padaužiškai pakreipta virš vienos akies. Netgi žiūronus turėjo, nors, regis, nemokėjo jų tinkamai sufokusuoti. Sakytum, įsijautęs į vaidmenį, tik kad jo laikysenoje buvo kažkas užgniaužta, ir dėl to visą laiką atrodė, kad bemat pradės netramdomai kikenti iš savęs ir savo pretenzijų. Man buvo penkiolika ar šešiolika. Gėrimų paviljone jis lyg niekur nieko atsigręžė į mane ir paklausė, kokį viskį gersiu – airišką ar škotišką, – ir vakare parvežė mane namo triukšmingai, agresyviai girtą. Tėvas įsiuto, o motina juokėsi. Čarlis šaltu veidu tylėjo, apsimesdamas, kad nieko neatsitiko, o svirduliuojančiam į lovą įkišo man penkinę.

Ak, Čarlzai, aš tikrai labai apgailestauju.

Dabar, tarsi ir jis būtų prisiminęs tą kartą, užsispyrė nupirkti man išgerti ir nepritariamai susiraukė, kai paprašiau džino. Jis pats buvo viskio mėgėjas. Tai buvo dalis jo mas-

kuotės, kaip ir dryžuotas kostiumas, nuavėti rankų darbo batai ir tas nuostabus sparnuotas plaukų šalmas, dabar jau visas sidabruotas, kuris, kaip mėgdavo sakyti mano motina, žada jam didingą lemtį. Tačiau tos lemties jam pavyko išvengti. Paklausiau, kuo jis dabar verčiasi. A, tarė jis, vadovauju galerijai. Ir apsidairė, išsiblaškęs, klausiamai šypsodamasis, tarsi pats būtų nustebęs dėl tokio dalyko. Aš linktelėjau. Tai štai kas jam širdį šildo ir teikia tą pasitenkinimo išraišką. Įsivaizdavau jį kokiame nors dulkiname kambaryje, užmirštame užkampyje, su keliais įtartinais paveikslais ant sienos ir gaižia senmerge sekretore, kuri ėdasi su juo dėl pinigų arbatai ir per kiekvienas Kalėdas dovanoja jamploname popieriuje suvyniotą kaklaraištį. Vargšas Čarlis, galiausiai priverstas rimtai į save žiūrėti, su atsakomybe už verslą ir dailininkais, nekantraujančiais gauti pinigų. Štai, tariau, leisk dabar man, – ir, atlupęs banknotą nuo savo spėriai tirpstančio pluoštelio, priplojau ant baro.

Tačiau, tiesą pasakius, ketinau prašyti pinigų skolon. Tik man sutrukdė tai, kad... na, aišku, teisme bus juoko, bet tiesa ta, kad man atrodė, jog tai būtų blogas skonis. Ne tai, kad aš skrupulingas šiais klausimais, – esu bandęs numelžti ir liūdnesniais negu Čarlio atvejais, bet šiomis aplinkybėmis mane kažkas sulaikė. Juk iš dalies buvome tarsi tėvas ir sūnus – aišku, ne *mano* tėvas ir tikrai ne *šitas* sūnus, – atsitiktinai susitikę viešnamyje. Susikaustę, liūdni, kažko susigėdę, mudu gerklėjome ir blefavome, daužėmės taurėmis ir gėrėme už senus gerus laikus. Bet visa tai buvo veltui, netrukus užsikirtome ir niūriai nutilome. Tada Čarlis staiga sužiuro į mane vos ne su skausmo blyksniu akyse ir tyliu aistringu balsu paklausė: Fredi, ką tu sau pasidarei? Ir iškart sumišęs paniškai atšlijo nuo manęs, desperatiškai išsišiepęs, ir pūstelėjo maskuojantį dūmų debesį. Iš pradžių įniršau, o paskui suniukau. Tikrai ne ta buvo nuotaika tokiems dalykams. Žvilgtelėjau į

laikrodį už baro ir, apsimetęs, kad ne taip supratau, atsakiau: taip, tiesa, diena buvo ilga, o dabar padauginau, tada pabaigiau taurę, paspaudžiau jam ranką, pasiėmiau krepšį ir išėjau.

Štai ir vėl tas pats klausimas kitu pavidalu: kodėl, Fredi, kodėl tu taip gyveni? Mąsčiau apie tai kitą rytą, važiuodamas į Kūlgreindžą. Diena buvo kaip mano nuotaika – pilka, nyki ir sunki. Autobusas energingai lingavo siaurais kaimo keliais, kilsuodamas ir siūbuodamas, su ilgiu švilpesiu ir gaudesiu – rodėsi, mano paties kraujas taip tvinksi smegenyse. Už manęs plytėjo begalė praeities galimybių – pabiros nuolaužos. Ar visame tame buvo viena konkreti dužena – priimtas sprendimas, pasirinktas kelias, pripažinta rodyklė, – kuri parodytų man, kaipgi aš atsidūriau savo dabartinėje padėtyje? Ne, žinoma, ne. Mano kelionė, kaip ir visų, netgi jūsų, gerbiamasis teisėjau, buvo ne ryžtingas žygis pagal rodykles, o tik plaukimas pasroviui, tam tikras lėtas dubimas po besikaupiančia visų nepadarytų darbų našta. Tačiau suprantu, kad kam nors kaip Čarlis, žiūrinčiam nuo žemės, aš tikriausiai atrodžiau pasakiška būtybė, kuri kopia į tolimas viršūnes, kyla vis aukščiau ir aukščiau ir galiausiai neria nuo aukščiausio taško į nuostabų ugningą skrydį, galvą puošiant liepsnų vainikui. Bet aš – ne Euforionas. Aš netgi ne jo tėvas.

Neteisingas klausimas – štai kur bėda. Jame slypi prielaida, kad veiksmus lemia valia, sąmoninga mintis, rūpestingas faktų svarstymas – visas tas marionečių tampymas, laikomas sąmone. Gyvenau taip todėl, kad taip gyvenau, – kito atsakymo nėra. Žvelgdamas atgal, nors ir labai stengiuosi, niekaip nematau aiškaus lūžio tarp vieno etapo ir kito. Tai vientisas srautas – bet srautas per stiprus žodis: tikriau, veiklus sąstingis, bėgimas vietoje. Tačiau ir jis man buvo per greitas – aš visada atsilikdavau ir bidzendavau savo gyvenimui iš pas-

kos. Dubline aš vis dar buvau vaikas, augantis Kūlgreindže, Amerikoje buvau žalias Dublino laikotarpio jaunuolis, salose tapau lyg ir amerikiečiu. Ir vis buvo negana. Viskas dar artėjo, buvo pakeliui, tuojau turėjo būti. Įstrigęs praeityje, visada stebeilijau anapus dabarties, į beribę ateitį. Dabar, matyt, galima tarti, kad ateitis jau atėjo.

Visa tai nieko nereiškia. Bent jau nieko svarbaus. Aš tiesiog vartau, svarstau, žodžių žolę kramtau. Mat žodžiai čia yra prabangos, juslingumo dalykas – mums tik juos ir leista pasilikti iš gausaus, švaistaus pasaulio, nuo kurio esame atskirti.

O Dieve, o Jėzau, išvaduok mane iš čia.

O, na kas nors išvaduokit.

Reikia liautis, nes vėl ima skaudėti galvą. Tas skausmas užeina vis dažniau. Nesirūpinkite, jūsų kilnybe, nėra reikalo kviesti teismo prižiūrėtoją ar pareigūną, ar kaip kitaip jis vadinamas, – tai tik galvos skausmas. Aš neimsiu staiga siusti susiėmęs už smilkinių ir bliauti, kad man... betgi vilkę mini, vilkė čia. Pati mamytė Džaret*. Ateik, ženk į liudininkų suolą, mama.

* Žiauraus gangsterio Koudžio Džareto motina filme „White Heat“ (1949).

Kūlgreindžą pasiekiau tuoj po pietų. Išlipau prie kryžiaus ir žiūrėjau į nulervojantį autobusą – jo storas užpakalis atrodė kažkaip pašaipus. Variklio ūžesys nuščiuvo, ir laukuose vėl įsivyravo viskanti vasaros tyla. Dangus dar tebebuvo apsiniaukęs, bet saulė jau kažkur reiškė savo teises, o buvusi blandi ir nyki šviesa dabar virto švelniu skaidriai pilkšvu švytėjimu. Stovėjau ir dairiausi. Kaip visada nustebina pažįstami dalykai. Viskas buvo kaip buvę: sulūžę vartai, keliukas, ilga pieva, ąžuolynas – namai! – viskas savo vietoje, laukia manęs, kiek sumažėję, nei prisiminiau, tarsi savo pačių maketas. Nusijuokiau. Ne tiek nusijuokiau, kiek sušukau iš nuostabos ir atpažinimo jausmo. Tokiuose peizažuose kaip šis – medžiai, mirguliuojantys laukai, ta rami minkšta šviesa – visada jaučiuosi lyg tuoj pat išvyksiantis keleivis. Netgi ką tik atvykęs, aš jau tarsi gręžiausi atgal, delsiamai nužvelgdamas prarastą žemę. Patraukiau keliuku, per petį užsimetęs lietpaltį, su aptrintu krepšiu rankoje, – vaikščiojanti klišė, nors sūnaus paklydėlio vaidmeniui buvau per daug metingas ir nusiganęs. Iš gyvatvorės priešais mane iššoko šuo, urgzdamas iš gomurio, iššiepęs iltis iki dantenų. Sustojau. Nemėgstu šunų. Šis buvo juodas baltas padaras lakstančiu žvilgsniu, jis davėsi

pusračiu priešais mane, vis dar urgzdamas, pilvu kone prigludęs prie žemės. Lagaminą kaip skydą laikiau prie kelių ir griežtai subariau šunėką it neklaužadą vaiką, bet mano balsas nuskambėjo lūžtančiu falcetu, ir akimirką žybtelėjo visuotinio džiūgavimo įspūdis, tarsi lapijoje būtų slypėję besijuokiantys veidai. Paskui suskardėjo švilpukas, žvėriokas suinkštė ir kaltai patraukė namo. Ant fasado laiptelių stovėjo mano motina. Ji nusijuokė. Staiga išlindo saulė, tarytum su negirdimu driokstelėjimu. Dieve mieliausias, tarė ji, čia tu, maniau, kad man vaidenasi.

Imu dvejoti. Ne dėl to, kad man trūksta žodžių, – atvirkščiai. Reikia tiek daug pasakyti, kad nežinau, nuo ko pradėti. Jaučiuosi, lyg lėtai sverdėčiau atatupstas, ištiestom rankom apglėbęs didžiulę, nesuvaldomą ir vis dėlto besvorę naštą. Ji yra tiek daug ir podraug – nieko. Turi žengti atsargiai – žemė po kojom klastinga. Aišku, aš žinau – kad ir ką sakyčiau, teismo salę užpildę mėgėjai psichologai išmanančiai šiepsis. Kalbant motinų tema, paprastumas nepripažįstamas. Vis dėlto pabandysiu kalbėti sąžiningai ir aiškiai. Ji vardu Dorotė, nors visi ją visada vadino Dole – nežinau kodėl, nes joje juk nėra nieko vaikiško. Ji – stambi, energinga moteris plačiu veidu ir sunkia, lyg čigonės, šukuosena. Nenoriu, kad šis aprašymas atrodytų nepagarbus. Ji turi savotiško patrauklumo – didingumo, sumišusio su nevalyvumu. Iš vaikystės prisimenu jos nuolatinį, bet atokų buvimą, tarsi statulos tuščiu žvilgsniu, neįtikėtino, lyg ir romėniško, dailumo, – nelyginant kokią marmurinę figūrą vejos gale. Bet vėliau ji iš stuomens išpilnėjo, lieknos kojos laikė didelį užpakalį – paauglystėje, kai liguistai domėjausi tokiais dalykais, šis kontrastas nuteikė mane apmąstymams apie tą sudėtingą konstrukciją, reikalingą įveikti atotrūkį po sijonu tarp tų grakščių kelių ir to drūto liemens.

Labas, mama, tariau ir nukreipiau žvilgsnį į šalį, niršiai žvalgydamasis kokio neutralaus taikinio akims. Jau buvau suirzęs. Turi ji man tokį poveikį – tereikia prieš ją atsistoti, ir man krūtinėje užverda irzlumas bei pagieža. Nustebau, mat maniau, kad po dešimties metų turėsiu bent valandėlę malonės tarp mudviejų pirmo susitikimo ir pirmojo sūniško kartėlio priepuolio. Bet kur tau – šit stoviu sukandęs dantis ir tulžingai dėbsau į piktžolių kuokštą, prasikalusį pro trūkį akmeniniuose laiptuose, ant kurių ji stovi. Buvo nedaug pasikeitusi. Krūtinė, besiprašanti vadinama pilna, buvo smuktelėjusi vos ne iki diafragmos. Ir ūseliai jai buvo užaugę. Mūvėjo dukslias velvetines kelnes ir vilkėjo užsagstomą megztinį nukabusiomis kišenėmis. Ji nužengė laiptais manęs link ir vėl nusijuokė. Priaugai svorio, Fredi, tarė ji, aptukai. Tada ji ištiesė ranką ir – kaip kažin ką, prisiekiu – sugnybo mane už pilvo ir žaismingai paminkė suėmusi smilium bei nykščiu. Ot, boba – ką ir besakyti? Man buvo trisdešimt aštuoneri, vyras nepėsčias, su žmona, sūnum ir įspūdingu Viduržemio saulės įdegiu, laikysena ori, su tam tikru grėsmės šešėliu, o jinai, ką gi jinai sau daro? – gnaibo man pilvą ir krizena skrepliuodama. Kas gali stebėtis, kad atsisėdau į kalėjimą? Na, kas gi? Šuva, matydamas, kad aš savas, prikiūtino ir bandė lyžtelėti man ranką – gavęs tokią progą, spyriau atsivėdėjęs jam į šonkaulius. Nuotaika kiek pasitaisė, bet nedaug ir neilgam.

Ar paveikia dar kas nors taip galingai, taip veriamai ilgesingai, kaip vaikystės namų kvapas? Aš stengiuosi vengti apibendrinimų, kaip teismas, be abejo, pastebėjo, bet juk šis nevalingas atpažinimo spazmas tikrai yra visuotinis, jis suima vos tvokstelėjus tam kukliam, varganam, rusvokam kvapui, ir vargu ar tai kvapas, gal veikiau dvelkimas, lyg ir koks atodūsis, kvėptelėtas tūkstančio žinomų, bet nepripažintų daikčiukų, kolektyviai sudarančių tai, kas vadinama namais. Įžengiau į priemenę ir akimirką pasirodė, kad be garso praskro-

džiau pačią laiko membraną. Trepsėjau vietoje, širdyje svyruliuodamas. Drabužių kabykla su sulūžusiu stogeliu, o štai ta vis dar išklibusi grindų plytelė. Eik lauk, Mažiau, kad tave velnias! – šūktelėjo motina už manęs, ir šuo suamsėjo. Burną nežinia kodėl užplūdo obuolių skonis. Mane sukirbino nuojauta, lyg įvyko kas nors lemtinga, lyg akies mirksniu viskas aplink mane buvo nušluota ir bemat pakeista tikslia imitacija, tobula visomis smulkmenomis, iki paskutinės dulkelės. Ėjau toliau į šį erzacinį pasaulį, taktiškai nutaisęs bereikšmę miną, ir tarytum išgirdau su palengvėjimu iškvepiamą sulaikytą nekūnišką kvapą, nes tas sudėtingas triukas ir vėl nusisekė.

Įėjome į virtuvę. Ji atrodė kaip kokio didelio valkataujančio padaro guolis. Viešpatie, mama, tariau, tu čia *gyveni*? Indaujoje tarp lėkščių buvo sukištos drapanos, kažkokie senos moters skarmalai. Iš po spintelės kyšojo trijų ar keturių batų porų noselės – nervinantis vaizdas: tarsi tenai būtų susigrūdę jų avėtojai ir klausytųsi, striukomis rankomis apsikabinę sugūžtus vieni kitų pečius. Čia buvo susikaupę baldų iš viso namo – siauras rašomasis stalelis iš mano tėvo darbo kambario, spintelė su baru iš svetainės, aksomu aptrauktas ištiesiamas fotelis su plinkančiais ranktūriais: jame vieną vasaros sekmadienio popietę nė neburbtelėjusi pasimirė mano prototė Alisa – smulkutė, baisi moterėlė. Didžiulis senas radijas, anksčiau viešpatavęs poilsio kambaryje, dabar kėpsojo pasviręs it girtas ant indų džiovyklos, tyliai sau niūniuodamas ir pulsuodamas savo vienintele žalia akimi. Švaru čia anaiptol nebuvo. Ant stalo gulėjo atversta sąskaitų knyga – sąskaitos ir kiti popieriai išsidraikę tarp priskretusių lėkščių ir neplautų arbatos puodukų. Vadinasi, tvarkė finansus. Man šovė į galvą mintis griebti jautį už ragų – prabilti apie pinigus, bet nusprendžiau, kad neverta. Tarsi būtų numaniusi, kas man galvoje, ji linksmai dirstelėjo nuo manęs į popierius ir vėl į ma-

ne. Nusigręžiau nuo jos į langą. Pievoje kresna mergina jojimo kelnėmis ratu vedė keletą Konemaros ponių. Kažką prisiminiau, kad motina viename savo retų, vos raštingų laiškų aiškino man apie kažkokį besmegenišką sumanymą, susijusį su šitais gyvuliais. Ji priėjo ir atsistojo prie manęs. Tylomis žiūrėjome, kaip tie poniai plumpina vis tuo pačiu ratu. Bjaurūs padarai, ar ne? – tarė ji smagiai. Rusenantį susierzinimą, kurį jaučiau nuo pat atvykimo, dabar papildė bendras beprasmybės jausmas. Visada buvau linkęs į apatiją. Tai – būsena arba netgi, sakyčiau, jėga, kurios reikšmės žmonijai istorikai ir kiti tokie, regis, neįvertina. Aš viską padaryčiau, kad jos išvengčiau, – viską. Motina kalbėjo apie savo klientus, kurių dauguma, regis, buvo japonai ir vokiečiai: jie okupuos visą mūsų sumautą šalį, Fredi, patikėk manim. Jie perką ponius kaip augintinius savo išlepintoms atžaloms, kaip ji džiugiai pripažino, nežmoniškomis kainomis. Kvankt jiems visiems, tarė ji. Mudu nusijuokėm, o paskui vėl stojo tuščiavidurė tyla. Pieva skendėjo saulėje, o virš leipstančių buksmedžių lėtai skleidėsi didžiulis baltas debesis. Aš galvojau, kaip keista stovėti čia dėbsant į tokią dieną, apimtam nuobodulio ir susierzinimo, susikišus rankas į kišenes, kai visą laiką kažkur giliai, gal net nepripažintas, mane lašas po lašo tašo sielvartas, tarytum sidabriški pūliai, tyri ir keistai brangūs. Namai – taip, namai visada pateikia netikėtumą.

Ji užsispyrė, kad aš eičiau „viską apžiūrėti", tariant jos žodžiais. Nes kurią nors dieną, mano berniuk, viskas čia priklausys tau. Ir ji vėl gerklingai sukvaknojo. Neprisiminiau, kad ji praeityje būtų buvusi taip lengvai pralinksminama. Jos juokas buvo kažkoks nevaldomas, tiesiog pašėlęs. Mane jis truputį trikdė, atrodė netinkamas. Ji užsidegė cigaretę ir leidosi apvaikščioti namą, cigarečių pakelį ir degtukus gniauždama kairėje letenoje, o aš niūriai kiūtinau pavymui gaubiamas jos dūmų. Namas puvo – vietomis taip smarkiai ir taip

sparčiai, kad net ji pati išsigando. Šnekėjo neužsičiaupdama, o aš abejingai linksėjau, vėpsodamas į drėgnas sienas, dumbančias grindis ir pelėsio apėstus langų rėmus. Mano senajame kambaryje lova buvo sulūžusi ir čiužinio viduryje kažkas žėlė. Vaizdas pro langą – medžiai, lauko šlaito kraštas, raudonas daržinės stogas – buvo tikslus ir pažįstamas kaip haliucinacija. Čia tebestovėjo mano sumeistrauta spintelė, ir aš iškart išvydau save dar vaiką, nirčiai suraukusį kaktą, atšipusiu pjūkleliu rankoje, džyrinantį faneros plokštę, ir suvirpėjo mano sielvartinga širdis, tarsi ne save būčiau prisiminęs, o lyg ir sūnų, brangų ir bejėgį, prarastą visiems laikams mano paties praeities gelmėse. Man apsigręžus, motinos nebebuvo. Radau ją ant laiptų, su keistoka išraiška apie akis. Ji leidosi toliau. Aš turįs pamatyti ūkį, sušuko ji, – arklidę, ąžuolyną. Ji buvo pasiryžusi aprodyti man viską iki galo.

Lauke mano ūpas truputį pakilo. Koks švelnus čia vasaros oras. Pernelyg ilgai užsibuvau po aitriu pietų dangumi. O tie medžiai, didieji medžiai! – tos kantrios, tyliai kenčiančios būtybės, nepajudinamai sustingusios, tarsi suglumusios, nukreipusios savo tragiškus žvilgsnius į šalį nuo mūsų. Vėl pasirodė Mažius, – kaip matau, su šituo žvėrioku nepavyks išsiskirti, – vartydamas savo paklaikusias akis ir muistydamasis. Jis tyliai sekė iš paskos per pievą. Arklininkė, skersakiuojanti į mus artėjančius, atrodė, tuoj neš kulnis iš baimės. Jos vardas buvo Džoana ar Džynė – kas nors tokio. Didelis užpakalis, didelė krūtinė – motina aiškiai juto giminystę. Kai ją užkalbinau, vargšelė išraudo kaip avietė ir gūždamasi ištiesė įdiržusią letenėlę, tarsi bijodama, kad jos jai nebeatiduosiu. Padovanojau jai vieną iš tų savo ypatingų, lėtų šypsenų ir pažvelgiau į save jos akimis: aukštas, įdegęs stuomeningas vyriškis drobiniu kostiumu, palinkęs prie jos vasaros pievelėje, kužda neaiškius žodžius. Čigone! – riktelėjo jinai, – atstok! Ponis vedlys – kresnas padaras nuožmiom akim – skersas slinkosi

tuo jiems būdingu buku užsispyrimu, sunkiai mane bakindamas. Uždėjau ranką jam ant šono bandydamas nustumti ir buvau apstulbintas gyvulio masyvumo, fiziškumo, šiurkštaus sauso kailio, dengiančio tankų, nenuolaidų kūną, kraujo šilumos. Sukrėstas, tuoj pat atitraukiau ranką ir žengtelėjau atgal. Staiga mane persmelkė gyvas ir šleikštus savivaizdis – jau ne įdegusio plakatinio dabitos, o visai kitokio – blyškaus, glebaus ir silpno. Ėmiau jausti savo kojų nagus, išangę, drėgną suveržtą šakumą – ir susigėdau. Negaliu to paaiškinti. Tai yra galėčiau, bet nenoriu. Tada ėmė loti šuo, puldamas prie ponio kanopų, o tas suprunkštė, atkragino snukį ir kaukštelėjo savo baisingais dantimis. Motina įspyrė šuniui, o mergiotė nutempė ponio galvą į šoną. Šuo sustaugė, ponių vora pasibaidė ir sužvingavo. Koks erzelis! Viskas visada pavirsta farsu. Prisiminiau savo pagirias. Reikėjo išgerti.

Pirmiausia džino, paskui kažkokio siaubingo chereso, tada keletą gerų stiklų velionio tėvo puikaus bordo vyno, kuris, deja, baigėsi. Leisdamasis į rūsį atsinešti rinktinio raudonojo, jau buvau neblogai įkirtęs. Suplėkusioj prietemoj atsisėdau ant dėžės, pūsdamas džino garus pro išplėstas šnerves. Man virš galvos žemą, voratinkliais apkibusį langą skrodė srūvanti saulės ietis, kunkuliuojanti dulkėmis. Aplink mane patamsiuose spietėsi daiktai – apdaužytas supamasis arkliukas, senas aukštas dviratis, prieštvaninių teniso rakečių ryšulys, – jų pilkšvi kontūrai liejosi, bluko, tarsi čia būtų buvusi tarpustotė, kurioje praeitis stabteli pakeliui į užmarštį. Nusijuokiau. Senas šunsnukis, – garsiai tariau, ir tyla sugaudė it barkštelėtas stiklas. Paskutinius mėnesius prieš mirtį jis vis čia lindėdavo. Tapo dykinėtoju, o juk visą gyvenimą buvo genamas nirčios, maniakiškos energijos. Motina apdairia fraze – ar jam kas neatsitiko – siųsdavo mane pasižiūrėti. Ras-

davau jį grabinėjantį kertėse, čiupinėjantį daiktus ar tiesiog stovintį, pakrypusį keistu kampu, įbedusį žvilgsnį į tuštumą. Man prabilus, jis krūptelėdavo ir piktai į mane atsigręždavo, sudirgęs – lyg būtų buvęs užkluptas darantis ką nors gėdingo. Bet šie pagyvėjimo pliūpsniai ilgai netrukdavo, jis tuoj vėl nugrimzdavo į apatiją. Tarytum būtų merdėjęs ne nuo ligos, o nuo kažkokio bendro išsiblaškymo: tarsi vieną dieną, jo audringos veiklos įkarštyje, kas nors būtų patraukęs jo dėmesį, pamoję jam iš tamsos, ir jis apkerėtas būtų pasigręžęs ir nuėjęs ten link, su skausmingu, suglumusio lunatiko atkaklumu. Man buvo... kiek – dvidešimt dveji, treji. Ilgas jo merdėjimas mane tiek pat vargino, kiek ir siutino. Žinoma, aš jo ir gailėjausi, bet, matyt, gailestis man tėra priimtina povyza, slepianti postūmį gerai papurtyti silpnuolį. Jis ėmė vysti. Visos jo marškinių apykaklės staiga pasidarė per didelės tam svyrinėjančiam vėžlio kakleliui su jo dviem palaidom arfos stygom. Visi drabužiai jam tapo per dideli – jie buvo tvirtesni už jį patį, atrodė, kad jis visas barška jų viduje. Jo akys buvo didžiulės, išsigandusios, jau aptemusios. Tada irgi buvo vasara. Šviesa jam nebetiko – jį traukė čia, į apačią, į samanotą prieblandą, tarp tamsėjančių šešėlių.

Šiaip taip atsistojau, prisikroviau glėbį dulkinų butelių ir užsirioglinau su jais drėgnais akmeniniais laiptais.

O mirė jis vis dėlto viršuje, didžiajame priekiniame miegamajame – erdviausiame namo kambaryje. Tą savaitę buvo itin karšta. Langas buvo plačiai atvertas ir, jam prašant, lova patraukta į priekį tiek, kad kojūgalis išlindo į balkoną. Jis gulėjo atsiklojęs ir apnuoginęs savo liesą krūtinę, atsiduodamas saulei, beribiam dangui, mirtinai tirpdamas į žydrą ir auksinę vasaros žarą. Jo rankos. Tankus jo alsavimas. Jo...

Gana. Aš juk kalbu apie motiną.

Kai, pastatęs butelius ant stalo, ėmiau graibyti nuo jų dulkes bei voratinklius, ji informavo mane dabar negerianti. Tai

buvo staigmena – anais laikais ji, būdavo, neatsiliks nuo didžiausių gėrovų. Sužiurau į ją, o ji gūžtelėjo pečiais ir nukreipė akis. Daktaras prisakė, – paaiškino. Aš dar kartą atidžiai ją nužvelgiau. Jos kairė akis buvo kažkokia ne tokia, ir burna toje pusėje pavipusi. Prisiminiau, kaip ji keistai kaire ranka gniaužė cigarečių pakelį ir degtukus vedžiodama mane po namą. Ji vėl gūžtelėjo pečiais. Švelnus insultas, tarė ji, – pernai. Pagalvojau, koks keistas posakis: švelnus insultas. Tarsi geranoriška, bet negrabi jėga būtų norėjusi ją švelniai patapšnoti, bet netyčia sukėlusi insultą. Ji dabar žvilgtelėjo į mane skersai, su nedrąsia, kone mergaitiška, melancholiška šypsenėle. Pamanytum, kad prisipažįsta ką nors iškrėtusi, kokią menką, bet nemalonią šunybę. Apgailestauju, senute, tariau aš ir paraginau ją neimt į galvą ir gurkštelėt vynelio, velniop tuos daktarus. Ji tarytum neišgirdo manęs. Ir tada atsitiko tikrai netikėtas dalykas. Toji mergiotė, Džoana ar Džynė – padarysiu kompromisą ir vadinsiu ją Džeine, – staiga atsistojo su kartėlio atodūsiu, alkūne nerangiai apkabino motinos galvą, suimdama kaip imtynėse, o kitą ranką delnu priglaudė prie kaktos. Tikėjausi, kad motina gerai ją stumtelės ir lieps atstoti, bet ne – ji sau sėdėjo, ramiai kęsdama mergiotės glėbį ir žvelgdama į mane vis dar su ta šypsenėle. Aš spoksojau apstulbęs, iškėlęs vyno butelį virš savo taurės. Neregėtas dalykas. Didžiulis mergiotės klubas buvo motinai prie peties, ir aš negalėjau nustumti minties apie ponį, pievoje besispaudžiantį prie manęs su tuo atkakliu, gyvulišku rūpesčiu. Stojo tyla. Tada mergiotė – vadinasi, Džeinė – pagavo mano žvilgsnį, krūptelėjo, atitraukė ranką ir skubiai atsisėdo atgal į savo vietą. Štai klausimas: jeigu žmogus yra ligotas, nesveikos dvasios padaras, kaip aš turiu pagrindo manyti, tai kaip paaiškinti tuos mažyčius, spontaniškus gerumo ir globos gestus? Ar jums neatrodo, milorde, kad mūsų padermės žmonės – jeigu man bus leista pašokti ir prisėsti akimirką ant jūsų suolo, –

kad mes kai ką pražiopsojom, kokį nors bendrą, visuotinį principą, kuris toks paprastas, toks akivaizdus, kad niekam net neatėjo į galvą pasakyti mums apie jį? Jie visi žino, kas tai yra, mano mokytasai drauge, šis žinojimas – jų brolijos ženklas. Ir jų pilna visur – tai beribė, liūdna, inicijuota minia. Jie žvelgia užkėlę galvas į mus iš teismo salės ir nieko nesako, tik truputį šypsosi tuo užuojautos ir geranoriškos ironijos mišiniu, kaip dabar mano motina. Ji ištiesė ranką, patapšnojo mergiotei per plaštaką ir liepė jai nepaisyti manęs. Išverčiau akis. Ką aš padariau? Vaikas sėdėjo nudūrusi akis į savo lėkštę, aklai grabaliodamasi peilio ir šakutės. Jos skruostai liepsnojo – kone girdėjau, kaip jie gaudžia. Ir visa tai padarė mano žvilgsnis? Atsidusau, vargšas žmogėdra, ir suvalgiau bulvę – buvo apyžalė, o vidury sutrešusi. Išgėriau dar.

Ar tik tau vėl neužėjo ta niūruma, ką, Fredi? – paklausė motina.

Negi aš jai minėjau savo niūrumas? Labai juoda, labai juoda. Tarsi staiga prisiblausė pasaulis, tarsi kažkuo užsiteršė oras. Netgi vaikystėje mano depresija išgąsdindavo žmones. Ko gero, vėl jam užėjo, sakydavo – ir sukikendavo, bet nesmagiai, šalindamiesi manęs. Mokykloje aš kėliau siaubą... bet ne – mokyklą jūsų labui nutylėsiu. Pastebėjau, kad mano slogutis motinai nebelabai daro įspūdį. Jos šypsena, su tuo vyptelėjimu šone, aiškiai darėsi sarkastiška. Pasakiau, kad mieste buvau sutikęs Čarlį Frenčą. A, Čarlį, tarė ji, papurtė galvą ir nusijuokė. Aš linktelėjau. Vargšas Čarlis – jis toks žmogus, apie kurį sakoma: „A, šitaip“, – ir juokiamasi. Vėl vangi tyla. Ir ko aš čia atvažiavau? Čiupau butelį ir nustebau, kad jis jau tuščias. Atkimšau kitą – suspaudęs tarp kojų, linguodamas ir stenėdamas tąsiau kamštį. Ak! – ir iššoko jis linksmai pokšteldamas! Lauke, pievoje, sužioravo paskutiniai saulės spinduliai ir netrukus išblėso. Motina paklausė apie Dafnę ir vaiką. Nuo minties apie juos man paširdžiuose suki-

lo graudi aimana, patetiška ir truputėlį komiška. Džeinė – ne, negaliu jos taip vadinti, jai netinka – Džoana nukraustė stalą, o mano motina – tik pamanykit – ištraukė grafiną portveino ir pastūmė man per stalą. Tu juk nenori, kad mudvi pasitrauktume, ką? – paklausė ji su tuo šypsniu. Aš tai jau vis tiek kaip ir vyras – tiek susenus. Pradėjau rimtai aiškinti jai apie savo finansines bėdas, bet susipainiojau ir turėjau užsičiaupti. Be to, įtariau, kad ji nelabai ir klausosi. Sėdėjo kiek pakreipusi veidą į nikeliuotą vakaro šviesą, sklindančią pro langą, traiškanotomis akimis, pasenusi, atstačiusi plačią kaktą ir aukštus skruostikaulius, paveldėtus iš protėvių olandų – karaliaus Bilio* dvariškių. Tau reikėtų įsitaisyti rauktinę apykaklę, mama, ir nertinę kepurėlę. Garsiai nusikvatojau, o paskui suraukiau kaktą. Mano veidas ėmė stingti. Džynė man atsargiai pasiūlė kavos. Ne, ačiū, brangioji, rimtai pratariau savo išpuoselėtu didiko balsu, rodydamas į portveino stiklą, kuris, kaip pastebėjau, kažkodėl buvo tuščias. Prisipyliau gėrėdamasis grafiną laikančios rankos tvirtumu. Slinko laikas. Mėlynai pilką sambrėškį skrodė paukščių balsai. Klausiausi jų, sėdėdamas apdujęs, tiesus kaip vinis, apimtas linksmos gėlos. Paskui, šnarpšteldamas ir įsirėždamas, atsistojau ir apsidairiau čepsėdamas bei markstydamasis. Motina ir mergiotė buvo dingusios.

Jis mirė vakare. Kambarys dar buvo apsunkęs nuo dienos kaitros. Sėdėjau ant kėdės prie jo lovos, iškištos pro balkoną, ir laikiau jo ranką. Jo ranką. Ranka vaškinė. Koks skaistus buvo oras virš medžių, skaistus ir žydras, kaip beribis vaikystės dangus. Apkabinau jį ranka, prie kaktos priglaudžiau delną. Jis tarė man: nekreipk į ją dėmesio. Jis tarė man...

Liaukis, liaukis. Manęs ten nebuvo. Manęs nebuvo prie jo-

* Turimas galvoje olandas Viljamas III Oranietis – Anglijos, Škotijos ir Airijos karalius (1689–1702).

kio mirštančio žmogaus. Jis mirė vienas, išsmuko, kai niekas nežiūrėjo, palikdamas mus manytis pačius. Kai grįžau iš miesto, jis jau buvo suraišiotas, paruoštas karstui. Gulėjo lovoje, ant krūtinės suglaustomis rankomis ir kietai užmerktomis akimis, lyg paklusnus vaikelis. Plaukai buvo dailiai sulaižyti skersai kaktos. Ausys, pamenu, buvo baltut baltutėlės. Neįtikėtina: visas pyktis ir pagieža, ta narti nesutelkta energija – kaip nebuvę.

Pasiėmiau likusį portveiną ir ėmiau rioglintis aukštyn. Keliai tirtėjo, jaučiausi, lyg būčiau vilkęs kitą kūną ant kupros. Šviesos jungikliai atrodė kažkur pasislinkę, prietemoje vis atsitrenkdavau į ką nors, keikdamasis ir juokdamasis. Paskui per klaidą patekau į Džoanos kambarį (Džoana – būtent!). Ji tikriausiai nemiegojo – klausėsi, kaip aš baladojuosi; vos tepravėriau duris, ir ji įjungė lempą. Stovėjau sverdėdamas ant slenksčio, spygsodamas į ją. Ji gulėjo plačioje įdubusioje lovoje, iki smakro užsitraukusi antklodę, ir aš kažkodėl buvau įsitikinęs, kad ji dar tebevilki jojimo kelnes ir dukslų megztinį. Nieko nesakė, tik šypsojosi persigandusi, ir man dingtelėjo patrakusi mintis įsiropšti pas ją į lovą, su visais batais ir visa kuo, kad dabar ji savo putliomis, paslaugiomis rankomis paglamonėtų *mano* vargana kvaistančią galvą. Tik dabar atkreipiau dėmesį į jos nepaprastus, raudonus it liepsna plaukus – regėdamas juos plačiai išsidriekusius ant pagalvės lempos šviesoje vos neapsiverkiau. Bet ta akimirka praėjo, ir, oriai linktelėjęs, aš tyliai pasitraukiau, kaip sena, pilka, blėstanti šmėkla, ir atsargiu solidžiu žingsniu nupėdinau per laiptų aikštelę į kambarį, kuriame man buvo paklota lova. Tada susigriebiau, kad kažkur pakeliui palikau portveiną.

Atsisėdau ant lovos, rankas nukoriau tarp kelių ir ūmai pasijutau išsekęs. Galva spengė, akys degė, bet niekaip nesinorėjo atsigulti ir užmigti. Tarytum būčiau vaikas, sugrįžęs namo po siautulingų dienos žygių. Toli nukeliavau. Lėtai, lyg po vandeniu, atsirišau batų raištelius. Vienas batas nukrito, o paskui...

Pabudau šiurpiai krūptelėdamas, ausyse gaudė tarsi po sprogimo galvoje. Sapnas: kažkas apie mėsą. Buvo šviesu, bet nebuvau tikras, ar jau išaušo, ar dar tik brėkšta. Pilka. Nežinojau ir kur esu. Netgi susivokęs esąs Kūlgreindže, iš pradžių neatpažinau kambario. Labai aukštas ir ilgas, su didingais langais iki pat grindų. Ir apšepęs, bet kartu tarsi būtų dėl to įsižeidęs, prisimindamas andainykštį savo reikšmingumą. Apdairiai išlipau iš lovos ir nuėjau prie lango pasižiūrėti į pievą. Žolė buvo pilka, o po medžiais dūlavo karvelių spalvos šešėliai. Mano smegenys dunksėjo. Tikriausiai aušta: ąžuolyne, po geležiniu dangum, vienišas paukštis, kartodamas vis tą pačią fleitos gaidą, tikrino švintantį orą. Kakta prisiglaudžiau prie lango stiklo ir suvirpėjau nuo drėgno, šalto lytėjimo. Daugiau kaip pusę savaitės keliavau, menkai užkandžiaudamas ir per daug gerdamas, ir dabar visa tai atsiliepė. Mane pykino, jaučiausi apkvaitęs ir išsunktas. Akių vokai plieskė, seilės atsidavė pelenais. Atrodė, kad mane stebi sodas – pasalūniškai, tarsi sučiaupta burna, – ar kad bent jau kažkaip jaučia mane čia esant, įrėmintą lango, grąžantį rankas, palaužtą žiūrintįjį – kiek daug čia kitų tokių turėjo būti per metų metus! – besvorei kambario tamsai spau-

džiant man į nugarą. Pasirodo, miegojau nenusirengęs.

Sapnas. (Teismui reikės pasiklausyti apie mano sapnus.) Jis atgijo atminty staiga. Nieko daug jame nevyko. Mano sapnai būna ne šėlstanti įvykių griūtis, kokia atseit mėgaujasi kiti, o veikiau jausenos, nuotaikos, tam tikros būsenos, dažnai palydimos kraštutinių fizinių reakcijų: aš verkiu arba blaškausi, griežiu dantimis, juokiuosi, šūkauju. Šį kartą sausai žiaukčiojau – man tai priminė pabudus likęs gerklės perštėjimas. Sapnavau, kad graužiu išplėštą kažkokio gyvio krūtinkaulį, galbūt žmogaus. Jis man atrodė apšutintas, nes mėsa buvo minkšta ir balta. Jau vos šilta, ji gurėjo burnoje kaip lajus, versdama springti. Patikėkit, gerbiamasis teisėjau, man nė kiek ne maloniau pasakoti tai, kaip teismui – klausytis. O blogiausi dalykai, kaip žinote, dar priešaky. Žodžiu, čiaumojau tuos baisingus mėsos gabalus, o skrandis miegant tampėsi. Iš tiesų tai ir viskas, ir dar toks giluminis jausmas, kad priverstinai, bet kraupiai maloniai nusižengiu. Minutėlę. Noriu gerai paaiškinti, tai svarbu – nesu tikras kodėl. Kažkokia bevardė galia vertė mane daryti tą siaubingą darbą, nepermaldaujamai stovėdama susidėjusi rankas ant krūtinės, man čiulpiant ir seilėjantis, bet, nepaisydamas to – o gal net kaip tik dėl to – ir to siaubo nepaisydamas, kažkas mano širdies gelmėse džiūgavo.

Beje, vartydamas savo žodyną nustebau, kad kalba tokia skurdi, kai reikia įvardyti ar nusakyti blogumą. Blogis, nedorybė, piktybė – šie žodžiai suponuoja veikėją, sąmoningą ar bent aktyvų negerovių darymą. Jie neženklina blogio jo inertiškoje, neutralioje, savarankiškoje būklėje. Dar yra būdvardžių: kraupus, niekšingas, pasibaisėtinas, nelabas. Jie ne tiek nusakomieji, kiek vertinamieji. Jie turi smerkimo krūvį su baimės priemaiša. Argi tai ne keista padėtis? Verčia susimąstyti. Aš klausiu savęs: gal tokio dalyko kaip *blogumas* apskritai nėra, jeigu tie keistai migloti ir netikslūs žodžiai tėra tik toks

vylius, įmantri priedanga, slepianti faktą, kad ten nieko nėra? O gal tais žodžiais siekiama, kad atsirastų? Arba gal jau kaip tik ir yra kas nors, bet išrastas žodžių. Tokie svarstymai man kelia svaigulį, tarsi pasaulyje ūmai būtų prasivėrusi skylė. Apie ką gi aš kalbėjau? Aha, apie savo sapnus. Vienas toks vis kartodavosi – tas, kuriame... bet ne, ne, palikim tai kitam kartui.

Stoviu prie lango tėvų miegamajame. Taip, jau susigaudžiau, kad jis yra – būdavo – jų. Aušros pilkuma ėmė užleisti vietą blyškiai saulės spindulių mūšai. Mano lūpos buvo lipnios nuo vakarykščio portveino. Kambarys, namas, sodas ir laukai – viskas man atrodė svetima, šiandien nieko neatpažinau, – svetima, o vis dėlto ir pažįstama kaip vietovė – taip, sapne. Stovėjau ten savo susiglamžiusiu kostiumu, skaudančia galva ir dvokiančia burna, išplėtęs akis, bet dar ne visai pabudęs, įsistebeilijęs į tą saulės nutvieksto sodo lopinėlį su stingia praradusiojo atmintį nuostaba. Bet argi aš ne visada toks, daugiau ar mažiau? Kai pagalvoju, rodos, didžiumą gyvenimo taip ir pragyvenau įstrigęs tarp miego ir pabudimo, negalėdamas atskirti sapno nuo dieninio pasaulio. Mano galvoje esama vietų, akimirkų, įvykių, kurie tokie sustingę, tokie izoliuoti, kad dorai nežinau, ar jie gali būti realūs, bet jeigu kurį iš jų būčiau prisiminęs tą rytą, jis būtų įsikirtęs į mane didesne gyvastimi ir jėga nei realūs mane supantys daiktai. Pavyzdžiui, koridorius vienos sodybos name, kur kartą vaikystėje buvau pirkti obuolių. Matau nupoliruotas, ryškiai raudonas akmenines grindis. Užuodžiu politūrą. Ten yra išsiklaipiusi pelargonija vazone ir didelis švytuoklinis laikrodis be minučių rodyklės. Girdžiu ūkininko žmoną, kalbančią dumsiose namo gelmėse, kažko klausiančią. Jaučiu aplinkui plytinčius laukus, virš jų sklindančią šviesą, erdvią, lėtą vasaros pabaigos dieną. Aš tenai esu. Tokiomis prisiminimų akimirkomis aš tenai esu, kaip niekada nebuvau Kūlgreindže, kaip,

rodos, niekada niekur nebuvau ir nesu, jokiu metu, – kadangi manęs ar kokios esminės mano dalies tenai nebuvo netgi tą dieną, kurią prisimenu, tada, kai buvau pirkti obuolių iš ūkininko žmonos sodyboje vidury laukų. Manęs viso niekur niekada nebūna, ir su jokiu žmogum, – toks jau aš, kiek save pamenu. Netgi vaikystėje jausdavausi esąs keleivis, atitrauktas nuo skubios kelionės. Gyvenimas – tai nepakenčiamas laukimas vaikštinėjant po peroną, dairantis traukinio. Painiojasi visokie žmonės ir užstoja vaizdą, man tenka ištiesti kaklą, kad matyčiau už jų. Taip, toks jau aš, kaip kažin ką.

Per tylų namą susiradau kelią į virtuvę. Ryto šviesoje ši patalpa atrodė iššveista, žvali. Vaikščiojau apdairiai, nenorėdamas sutrikdyti nuščiuvusio laukimo atmosferos, jausdamasis kaip prašalietis kažkokioje didingoje, kerinčioje šviesos ir orų ceremonijoje. Prie krosnies, ant seno suskretusio skuduro gulėjo šuo, snukį paguldęs tarp letenų, stebėdamas mane, su baltu pusmėnuliu abiejose akyse. Užsiplikiau arbatos ir sėdėjau prie stalo, laukdamas, kol pritrauks, kai įėjo Džoana. Ji vilkėjo pelės pilkumo chalatą, suveržtą virš pilvo. Plaukai buvo surišti pakaušyje į storą arklišką uodegą, kaip jai ir pridera. Jų spalva buvo tikrai ypatinga, tarsi skaisčiai rusva liepsna. Tuoj pat, ir jau ne pirmą kartą, nejučia ėmiau vaizduotis, kaip ji turėtų būti apsipūkavusi kitoje vietoje, ir tada susigėdau, tarsi papiktnaudžiavęs vargšu vaiku. Pamačiusi mane, ji, aišku, stabtelėjo, pasiruošusi mauti. Draugišku gestu kilstelėjau arbatinuką ir pakviečiau pasivaišinti. Ji uždarė duris ir slankinėjo aplink mane su paniška šypsenėle, stengdamasi, kad tarp mudviejų būtų stalas, iš indaujos pasiėmė puoduką ir lėkštutę. Jos kulnai buvo raudoni, o blauzdos baltutėlės ir drūtos. Pamaniau, kad ji bus kokių septyniolikos. Pro mano pagirių ūkaną prasiskverbė mintis, kad ji turėtų žinoti ką nors apie mano motinos finansų padėtį – tarkim, ar tie poniai duoda pelno. Pasistengiau jai berniokiškai, padrąsinamai nusi-

šypsoti, bet įtariu, kad išėjo tik kreivokas vypsnis, ir pakviečiau sėstis, sakiau, pasišnekėsim. Tačiau arbata, pasirodo, skirta ne jai, o mano motinai – Dolei, – pasakė ji. Tai bent, pamaniau, Dolei, kurgi ne! Ji iškart išskubėjo, suėmusi lėkštutę abiem rankom, į puoduke viskantį skystį nukreipusi nerimastingą šypseną.

Jai išėjus, aš kurį laiką niauriai šniukštinėjau, ieškodamas vakar ant stalo buvusių popierių – sąskaitų, sąskaitų knygų ir kvitų knygelės šaknelių, – bet nieko neradau. Iš tėvo darbo kambario atnešto stalelio vienas stalčius buvo užrakintas. Pagalvojau, ar nevertėtų išlaužti, bet susilaikiau: su tokia pagirių nuotaika, ko gero, būčiau suskaldęs jį į šipulius.

Ėmiau maklinėti po namą, nešdamasis arbatos puoduką. Svetainėje kilimas buvo suvyniotas, o vieno lango išdaužtas stiklas – ant grindų mėtėsi šukės. Apsižiūrėjau, kad esu be batų. Atidariau sodo duris ir išėjau vienom kojinėm. Išskalautame, šilkiniame ore dvelkė saulės sušildytos žolės kvapas ir vos juntamai – mėšlo. Pievoje driekėsi juodas namo šešėlis, lyg nuvirtęs scenos atpakalys. Žengtelėjau porą žingsnių į minkštą velėną, rasai sunkiantis į kojų tarpupirščius. Jaučiausi kaip senis – šliūrinu su puoduku, tarškančiu lėkštutėje, kelnių atvartai sušlapę ir susiglamžę apie kulkšnis. Rožių lysvės po langu buvo neprižiūrėtos metų metus, ir ties palange išvešėjo erškėčiai. Nublukusios rožės karojo kekėmis, sunkios it audeklas. Jų ypatingas blankus rausvumas ir apskritai visos scenos šviesotamsa kažką man galvoje sukirbino. Sustojau ir suraukiau kaktą. Nagi, aišku – paveikslus. Sugrįžau į svetainę. Taip, sienos buvo nuogos, tik šen bei ten tamsavo kvadratiniai lopai, kur tapetai nebuvo taip išblukę kaip kitur. Nejaugi ji drįso?.. Atsargiai padėjau puoduką ant židinio atbrailos, lėtai, giliai įkvėpdamas. Gyvatė! – pratariau balsu, – kaip kažin ką, drįso! Mano pėdos ant grindų paliko šlapius tinklinius atspaudus.

Ėjau iš kambario į kambarį žvalgydamasis į sienas. Paskui ėmiausi antro aukšto. Bet žinojau, kad nieko nerasiu. Stovėjau laiptų aikštelėje, pašnibždom košdamas keiksmažodžius. Netoliese girdėjosi balsai. Atlapojau miegamojo duris. Motina su Džoana sėdėjo šalimais ant mergiotės didžiosios lovos. Jos pažvelgė į mane kiek nustebusios, ir aš akimirką sutrikau, kai mano sąmonę kažkas praskrodė lyg sparnu – nepatiklaus dvejojimo plastelėjimas. Motina vilkėjo megztą geltoną pižamos švarką su bumbulais ir aksominiais kaspinėliais ir atrodė lyg baisingai peraugęs velykinis viščiukas. Malonėk paaiškinti, – prabilau sau pačiam netikėtai ramiai, – kur yra paveikslai? Tada užsiplieskė komiška sutartinė, motinai klausinėjant *Kas? Kas?* – o man šaukiant *Paveikslai! Paveikslai, velniai rautų!* Galiausiai abu turėjome užsičiaupti. Mergiotė stebėjo mudu abu, lėtai vedžiodama žvilgsniu nuo vieno prie kito, lyg teniso mačo žiūrovė. Dabar ji pridėjo delną prie burnos ir nusijuokė. Aš įsmeigiau į ją akis, ir ji nuraudo. Trumpa tyla. Aš palauksiu tavęs apačioj, mama, pasakiau lediniu, kone traškančiu balsu.

Einančiam nuo durų, man pasidingojo, kad jos abi kikena.

Į virtuvę motina prisistatė basa. Jos nuospaudų ir didelių geltonų nagų vaizdas mane erzino. Buvo apsisiautusi neįsivaizduojamu mirguliuojančio šilko išeiginiu chalatu. Taip išsipusčiusi panėšėjo į kokią nors Lotreko pražuvusią plaštakę. Stengiausi per daug nerodyti savo pasidygėjimo. Ji krapštinėjosi pabrėžtai nerūpestingai, manęs nepaisydama. Nagi? – pratariau, bet ji tik vangiai kilstelėjo antakius ir paklausė: Kas nagi? Kone išsišiepusi. Čia jau aš neišlaikiau. Rėkiau, mosavau kumščiais, trypiau sustingusiomis kojomis, nesitverdamas kailyje. Kurgi esą jie, paveikslai, šaukiau, ką ji padariusi su jais? Aš *reikalavau* pasakyti. Jie buvo mano, mano palikimas, mano ir mano sūnaus ateitis. Ir taip toliau. Mano įsiūtis, pasipiktinimo jausmas man pačiam padarė įspūdį. Buvau su-

jaudintas. Kad kiek, ir būčiau apsiverkęs – taip man pagailo savęs. Valandėlę ji leido man taip putoti, stovėdama delną įrėmusi į klubą, atlošusi galvą, stebeilydama į mane sarkastiškai ramiai. Paskui, kai nutilau atsikvėpti, ji pradėjo. Ak, aš reikalaująs? – Aš, kuris išmovė ir paliko savo našlę motiną, kuris spruko į Ameriką ir susituokė jai netgi nepranešęs, kuris nė karto neatvežė savo vaiko jai parodyti, anūko, – aš, kuris dešimt metų baldėsi po pasaulį kaip čigonas, rankų neprikišdamas prie darbo, gyvendamas iš savo mirusio tėvo skatikų ir gatavai išsunkdamas ūkį: kokią teisę, spiegė ji, kokią teisę aš turįs čia ko nors reikalauti? Ji nuščiuvo ir laukė, tarsi iš tikrųjų tikėdamasi atsakymo. Žengtelėjau atatupstas. Buvau užmiršęs, kokia ji būna, kai įsiplieskia. Paskui susiėmiau ir vėl perėjau į puolimą. Ji skėlė galingą atkirtį. Visai kaip senais laikais. Ugnimi spjaudydamiesi, oi, ugnimi! Tokį erzelį sukėlėm, kad net šuo įsitraukė – lojo ir inkštė, šokinėjo piestu, kol motina įkrėtė jam ir sustaugė, kad gultųsi. Aš ją pavadinau kekše, o ji mane – benkartu. Pasakiau, kad jeigu aš benkartas, tai kas tada ji, o ji žaibiškai atrėžė: jeigu aš kekšė, tai kas gi tada *tu*, pašlemėke! O, tai buvo didingas mačas, didingas. Buvome kaip įniršę vaikai – ne, ne vaikai, o dideli, įdūkę primityvūs gyviai – kokie nors mastodontai, tąsantys ir talžantys vienas kitą džiunglių laukymėje, čaižančių lianų ir išrautos augmenijos verpete. Oras tarp mudviejų tvinksėjo tirštas nuo kraujo garų. Mus numanomai juosė kiti daiktai, atvašyne gūžėsi maži padarėliai, stebintys mus sukaustyti siaubo ir pasigėrėjimo. Galų gale pasisotinę atitraukėme iltis ir nugręžėme į šoną. Aš susiėmiau rankomis savo dunksinčią galvą. Ji stovėjo prie kriauklės, įsitvėrusi vieno čiaupo ir žvelgdama pro langą į sodą, krūtinė kilnojosi. Girdėjome vienas kito alsavimą. Antro aukšto tualete nušniokštė vanduo – slopus, nedrąsus garsas, tarsi mergiotė būtų taktiškai priminusi, kad namuose yra ir ji. Motina atsiduso. Ji pardavusi paveiks-

lus Pupkui Bėrensui. Aš supratingai linktelėjau. Bėrensui – na, žinoma. Visus? – paklausiau. Ji neatsakė. Slinko laikas. Ji vėl atsiduso. Tau atiteko pinigai, tarė ji, visi, kiek buvo likę, o man jis paliko tik skolas. Staiga ji nusijuokė. Kvaila buvau, tarė ji, kad ištekėjau už sumauto airišio. Ji pažvelgė per petį į mane ir skėstelėjo rankomis. Dabar buvo mano eilė atsidusti. Vajetau, pratariau. Vajetau, jetau.

Liudijant teisme atsitiktinumai nuskamba kažkaip subliuškę – esu tikras, kad jūs, gerbiamasis teisėjau, per tiek metų tai pastebėjote, panašiai kaip anekdotai, kurie lyg ir turėtų būti juokingi, bet iš kurių niekas nesijuokia. Pasakojimų apie fantastiškiausius kaltinamojo veiksmus išklausoma nė nemirktelėjus, bet vos tik paminimas koks menkas įvykių laiko sutapimas, balkone pasigirsta kojų šliurinimas, advokatai atsikrenkščia, o reporteriai mieguistai pakelia akis į lubų pelėsius. Manau, kad tai yra ne tiek nepatiklumo, kiek suglumimo ženklai. Tarytum kas nors, koks pasislėpęs šios intriguojančios, stulbinančios istorijos režisierius, iki šiol nė karto neprašovęs, staiga perlenkė lazdą, persistengė rodydamas savo sugebėjimus, tuo visus mus apvildamas ir šiek tiek nuliūdindamas.

Mane štai stebina, kaip dažnai šiuo atveju figūruoja paveikslai. Būtent per dailę mano tėvai susipažino su Helmutu Bėrensu – na, ne visai per dailę, bet per jos kolekcionavimą. Mano tėvas vaizdavosi esąs kolekcionierius – ar aš minėjau? Žinoma, patys kūriniai jam visai nerūpėjo – tiktai jų piniginė vertė. Pasinaudodamas savo kaip raitelio ir buvusio linksmo vaikino reputacija, jis įsitrindavo į namus pas galudienius pažįstamus, kur prieš trisdešimt keturiasdešimt metų ant sienų buvo užtikęs kokį peizažą, natiurmortą ar aprūkusį žvairo protėvio portretą, kuris dabar galėtų būti vertas vieno kito skati-

ko. Su šėtoniška nuojauta nutaikydavo laiką, neretai vos užbėgdamas už akių palikuonims. Vaizduojuosi jį prie lovos su baldakimu, žvakės šviesoje, dar pridususį po kopimo laiptais, atkakliai spaudžiantį penkinę į sutrauktą, pergamentinę ranką. Jis sukaupė daug niekalo, bet keletas darbų, manding, buvo ne visai prasti ir, ko gero, šio to verti. Daugumą jų jis išvilbino iš išsiblaškiusios senos ponios, kuriai jaunystėje truputį meilinosi jo paties tėvas. Jis be galo didžiuodavosi tokiais akidūmiais, matyt, įsivaizduodamas, kad taip atsistoja lygia greta su didžiaisiais praeities lupikais magnatais, kuriais jis taip žavėjosi, – Gugenheimais, Pierpontais Morganais ir netgi Bėrensais. Galbūt kaip tik per tuos paveikslus jis susipažino su Helmutu Bėrensu. Galbūt juodu pešėsi dėl jų ties senosios ponios mirties patalu, spigindami vienas į kitą primerktomis akimis, nirtulingai aržiai sučiaupę burnas.

Per tapybą ir aš susipažinau su Ana Bėrens arba veikiau pratęsiau pažintį. Šiek tiek pažinojome vienas kitą iš vaikystės. Prisimenu, kad lyg ir kartą Vaitvoteryje buvau išsiųstas į lauką pažaisti su ja. Pažaisti! Čia tai bent. Jau netgi tada ji turėjo tą atsiribojimo, nereikšmingo atsainaus pralinksmėjimo išraišką, kuri mane išmušdavo iš vėžių. Vėliau, Dubline, ji, būdavo, protarpiais pasirodys ir praplevens pro mūsų studentiškus poūžius – santūri, tyli, blyškiai daili. Aišku, gavo pravardę Ledo Karalienė. Ji dingo man iš akių, ir buvau užmiršęs ją, kol vieną dieną Berklyje – štai ir prasideda atsitiktinumai – pastebėjau ją vienoje galerijoje Šatako prospekte. Nežinojau, kad ji Amerikoje, bet nelabai nustebau. Tai būdinga Anos ypatybė – ji visur kur atrodo savo vietoje. Minutėlę stovėjau gatvėje stebėdamas ją – matyt, ir grožėdamasis ja. Galeriją atstojo didelė aukšta ir balta patalpa su stikline siena. Ji buvo palinkusi prie rašomojo stalo ir, rankoje laikydama pluoštą popierių, skaitė. Vilkėjo balta suknele. Jos plaukai, nusidabruoti saulės, buvo sudėtingai supinti – viena sun-

ki kasa kabojo ties pečiu. Tarytum vienas iš eksponatų – stypsojo tokia rami toje aukštoje šviesoje be šešėlių, už saulę atspindinčio stiklo. Įėjau ir užkalbinau ją, vėl pasigrožėdamas tuo pailgu, kiek išcentruotu, melancholišku veidu su pilkomis, arti viena kitos akimis. Prisimenu dvi mažytes baltas dėmeles ant viršunosės, kur oda glaudžiai aptempusi kaulą. Ji elgėsi draugiškai – savo atokia maniera. Man kalbant, žiūrėjo į lūpas. Ant sienų kabojo dvi ar trys didžiulės drobės, nutapytos pokštaujančiu, minimalistiniu to meto stiliumi, savo pasteliniu nuogumu neką išsiskiriančios iš tuščių aplinkinių erdvių. Paklausiau, ar ji galvojanti ką nors pirkti. Ją tai pralinksmino. Aš čia dirbu, tarė nustumdama savo šviesią kasą nuo peties. Pakviečiau ją papietauti, bet ji papurtė galvą. Davė savo telefono numerį. Man išėjus į saulės nutvieikstą gatvę, virš galvos neaukštai skrido reaktyvinis lėktuvas, nuo jo variklių tratėjo oras, sklido kiparisų ir automobilių išmetamųjų dujų kvapas, o nuo studentų miestelio vos juntamai dvelktelėjo ašarinėmis dujomis. Visa tai buvo prieš penkiolika metų. Aš sumaigiau kartotekos kortelę, ant kurios ji buvo užrašiusi savo telefono numerį ir jau buvau bemetąs. Bet pasilaikiau.

Ji gyveno kalvose, tirolietiškos imitacijos, malksnomis dengtame mediniame name, kurį nuomojosi iš pamišusios našlės. Važiuodamas ten, ne kartą stojausi, pasišovęs išlipti iš autobuso ir grįžti namo, apimtas nuobodulio ir jau kiek suirzęs nuo Anos linksmoko, vertinančio žvilgsnio, to nepramušamo šypsnio. Kai paskambinau, ji vos tepratarė dešimtį žodžių ir du kartus, užspaudusi ranka ragelį, kažką sakė kažkam kambaryje. Vis dėlto tą rytą skutausi ypač rūpestingai, apsivilkau naujus marškinius ir pasiėmiau į kelionę solidų matematinės teorijos tomelį. Dabar, autobusui vingiuojant tais siaurais keliais, mane užplūdo pasidygėjimas, atrodžiau sau kažkaip gėdingas, gašlus subjektas, demaskuotas ir susigūžęs, su savo putniu ir išpudruotu kūnu, žydrais kaip kūdikio

marškiniais, išglebusia knyga, kurią gniaužiau rankoje kaip mėsos ryšulėlį. Diena buvo apniukusi, o tarp pušų tvyrojo migla. Drėgnų laiptų zigzagu užkopiau iki durų, dairydamasis santūraus susidomėjimo mina, stengdamasis atrodyti niekuo dėtas, kaip turbūt visada, būdamas nepažįstamoje teritorijoje. Ana mūvėjo šortus, o plaukus buvo pasileidusi. Pamačiusiam ją ūmai išdygusią tarpduryje, atsipalaidavusią balsvą blondinę nuogomis ilgomis kojomis, man už šaknų pakirto liežuvį. Namo viduje buvo blausu. Keletas knygų, estampai ant sienų, šiaudinė skrybėlaitė ant vagio. Ant kilimų ir kėdžių liko našlės kačių priminimas apie save – aitri citrusinė smarvė, ne tokia jau bjauri.

Dafnė sėdėjo drobiniame krėsle, sukryžiavusi kojas, aižydama žirnius į nikelinį dubenį. Ji vilkėjo maudymosi chalatą, o plaukus buvo apsisupusi rankšluosčiu. Štai jums dar vienas sutapimas.

Apie ką mes tą dieną trise kalbėjome? Ką aš dariau? Atsisėdau, matyt, išgėriau alaus, ištiesiau kojas ir atsilošiau, vaidindamas nesivaržantį. Neįsivaizduoju ten savęs. Esu tartum slankiojanti akis – stebinti, įsidėminti, rezganti planus. Ana vaikščiojo tarp svetainės ir virtuvės, atnešdama sūrio, apelsinų, avokado griežinių. Buvo sekmadienis, ramu. Žiūrėjau pro langą į miglą, plūstančią tarp medžių. Suskambėjo telefonas, Ana atsiliepė ir kažką kuždėjo į ragelį. Dafnė man nusišypsojo. Jos žvilgsnis buvo nesutelktas, tarsi švelniai grabinėjantis aplinkinius daiktus. Ji atsistojo, padavė man dubenį ir likusius neišaižytus žirnius ir užlipo į viršų. Netrukus grįžo apsirengusi, išdžiūvusiais plaukais ir užsidėjusi akinius – iš pradžių nepažinau, maniau, kad čia dar viena namo gyventoja. Tik tada suvokiau, kad mačiau ją vejoje tą dieną profesoriaus Kažko pobūvyje. Buvau bepradedąs jai pasakoti apie tai – kad ją jau mačiau; bet apsigalvojau – dėl tos pačios nežinomos priežasties, dėl kurios pirmą kartą nusigręžiau jos neuž-

kalbinęs. Ji paėmė iš manęs žirnių dubenį ir vėl atsisėdo. Ana dar kartą atsiliepė telefonu – kuždėjo, tyliai juokėsi. Man dingtelėjo, kad mano buvimas vargu ar kiek trikdo jų dieną ir kad jos būtų dariusios tą patį, jeigu manęs čia nebūtų buvę. Tai buvo raminanti mintis. Vadinasi, buvau pakviestas ne vakarienės, bet numatyta, kad aš pabūsiu. Pavalgę ilgai sėdėjome prie stalo. Rūkas tirštėjo, spaudėsi prie langų. Regiu jas abi priešais save toje pienuotoje prieblandoje – tamsiaplaukę ir šviesiaplaukę: jos atrodo lyg susimokiusios, širdy besijuokiančios, tarsi būtų švelniai, nepiktai apie mane pajuokavusios. Kaip toli dabar visa tai – kitoje epochoje, kai mes dar buvome nekalti, jeigu tai tinkamas žodis, bet tuo aš abejoju.

Prisipažįstu – jos mane apžavėjo: savo išvaizda, santūrumu, savo atsainiu savanaudiškumu. Jos įkūnijo idealą, kurį lig šiol nenujaučiau slapta turįs. Tuo metu dar buvau įnikęs į mokslo studijas, ketinau tapti vienu iš tų didžiųjų šaltakraujiškų specialistų, slaptųjų pasaulio šeimininkų. Dabar ūmai atsivėrė kita ateitis, tarsi jiedvi būtų nugriovusios priešais mane stūksojusį uolinį fasadą ir anapus dulkių sūkurių atskleidusios beribį švytintį tolį. Jos buvo šaunios, podraug vangios ir žvalios. Jos man priminė porą praėjusio amžiaus nuotykių ieškotojų. Žiemą atvyko į Niujorką ir neskubėdamos atsibastė per visą šalį iki šios rusvos, saulės nulietos pakrantės, kur dabar tarsi balansavo ant pirštų galų, susiėmusios už rankučių, kitą ranką ištiesusios į šalį, veidais į Ramiojo vandenyno platybes. Nors šiame name gyveno jau beveik pusmetį, jų atspaudas čia buvo toks lengvas, efemeriškas, kad kambariai jų buvimo kaip ir neužfiksavo. Atrodė, kad jos neturi jokios mantos – net ir ant durų kabanti skrybėlaitė buvo palikta ankstesnės gyventojos. Tikriausiai turėjo draugų ar bent pažįstamų – galvoju apie tuos telefono skambučius, – bet aš niekada jų nemačiau. Kartkarčiais jas užklupdavo namo šeimininkė – niauriai dramatiška persona ilgesingomis akimis ir juodų juo-

džiausiais plaukais, kietai susuktais į kuodą ir perskrostais raižyta medine smeige. Rengdavosi kaip indėnė – apsikarstydavo karoliais ir skaisčių spalvų kaklaskarėmis. Būdavo, švytruos išsiblaškiusi po namą, kalbėdama per petį ir nudriekdama iš paskos tirštą muskusinį aromatą, paskui balerinos žingsniu strykteles ant sofos ir sėdės visą valandą apsakinėdama savo vargus, daugiausia kylančius – kaip ji su virpesiu balse apibūdindavo – dėl *bėdos su vyrais*, tuo tarpu nepaliaujamai, ašaringai girtėdama nuo kalvadoso, kurio atsargas laikydavo rakinamoje spintelėje virtuvėje. Atgrasi moteris, negalėjau jos pakęsti – tos įdiržusios odos ir išteplioty lūpų, visos tos isterijos, seilėtos vienatvės. Tačiau merginoms ji teikė puikaus pasismaginimo. Jos mėgaudavosi ją mėgdžiodamos, o jos pasakymus paversdavo šmaikščiais priežodžiais. Kartais, klausydamas, kaip jos vaidina ją, pagalvodavau, ar, man nesant, jos ne tą pat išdarinėja su manimi – svaido pastabas viena kitai komiškai solidžia mano balso imitacija ir tyliai kikena tuo joms būdingu išsisėmusiu juoku, tarsi tai nebūtų tikrai juokinga, o tik absurdiška.

Ir visa šalis jas vertė iš koto, ypač Kalifornija. Gerai pasismagindavom juokdamiesi iš amerikiečių, kurie tik tuo metu žengė į nelemtą hedonistinį džiugesį, kurį mes – paauksuoti suvargusios senutės Europos vaikai – jau buvome perėję, ar bent taip mums dingojosi. Kokie nekalti jie mums atrodė – su savo gėlėmis, smilkalų lazdelėmis ir sujauktu religingumu. Žinoma, šitaip iš jų tyčiodamasis, slapčia jausdavau kaltės dilgsnius. Vos atvažiavusį čia, mane ši šalis pakerėjo, o dabar atrodė, lyg būčiau prisidėjęs prie tų, kurie pobūvyje šaiposi iš storos merginos, prie kurios, maskuojamas visuotinio dūkimo, ką tik glaudžiausi apimtas bežadės pritvinkusios ekstazės.

Galbūt panieka mums savaip atstojo nostalgiją ir net namų ilgesį? Gyvenimas ten, tarp tų nutapytų spalvų, po tuo nepriekaištingai žydru skliautu, buvo tarsi gyvenimas kitame

pasaulyje, pasakų knygos iliustracijoje. (Svajodavau apie lietų – tikrą, be paliovos merkiantį airišką lietų, – tarsi jį būčiau pažinęs tik iš pasakojimų, bet niekada nematęs.) O gal juokimasis iš Amerikos buvo gynybos būdas? Juk tiesa, kad kartais mums – ar bent man – dingtelėdavo, jog mes gal ir patys bent truputėlį juokingi. Argi nebuvome kiek kurioziški su savo tvidu, šiltais batais, ekstravagantišku akcentu ir įžūliai mandagiomis manieromis? Man ne kartą dingojosi užgniaužta šypsena, tempianti lūpas kokio žmogaus, kuris turėjo būti nenutuokiantis mūsų pašaipų taikinys. Netgi tarp mūsų pačių rasdavosi tylių, nejaukių tarpsnių, kai ore tvyrodavo neišsakytas pripažinimas, lyg blogas, gluminantis kvapas. Trijulė išeivių, susitikinėjančių šioje mieloje žaidimų aikštelėje – kas gali būti bulvariškesnio? Tai buvo tikras trikampis, kaip kažin ką!

Tai buvo trikampis. Vieną popietę, praėjus kokiam mėnesiui nuo mūsų pažinties, įvyko tai – neišvengiamas dalykas. Sėdėjome verandoje kiemo pusėje, gerdami džiną ir traukdami kažkokį siaubingo skonio dūmą su keisčiausiu poveikiu. Diena buvo karšta ir ūkanota. Virš mūsų, balsvo dangaus vidury, buvo įstrigusi varioko spalvos saulė. Aš žiūrėjau, kaip visas debesis kolibrių čiulpinėja sausmedžio krūmą už verandos laiptų. Dafnė – su šortais, petnešėlėmis ir aukštakulnėmis basutėmis – atsistojo, kiek netvirtai, markstydamasi, ir nupėdino į namą. Aš nusekiau pavymui. Nieko negalvojau – maniau atsinešti daugiau ledo ar ko. Po išorės švytėjimo viduje nieką temačiau, visur, kur tik sukausi, ore žiojėjo didžiulė tamsi skylė. Vangiai dairiausi Dafnės, sekdamas jos taurėje skimbčiojančio ledo garsą – iš virtuvės per svetainę į miegamąjį. Užuolaida buvo užtraukta. Ji sėdėjo lovos pakraštyje, įsistebeilijusi priešais save į gintarinę pusšviesę. Staiga man suskaudo galvą. Ji vienu ilgu užsivertimu ištuštino savo taurę ir tebelaikė ją rankoje, mudviem gulantis, – išslydęs ledo karoliukas įkrito man į peties duobutę. Jos lūpos buvo vė-

sios ir šlapios. Ji ėmė kažką sakyti ir tyliai nusijuokė man į burną. Mudviejų drabužiai atrodė suveržti kaip tvarsčiai – aš stenėdamas bandžiau juos nuplėšti. Ir šit staiga – mudu nuogi. Išsigandę stabtelėjome. Kažkur netoliese žaidė vaikai. Dafnė uždėjo ranką man ant klubo. Buvo užsimerkusi ir šypsojosi pakėlusi antakius, tarsi klausydamasi tolimos, sapningos ir mažumą juokingos melodijos. Kažką išgirdau ir atsigręžiau per petį. Tarpduryje stovėjo Ana. Žvilgtelėjau į save jos akimis – į savo blizgančius šonus ir blyškų užpakalį, pražiotą, it žuvies, burną. Akimirką padvejojusi, ji priėjo prie lovos nudūrusi akis, tarsi giliai susimąsčiusi, atsisėdo prie mūsų ir ėmė rengtis. Mudu su Dafne ramiai gulėjome vienas kito glėby ir stebėjome ją. Ji per galvą nusivilko palaidinukę ir išniro kaip plaukikė, krestelėdama plaukus. Nugaros viduryje metalinė sagtis paliko alyvinį įspaudą. Kodėl ji man atrodė gerokai vyresnė už mus, persisotinusi gyvenimu, kiek pasidėvėjusi – suaugusioji, tolerantiškai prisidedanti prie ne visai leistino vaikų žaidimo? Dafnė beveik nekvėpavo, jos pirštai vis kiečiau gniaužė mano klubą. Jos lūpos buvo kiek pražiotos, ir ji rauktelėjo kaktą žvelgdama į apnuogintą Anos kūną, nugrimzdusi į kažkokią miglotą nuostabą. Jaučiau plakančią jos širdį, ir savo. Tarytum būtume dalyvavę ritualiniame nusirenginėjime.

Taip, ritualas – tai ir buvo. Mes visi trys lėtai galynėjomės lovoje, tarsi archajiškose triūso ir pamaldų iškilmėse, imituodami gal kokios maldyklos ar kupolinės šventovės statymą ir iškilimą. Kokie rimti mes buvome, mąslūs, kaip atidžiai čiupinėjome vienas kito kūną. Niekas nepratarė nė žodžio. Moterys pradėjo nekaltu pasibučiavimu. Kiek droviai viena kitai nusišypsojo. Man virpėjo rankos. Šį dusinantį nusižengimo jausmą jau buvau patyręs, labai seniai, – kai vaikystėje, Kūlgreindže, vieną žiemos vakarą ėmiausi su dviem pusseserėm tamsoje ant laiptų, – tą patį šiurpą ir apstulbimą, tą patį gei-

dulingą, maudžiantį, kūdikišką džiugesį. Mes sapningai rausėmės ir knisomės, tirtėjome, dūsavome. Protarpiais vienas kuris sugriebdavo kitus du su vaikiškai nekantriu, godžiu užsidegimu ir švelniai, vos girdimai klyktelėdavo, tarsi iš skausmo ar bejėgiškos širdgėlos. Kartais man pasidingodavo, kad čia ne dvi moterys, o viena – keista, atoki daugiarankė būtybė, už savo emaliuotos kaukės susitelkusi į ką nors tokio, ko aš nė nenutuokiu. Galiausiai, manyje kaupiantis baigiamajam spazmui, pasikėliau ant tirtančių rankų, Dafnės kulnams spaudžiantis man į strėnas, ir pažvelgiau į jas abi, gremžiančias viena kitą su lipšniu goduliu, įsisiurbusias pravertomis lūpomis į lūpas, ir sekundę, kraujui plūstant man į akis, pamačiau, kaip susilieja jųdviejų galvos – šviesi ir tamsi, viena rusva, kita glotni it panteros. Ir bemat man kirkšnyse sutrūkčiojo, ir aš virtau ant jų su džiugesiu ir baime.

Bet po to mano glėbyje gulėjo viena Dafnė, tebelaikydama mane savyje, o Ana atsikėlusi nuėjo prie lango, vienu pirštu iš šono kilstelėjo užuolaidą ir pažvelgė į ūkanotą popietės švytėjimą. Vaikai dar tebežaidė. Ten mokykla, pratarė Ana, ant kalvos. Tada tyliai nusijuokė ir pasakė: *bet ką gi aš žinau, malonėkit!* Tai buvo vienas iš kvanktelėjusios našlės priežodžių. Ūmai viskas pasidarė liūdna, pilka ir bergždžia. Dafnė prigludo veidu man prie peties ir tylomis pravirko. Aš visada prisiminsiu tuos vaikų balsus.

Tai buvo keista, niekada nebepasikartojusi sueiga. Apmąstau dabar ją – ne dėl akivaizdžių priežasčių, o todėl, kad ji man mįslinga. Pats aktas – seksas trise – nebuvo labai ypatingas: tuo metu visi ką nors tokio darydavo. Ne, tada mane nustebino ir dabar stebina keistokas mano vaidmens pasyvumas tos popietės darbuose. Buvau vienas vyras iš mūsų trijų, bet jaučiausi, tarsi kaip tik į mane būtų švelniai, neatremiamai įsi-

stumiama. Gudročiai sakys, kad aš buvau tik jungtis, per kurią jiedvi surado savo kelią, rankai griebiantis rankos, viena kitai į glėbį. Gal taip ir buvo, bet tai ne tiek reikšminga ir, žinoma, ne svarbiausia. Negalėjau atsikratyti jausmo, kad buvo atliekamos apeigos, kuriose Ana Bėrens buvo žynė, Dafnė – atnašaujama auka, o aš tik ramstis. Jos manipuliavo manimi kaip akmeniniu falu, lankstydamosi ir rangydamosi apie mane su užburiamaisiais atodūsiais. Juk jos...

Juk jos sakė sudie. Aišku. Tik dabar man tai šovė į galvą. Jos ne ieškojo viena kitos, o skyrėsi. Iš to ir liūdesys, bergždumo jausmas, iš to ir graudžios Dafnės ašaros. Aš čia buvau visai niekuo dėtas.

Taigi, taigi. Čia jau kalėjimo pranašumas – žmogus turi pakankamai laisvo laiko prisikasti iki reikalo esmės.

Jųdviejų susiliejimo iliuzija, kurią tądien regėjau mūsų lovos raundo pabaigoje, tvėrė ilgai. Dar ir dabar, galvodamas apie jiedvi drauge, matau lyg ir dvigalvę monetą su atspaustais dvynukių profiliais – santūriais, simboliškais, žvelgiančiais į šalį, stilizuotai vaizduojančiais dorybių porą: tarkim, Ramybę ir Tvirtybę arba, dar geriau, Tylėjimą ir Pasiaukojimą. Prisimenu tą akimirką, kai Ana pakėlė paburkusias žvilgančias lūpas nuo Dafnės tarpukojo ir, atsigręžusi į mane su sąmoksliška kreiva šypsenėle, atsilošė, kad aš pamatyčiau praskėstą tysančiosios šakumą, pinklų ir nekaltą, lyg perskeltas vaisius. Dabar matau, kad tame trumpame išsižadėjimo ir atradimo tarpsnyje buvo viskas. Visa ateitis prasidėjo kaip tik ten.

Nepamenu, kad būčiau pasipiršęs Dafnei. Jos ranka man jau, taip sakant, buvo pažadėta. Susituokėmė vieną ūkanotą karštą rugpjūčio popietę. Iškilmės buvo greitos ir varganos. Man ištisai skaudėjo galvą. Liudininkais pabuvo Ana ir mano kolega iš universiteto. Paskui mes keturiese grįžome į namą kalvose ir gėrėme pigų šampaną. Šventė nenusisekė. Prasimanęs silpną dingstį, po pusvalandžio išskubėjo mano ko-

lega, palikdamas mus tris neramioje, sūkuriuojančioje tyloje. Ore tarp mūsų pleveno visokiausi neišsakyti dalykai, tarsi gličios pavojingos žuvys. Tada Ana, įprastai nusišypsojusi, pareiškė, kad mudu karvelėliai tikriausiai norėtume likti vieni, ir išėjo. Staiga mane sukaustė absurdiškas drovumas. Pašokęs ėmiau nurinkinėti tuščius butelius ir taures, vengdamas Dafnės žvilgsnio. Virtuvės lange pro miglas spingsojo saulė. Stovėjau prie kriauklės žvelgdamas į mėlynai juodas medžių šmėklas kalvos pašlaitėje, ir man prie vokų susitvenkė dvi didelės, kupnios, nepaaiškinamos ašaros, niekaip nenorinčios nukristi.

Nežinau, ar Dafnę mylėjau taip, kaip tą žodį supranta pasaulis, bet tikrai žinau, kad mylėjau jos manieras. Gal nuskambės keistai, šaltai, net nežmoniškai, jei pasakysiu, kad iš tikrųjų mane domino tik jos išorė. Fe, kas man rūpi, kaip tai atrodys? Kitą būtybę tik taip ir galima pažinti: iš išorės – ten ir gelmė. Štai Dafnė eina per kambarį ieškodama savo akinių, švelniai, spėriai liesdama daiktus, skaitydama juos pirštų galiukais. Arba kaip ji nusigręždavo į šalį ir įsispitrėdavo į piniginę, suraukusi kaktą, sučiaupusi lūpas, kaip senmergė tetulė, traukianti šilingą saldainiams. Tas jos šykštumas, godulio priepuoliai – tokie vaikiški ir mieli. Ir tas kartas, kai prieš daug metų, nebepamenu kur, baigiantis pobūviui, aptikau ją balandžio aušros pusšviesėje stovinčią prie lango balta suknia, nugrimzdusią į svajas, kurias be skrupulų jai išsklaidžiau, kauštelėjęs ir suirzęs, o juk galėjau – Dieve mano! – palūkėti prietemoj ir nutapyti ją vidinėj savo širdies sienos tuštumoj su smulkiausiom, švelniausiom detalėm, kur ji ir dabar tebebūtų ryški, kaip tą aušrą – mano juodbruva, slėpininga brangioji.

Mudu greitai sutarėm – kaip visada, be žodžių – palikti Ameriką. Aš mečiau savo studijas, universitetą, karjerą, viską – beveik ir nesusimąstęs, ir, nepasibaigus metams, išplaukėme į Europą.

Muilšochlanas Mak-Gila Guna – mano advokatas ir, jo paties tvirtinimu, draugas – savo bylose geba nusigriebti, regis, visai banalių smulkmenų. Teismo koridoriuose ir šio kalėjimo takuose sklinda istorijos apie jo metodus. Smulkmenos – jis pamišęs dėl smulkmenų. Tai yra dramblotas, nerangus dičkis – kostiumo dryželiai tiesiasi kaip į bokštą, kurio viršūnėje purpso didelė kampuota galva su susivėlusiais plaukais ir mažytėmis baikščiomis akutėmis. Manding, gyvenimas, praleistas rakinėjant žmonių bjaurokų tragedijėlių kiaurymes, kažkaip jį sužalojo. Nuo jo dvelkia sužeistu ilgesiu. Teismo salėje jis, sako, kelia siaubą, bet kai sėdi čia, prie suraižyto stalo advokatų kambaryje, su pusakiniais, užkartais ant tos didelės galvos, sukumpęs prie popierių, užsirašinėdamas varginančia smulkia rašysena, truputį dūsuodamas ir murmėdamas sau po nosim, aš nejučia prisimenu vieną storulį iš savo vaikystės, nepaguodžiamai mane įsimylėjusį, kurį pristatydavau ruošti mano namų darbų.

Dabar Muilšochlanui baisiai įdomu, kodėl aš apskritai važiavau į Vaitvoterį. Bet kodėl gi turėjau nevažiuoti? Pažinojau Bėrensus – ar, dievaži, bent jau Aną. Manęs nebuvo dešimt metų, tad išsiruošiau į mandagumo vizitą kaip šeimos draugas.

Tačiau to, regis, maža. Muilšochlanas susiraukia, lėtai kraipo galvą ir, pats to nepastebėdamas, pasijaučia kaip teismo salėje. Argi netiesa, kad aš įširdęs išlėkiau iš motinos namų tepabuvęs vos dieną? Argi nebuvau smarkiai pasipiktinęs, kai išgirdau, kad mano tėvo paveikslų kolekcija parduota Helmutui Bėrensui už, mano nuomone, menkus pinigus? Tad ar netiesa, kad aš jau turėjau priežastį jausti apmaudą tam Bėrensui, kuris mėgino įstatyti mano tėvui ragus tame... Bet palauk, seni, šitas dalykas iškilo į šviesą tik vėliau. Jis visada atrodo nukabinęs nosį, kai aš šitaip pakertu jam sparnus. Ką padarysi – faktai yra faktai.

Tai tiesa, aš tikrai vėl susiriejau su motina, tikrai išrūkau iš namo trenkęs durimis (šunėkas, aišku, vijosi taikydamasis įkąsti į kulnus). Betgi ne Pupkus Bėrensas buvo skandalo priežastis, bent jau tiesioginė. Kiek pamenu, tai buvo ta pati sena giesmelė: pinigai, išdavystė, mano išvykimas į Valstijas, mano išvykimas iš Valstijų, mano santuoka, mano užmesta karjera – viskas kaip įprasta; na, ir, žinoma, tas faktas, kad ji iškišo mano paveldą už keletą ponių išperų, iš kurių tikėjosi pralobti, kad apsirūpintų paliegusiai senatvei – išpindėjusi kvaiša. Ogi dar ta mergiotė Džoana. Išeidamas sustojau ir, pasverdamas žodžius, pasakiau manąs, kad moteriai, turinčiai mano motinos vietą visuomenėje – jos vietą?! – visuomenėje?! – vargu ar pritinka šitaip bičiuliautis su arklidžių mergiote. Prisipažįstu, tikėjausi ją įsiutinti, bet, deja, galiausiai pats likau stovėti išvertęs akis. Kiek patylėjusi, motina, begėdiškai atsainiai pažvelgė man tiesiai į akis ir pasakė, kad Džoana ne vaikas, kad jai jau dvidešimt septyneri metai. Juk ji – čia stabtelėjo dėl efekto – juk ji man kaip sūnus – sūnus, kurio niekada neturėjau. Gerai, tariau sunkiai nurydamas, džiaugiuosi dėl jūsų abiejų, kaip kažin ką! – ir išdūmiau lauk. Bet keliuke turėjau sustoti ir palaukti, kol kiek nuslūgs pasipiktinimas ir apmaudas, kad atgaučiau kvapą. Kartais sau atrodau kiaurai sentimentalus.

Vaitvoterį pasiekiau vakare. Paskutinę kelionės dalį važiavau iš gyvenvietės taksi. Vairuotojas buvo nepaprastai aukštas sudžiūvėlis su plokščia kepure ir senamadišku mėlynos flanelės kostiumu. Jis susidomėjęs tyrinėjo mane vairuotojo veidrodėlyje, nekiek težiūrėdamas į kelią priekyje. Bandžiau tulžingai dėbsoti į jį, bet jam nė motais, tik kartą šyptelėjo lūpų kampučiu, savo liesame veide nutaisydamas ypatingą draugišką supratimo miną. Kodėl aš taip gyvai prisimenu tokius žmones? Jie užgriozdė mano mintis, nuo lapo pakėlęs galvą, matau juos susispietusius aplink mane prietemoje, tylius, truputį smalsius – ko gero, net susirūpinusius. Jie, matyt, liudininkai, nekalti prašaliečiai, atėję – be jokio pykčio – liudyti prieš mane.

Artėjančiam prie Vaitvoterio, man visada išsprūsta tylus susižavėjimo aiktelėjimas. Keliukas nuo plento suka ilgu plačiu, medžių netrikdomu lankstu, tad atrodo, jog namas lėtai, sapningai sukasi, svetingai atverdamas Paladijaus stiliaus kolonadas. Taksi sustojo ant žvyro didžiųjų fasadinių laiptų papėdėje, ir kartu su ūmia tyla man dūrė į galvą mintis – taip, Muilšochlanai, prisipažįstu, – kad neturiu, kaip protingai paaiškinti savo buvimo čia. Minutėlę sėdėjau dairydamasis, be žado nustėręs, kaip pabudęs lunatikas, bet dabar vairuotojas pakerėtas viltingai stebėjo mane veidrodėlyje, ir man teko dėtis žinančiam ką darąs. Išlipau iš mašinos ir stovėdamas tapšnojausi po kišenes, reikšmingai susiraukęs, bet jo neapmausi – kreivas šypsnys tapo dar šelmiškesnis, akimirką pasirodė, kad jis man mirktelės. Burbtelėjau, kad palauktų, ir užkopiau laiptais, lydimas neišgujamo patyčių jausmo.

Ilgai palaukus, duris atidarė suvytęs piktas žmogelis, vilkįs tarytum autobuso konduktoriaus uniforma. Skersai makaulės dryksojo prilipdytos kelios ilgos juodutėlių plaukų sruogos it batų tepalo dryžiai. Jis nužvelgė mane su didžiausiu pasišlykštėjimu. Šiandien uždaryta, pareiškė ir jau būtų

užtrenkęs duris man prieš nosį, bet aš mikliai žengiau pro jį į holą. Žvalgiausi, lėtai trindamas rankas ir šypsodamasis, vaidindamas sugrįžusį išeivį. O, pratariau, senieji namučiai! Didysis Tintoretas virš laiptų, knibždantis angelų ir kankinių paklaikusiom akim, sutrimitavo man savo sodrų chromatinį akordą. Durininkas, ar kas jis ten buvo, sunerimęs strakaliojo man už nugaros. Apsigręžiau ir išsistiebiau prieš jį, vis dar išsišiepęs, ir pasakiau, ne, aš ne turistas, o šeimos draugas – gal panelė Bėrens kartais namie? Jis dar nepatikliai sudvejojo, tada liepė palaukti ir nukūrė per holą, šleivindamas plokščia pėda ir rūpestingai lygindamas aliejumi suteptus plaukus ant plikės.

Laukiau. Tylą trikdė tik aukšto septynioliktojo amžiaus vokiško laikrodžio tiksėjimas. Prie manęs ant sienos kabojo šešios dailios nedidukės Boningtono akvarelės – galėjau čia pat pasikišti porą jų po pažastim ir išeiti. Laikrodis sunkiai įkvėpė ir dzingtelėjo pusę valandos, o tada visur aplinkui, vis tolimesniuose kambariuose, kiti laikrodžiai irgi nuskardeno pavieniais sidabriškais dūžiais – tarytum virpuliukas perbėgo per namą. Vėl pažvelgiau į Tintoretą. Dar buvo Fragonaras, taip pat Vato. Ir visa tai vestibiulyje. Kas čia darosi, kas atsitiko, kad viskas taip palikta be priežiūros? Išgirdau, kaip taksistas lauke pasignalizavo – pyptelėjo nedrąsiai, tarsi atsiprašydamas. Tikriausiai pamanė, kad pamiršau jį. (Taip ir buvo.) Kažkur namo gale trinktelėjo durys, ir po sekundės man į veidą dvelktelėjo vėsaus oro gūsis. Patraukiau girgždindamas per holą, už krūtinkaulio tvinksint kaitriam, bemaž juslingam baugesio jauduliui. Širdyje aš esu drovus, didelės tuščios patalpos mane nervina. Viena iš Fragonaro figūrų, glosni dama žydromis akimis ir putnia apatine lūpa, skersakiavo į mane, regis, pašiurpusi, bet guviai susidomėjusi. Atsargiai pravėriau duris. Storas bumbulas mano rankoje pasisuko nuostabiai, patikliai lengvai. Įėjau į ilgą, aukštą, siaurą daugialangį

kambarį. Sienas dengė nublukusio aukso spalvos tapetai. Oras irgi buvo auksuotas, užlietas sunkios minkštos vakaro šviesos. Jaučiausi, tarsi būčiau įžengęs tiesiai į aštuonioliktąjį amžių. Apstatyta buvo negausiai, stovėjo ne daugiau kaip penki ar šeši baldai – trapios kėdės lyros formos atkaltėmis, puošnus bufetas, paauksuotas staliukas, – išdėstyti kaip tik taip, tokiu būdu, kad atrodė, jog sutvarkyti ne patys daiktai, bet erdvė aplink juos ir pati šviesa. Stovėjau sustingęs, klausydamasis nežinia ko. Ant žemo staliuko gulėjo didelė ir sudėtinga pusiau surinkta dėlionė. Kai kurios dalys mėtėsi ant grindų. Spoksojau į jas, išbarstytas ant parketo lyg išsitaškiusio skysčio balutes, ir vėl per namą tarsi perbėgo drebuliukas. Tolimajame kambario gale žiojėjo atlapotos įstiklintos durys ir vėjelyje plaikstėsi gazo užuolaidos. Lauke driekėsi ilgas vejos šlaitas, kuriame tolėliau žingčiojo vienišas heraldinis žirgelis. Dar toliau matėsi upės vingis, seklumose boluojantis vanduo, o anapus – medžiai, paskui neryškūs kalnai ir tada – beribė, nuauksinta vasaros žydrynė. Man dingtelėjo, kad šios scenos perspektyva kažkokia netaisyklinga. Rodėsi, daiktai ne tolsta, kaip turėtų, o yra išrikiuoti priešais mane – baldai, atviros durys, veja, upė ir atokūs kalnai, – tarsi jie būtų ne stebimi, o patys stebėtų, susitelkę į horizonto tašką šiame kambaryje. Tada aš pasigręžiau ir gręždamasis regėjau save besigręžiantį, kaip kad, rodos, iki šiol tebesigręžiu, kaip kartais vaizduojuosi visuomet gręšiąsis, tarsi tai būtų mano bausmė ir mano prakeikimas – šis bežadis, neryškus, amžinas gręžimasis į ją.

Laikraščiuose matėte nuotrauką – žinote, kaip ji atrodo. Apyjaunė moteris juoda suknele su plačia balta apykakle, stovinti sunėrusi rankas ant krūtinės – viena su pirštinaite, o kita pasislėpusi, matosi tik sulenkti pirštai be žiedų. Kažką užsidėjusi ant galvos – kepurėlę ar kokią sagę, prilaikančią nuo kaktos sukeltus plaukus. Raiškios juodos akys turi nežymų

rytietišką pokrypį. Nosis didelė, lūpos putlios. Anaiptol ne gražuolė. Dešinėje rankoje laiko suglaustą vėduoklę – o gal tai knyga. Ji stovi, man regis, apšviestame kažkokio kambario tarpdury. Matosi dalis sofos, ar galbūt lovos, su brokato užtiesalu. Tamsa už jos tiršta, bet kartu slėpiningai besvorė. Ji žvelgia ramiai, neįsitempusi, nors sučiauptose lūpose juntama iššūkio, netgi priešiškumo žymė. Ji nenori čia būti, bet kitur būti negali. Jos plačios apykaklės kraštus prispaudusi auksinė sagė yra brangi ir bjauri. Visa tai jūs matėte, viską žinote. Ir vis dėlto aš sakau jums, malonieji žinovai prisiekusieji, kad, net ir žinodami visa tai, jūs nieko nežinote, beveik nieko. Jūs nepažįstate jos buvimo tvirtybės ir patoso. Jūs neužklupote jos vasaros vakarą auksiniame kambaryje, kaip aš. Nelaikėte jos savo glėbyje, nematėte nudrėbtos griovyje. Jūs ne... ak, ne! – jūs nežudėte dėl jos.

Stovėjau įsistebeilijęs, rodos, gana ilgai, ir palengva mane apėmė kažkoks konfūzas, kaitri, sarmati savivoka, tarsi būtent aš – šitas susitepęs kūno maišas – būčiau tyrinėjamas su įdėmia šalta atida. Ir ne tik nutapytas moters žvilgsnis stebėjo mane. Viskas paveiksle – ta sagė, tos pirštinaitės, vatinė tamsa už jos – kiekvienas drobės taškelis buvo į mane įbesta nemirksinti akis. Žengtelėjau atgal pabūgęs. Tyla pakraščiais ėmė irti. Išgirdau mūkiančias karves, užvedamą automobilį. Prisiminiau taksi ir pasisukau eiti. Lauko tarpdury stovėjo tarnaitė. Tikriausiai ji kaip tik tada įėjo ir nusigandusi atšoko. Jos akys buvo išsiplėtusios, vienas kelis sulenktas, o ranka pakelta, tarsi smūgiui atremti. Kurį laiką nė vienas nekrustelėjome. Žolėtą šlaitą už jos nublizgino ūmus vėjo gūsis. Mudu tylėjome. Paskui ji lėtai, vis dar pakėlusi ranką, žengtelėjo atatupsta pro duris, truputį sverdėdama, kulnams aklai ieškant grįsto tako lauke. Mane nepaaiškinamai perliejo susierzinimas – galbūt nuojauta, zefyras, užklydęs prieš ateinančią audrą. Kažkur suskambo telefonas. Greitai apsigręžiau ir išėjau iš kambario.

Hole nieko nebuvo. Aikštingai neatlyždamas tebeskambėjo telefonas. Girdėjau jį ir leisdamasis fasado laiptais. Taksi, žinoma, buvo išvažiavęs. Nusikeikiau ir leidausi keliuku, kibilkščiuodamas akmenuotu gruntu savo plonapadžiais ispaniškais pusbačiais. Į veidą spigino žemai nusileidusi saulė. Atsigręžęs į namą, išvydau liepsningai žėrinčius langus, rodėsi, paniekinamai kvatojančius. Ėmiau prakaituoti, ir tai pritraukė uodų. Vėl klausiau savęs, koks velnias mane nešė į Vaitvoterį. Bet atsakymą, aišku, žinojau. Pinigų kvapas mane čia traukė, kaip kad prakaito kvapas traukia tuos prakeiktus vabzdžius. Mačiau save tarsi pro vieną tų saulės nupleškintų langų – slampinantį per dulkes, sukaitusį, irzlų, aptukusį, panarinusį galvą, sulinkusį per storą užpakalį, baltas kostiumas ties pažastimis susiglamžęs, o ties subine nukaręs: pajuokos objektas, prasto anekdoto druska, – ir bemat mane užliejo savigaila. Jėzau! – negi man niekas nepadės? Stabtelėjau ir susirūpinęs apsidairiau, tarsi tarp medžių būtų galėjęs lindėti geradarys. Tyla tarytum slopiai piktdžiugiavo. Plumpinau toliau ir išgirdau variklių garsą, o netrukus iš už posūkio išlindo didžiulis juodas limuzinas ir iš paskos – grakštus raudonas sportinis automobilis. Jie riedėjo iškilmingai lėtai, limuzinas švelniai linguodamas, ir akimirką man pasidingojo, kad tai būsią laidotuvės. Pasitraukiau į žolėtą kraštą, bet ėjau toliau. Limuzino vairuotojas – trumpai apsikirpęs stambuolis – sėdėjo tiesus ir budrus, saujomis lengvai suėmęs vairo ratą, tarsi tai būtų buvusi bomba, kurią jis ketino išrauti iš lizdo ir sviesti negailestingai nusitaikęs. Šalia jo kiurksojo sukumpusi, susitraukusi žmogysta; automobiliui pračiuožiant pro mane, užmačiau tamsią akį, rusvais taškeliais nusėtą kaukolę ir didžiules plaštakas, suklotas viena ant kitos ir ant kriukio. Sportinį automobilį vairavo šviesiaplaukė moteris tamsiais akiniais. Jai pravažiuojant, atsainiai nužvelgėme vienas kitą kaip svetimi žmonės. Aš, aišku, pažinau ją.

Po dešimties minučių dimbinau plentu iškėlęs nykštį, kai už nugaros išgirdau ją stabdančią. Žinojau, kad tai bus ji. Sustojau, apsigręžiau. Ji liko automobilyje, priešais save ant vairo sukryžiavusi riešus. Kilo trumpas bežodis sąspyris dėl to, kas padarys pirmą ėjimą. Išsprendėme kompromisu. Aš paėjau atgal prie mašinos, o ji išlipo pasitikti. Tylėdami nusišypsojome. Ji vilkėjo kreminį kostiumėlį ir baltą palaidinukę. Ant batelių – kraujas. Plaukai buvo gelsvesni, nei išlikę mano atminty – pagalvojau, gal dabar dažosi. Pasakiau jai, kad atrodo puikiai. Taip ir maniau, bet žodžiai nuskambėjo tuščiai ir aš paraudau. Ana, pratariau. Kraupteldamas prisiminiau, kaip kadaise nudžioviau vieną jos Dafnei atsiųsto laiško voką, nusinešiau į tualetą ir, širdžiai daužantis, atlupau atlanką, kad galėčiau palaižyti klijus, kur laižė jinai. Man šovė mintis: aš gi ją myliu! – ir apstulbęs pašėlusiai nusikvatojau. Ji nusiėmė akinius ir smagiai nužvelgė mane. Man drebėjo rankos. Važiuojam pas mano tėvą, tarė ji, jam reikia pakelti ūpą.

Ji važiavo labai greitai, tiriamai valdydama svertus, tarsi būtų bandžiusi nustatyti dėsningumą, slaptą formulę, slypinčią šioje smulkių mitrių judesių pynėje. Man tai darė įspūdį, net šiek tiek baugino. Ji buvo kupina turtuoliams būdingos nekantrios savikliovos. Mudu tylėjome. Netrukus privažiavome namą ir sustojome, į šalis žerdami žvyrą. Ji pravėrė duris, tada sudelsė, tylėdama pažvelgė į mane ir pakraipė galvą. Fredis Montgomeris, tarė. Čia tai bent!

Mums lipant laiptais prie paradinių durų, ji lengvai įsikibo man už parankės. Aš nustebau. Kai su ja susipažinau prieš tiek metų, į intymumą ji lengvai nesileisdavo – tai yra leisdavosi, bet nelengvai. Ji nusijuokė ir tarė: Dieve, aš, atrodo, apgirtau. Ji buvusi mieste, ligoninėje, Bėrensą ištikęs kažkoks nesunkus priepuolis. Ligoninė buvusi apimta erzelio. Judrioje prekybinėje gatvėje sprogusi bomba – atrodo, visai mažas įtaisas, bet įstabiai veiksmingas. Ji netrukdoma užkly-

dusi į traumatologinę palatą. Ten visur tysoję kūnai. Ji ėjusi tarp mirusiųjų ir mirštančiųjų, pati jausdamasi vos išvengusi mirties. Dieve mano, Ana, tariau aš. Ji nervingai nusijuokė. Tokie dalykėliai, atsakė, – laimė, kad Flinas daiktadėžėje laiko netuščią gertuvę. Ji siurbtelėjusi keletą gerų gurkšnių, o dabar jau ėmusi gailėtis.

Mudu įėjome į namą. Uniformuoto durininko niekur nesimatė. Papasakojau Anai, kaip jis dingo, palikdamas mane klaidžioti po namą, kaip sau noriu. Ji gūžtelėjo pečiais. Mananti, kad visi buvę apačioje ir žiūrėję per televiziją žinias apie sprogimą. Vis dėlto, tariau, bet kas galėjo įeiti. Kaip tu manai, paklausė ji, kodėl kažkas sumanė padėti ten bombą? Ir pažvelgė į mane su ypatinga, karčia šypsena.

Ji nuvedė mane į tą auksinį saloną. Įstiklintos durys tebebuvo atdaros. Tarnaitės – nė padujų. Kažkoks drovumas vertė mane kreipti akis nuo kito kambario galo, kur tas paveikslas kabojo kiek pasviręs nuo sienos, tarsi atidžiai suklusęs. Nedrąsiai atsisėdau ant vienos iš Liudviko Penkioliktojo stiliaus kėdžių, o Ana atidarė raižiniais bei išraitymais išpuoštą bufetą ir įpylė dvi galingas porcijas džino. Ledo nebuvo, o tonika išsivadėjusi, bet man tai nerūpėjo – norėjosi išgerti. Dar negalėjau atsitokėti nuo minties, kad buvau ją įsimylėjęs. Jaučiausi susijaudinęs, suglumęs ir absurdiškai patenkintas, kaip vaikas, gavęs brangų žaislą. Dar kartą mintyse tariau: *Aš ją mylėjau!* – bandydamas, kaip tai skamba. Ši iškili, didinga ir mažumą beprotiška mintis gerai derinosi prie aplinkos. Ji vaikštinėjo tarp manęs ir lauko durų, abiem rankom tvirtai suėmusi taurę. Mano regos lauko pakrašty tingiai pūtėsi gazo užuolaida. Atrodė, kad pačiame ore kažkas virpa. Staiga ant žemojo staliuko prie manęs suspurdėjo žviegdamas telefonas. Ana čiupo jį ir sušuko: taip, taip, ką? Čia kažkoks taksistas, tarė ji man, ieško savo mokesčio. Aš paėmiau telefoną ir apibariau tą vyrioką. Ji įdėmiai stebėjo mane su

godžia nuostaba. Kai padėjau ragelį, linksmai tarė: Oi, Fredi, koks pompastiškas pasidarei! Aš suraukiau kaktą. Nežinojau, kaip atsakyti. Jos juokas, stiklinis žvilgsnis turėjo isterišką atspalvį. Bet juk aš irgi anaiptol nebuvau ramus. Pasižiūrėk, tarė ji. Suirzusi spoksojo į savo sukruvintus batelius. Caktelėjo liežuviu ir, pastačiusi taurę, išskubėjo iš kambario. Lūkuriavau. Visa tai jau buvo anksčiau. Paėjau ir sustojau atvirame tarpduryje, ranką įsikišęs į kišenę, siurbčiodamas džiną. Pompastiškas, kurgi ne – ir ką ji sau mano? Saulė buvo jau visai prie laidos, šviesa telkėsi virš upės gumulais. Išėjau į terasą. Į veidą padvelkė švelnaus oro balzamas. Pagalvojau, kaip keista čia būti – su taure rankoje, vasaros vakaro tyloje ir ramybėje, kai mano širdyje tiek daug tamsos. Atsigręžęs pažvelgiau į namą. Dangaus fone atrodė, kad jis sparčiai skrenda. Norėjau savo dalies šios prabangos, šio paauksuoto lengvumo. Iš kambario gelmės dirstelėjo pora akių – tamsios, ramios, nematančios.

Iš namo šono prie manęs priėjo Flinas, tas trumpai apsikirpęs vairuotojas, kurio šaltaveidžio mandagumo išraiška atrodė kažkaip grėsminga, jam balansuojant ant kulnų neproporcingai delikačiomis pėdomis. Jis puikavosi nusvirusiais, mėlynai juodais banditiškais ūsais, trumpai apdailintais ir galuose nulygintais stačiais kampais, tad atrodė, tarsi jie būtų nudažyti ant jo stambaus kalkių baltumo veido. Nemėgstu ūsų – ar nesakiau? Kažko gašlaus juose esama, kas mane atstumia. Nė kiek neabejoju, kad kalėjimo psichologėlis paaiškintų, ką toks pasibjaurėjimas reiškia – ir nė kiek neabejoju, kad mano atveju suklystų. Tas Flinas buvo ypač pasibaisėtinas personažas. Jį pamačius, man pakilo ūpas, pasidarė linksmiau – net nežinau kodėl. Entuziastingai nusekiau paskui jį į namą. Valgomasis buvo didžiulis blandus urvas, visur kur tviskantis žibantis brangenybėmis. Įsitvėręs Anos rankos, įėjo Bėrensas – aukštas trapus subjektas prabangiu tvido kostiumu ir

su varlyte. Jis slinko lėtai, taikydamas žingsnius. Truputį kretanti galva buvo glotnus stačias kupolas – kaip dailus išdžiūvęs kiaušinis. Paskutinį kartą jį buvau matęs gal prieš kokius dvidešimt metų. Prisipažįstu, kad dabar jis labai patraukė mane. Turėjo subtilaus, prašmatnaus, su meile sumeistrauto dirbinio blizgesio, kaip kuri nors iš tų rafinuotų ir gundomai kišeninių nefrito figūrėlių, kurias, sudėliotas ant židinio atbrailos, ką tik rijau akimis. Jis suėmė man ranką ir iš lėto ją suspaudė smaugiko gniaužtu, žvelgdamas į mano akių gelmę, tarsi bandydamas įžiūrėti ten kokį kitą žmogų. Frederikai, tarė jis dūstančiu balsu. Tu toks panašus į motiną.

Vakarieniavome prie išklerusio stalo aukšto lango, žvelgiančio į sodą, nišoje. Stalo įrankiai buvo pigūs, lėkštės nesiderino. Tatai ir prisiminiau apie Vaitvoterį – atsarginį gyvenimo būdą sporadiškose pakampėse, daiktų periferijoje. Šis namas neskirtas žmoneliams – visa jo didybė nepakenčia pigaus jų stumdymosi. Stebėjau, kaip Bėrensas pjauna kraujuojančios mėsos gabalą. Žavėjo mane tos didžiulės plaštakos. Visada buvau įsitikinęs, kad kada nors praeityje jis ką nors nužudė. Bandžiau įsivaizduoti jį jauną, flanelinėmis kelnėmis ir bleizeriu, su teniso rakete rankoje – *Ei, žiūrėkit, Pupkus!* – bet tai buvo neįmanoma. Jis kalbėjo apie bombos sprogimą. Penki žmonės žuvo – o gal dabar jau šeši? – nuo menkų poros svarų sprogmenų. Jis atsiduso ir pakraipė galvą. Atrodė veikiau pakerėtas nei sukrėstas. Ana beveik nekalbėjo. Buvo išblyškusi, atrodė pavargusi ir susirūpinusi. Pirmą kartą pastebėjau, kaip ji senstelėjo. Tai tebebuvo ta pati moteris, kurią pažinojau prieš penkiolika metų, bet įtaisyta šiurkštesniame siluete, kaip kokia Klimto brangakmeniais inkrustuota įsimylėjėlė. Žiūrėjau į švytintį pilką sambrėškį, pakraupęs ir kažkaip keistai išdidus nuo minties, ką praradau, kas galėjo būti. Tumulai debesų, paskutinis šviesus dangaus ruožas. Staiga sušvilpė juodasis strazdas. Vieną dieną aš prarasiu ir visa

tai, mirsiu, ir nieko neliks, šios akimirkos prie šio lango – vasarą, ant glosnaus nakties krašto. Stulbinantis dalykas, bet tiesa, tai įvyks. Ana įžiebė degtuką ir uždegė žvakę ant stalo tarp mūsų, ir akimirką apėmė jausmas, lyg būtume sklendę, siūbavę šiame švelniame tamsiame ore.

Mano motina, sakiau Bėrensui, bet gavau stabtelėti ir atsikrenkšti – mano motina davė jums paveikslų. Jis sužiuro į mane savo plėšriomis akimis. *Pardavė*, tarė jis kone šnabždesiu, ne davė, o pardavė. Nusišypsojo. Stojo trumpa tyla. Jis jautėsi visai atsipalaidavęs. Jam esą gaila, jeigu aš atėjau vildamasis vėl pamatyti tuos paveikslus. Jis galįs suprasti, kad esu prisirišęs prie jų. Bet jis jų beveik tuoj pat atsikratęs. Jis vėl maloniai nusišypsojo. Vienas kitas buvęs visai gražus, bet čia, Vaitvoteryje, jie nebūtų pritapę.

Tai šit kaip, tėte, pamaniau, tiek ir teverta tavo žinovo akis.

Matai, norėjau kaip nors padėti tavo motinai, sakė Bėrensas. Žinai, ji sirgo. Daviau jai daug daugiau negu rinkos vertė – aišku, tu jai to nesakyk. Atrodo, ji norėjo pradėti kokį nors verslą. Jis nusijuokė. Atkakli moteris! – tarė. Ir vėl tyla. Jis pavartė rankose peilį – pralinksmėjęs laukė. Gerokai nustebęs susivokiau, jog jis tikriausiai pamanė, kad atėjau reikalauti grąžinti tą kolekciją. Paskui, aišku, susimąsčiau, ar, nepaisant tų atsižegnojimų, jis nebus apgavęs su kainomis. Ši mintis man labai pakėlė ūpą. Ką tu, senas nenaudėli, pamaniau, širdyje juokdamasis, juk tu toks pat kaip ir mes visi. Pažvelgiau į Anos profilį, blausiai atsispindintį lange tiesiai priešais. Ir kas gi ji tokia, jei ne senstanti senmergė, su savo raukšlėmis ir dažytais plaukais – ko gero, Flinas ją aptarnauja kokį kartelį per mėnesį, žarna nuliejęs mašiną ir prieš kirpėjui gabendamas palyginti savo ūsus. Velniop jus visus! Prisipyliau sklidiną taurę vyno, praliejau truputį ant staltiesės ir buvau patenkintas. Ak, tamsu, tamsu.

Tikėjausi, kad mane paprašys čia pernakvoti, bet, mums

išgėrus kavos, Ana atsiprašė ir, po minutės sugrįžusi, pasakė iškvietusi taksi. Pasijutau įžeistas. Tiek kelio danginausi pas juos, o man net nakvynės nepasiūlo. Užslinko dygi tyla. Mano paskatintas, Bėrensas buvo užsivedęs apie olandų tapytojus. Arba man pasirodė, arba jis tikrai susmailakiavo į mane gudriai šypsodamasis, klausdamas, ar aš buvau sodo kambaryje. Man dar nespėjus susivokti, kad klausia apie paauksuotąjį saloną, jis jau porino toliau. O dabar sėdėjo tirtančia galva, kiek prasižiojęs, bukai žvelgdamas į žvakės liepsną. Pakėlė ranką, tarsi ketindamas vėl prabilti, bet iš lėto nuleido. Langu praslydo automobilio šviesos ir pasigirdo signalas. Bėrensas nepakilo. Puiku buvo pasimatyti, burbtelėjo jis, paduodamas kairę ranką. Puiku.

Ana nuėjo su manim iki paradinių durų. Jaučiausi kažkaip apsikvailinęs, bet nesusigaudžiau, kaip būtent. Hole mūsų žingsniai taukšėjo labai garsiai, keldami raizgų ir kiek absurdišką triukšmą. Flinas šiandien turi laisvą vakarą, tarė Ana, šiaip tai būčiau jo paprašius tave nuvežti. Šaltai atsakiau, kad viskas gerai. Klausiau savęs, nejaugi mudu tie patys žmonės, kurie nuogi voliojosi lovoje su Dafne vieną karštą sekmadienio popietę kitoje pasaulio pusėje, kitoje laiko pusėje. Kaip man galėjo šauti į galvą, kad aš ją kada nors mylėjau? Tavo tėvas neblogai atrodo, tariau. Ji gūžtelėjo pečiais. Ak, tarė, jis miršta. Prie durų – nežinau, ką sau galvodamas – sugrabaliojau jos ranką ir mėginau pasibučiuoti. Ji tuoj pat žengtelėjo atgal, ir aš vos nepargriuvau. Taksi vėl pasignalizavo. Ana! – pratariau aš ir nebegalėjau sugalvoti, ką pridurti. Ji niūriai nusijuokė. Važiuok namo, Fredi, pasakė ji ir, blankiai šyptelėjusi, lėtai užvėrė duris man prieš nosį.

Aš, aišku, žinojau, kas vairuos taksi. Nieko nesakykit, griežtai paliepiau, nė žodžio! Jis pasižiūrėjo į mane veidrodėlyje graudžiu priekaištaujančiu žvilgsniu, ir mašina išlingavo į keliuką. Susizgribau neturįs kur važiuoti.

Rugsėjis. Prabuvau čia du mėnesius, o atrodo ilgiau. Medis, kurį įžiūriu pro savo kameros langą, atrodo nupilkėjęs, dulkinas – greitai pradės keisti spalvą. Jis dreba, tarsi nujausdamas tai, naktį vaizduojuosi girdįs jį jaudulingai šnarantį ten tamsoje. Dangus rytais būna puikus, nepaprastai aukštas ir giedras. Mėgstu stebėti, kaip kaupiasi ir sklaidosi debesys. Toks didelis delikatus triūsas. Šiandien pasirodė vaivorykštė – ją pamatęs, nusikvatojau kaip iš nuostabaus absurdiško pokšto. Po medžiu retkarčiais praeina žmonės. Tikriausiai taip trumpina kelią. Devintą ateina kontorų merginos su cigaretėmis ir pikantiškomis šukuosenomis, o kiek vėliau – užsimiegojusios namų šeimininkės, velkančios pirkinių krepšius ir kūdikius. Ketvirtą kiekvieną popietę prakiūtina moksleivis, ant nugaros nešdamas milžinišką kuprinę, tarsi kuprą. Pasirodo ir šunys, labai greitai tipenantys ryžtinga mina, sustoja, čiurkšteli ant medžio ir traukia toliau. Kiti gyvenimai, kiti. Pastaruoju metu, kintant metų laikams, jie visi, net ir tas berniukas, vaikšto tarytum lengvesniu žingsniu, pakylėti, kažkaip lyg ir skrisdami stikliniu, mėlynuojančiu rudens oru.

Šiuo metų laiku dažnai sapnuoju tėvą. Sapnas vis tas pats, nors aplinkybės skiriasi. Žmogus sapne – tikrai mano tėvas,

bet ne toks, kokį aš pažinojau. Jaunesnis, tvirtesnis, linksmas ir su savotišku humoro jausmu. Aš atvykstu į ligoninę ar kokią panašią didelę įstaigą ir po ilgų paieškų bei painiavos randu jį gulintį pusiausėda lovoje su garuojančiu arbatos puodeliu rankoje. Jo plaukai berniokiškai sutaršyti, jis vilki svetimą pižamą. Sveikinasi su manim, sarmačiai šypsodamasis. Pagautas impulso – mat esu sutrikęs ir prisinervinęs, – aistringai jį apkabinu. Šį neįprastą jausmų proveržį jis pakenčia oriai, tapšnodamas man per petį ir kikendamas. Tada aš atsisėdu ant kėdės prie lovos, ir kurį laiką mudu tylime, nežinodami, ką daryti arba kur dėti akis. Suprantu, kad jam kažkas buvo atsitikę – avarija, laivo sudužimas ar džiovos priepuolis. Kažkaip į tą pavojų jis pateko per savo patrakimą, beatodairiškumą (mano tėvas – beatodairiškas!), ir dabar jaučiasi mulkis ir komiškai susigėdęs. Sapne aš visada būnu jį laimingai išgelbėjęs – signalizuodamas pavojų, iškviesdamas greitąją, nuleisdamas gelbėjimosi valtį ar kaip nors panašiai. Tarp mudviejų tvyro tas mano žygis – didžiulis, nesuvaldomas, kaip pati meilė, – sūnui galiausiai įrodžius savo rūpestį. Pabundu šypsodamasis, meilumo kupina širdimi. Manydavau, kad sapne aš jį išgelbsčiu nuo mirties, bet neseniai ėmiau galvoti, kad iš tikrųjų aš vienu kirčiu panaikinu ilgalaikę jo gyvenimo nelaimę. Dabar, ko gero, teks atlikti kitą panašią užduotį. Mat šiandien man pranešė, kad mirė mano motina.

Kai taksi nuvežė mane į gyvenvietę, paskutinis autobusas į miestą jau buvo išvykęs, kaip mano vairuotojas ir buvo užtikrinęs mane su melancholišku džiugesiu. Sėdėjome aptemusioje pagrindinėje gatvėje prie ūkinių prekių parduotuvės, parpiant varikliui. Vairuotojas atsigręžė, pakėlęs kepurę, vienu pirštu krapštelėjo galvą ir vėl patogiai įsitaisė laukdamas, ką aš toliau darysiu. Mane vėl nustebino, kaip tie žmonės spok-

so, tas bukas, šiurkštus jų susidomėjimo atvirumas. Verčiau duosiu jam pavardę – jis vadinosi, deja, Rekas, – nes dar kurį laiką negalėsiu juo nusikratyti. Jis, girdi, pats mielai mane nuvežtų į miestą. Papurčiau galvą: geros trisdešimt mylių, o aš jau ir taip jam skolingas. Tai tada, tarė jis, siaubingai, įsiteikiamai šypsodamasis, jo motina galėtų mane priglausti – pasirodo, ponia Rek vadovauja užeigos namams su kambariu antrame aukšte. Idėja man nepatiko, bet gatvė buvo tamsi ir gūdžiai tyli, o tie padargai parduotuvės vitrinoje kažkodėl labai slėgė, na ir aš pratariau: taip, – priglaudęs ranką prie kaktos, – taip, nuvežkit mane pas savo motiną.

Bet jos ten nebuvo arba ji miegojo, ar dar kaip nors, ir jis pats užvedė mane užpakaliniais laiptais, kopdamas ant pirštų galų kaip didelis suklypęs voras. Kambaryje buvo žemas langelis, viena kėdė ir lova su įduba viduryje, tarsi neseniai iš ten būtų išnešę lavoną. Trenkė myžalais ir porteriu. Rekas stovėjo, droviai šypsodamasis man, rankose minkydamas kepurę. Tvirtai palinkėjau jam labos nakties, ir jis mindžikuodamas pasišalino. Paskutinis man išlikęs jo vaizdas buvo kaulėta ranka, lėtai traukianti ir uždaranti duris. Kartą kitą atsargiai perėjau kambarį pirmyn atgal girgždančiomis grindimis. Kažin ar aš laužiau rankas? Žemas langelis ir įdubusi lova teikė svaiginantį neproporcingumo pojūtį – aš atrodžiau per aukštas, per didelėm pėdom. Atsisėdau ant lovos krašto. Lange buvo užsilikęs blandus švytėjimas. Palinkęs į šoną, pamačiau kreivą kaminą ir medžių siluetą. Jaučiausi kaip niūrus rusiško romano herojus, įsileidęs į apmąstymus savo užuoglaudoje virš smuklės Brūkšnio gyvenvietėje Taško metais, su visa savo istorija priešaky, dar laukiančia pasakojimo.

Negalėjau užmigti. Patalas buvo lipnus ir kažkaip slidokas, ir neabejojau, kad po paskutinio skalbimo aš ne pirmas jame blaškausi ir vartausi. Bandžiau gulėti įsitempęs kaip spyruoklė, tokia poza, kad kuo mažiau liesčiausi su patalyne. Va-

landas žymėjo tolimas bažnyčios varpas ypatinga dusloka gaida. Kaip įprasta, lojo šunys ir maurojo galvijai. Mane siutino mano paties neramūs atodūsiai. Retkarčiais pravažiuodavo lengvasis automobilis arba sunkvežimis, ir nušviestos geometrijos stačiakampis greitai praslysdavo lubomis, nusileisdavo sienomis ir susiliedavo kertėje. Mane kamavo žiaurus troškulys. Bemiegiai sapnai puolė groteskiškais ir nešvankiais regėjimais. Kartą, jau beužmingąs, pasijutau šiurpiai krentąs ir krūptelėjęs net pašokau pabusdamas. Nors mėginau mesti ją iš galvos, mintimis vis grįždavau prie Anos Bėrens. Kas jai atsitiko, kad ji šitaip užsidarė tame nykiame muziejuje, vien mirštančio senio draugijoje? Bet gal nieko neatsitiko, gal tas ir yra. Gal dienos tiesiog slinko viena paskui kitą, tylut tylutėliai, kol galiausiai pasidarė per vėlu, ir vieną rytą pabudusi ji pamatė esanti beviltiškai įklimpusi savo gyvenimo viduryje. Vaizdavausi ją ten, liūdną ir vienišą, užkerėtą savo stebuklingoje pilyje, metai po metų, ir – ak, visokios beprotiškos mintys lindo man į galvą: drovu čia apie tai kalbėti. Ir šitaip man mintijant kitoje, drumstesnėje, plotmėje vis pynė ir pynė savo tamsią sruogą dar viena mintis. Tad mano planas užsimezgė iš klajoklinės riterystės, išgelbėjimo ir atlygio idėjų sujauktos samplaikos. Užtikrinu jus, gerbiamasis teisėjau, kad tai nėra gudrus išsisukinėjimas nuo bausmės: aš tik noriu paaiškinti savo motyvus, ir būtent pačius giliausius, jeigu tai apskritai įmanoma. Slenkant valandoms, langelyje įsitvieskiant, o paskui palengva gęstant žvaigždėms, Ana Bėrens mano mintyse susiliejo su kitomis moterimis, kurios kaip nors buvo mano globojamos – pirmiausia Dafne ir net mano motina, ir netgi ta arklininke, – bet galiausiai, kai jau išaušo, ne kuri kita, o būtent tos olandės atvaizdas iš sodo kambario paveikslo pleveno virš lovos ir spindakiavo į mane – skeptiškai, smalsiai ir ramiai. Atsikėlęs apsirengiau, atsisėdau prie langelio ant kėdės ir žiūrėjau, kaip pelenine dienos šviesa lei-

džiasi ant stogų ir sunkiasi į medžius. Galvoje zvimbė mintys, gyslose virė kraujas. Aš jau žinojau, ką padarysiu. Buvau susijaudinęs ir kartu jaučiau geliantį šiurpą. Apačioje pasigirdo bruzdesys. Norėjau būti lauke, lauke, būti ir veikti. Jau ėjau iš kambario, bet susilaikiau, minutei priguliau ant lovos, kad nusiraminčiau, ir iškart nugrimzdau į gilų ir baisų miegą, tarytum parblokštas. Trūksta žodžių tai nusakyti. Miegojau ne ilgiau kaip minutę ar dvi. Pabudau tirtėdamas. Tarytum daiktų širdis būtų stabtelėjusi. Tad šitaip dienai prasidėjus – siaubais, – jai buvo lemta ir tęstis.

Ponia Rek buvo aukšta ir liesa. Ne, ji buvo žema ir stora. Nelabai ją atsimenu. Nelabai noriu atsiminti. Dėl Dievo meilės, kiek tų groteskiškų figūrų man reikia pramanyti? Iškviesiu ją kaip liudininkę, ir jūs patys galėsit aiškintis. Iš pradžių pamaniau, kad ją kamuoja skausmas, bet lankstytis ir krūpčioti ją vertė tik baisus, žadą gniaužiantis drovumas. Svetainėlėje už baro ji pavalgydino mane dešrelėmis, kumpio griežinėliais ir juoduoju pudingu (sotūs pusryčiai budeliui). Čia įsismelkė mįslinga tyla, ir aš girdėjau, kaip ryju. Sienose, it voratinklių lapūnai, karojo tamsumos. Buvo Jėzaus paveikslas su prikišamai kapnojančia širdimi, sodrių raudonų bei kreminių potėpių, ir kažkokio popiežiaus, laiminančio minią iš Vatikano balkono, nuotrauka. Krūtinę it rėmuo užgulė nevilties jausmas. Pasirodė Rekas, vienmarškinis, su petnešomis, ir nedrąsiai paklausė, ar viskas gerai. Puiku, ryžtingai tariau, puiku! Jis stovėjo ir spoksojo į mane švelniai šypsodamasis su kažkokiu džiugiu pasididžiavimu. Buvau tarytum koks augalas, kurį jis nakčiai paliko leisti ūglius. Ak, tie skurdūs, paprasti gyvenimai, kiek daug jų tokių, kuriuose įmyniau savo gličius pėdsakus. Jis nė karto nepaminėjo pinigėlių, kuriuos jam buvau skolingas – netgi telefonu tada atsiprašė, kad nepalaukė manęs. Pakilau ir praslinkau pro jį tarpduryje. Iškišiu nosį minutėlei, paaiškinau, gryno oro įkvėpsiu. Jaučiau

savo siaubingą šypseną kaip kažką lipnaus, nutiškusio man ant veido. Jis linktelėjo, ir nuo kaktos per avinišką marmūzę perbėgo liūdesio šešėlis. Juk žinojai, kad aš uodegą parodysiu, ar ne? Tai kodėl nesustabdei manęs? Nesuprantu šitų žmonių – jau sakiau. Nesuprantu jų.

Pro tirpstančią miglą švietė saulė. Dar buvo neįtikėtinai anksti. Nuėjau viena pagrindinės gatvės puse, o grįžau kita, iš nekantravimo nesitverdamas savo kailyje. Žmonių buvo nedaug. Kas sugalvojo, kad kaimiečiai anksti keliasi? Pravažiavo furgonėlis, vilkdamas priekabą su kiaule. Gatvės gale buvo tiltas per seklų rudą upeliuką. Pasėdėjau ant turėklo, žiūrėdamas į vandenį. Buvau nesiskutęs. Pagalvojau, ar negrįžus pas Reką pasiskolinti skustuvo, bet netgi aš nebuvau tiek suįžūlėjęs chamas. Jau kilo dienos kaitra. Saulėje man ėmė svaigti galva, užsižiūrėjus į apačioj vinguriuojantį ir gurgantį vandenį. Netrukus priėjo stambus senolis ir kuo rimčiausiai prabilo į mane. Jis avėjo sandalais, ant vieno peties buvo užsimetęs suplyšusį lietpaltį, lyg senovės pėstininko pledą, o rankoje laikė didelę uosinę lazdą. Jo plaukai buvo ilgi, barzda susivėlusi. Kažkodėl įsivaizdavau jo galvą nešamą iškeltą ant lėkštės. Kalbėjo jis ramiai, garsiu skardžiu balsu. Nesupratau, ką jis sakė, nė žodžio – atrodė praradęs galią artikuliuoti, – bet vis dėlto kažkaip darė įspūdį tai, kaip jis stovėjo parimęs ant to uosio koto, vieną kelį sulenkęs, akis įsmeigęs į mane, bylodamas savo testamentą. Žiūrėjau, kaip darbuojasi jo burna barzdos tankumyne, ir lėtai rimtai linksėjau. Pamišėlių aš nesigąsdinu ir netgi nejaučiu nesmagumo. Priešingai – jų klejonės mane guodžia. Manau, dėl to, kad viskas – nuo novos sprogimo iki dulkių byrėjimo apleistame kambaryje – jiems yra nepaprastai ir tolygiai reikšminga ir todėl beprasmiška. Jis pabaigė ir minutėlę tylėdamas dar tebežvelgė į mane. Tada svariai linktelėjo ir, paskutinį kartą reikšmingai nužvelgęs mane, apsisuko ir nužingsniavo tiltu.

Gerbiamasis teisėjau, aš žinau, kad sakiausi sumanęs planą, bet tai planas tik plačiausia prasme. Niekada neturėjau galvos detalėms. Naktį, kai kiaušinis prasikalė ir tas padaras pirmą kartą ištiesė savo lipnius trapius sparnelius, aš tariau sau, kad, išaušus rytui ir vėl atgijus realiam gyvenimui, juoksiuosi iš tokio absurdiško sumanymo. Ir juokiausi, nors gana mąsliai, ir esu įsitikinęs – tikrai taip, – kad jeigu nebūčiau įstrigęs toje skylėje, neturėdamas daugiau ko imtis, kaip tik savo tamsių minčių, – ničnieko nebūtų atsitikę. Būčiau nukakęs pas Čarlį Frenčą, pasiskolinęs pinigų, sugrįžęs į salą ir atidavęs senjorui Agirei skolą, o tada būčiau pasiėmęs žmoną su vaiku, parvykęs namo, į Kūlgreindžą, taikytis su motina, būčiau pasidaręs sėslus dvarininkėlis, kaip mano tėvas, ir laimingai sau gyvenęs. Et...

Tai ką aš kalbėjau? Apie savo planą, taigi. Jūsų kilnybe, aš nesu didis planuotojas. Laikraščiai, iš pat pradžių nėręsi iš kailio – juk buvo ramybės sezonas, o aš jiems pateikiau didingą tęstinę istoriją, – vaizdavo mane ir kaip pasiutusį galvažudį, ir kaip kruopščią, šaltakraujišką plieninės valios šviesiaplaukę bestiją. Bet prisiekiu – čia tiesiog plaukiau pasroviui, kaip ir visada. Ko gero, iš pradžių aš tik žaidžiau su ta mintimi, sekiau ją sau kaip kokią pasaką, gulėdamas ten lyg nemiegantis karalaitis motušės Rek duonos trobelėje, lange tyliai spiečiantis nekaltoms žvaigždutėms. Rytą atsikėlęs apžiūrėjau ją dienos šviesoje, ir ji jau buvo pradėjusi kietėti, stingti. Keista, kad tai buvo tarsi kito žmogaus dirbinys, duotas man įvertinti ir išbandyti. Šis atotrūkio procesas, regis, buvo būtina veiksmo įžanga. Gal tai ir paaiškina tą ypatingą jausmą, apėmusį mane ten ant tilto virš gurguliuojančios tėkmės. Sunku apsakyti. Jaučiausi visai nesavas. Kitaip tariant, puikiausiai pažinojau šį augalotą, apkūnoką blondiną suglamžytu kostiumu, niauriai mušantį dinderį, bet podraug rodėsi, kad aš – tikrasis, mąstantis ir jaučiantis aš – kažkaip įstrigau

ne savo kūne. Bet ne, ne visai taip. Mat viduje lindėjęs žmogus man irgi buvo svetimas, netgi daug svetimesnis už pažįstamą fizinę būtybę. Nelabai aišku – suprantu. Sakau, kad vidinis žmogus buvo svetimas *man*, tačiau kurią gi *mano* versiją turiu omeny? Ne, visai neaišku. Bet šis jausmas nebuvo naujas. Visada jausdavausi – koks gi tas žodis – binarinis, štai. Tačiau tądien tas jausmas buvo stipresnis, raiškesnis nei paprastai. Banteris nerimavo, veržėsi lauk. Jis taip ilgai buvo uždarytas, burbuliavo ten, niurzgėjo ir erzinosi, ir aš žinojau, kad kai galiausiai ištrūks, tai šnekės ir šnekės be galo be krašto. Užėjo svaigulys. Niūkus šleikštulys suko vidurius. Įdomu, ar teismas įvertina, kokie įtempti buvo mano nervai, ir ne tik tą dieną, bet visą laikotarpį? Žmoną ir vaiką laikė įkaitais nevidonai, buvau visai nusigyvenęs, iki ketvirtinės išmokos iš tėvo paliktos pašalpėlės dar buvo du mėnesiai, ir štai aš po kraupios nakties, paraudusiom akim, nesiskutęs, įstrigęs tuščioje vietoje, svarstau desperatiškas priemones. Kurgi nesvaigs galva, kurgi netąsys vidurių?

Galiausiai pajutau, kad gyvenvietė man už nugaros šiaip ne taip išsijudina, ir nupėdinau atgal pagrindine gatve, pastatęs akis, kad kartais nesusitikčiau su įkyriuoju Reku arba – dar blogiau – Reko motina. Rytas buvo saulėtas ir ramus, nusėtas rasa ir truputį apdujęs, tarsi apgirtęs nuo savo naujumo. Ant šaligatvių plytėjo drėgnos dėmės. Bus nuostabi diena. O taip, nuostabi.

Tik suradęs susivokiau, kad ieškojau ūkinių prekių parduotuvės, kur išvakarėse buvo sustojęs Reko taksi. Išsitiesė ranka, pastūmė duris, dzingtelėjo varpelis, mano kojos įnešė mane į vidų.

Blausa, parafino ir sėmenų aliejaus kvapas, virš galvos kabančių daiktų kekės. Senyvas, kresnas, praplikęs žmogelis šlavė grindis. Jis avėjo apmegztas šlepetes ir vilkėjo cinamono spalvos krautuvininko chalatą, kokio nebuvau matęs nuo

vaikystės. Nusišypsojo, linktelėjo man ir padėjo šluotą į šalį. Tačiau neprabilo – aišku, laikydamasis profesinio etiketo, – kol neatsistojo į vietą už prekystalio, pasirėmęs rankomis, pakreipęs galvą į šoną. Pagalvojau, kad iki tobulo vaizdelio trūksta tik akinių vieliniais rėmeliais. Iškart pajutau jam simpatiją. Gerą dieną, pone, tarė jis žvaliu, tarsi trindamas rankas, balsu. Man bemat pasidarė geriau. Jis buvo mandagus būtent tiek, kiek reikia, be perdėto pataikavimo ir be menkiausio landumo. Nusipirkau kamuolį špagato ir ritinį rudo vyniojamojo popieriaus. Taip pat virvės ryšulį – pamenu, kietai suvytą į cilindrą, vos ne kaip koriko mazgą, – iš gerų kietų, lygių kanapių, o ne iš to modernaus plastiko. Nelabai įsivaizdavau, ką su tais daiktais darysiu. Pavyzdžiui, virvė buvo grynas išlaidavimas. Na ir kas. Metų metus – dešimtmečius! – nebuvau patyręs tokio paprasto godaus pasimėgavimo. Krautuvininkas meiliai išdėstė pirkinius priešais mane ant prekystalio, tyliai paniūniuodamas sau po nosim, šypsodamasis, pritariamai pūsdamas lūpas. Buvo metas žaisti. Tame prasimanytame pasaulyje galėjau turėti viską, ką panorėjęs. Tarkim, pjūkliuką palisandro rankena. Židinio įrankių komplektą susigūžusių beždžionėlių formos rankenomis. Tą baltą emaliuotą kibirą su subtiliu melsvu šešėliu viename šone. Ak, bet ką! Tada pastebėjau plaktuką. Vientisai išlietą, nugludintą nerūdijančio plieno gabalą, tarsi kokio greitakojo gyvūno šlaunies kaulą, glotnia juoda guma aptrauktu kotu ir nujuodintais galvute bei viniatraukiu. Esu visiškai negrabus, ko gero, ir vinies tiesiai įkalti nemokėčiau, bet, prisipažįstu, visada puoselėjau slaptą norą turėti tokį plaktuką. Žinoma, teismo salėje vėl juokas, balkone vėl žvengia gudročiai. Bet aš tvirtinu, gerbiamasis teisėjau ir malonieji nagingi prisiekusieji, tvirtinu, kad turėti šį žavų žaislą nekaltai troško, geidė, meilijo manyje glūdintis skurdus vaikas – ne Banteris, ne jis, o tikras, prarastas mano vaikystės vaiduok-

lėlis. Pirmą kartą mano pasakiškas krikštatėvis sudvejojo. Yra ir kitų modelių, pratarė jis, ne tokių – skubrus kvėpčiojantis kuždesys – ne tokių brangių, pone. Bet ne, ne, aš negalėjau atsispirti. Man jis žūtbūt reikalingas. Šitas. Taip, šitas, va ten, su kortele. Kitaip tariant, daiktinis įrodymas numeris vienas.

Išmoklinau iš parduotuvės su paketu po pažastim, apraibusiomis akimis ir išsišiepęs, laimingas kaip pasigėręs mokinys. Krautuvininkas išlydėjo mane iki durų. Paspaudė ranką keista, mįslinga maniera. Gal jis masonas ir tikrino, ar aš taip pat nesu brolijos narys? Bet ne, aš linkęs manyti, kad jis tiesiog doras, malonus, geraširdis žmogus. Šiame liudijime tokių nedaug.

Dabar jau jaučiausi pažįstąs gyvenvietę. Tiesą sakant, jaučiausi, kad čia jau esu buvęs ir netgi kad jau dariau visa tai anksčiau: ankstų rytą šlaisčiausi be tikslo, sėdėjau ant tilto, užėjau į parduotuvę ir apsipirkau. Negaliu paaiškinti – tiesiog jaučiau tai. Tarytum būčiau susapnavęs pranašišką sapną, paskui užmiršęs, o čia ta pranašystė ėmė ir išsipildė. Bet tada to neišvengiamybės pojūčio nuosėdos apkrėtė viską, ką aš tądien veikiau – tik žinokit, neišvengiama mano žodyne nereiškia pateisinama. Ne, tikrai, mano gyslomis teka stiprus katalikiško ir kalvinistiško kraujo mišinys.

Staiga man smagiai ir visai be ryšio toptelėjo, kad šiandien vasarvidis*.

Mūsų šalis nuostabi – žmogus su padoria tarsena gali padaryti kone viską. Maniau einąs į autobusų stotelę pasižiūrėti, ar nebus autobuso į miestą, bet vietoj to – labiau neišvengiamai – atsidūriau prie apgriuvusio garažo gyvenvietės aikštėje. Vaikinas suskretusiu ir keliais dydžiais per mažu kombinezonu krovė padangas ir švilpiniavo burnos krašteliu ne į

* Birželio 21 d.

taktą. Virš jo galvos ant sienos prikalta aprūdijusi skardinė iškaba skelbė: *Melmoto auto uoma*. Vaikinas stabtelėjo ir atsainiai pažvelgė į mane. Liovėsi švilpauti, bet lūpas tebebuvo išpūtęs. Automobilių nuoma, tariau rodydamas į iškabą, taip? Pasukiojau nematomą vairą. Jis nieko nesakė, tik suraukė kaktą be galo sutrikęs, tarsi būčiau paklausęs neregėto negirdėto dalyko. Tada iš kontoros išėjo stora didžiakrūtė moteris ir subarė jį. Ji vilkėjo tamsiai raudoną palaidinukę, aptemptas juodas kelnes ir buvo apsiavusi atviromis aukštakulnėmis basutėmis. Jos juodi kaip varno sparnas plaukai buvo susukti į kepaliuko formos kuodą su šonuose nukarusiomis garbanėlėmis. Ji kažką priminė, bet nežinojau ką. Nusivedė mane į kontorą, kur tarp daugybės ryškiaspalvių atvirukų, prismaigstytų ant sienos už stalo, apmirusia širdimi užmačiau tos salos vaizdelį, su ta prieplauka ir tuo pačiu baru, kuriame pirmą kartą sutikau Amerikietį Randolfą. Tai išmušė iš vėžių – buvo ženklas, gal net perspėjimas. Moteriškė varstė mane akimis nuo galvos iki kojų su rusenančiu nepatiklumu. Dar vieną šoką patyriau suvokęs, ką ji man primena – spiegiančio kūdikio motiną senjoro Agirės apartamente.

Automobilis buvo „Humber“ markės – didelis, sunkus, aukštas modelis, ne toks senas kaip vadinamieji retro, bet tiesiog beviltiškai senamadiškas. Atrodė pagamintas paprastesnei, naivesnei epochai nei ši – laikams, kuriais gyveno didelių vaikų padermė. Apmušalai truputį atsidavė fekalijomis. Oriai vairavau per gyvenvietę trečiu bėgiu, užsikoręs aukštai virš kelio, tarsi būčiau nešamas ant palankino. Variklio burzgimas panėšėjo į slopų džiūgavimą. Palikau penkių svarų užstatą ir pasirašiau dokumentą Smyto pavarde (sumąstęs tą *y* kaip velnišką gudrybę). Moteriškė net vairuotojo pažymėjimo nepaprašė parodyti. Sakau gi – nuostabi šalis. Jaučiausi nepaprastai smagiai.

Kad jau kalbu apie iškylas – šiandien vykau į motinos laidotuves. Mane vežė trys vyrai civiliniais drabužiais uždaroje mašinoje – man padarė didelį įspūdį. Prašvilpėme per miestą bliaunant sirenai – visai kaip po sulaikymo, tik dabar atgal. Gražus, saulėtas, vaiskus rytas, blankūs dūmai ore, kai kur jau lapai ant šaligatvių. Mane apėmė toks keistas jausmų mišinys – šiek tiek dirglumo, žinoma, šiek tiek skausmo, bet ir euforija bei kažkas panašaus į sielvartą, tačiau kažkokį salstelėjusį. Sielvartavau ne tik dėl motinos, gal ir visai ne dėl jos, o tiesiog dėl visko. O gal tai buvo įprastinė rugsėjo melancholija, kurios naujomis aplinkybėmis neatpažinau. Važiavome paupiu po dangumi, priverstu švytinčios olandiškos debesijos tumulų, paskui į pietus žaliu priemiesčiu. Jūra, kaip visada, mane nustebino – melsvo lakaus metalo lėkštė su nuo paviršiaus kylančiomis šviesos snaigėmis. Visi trys detektyvai be perstojo rūkė, niauriai pešdami dūmą, lyg tai būtų jų pareiga. Vienas pasiūlė man cigaretę. Mano ydos kitokios, atsakiau, ir jie mandagiai nusijuokė. Atrodė susikonfūziję ir vis atsargiai žvilgčiojo pro langą, tarsi būtų buvę priversti iškylauti su garsiu blogos reputacijos giminaičiu ir bijoję, kad jų nepastebėtų kokie nors pažįstami. Išvažiavome už miesto, laukuose dar laikėsi migla, ir gyvatvorės buvo įmirkusios. Ją palaidojo šeimos plotelyje senosiose Kūlgreindžo kapinėse. Man nebuvo leista išlipti iš mašinos ir net pradaryti langą. Slapčia džiaugiausi, nes negalėjau įsivaizduoti, kad taip lyg niekur nieko įžengčiau į pasaulį. Vairuotojas privažiavo kaip galima arčiau kapo, ir aš sėdėjau troškiuose cigarečių dūmuose, stebėdamas, kaip už aprūkusio stiklo, tarp pasvirusių antkapių rutuliojasi trumpas trafaretinis spektakliukas. Gedėtojų buvo nedaug: viena kita teta ir seniokas, kadaise dirbęs pas mano tėvą arklidėje. Žinoma, buvo mergiotė Džoana – akys paraudusios, suvargęs veidas išmuštas dėmėmis ir išpurtęs, apsivilkusi apdribusiu megztiniu ir kreivai prisisegusi sijoną.

Čarlis Frenčas stovėjo kiek nuošaliau nuo kitų, nepatogiai suneręs rankas. Nustebau jį pamatęs. Gražiai pasielgė, kad atvyko, ir drąsiai. Nei jis, nei mergiotė į mano pusę nežiūrėjo, nors turėjo jausti mano padrėkusio žvilgsnio spaudimą. Karstas man atrodė įstabiai mažas, jį nuleidus, duobėje dar liko vietos. Vargšė mama. Negaliu patikėti, kad jos nebėra, tai yra dar nesuvirškinau to fakto. Kažkaip regis, lyg ją išgrūdo, kad padarytų vietos kokiems nors svarbesniems dalykams. Aišku, aš nepražiopsojau situacijos ironijos: juk jei tik būčiau palaukęs kelis mėnesius, nebūtų buvę jokio reikalo... bet ne, gana jau. Testamentą perskaitys be manęs – taip man ir reikia. Per paskutinį susitikimą susiriejau su ja. Tą dieną išvažiavau į Vaitvoterį. Kalėjime ji manęs neaplankė. Nekaltinu jos. Juk net vaiko nė karto neatvežiau jai parodyti. Pasirodo, nebuvo tokia tvirta, kaip įsivaizdavau. Gal aš ir jos gyvenimą pražudžiau? Tiek mirusių moterų.

Ceremonijai pasibaigus, Čarlis praėjo pro automobilį panarinęs galvą. Lyg ir sudvejojo, bet apsigalvojo ir žengė toliau. Manau, būtų užkalbinęs mane, jeigu ne tie detektyvai, nenustygstančios mano tetulės jam už nugaros ir... ak, tiesiog apskritai visa ta bjaurastis.

Taigi važiuoju iš gyvenvietės tuo „Humber Hawk", kvailai išsišiepęs. Be aiškios priežasties jaučiausi pabėgęs nuo visų savo problemų – vaizdavausi, kaip jos nyksta erdvėje ir laike, kaip ir toji gyvenvietė: keistoka daiktų kirbinė, tolydžio vis mažėjanti ir mažėjanti. Jeigu būčiau stabtelėjęs ir susimąstęs, aišku, būčiau suvokęs, kad palieku ne savo pinklias bėdas, kaip maloniai įsivaizdavau, o priešingai – krūvą įkalčių, akivaizdžių ir neabejotinų kaip krauju sukepusių plaukų mėginys. Pasprukau nuo motušės Rek neužmokėjęs už kambarį, gyvenvietės krautuvėje prisipirkau plėšiko reikmenų, o dabar dar, galima sakyti, ir automobilį pavogiau – ir nuo viso to nėra nė penkių mylių iki būsimosios nusikaltimo vietos. Teismas juk sutiks, kad tai vargu ar kruopštaus išankstinio apgalvojimo požymiai. (Kaip čia išeina, kad kas antras mano sakomas dalykas skamba kaip gudri įžanga prieš prašant švelnesnės bausmės?) Dalykas tas, kad aš visai negalvojau – koks čia galvojimas? Patenkintas plaukiau tų atkampių šlakuotų kelių saule ir šešėliais, vieną ranką laikydamas ant vairo, alkūnę iškišęs pro langą, šnerves kutenant gamtos kvapams ir vėjeliui plaikstant plaukus. Viskas bus gerai, viskas susitvarkys. Nežinau, kodėl jaučiau tą euforiją – gal tai buvo kvaitu-

lio forma? Šiaip ar taip, tariau sau, juk tai tik patrakęs žaidimas, kurį panorėjęs bet kada galiu nutraukti.

O štai ir Vaitvoteris iškilo virš medžių.

Prie vartų stovėjo tuščias turistinis autobusas. Vairuotojo durys buvo atviros, o vairuotojas drybsojo ant laiptelių kaitindamasis saulėje. Jis žiūrėjo, kaip pravažiuoju pro jį į keliuką. Pamojavau jam. Buvo užsidėjęs tamsius akinius, nesišypsojo. Prisimins mane.

Vėliau policija negalėjo suprasti, kodėl aš buvau toks neapdairus – atvažiavau taip įžūliai dienos šviesoj tuo į akis krentančiu automobiliu. Bet aš, matot, buvau įsitikinęs, kad reikalą tyliai sutvarkysiu su Bėrensu, gal dar Anai tarpininkaujant. Man net į galvą nešovė, kad ištiks tokia vulgarybė kaip policijos tyrimas, antraštės laikraščiuose ir visa kita. Paprasto verslo sandėrio tarp dviejų kultūringų žmonių – štai ko aš siekiau. Ketinau būti mandagus, bet ryžtingas – tik tiek. Tikrai nė negalvojau apie grasinimus ir išpirkos reikalavimus. Kai vėliau perskaičiau, ko prirašė tie žurnalistai – pavadino „Vasarvidžio gaudynėmis“, – negalėjau ten atpažinti savęs, neva nuožmaus beširdžio tipo. Aš – beširdis?! Ne, artėdamas prie Vaitvoterio galvojau ne apie policiją, o apie šoferį Fliną su kiaulės akutėmis ir mėsingomis boksininko letenomis. Taip, išvengti reikėjo Flino.

Keliuko pusiaukelėje buvo...

Dieve, tos varginančios detalės.

Pusiaukelėje buvo atsišakojimas. Medinė rodyklė su žodžiu NAMAS baltais dažais rodė į dešinę, o į kairę pasukta rodyklė skelbė: PAŠALINIAMS GRIEŽTAI DRAUDŽIAMA. Sustabdžiau automobilį. Įsivaizduokit mane ten: didelis neryškus veidas už priekinio stiklo, stebeilija į vieną pusę, paskui į kitą. Kaip iliustracija iš pamokomosios brošiūros: nusidėjėlis dvejoja kryžkelėje. Pasukau į kairę, ir širdis baugiai liuoktelėjo. Žvelkite: nelaimėlis išklysta iš doros kelio.

Apsukau pietinį namo flygelį, sustojau ant žolės ir nuėjau veja iki sodo kambario. Stiklinės durys buvo atviros. Giliai įkvėpiau. Dar net ne vidurdienis. Kažkur toli laukuose dirbo traktorius, mieguistai birbdamas, ir šis garsas buvo it pačios vasaros balsas – dar dabar jį girdžiu: tą slopią tolimą nekaltybės laikų giesmę. Virvę ir plaktuką buvau palikęs mašinoje, o špagatą ir vyniojamojo popieriaus ritinį pasiėmiau. Man toptelėjo, kaip absurdiškai visa tai atrodo. Ėmiau juoktis ir tebesijuokdamas įžengiau į kambarį.

Kaip dabar jau visi tikriausiai žino, paveikslas vadinasi „Moters su pirštinaitėmis portretas". Matmenys: aštuoniasdešimt du ir šešiasdešimt penki centimetrai. Sprendžiant iš vidinių duomenų – ypač moters drabužių, – jis datuojamas tarp 1655 ir 1660 metų. Jos juodą suknelę ir plačią baltą apykaklę bei rankogalius švelnina tik sagė ir auksuotas pirštinaičių raštas. Veidas turi rytietiškų bruožų. (Cituoju iš „Vaitvoterio namų vadovo".) Paveikslas buvo priskiriamas tai Rembrantui, tai Fransui Halsui, netgi Vermerui. Tačiau saugiausia jį laikyti anoniminio meistro darbu.

Visa tai nieko nereiškia.

Esu stovėjęs ir priešais kitas, galbūt tobulesnes drobes, bet nė viena taip nesujaudino kaip ši. Čia ant sienos virš stalo turiu jos reprodukciją, atsiųstą – įsivaizduokit – Anos Bėrens, – žvelgiant į ją, man suspaudžia širdį. Ji stebi mane ypatingai, su tokiu apmaudžiu nebyliu atkaklumu akyse, kurio aš negaliu nei išvengti, nei numalšinti. Man belieka gūžtis jos žvilgsnio gniaužtuose. Ji reikalauja iš manęs kažkokios didelės pastangos, neįsivaizduojamai virtuoziško įsigilinimo ir dėmesio, kuriems manau nesąs pajėgus. Tarytum prašytų manęs išleidžiama gyventi.

Ji. Bet juk nėra jokios jos. Yra tik formų ir spalvų derinys. O aš vis tiek bandau sugalvoti jai gyvenimą. Jai gal kokie trisdešimt penkeri, trisdešimt šešeri metai, nors nepagalvoję

žmonės dar ją pavadina mergina. Gyvena su tėvu pirkliu (tabakas, prieskoniai ir – slapta – vergai). Po motinos mirties ji prižiūri namus. Motinos ji nemėgo. Tėvas dievina ją, savo vienturtę, skelbia, kad ji – jo auksas. Ji kuria valgiaraščius – tėvo skrandis jautrus, – tikrina virtuvę ir net jo vyno rūsį prižiūri. Užrašų knygutėje, pririštoje prie diržo dailia aukso grandinėle, ji tvarko namų patalynės ir audinių aprašą, naudodamasi savo sumanytu šifru, nes nemoka skaityti nei rašyti. Su tarnais ji griežta – per arti neprisileidžia. Jie jos nemėgsta, bet jai atrodo – gerbia. Namų neužtenka jos energijai išlieti, tad ji ir kitur daro gerus darbus – lanko ligonius ir priklauso miesto prieglaudos lankytojų tarybai. Ji smarki, kartais nekantri, ir prieglaudos globėjai, ypač senos moterys, paniurna prieš ją. Pasitaiko, kad jai jau sveikata neišneša – paprastai pavasarį arba žiemos pradžioje. Atkreipkite dėmesį į jos šaltai išblyškusią odą – kamuoja neperprantami negalavimai. Ji, būna, atgula ir keletą dienų nesikelia – nekalba, vos kvėpuoja, o už sienų, sidabriškoje šiaurės šviesoje pasaulis juda kruta lyg niekur nieko. Ji mėgina melstis, bet Dievas lieka toli. Vakare ją aplanko tėvas, slinkdamas pirštų galiukais. Jį gąsdina šie negalios tarpsniai, jis prisimena, kaip mirė žmona, kaip ji kraupiai tylėjo paskutinėmis savaitėmis. Jeigu jis ir dukters netektų... Bet ji atsikelia, sukaupusi valią, ir netrukus tarnai vėl pajunta jos aštrų liežuvį, o jis nesitveria džiaugsmu – pratrūksta nusikvatojimais, šelmišku lipšnumu, kažkokiu negrabiu išdykavimu. Ji kreivai nužvelgia jį ir grįžta prie savo darbų. Negãli suprasti, kam jis įsikalė į galvą, kad reikia nutapyti jos portretą. Aš jau senas, tepasako jis jai, matai gi, kaip pasenau! Ir nejaukiai nusijuokia, vengdamas jos akių. Mano portretą? – klausia ji. – Mano? Aš tapytojui niekuo neįdomi. Jis gūžteli pečiais, ir ji iš pradžių nustėrsta, o paskui karčiai pralinksmėja – bent būtų pabandęs paprieštarauti. Jis, regis, numano, kas dedasi jos galvoje, ir mėgina

taisyti padėtį, bet sutrinka, ir žiūrėdama, kaip jis nervinasi, nerimauja, traukinėja savo rankogalius, ji su dilgsniu širdyje suvokia, kad tai tiesa – jis paseno. Jos tėvas – senis. Ši mintis įgyja nykiai komišką atspalvį, kurio ji negali paaiškinti. Turi dailias rankas, sako jis, pasiduodamas apmaudui, supykęs ir ant savęs, ir ant jos, savo motinos rankas – liepsim jam išryškinti jas. Ir štai, kad suteiktų jam džiaugsmo, bet ir pati slapčia smalsaudama, vieną rytą ji nueina iki dailininko dirbtuvės. Pirmiausia ją pribloškia nešvara. Visur purvas ir dažų dėmės, apgraužti vištos kaulai apskretusioj lėkštėj, kampe ant grindų – naktipuodis. Ne kitoks ir pats dailininkas – sučiurusiu chalatu ir baisiais nagais. Turi suplotą bekaulę girtuoklio nosį. Jai atrodo, kad čia gana bjauriai smirda, kol ji nepagauna jo burnos kvapo. Ji pajunta palengvėjimą, mat manė rasianti kokį jauną grėslų ištvirkėlį, o ne šitą seną apsilakėlį išverstu pilvu. Bet štai jis su bejausme jėga smeigteli į ją savo šlapias akutes, ir ji krūpteli, lyg ūmai nuplieksta ryškios šviesos. Niekas nebuvo į ją taip žiūrėjęs. Tai štai ką reiškia įžymybė! Beveik nepadoru. Iš pradžių jis ją pastato prie lango, bet nieko neišeina, netinkama šviesa, sako jis. Vedžioja ją suėmęs virš alkūnių, stumdo iš vienos vietos į kitą. Ji jaučia pareigą pasipiktinti, bet įprastinės reakcijos čia, atrodo, neveikia. Jis žemesnis už ją visa galva. Brūkšteli keletą eskizų, užterlina vieną kitą spalvą, paskui liepia ateiti tuo pačiu metu rytoj. Ir apsivilkit tamsesnę suknelę, sako jis. Tai bent! Jau būtų išrėžusi jam, ką mananti, bet jis jau nusigręžęs kibo į kitą darbą. Prie durų sėdinti jos tarnaitė kramto lūpą ir šiepiasi. Kitą dieną ji praleidžia, ir dar vieną – tiesiog kad parodytų jam. Jai sugrįžus, jis nieko nesako apie netesėjimą, tik nužvelgia jos juodą suknelę – gryną šilką su plačia ispaniško nėrinio apykakle – ir atsainiai linkteli, o ji taip įširsta ant jo, kad pati nustemba ir pasibaisi. Jis paliepia jai atsistoti prie sofos. Nusimaukite pirštines, sako jis, man reikia akcentuoti

rankas. Jo balse jai pasigirsta linksmos paniekos gaida. Ji atsisako. (Juk rankos *jos*!) Jis neatlyžta. Juodu manieringai pasikivirčija, apsišaudydami šaltomis mandagiomis frazėmis. Galų gale ji sutinka nusimauti vieną pirštinaitę, o paskui ūmai bando paslėpti apnuogintą ranką. Jis atsidūsta, gūžteli pečiais, bet gauna užgniaužti šypsnį, ir ji tai pastebi. Langais srūva lietus, virš stogų plaukia dūmų draikanos. Danguje prasivėrusi didžiulė sidabrinė skylė. Iš pradžių ji ten stovėdama nerimsta, bet paskui, regis, tylomis peržengia barjerą, ir ją apima mieguista ramybė. Diena iš dienos tas pats – pradžioje jaudulys, paskui lūžis, tada tyla ir kažkokia švelnuma, tarsi jinai pleventų tolyn, tolyn nuo savęs. Dirbdamas jis kažką sau murma. Aiškus cholerikas, keikiasi, caksi liežuviu, teatrališkai dūsauja ir aikčioja. Ilgus tarpsnius jis karštligiškai dirba įsikniaubęs į drobę, ir ji mato tik striukas jo kojas bei senus suklypusius batus. Net jo pėdos, atrodo, triūsia. Ją ima juokas, kai jis iškiša galvą iš molberto šono ir įdėmiai žvilgteri į ją raukydamas bulvinę nosį. Jis neleidžia jai pasižiūrėti, ką darąs, jai nė dirstelėti negalima. Paskui vieną dieną jo pusėje ji pajunta lyg ir begarsį baigiamąjį trinktelėjimą, jis žengteli atgal su pavargusia pasibjaurėjimo mina, atsainiai mostelį ranka į drobę ir pasigręžia į šoną valyti teptuko. Ji prieina pasižiūrėti. Pirmą mirksnį nieko nemato, priblokšta paties jausmo štai taip sustojus ir pasisukus, tarytum... tarytum ji būtų išėjusi iš savęs pačios. Praslenka ilga akimirka. Sagė, sako ji, nuostabiai padaryta. Nustėrsta nuo savo pačios balso, tarsi kalbėtų svetimas žmogus, ir persigąsta. Jis nusijuokia – ne karčiai, o tikrai linksmai ir, jai regis, su keistoka simpatija. Tai pripažinimas – ji nežino ko. Ji negali atsižiūrėti. Manė, kad tai bus kaip veidrodis, bet čia kažkokia svetima moteris, kurią ji vis dėlto pažįsta. Galvoje iš niekur nieko susideda žodžiai: dabar aš žinau, kaip numirti. Ji užsimauna pirštinę ir pamoja tarnaitei. Už nugaros kalba dailininkas – kažką apie

jos tėvą ir, žinoma, pinigus, bet ji nesiklauso. Ji rami. Laiminga. Jaučiasi apstulbusi, tuščiavidurė, tarsi vaikščiojantis kiautas. Nulipa laiptais, pereina įjuodusį prieškambarį ir nužengia į kasdienį pasaulį.

Neapsigauk – visa tai irgi nieko nereiškia.

Virvelę bei vyniojamąjį popierių tvarkingai padėjau ant grindų ir jau žengiau priekin, ištiesęs rankas. Už manęs atsidarė durys, ir į kambarį įėjo stambi moteris tvido sijonu ir megztu švarkeliu. Sustojo pamačiusi mane, plačiai išskleidusį rankas priešais paveikslą ir klaikiai dėbsantį į ją per petį, kai viena koja bandžiau nuslėpti popierių ir špagato kamuoliuką ant grindų. Jos plaukai buvo melsvai žili, o akiniai pritaisyti prie kaklą juosiančio saitelio. Ji suraukė kaktą. Jūs turit būti su grupe, garsiai tarė ji piktu balsu, – tikrai jau, kiekgi reikia sakyti? Žengtelėjau atgal. Tarpdury už jos spietėsi koks tuzinas ryškiaspalviais drabužiais vilkinčių žmonių, tiesiančių kaklus, kad pamatytų mane. Atsiprašau, išgirdau save lemenantį, aš pasiklydau. Ji nekantriai krestelėjo galva, nužingsniavo į kambario vidurį ir bemat puolė spigiai rypuoti apie Karlino stalus ir Bertu laikrodžius, o po kelių savaičių, kai ją apklausė policija ir parodė mano nuotrauką, neigė kada nors gyvenime mane mačiusi. Sugužėję jos globotiniai vogčia stumdėsi stengdamiesi nepakliūti jai į akis. Jie išsidėstė ir stovėjo sunėrę priekyje rankas, lyg bažnyčioje, ir dairėsi aplinkui pagarbiai tuščiais žvilgsniais. Vienas pražilęs subjektas havajiškais marškiniais vyptelėjo man ir mirktelėjo. Prisipažįstu – buvau sutrikęs. Paširdžiuose susimezgė gumbas, delnai drėko. Išgaravo visa euforija, kurią jaučiau čia vykdamas, ir liko tik stingdanti negera nuojauta. Iš tiesų pirmą kartą atsigodėjau sumanęs baisingą dalyką. Jaučiausi kaip vaikas, kuris užsižaidęs atsidūrė giliai miške, ir štai jau sutemo, o tarp medžių šmėžuoja pamėklės. Gidė pabaigė ataskaitą apie šios menės lobius, – tam paveikslui, *mano* paveikslui, skirdama

porą sakinių ir klaidingą autorystę, – ir išpėdino, stingiai iškėlusi ranką, vis dar tebekalbėdama, išsivesdama iš paskos grupę. Jiems išėjus, aš lūkuriavau, įsistebeilijęs į durų rankeną, baimindamasis, kad ji sugrįš ir mikliai nusitemps mane už pakarpos. Giliai manyje iš panikos ir baimės tyliai inkštė vidinis balsas. To, regis, niekas neįvertina – jau minėjau anksčiau, – tai yra koks aš baikštus, kaip lengva mane išgąsdinti. Bet ji nesugrįžo, ir aš išgirdau, kaip jie trepsi laiptais aukštyn. Tada vėl kibau karštligiškai darbuotis. Regiu save kaip seno filmo piktadarį, baisiai krūpčiojantį, dėbčiojantį ir raitantį antakius. Šiaip taip nukabinau paveikslą nuo sienos, paguldžiau ant grindų – baidydamasis to juodo žvilgsnio – ir ėmiau plėšyti į gabalus vyniojamąjį popierių. Nebūčiau pamanęs, kad popierius gali sukelti tiek triukšmo, taip čežėti, žlegėti ir driksti, jog tikriausiai atrodė, kad čia diriama oda kokiam dideliam gyvam gyvuliui. Ėjosi prastai – rankos drebėjo, pirštai sugrubo, popieriaus lakštai ritosi į vidų, neturėjau kuo nupjauti špagatą, ir apskritai paveikslas su tais storais sunkiais rėmais buvo per didelis suvynioti. Strakinėjau klūpomis, kalbėdamas su savimi ir spygaudamas iš nevilties. Niekas nesisekė. Mesk, tariau aš sau, o, būk geras, prašau, mesk dabar pat, kol dar nevėlu! Bet kita mano dalis sugriežė dantimis ir pasakė: ne, nemesk, tu baily, susiimk, atsistok ir atlik darbą. Tad atsikapanojau ant kojų, vaitodamas ir šniurkščiodamas, apglėbiau paveikslą ir aklai nusvirduliavau su juo lauko durų link. Tos akys taip spoksojo į mane, kad kone nuraudau. O tada – kaip tai paaiškinti – už to žvilgsnio kažkaip pajutau dar vieną esatį, stebinčią mane. Stabtelėjau, nuleidau paveikslą, ir štai jinai – stovi atvirame tarpduryje, visai kaip vakar, išplėtusi akis, pakėlusi ranką. Tai jau paskutinis lašas – prisimenu, gailiai pagalvojau. Nesitvėriau apmaudu. Kaip drįsta pasaulis kaišioti tas kliūtis man po kojom? Tai neteisinga, tiesiog neteisinga! Gerai, tariau aš jai, štai, imk šitą, įbrukau

paveikslą jai į rankas, apgręžiau ją ir veja nuvariau prieky savęs. Ji nieko nesakė, o jeigu ir sakė, aš nesiklausiau. Žolėje jai buvo keblu eiti, paveikslas per sunkus, per jį beveik kelio nematė. Kai tik klupdavo, pabaksnodavau jai tarpumentę. Tikrai buvau perpykęs. Priėjome automobilį. Erdvi it urvas bagažinė smarkiai trenkė žuvimi. Ten mėtėsi įprastinis mįslingų įrankių kratinys: domkratas, veržliarakčiai ir kiti daiktai – su technika nesu nei protingas, nei nagingas, rodos, jau minėjau? – ir suskretęs senas megztinis, kurio tuokart kaip ir nepastebėjau, apgaulingai atsainiai nusviestas į kampą viso to spektaklio slapto režisieriaus. Čiupau įrankius ir nutrenkiau už savęs ant žolės, tada griebiau paveikslą iš tarnaitės rankų ir paguldžiau kniūbsčią ant veltinio demblio. Pirmą kartą pamačiau drobės antrąją pusę, ir ūmai mane pribloškė to daikto senumas. Prieš tris šimtus metų ją ištempė, suglitavo ir paliko džiūti prie kalkėmis nubalintos sienos. Užsimerkiau ir tuoj pat išvydau dirbtuvę siauroje Amsterdamo ar Antverpeno gatvelėje, padūmavusią saulės šviesą lange, lauke praeinančius gatvės prekeivius ir skambančius katedros varpus. Tarnaitė stebėjo mane. Ji turėjo keisčiausias blyškiai melsvas akis, jos atrodė permatomos, žvelgdamas į jas, jaučiausi kiaurai matąs jos galvą. Kodėl ji nepabėgo? Už jos, viename iš didžiųjų viršutinio aukšto langų, į mus spygsojo susispietusios tuzinas galvų. Įžiūrėjau gidės akinius ir pasibaisėtinus amerikiečio marškinius. Manding, įniršęs garsiai sumykiau, kaip senas liūtas, riaumojantis prieš botagą ir kėdę, nes tarnaitė krūptelėjo ir žengtelėjo atatupsta. Geležiniu gniaužtu sugriebiau ją už riešo ir, atlupęs duris, tiesiog nubloškiau į užpakalinę sėdynę. Ak, ir kodėl ji nepabėgo?! Atsisėdęs prie vairo, grabaliodamas ir stenėdamas, užuodžiau silpną, aitrų metalinį kvapsnį, lyg nuzulintų skatikų. Mačiau ją veidrodėlyje, susigūžusią už manęs tarsi gilioje stiklinėje dėžėje, įsispraudusią tarp durų ir sėdynės atkaltės, atkišusią alkūnes, išskėtusią pirš-

tus ir atkišusią veidą kaip užguita melodramos herojė. Manyje plūstelėjo arši, dusinanti nekantros banga. Taip, labiausiai jaučiau nekantravimą, be to, slogų konfūzo jausmą. Buvau pažemintas. Visą gyvenimą nė karto nesijaučiau toks apnuogintas. Į mane žiūrėjo žmonės – jinai užpakalinėje sėdynėje, turistai stumdydamiesi ten prie lango, bet taip pat, atrodė, daugybė kitų – vaiduokliškų žiūrovų, manding, nebyliai pranašavusių tą visą minią, kuri netrukus spiesis aplink mane pakerėta ir pasibaisėjusi. Užvedžiau variklį. Sužviegė pavaros. Susijaudinęs vis užbėgdavau sau už akių ir turėdavau grįžęs kartoti paprasčiausius veiksmus. Ištraukęs automobilį nuo žolės į keliuką, per greitai atleidau sankabą, ir mašina sušokavo pirmyn kaulus kratančiais trūkčiojimais, kapotas kilo ir leidosi kaip bangų svaidomos valties pirmagalys, kriokė amortizatoriai. Stebėtojai prie lango dabar tikriausiai jau leipo susiėmę už pilvų. Mano skruostu nusirito prakaito lašas. Saulės įkaitintas vairas tiesiog šoko iš rankų, o priekinis stiklas akinamai žėrėjo. Tarnaitė krapštėsi prie durų rankenos, užblioviau ant jos, ir kaipmat liovėsi, pažvelgė į mane išplėstomis akimis kaip subartas vaikas. Už vartų atokaitoje tebesėdėjo autobuso vairuotojas. Jį pamačiusi, jinai bandė atidaryti langą, bet bergždžiai – matyt, mechanizmas buvo sugedęs. Ji kumščiais beldė į stiklą. Suktelėjau vairą, ir mašina išlingavo į plentą, cypiant padangoms. Dabar mudu šaukėme vienas ant kito, kaip susiriejęę vyras ir žmona. Ji tvatino man per petį, ištiesė ranką prie veido ir bandė kibti nagais į akis. Jos nykštys sulindo man į nosį, maniau, kad šnervę nuplėš. Automobilis blaškėsi po visą kelią. Abiem kojom primyniau stabdžio pedalą, ir lėtu ištęstu vingiu mudu nučiuožėme į krūmus. Ji klestelėjo nugara į atlošą. Atsigręžiau į ją. Rankoje laikiau plaktuką. Išsigandęs žvilgterėjau į jį. Mus ėmė semti tyla it vanduo. Nereikia, tarė ji. Buvo susigūžusi, kaip ir anksčiau, sulenkusi alkūnes ir nugara įsispraudusi į kampą. Negalėjau

šnekėti, buvau apimtas kažkokios nuostabos. Niekada nejaučiau kito žmogaus buvimo taip tiesiogiai, su tokia laukine jėga. Mačiau dabar ją, tikrai mačiau pirmą kartą – jos pelėkus plaukus ir nesveiką odą, tą nudrengtą išraišką apie akis. Buvo visai neišvaizdi ir vis dėlto – nežinau, kažkaip švytinti. Atsikrenkštė, išsitiesė ir atstūmė plaukų sruogą, įstrigusią burnos kamputyje.

Jūs turit paleisti mane, tarė ji, nes kitaip prisidarysit bėdos.

Automobilyje nepatogu užsimoti plaktuku. Trenkdamas jai pirmą kartą, tikėjausi aštraus aiškaus plieno kaukštelėjimo į kaulą, bet atrodė, kad būčiau kalęs į molį arba sustingusį glaistą. Dingtelėjo žodis *momenėlis*. Maniau, kad pakaks vieno gero trinkio, bet, kaip vėliau parodė skrodimas, ji turėjo itin stiprią kaukolę – netgi čia jai, matot, nepasisekė. Pirmasis smūgis kirto ties plaukų riba, virš kairiosios akies. Kraujas neplūdo, tik sublizgėjo tamsiai raudonas įdubimas su jame sulipusiais plaukais. Ji sudrebėjo, bet liko sėdėti tiesiai, kiek svyruodama, žvelgdama į mane išskydusiu žvilgsniu. Gal būčiau tada ir liovęsis, jeigu ji nebūtų staiga bloškusis ant manęs per sėdynės atlošą, kuldama rankomis ir klykdama. Susigraužiau. Kaip man tai gali darytis – juk tai visiškai *neteisinga*. Man į akis prasisunkė aitrios savigailos ašaros. Nustūmiau ją nuo savęs ir tvojau plaktuku plačiu mostu nuo kūno. Smūgio jėga bloškė ją į duris, galva trenkėsi į langą, ir iš šnervės per skruostą nusidriekė plonas kraujo siūlas. Ant lango irgi pasirodė kraujo – vėduoklės formos lašelių purškalas. Ji užsimerkė ir nugręžė veidą nuo manęs tyliai gargdama iš gerklės galo. Prisidengė ranka kaip tik tada, kai vėl užsimojau, ir, krisdamas į smilkinį, smūgis kliudė jos pirštus – išgirdau, kaip vienas trakštelėjo, atšlijau ir vos neatsiprašiau. Oi! – pratarė ji, ir staiga, tarsi viskas jos viduje būtų sukritę, nusliuogė nuo sėdynės ant grindų.

Vėl stojo tyla, skaidri ir grėsli. Išlipau iš automobilio ir

minutėlę pastovėjau sunkiai alsuodamas. Svaigo galva. Saulės šviesą, rodės, kažkas ištiko – kur tik dairiausi, tvyrojo povandeninė prieblanda. Maniau nuvažiavęs trumpą kelią ir tikėjausi išvysti Vaitvoterio vartus, ekskursijų autobusą ir prie manęs bėgantį vairuotoją, bet, mano nuostabai, kelias abiem kryptim buvo tuščias, ir aš neturėjau supratimo, kur esąs. Vienoje pusėje kilo status kalno šlaitas, o kitoje už pušų viršūnių įžvelgiau tolimas banguojančias kalvas. Viskas atrodė visiškai neįtikima. Sakytum, tai skubotai nutapytos dekoracijos, ypač tas padūmavęs mirguliuojantis tolis ir nekaltai nuvingiuojantis kelias. Susizgribau tebelaikąs plaktuką. Plačiai atsivėdėjęs sviedžiau jį tolyn ir žiūrėjau, kaip jis skrenda, lėtai versdamasis kūlio, ilga virpančia arka, toli toli už mėlynų pušų viršūnių. Tada ūmai susilenkiau ir išvėmiau lipnius likučius pusryčių, suvalgytų senų senovėje, kitame gyvenime.

Įsirioglinau atgal į mašiną, kreipdamas akis nuo to susmukusio gniužulo, įsprausto už priekinės sėdynės. Šviesa priekiniame stikle žėrėjo atplaišomis, man pasidingojo, kad stiklas sudužęs, bet, prilietęs veidą ranka, supratau, kad verkiu. Tai mane padrąsino. Ašaros man atrodė ne tik būsimo atgailavimo žymė – jos lyg ir liudijo kažkokią bendresnę, paprastesnę paskatą, afektą, neturintį vardo, bet galbūt atstojantį paskutinę ir vienintelę tvarią mano sąsają su paprastų daiktų pasauliu. Nes viskas pasikeitė – kur dabar esu, niekada anksčiau nebuvau. Aš drebėjau, ir drebėjo viskas aplinkui, ir daiktai įgijo glebų, lipnų pavidalą, tarsi aš ir visa kita – mašina, kelias, medžiai, tos tolimos lankos – tarsi visi mes būtume ką tik išsikapanoję iš oro gimdos, bežadžiai ir apstulbę. Pasukau uždegimo raktą, viskam pasiruošęs, įsitikinęs, kad ne variklis užsives, o atsitiks kas kita, kad driokstelės siaubingas trenksmas arba plykstelės žaibas, arba kad iš po prietaisų skydo man ant kojų kliūstelės glitėsiai. Važiavau antruoju bėgiu kelio viduriu. O kvapai, kvapai. Kraujas turi kaitrų sodrų kva-

pą. Norėjau atidaryti langus, bet nedrįsau, bijojau, kas gali užplūsti – šviesa lauke atrodė drėgna ir tiršta kaip kiaušinio baltymas, įsivaizdavau jį savo burnoje, šnervėse.

Važiavau ir važiavau. Nuo Vaitvoterio iki miesto tik kokios trisdešimt mylių, bet, regis, truko kelias valandas, kol privažiavau priemiestį. Iš tos kelionės mažai ką prisimenu. Kitaip sakant, neprisimenu, kad būčiau perjunginėjęs pavaras, spartinęs ir lėtinęs greitį, spaudęs pedalus ir panašiai. Kad judėjau, puikiai atmenu, tarsi krištolinėje pūslėje, be garso skriejau keistu, saulės nušviestu, tviskančiu kraštovaizdžiu. Manding, važiavau labai greitai, nes atsimenu spaudimo ausyse jausmą, slopų šniokščiantį gausmą. Tad, matyt, važiavau ratais, sukdamas žiedus tais siaurais kaimo keliais. Paskui prasidėjo namai ir gyvenamieji kvartalai, išdrykę fabrikai ir prekybos centrai dydžio sulig angarais. Spoksojau pro langą sapningai apstulbęs, tarytum svečias iš visai kitos pasaulio dalies, vargiai galįs patikėti, kad čia viskas atrodo visai kaip namie ir kartu visai kitaip. Nežinojau, kur važiuoju, tai yra neturėjau tikslo, tiesiog važiavau, ir tiek. Tai buvo kone atokvėpis – plaukiau sau šitaip, vienu pirštu sukiodamas vairą, nuo visko užsisklendęs. Tarytum visą gyvenimą būčiau ropštęsis kebliu stačiu šlaitu, o dabar pasiekęs viršūnę ir smagiai liuoktelėjęs į nežinią. Jaučiausi toks laisvas. Prie pirmos raudonos šviesos automobilis švelniai palengva sustojo, tarsi smigdamas į orą. Buvau ties dviejų priemiesčio kelių sankirta. Kairėje kilo nedidelė žalia aukštuma su kaštonu ir tvarkinga naujų namų eile. Žolėtoje atšlaitėje žaidė vaikai. Laigė šunys. Švietė saulė. Aš visada slapčia gėrėjausi tokiomis ramiomis vietomis, nepastebimomis ir vis dėlto puoselėjamomis statymo, darymo ir globojimo valdomis. Atlošiau galvą ant atkaltės ir nusišypsojau, žiūrėdamas į žaidžiančius vaikėzus. Įsijungė žalia šviesa, bet aš nė nekrustelėjau. Manęs čia tarsi nebuvo – buvau prašapęs kažkokioje saulėtoje savo pra-

eities kertėje. Staiga prie pat ausies pasigirdo barbenimas į langą. Aš šoktelėjau. Į mane stebeilijo kažką sakydama moteris dideliu plačiu arklišku veidu – Dieve mieliausias, ji man priminė motiną! Nuleidau langą. Turėjo skardų balsą – bent man jis garsiai skardeno. Nieko nesupratau, nes ji kalbėjo apie avariją ir klausė, ar man nieko neatsitiko. Tada kyštelėjo veidą priekin, suskersakiavo man per petį, išsižiojo ir aiktelėjo. Oi, tarė ji, vargšas vaikelis! Pasukau galvą. Krauju buvo aptaškyta jau visa užpakalinė sėdynė – negali būti, kad vienas žmogus tiek išliejo. Vieną pašėlusį mirksnį, įsižiebiant ir gęstant vilties kibirkščiai, aš pagalvojau, kad gal tikrai susidūrė mašinos, o aš kažkaip pražiopsojau ar užmiršau, – gal koks perkrautas sunkvežimis įsirėžė į mus iš užpakalio ir per galinį langą žnegtelėjo kūnai su visu tuo krauju. Netekau amo. Maniau, kad ji negyva, bet kur tau – klūpodama tarp sėdynių grabalioja šoninį langą, išgirdau, kaip per stiklą čirpia jos pirštai. Jos plaukai karojo it kruvinos virvės, veidas buvo virtęs moline kauke su vario ir raudonio dryžiais. Iš lauko moteris malė man į ausį apie telefonus, greitąsias ir policiją – policiją! Dėbtelėjau į ją baisingu žvilgsniu. Ponia! – griežtai tariau (vėliau ji apibūdino mano balsą kaip *kultūringą* ir *valdingą*), – gal malonėsit nekišti nosies kur nereikia?! Ji šastelėjo atgal ir sukrėsta išplėtė akis. Prisipažįstu, ir pats buvau nustebęs – nebūčiau pamanęs, kad galiu rėžti tokiu įsakmiu tonu. Užsukau langą, įkirtau pavarą ir šoviau pirmyn, per vėlai pastebėdamas, kad vėl šviečia raudona. Iš kairės važiuojantis prekybinis furgonėlis staigiai stabdė ir piktai sužviegė. Važiavau toliau. Tačiau vos už poros gatvių man iš paskos ūmai išdygo greitoji su kaukiančia sirena ir žybsinčia mėlyna šviesa. Apstulbau. Kaip ji galėjo taip greit atvažiuoti? Iš tiesų tai buvo dar vienas pasibaisėtinas atsitiktinumas, kokių šioje istorijoje gausu. Greitoji, kaip vėliau patyriau, ne manęs ieškojo, o grįžo iš... taip, iš avarijos vietos... gaila, bet taip, veždama

mirštančią moterį. Nepaisydamas dūmiau toliau nuleidęs galvą, nosimi beveik liesdamas vairo apvadą. Nemanau, kad būčiau galėjęs sustoti – buvau visai sukaustytas baimės. Greitoji privažiavo šalimais, pavojingai svyruodama ir riaumodama kaip šėlstantis didžiulis žvėris. Šalia vairuotojo sėdintis tarnautojas – augalotas vaikinas marškiniais trumpom rankovėm, įraudusiu veidu ir siaurom žandenom – nužvelgė krauju aptaškytą langą už manęs su saikingu profesiniu susidomėjimu. Jis pasitarė su vairuotoju ir sudėtingais ženklais, linksėdamas bei žiopčiodamas, parodė, kad važiuočiau iš paskos. Jie manė, kad aš vykstu iš tos pačios avarijos ir gabenu į ligoninę kitą auką. Jie rovė į priekį. Važiavau pavymui, per suglumimą ir paniką netekęs nuovokos. Nieko nemačiau, tik tą skuodžiantį didelį kvadratinį griozdą, keliantį dulkes ir gremėzdiškai spyruokliuojantį. Tada jis ūmai pristabdė ir įsuko į platų tarpuvartį, o iš šoninio lango išlindusi ranka pamojo man sekti. Šios storos rankos vaizdas man ir išsklaidė kerus. Prapliupęs bepročio kvatojimu, aš spaudžiau tolyn palei ligoninės vartus, spausdamas pedalą iki grindų, ir sirenos garsas už manęs nuslopo iki baugščios dejonės, ir aš buvau laisvas.

Įsispitrėjau į veidrodį. Ji sėdėjo sukniubusi ant sėdynės, nukorusi galvą, rankas paklojusi ant šlaunų delnais į viršų.

Staiga kairėje, giliai apačioje, sumėlynavo nejudanti jūra. Nuvažiavau žemyn stačiu šlaitu ir įriedėjau į tiesų betoninį kelią greta geležinkelio bėgių. Dešinėje iškilo rausvas ir baltas pilies stiliaus viešbutis su plevenančiomis vėliavomis, didingas ir tuščias. Kelias išsibaigė usnių prižėlusiame šabakštyne, ir ten aš sustojau, galutinėje tylos erčioje. Girdėjau ją už savęs alsuojančią. Kai atsigręžiau, ji kilstelėjo baisingą it sibilės galvą ir pažvelgė į mane. *Padėk*, sušnopštė. *Padėk man.* Iš burnos išsipūtė kraujo burbulas ir sprogo. *Tomai!* – pratarė ji arba panašų žodį, ir tada: *myliu.* Ką aš jaučiau? Sąžinės graužimą, sielvartą, siaubingą... ne, ne, ne, nemeluosiu. Ne-

prisimenu, kad būčiau ką jautęs – tik tą keistumo įspūdį, lyg esant žinomoje, bet neatpažįstamoje vietoje. Išlipusį iš automobilio, mane apėmė svaigulys, teko pasiremti į duris kietai užsimerkus. Švarkas buvo sukruvintas, išsinėriau iš jo ir nusviedžiau į žemaūgius krūmokšnius – jo taip ir nerado, neįsivaizduoju kodėl. Prisiminiau megztinį bagažinėje ir užsivilkau jį. Jis trenkė žuvimi, prakaitu ir ratų tepalu. Pagriebęs koriko virvės ryšulį, irgi nušveičiau šalin. Tada pakėliau paveikslą, nuėjau su juo prie apsmukusios spygliuotos vielos tvoros ir griovio su srovele vandens dugne ir numečiau ten. Ką sau galvojau – nežinau. Gal tai buvo kokio išsižadėjimo gestas. Išsižadėjimo?! Kaip aš drįstu vartoti tokius žodžius? Moteris su pirštinaitėmis paskutinį kartą atsainiai dėbtelėjo į mane. Nieko geresnio iš manęs ir nesitikėjo. Grįžau prie automobilio, stengdamasis nežiūrėti į jį, į tuos suteptus langus. Kažkas krito ant manęs – trapi tyli dulksna. Pažvelgiau aukštyn į spindinčią saulę ir tiesiai virš galvos pamačiau debesėlį – mažytį pilką potėpį vasaros žydrynėje. Pagalvojau: aš – ne žmogus. Tada apsigręžiau ir nuėjau.

II

Mano suaugusiojo gyvenime nuolat kartojasi vienas sapnas (taip, taip, vėl sapnai!) – jį sapnuoju kartą ar du per metus ir paskui keletą dienų būnu išmuštas iš vėžių. Dažniausiai tai nebūna sapnas įprastine prasme, nes iš tiesų ne kažin kas jame vyksta ir nėra nieko akivaizdaus. Paprastai slegia neapibrėžtas, bet gilus nerimas, galiausiai pakylantis iki brandžios panikos. Regis, kadaise padariau nusikaltimą. Ne, tai per stipru. Padariau kažką, nors visai neaišku, ką konkrečiai. Galbūt užtikau ką nors, gal netgi lavoną – apdangsčiau jį ir paskui beveik užmiršau. Dabar, po daugelio metų, dalykas išlindo į paviršių ir manęs atėjo apklausti. Kol kas nė kiek nepanašu, kad aš būčiau tiesiogiai įsivėlęs, prie manęs nelimpa nė trupinėlis įtarimo. Tiesiog esu vienas iš daugelio jų sąraše. Jie kalba ramiu tonu, yra santūrūs, šaltai paslaugūs, truputį nuobodžiaujantys. Jaunesnysis nenustygsta. Į jų klausimus atsakinėju mandagiai, kiek ironiškai, šypsodamasis, kilstelėdamas antakį. Tai mano puikiausias vaidmuo, patenkintas tariu sau, – persikūnijimo šedevras. Tačiau pastebiu, kad vyresnysis žvelgia į mane vis įdėmiau, siaurindamas savo gudrias akis. Tikriausiai kaip nors prasitariau. Ką gi leptelėjau? Imu raudonuoti, negaliu susivaldyti. Mane gniaužia siaubingas dusu-

lys. Įsitauškiu ir, užuot lengvai nusikvatojęs, sugaikčioju it smaugiamas. Galiausiai išsieikvoju kaip prisukamas žaislas ir tik sėdžiu bejėgiškai spoksodamas į juos, lekuodamas. Dabar jau ir seržantas, tas jaunesnysis, manimi susidomi. Stoja klaiki tyla, ji tęsiasi be galo, kol galiausiai mano miegančioji savastis deda į kojas ir aš krūptelėdamas pabundu, paklaikęs ir išpiltas prakaito. Čia man baisiausia ne tai, kad galiu būti tampomas po teismus ir pasodintas kalėjiman už nusikaltimą, kurio netgi nesu tikras padaręs, bet tiesiog paprastas kraupus faktas, kad mane pagavo. Kaip tik dėl to mane pila prakaitas, burna prisipildo pelenų, o širdis – gėdos.

Ir dabar, skubėdamas betoniniu keliu, šalia geležinkelio bėgių, už kurių plyti jūra, aš jaučiau tą patį pažeminimą. Kaip aš apsikvailinau. Kokios bėdos prisidariau artimiausioms dienoms, savaitėms, metams. Bet kartu apėmė lengvumo, pakilumo jausmas, tarsi nusimetus griozdišką naštą. Nuo tada, kai ėmiau, kaip sakoma, protauti, visada darydavau viena, o galvodavau kita, nes dalykai atrodė kur kas svaresni už mintis. Niekada nepasakydavau būtent to, ką jaučiu, ir niekada nejausdavau to, ką, regis, būčiau turėjęs jausti, nors jausmai atrodė lyg ir nuoširdūs, teisingi bei neišvengiami. O dabar trenkiau smūgį už tą vidinį žmogų, tą žvengiantį storą nepraustaburnį, nuolat aiškinusį man, kad gyvenu melagingą gyvenimą. Ir jis galų gale išsiveržė – būtent jis, tas žmogėdra, dabar dybino šioje citrininėje šviesoje, su krauju ant savo kailio, užsimetęs bejėgį mane ant pečių. Viskas pražuvo – praeitis, Kūlgreindžas, Dafnė, visas mano ankstesnysis gyvenimas – pražuvo, nusimetė, neteko savo esmės ir reikšmės. Padaryti blogiausią, blogių blogiausią dalyką – štai būdas tapti laisvam. Man niekada nebereikės apsimetinėti tuo, kuo nesu. Nuo šios minties kvaito galva ir vertėsi tuščias skrandis.

Mane apstojo kirbinė knietulių. Šitas megztinis dvokė ir man buvo ankštas. Kairės klešnės kelis įplyšęs. Žmonės pa-

stebės, kad aš šiandien nesiskutau. Ir man reikėjo – aš tiesiog troškau – nusiplauti rankas, panirti iki alkūnių tvilkančiose pamuilėse, apsilieti, išmirkti, išsiskalauti, išsigremžti, – kad būčiau švarus. Priešais apleistą viešbutį riogsojo pilki kadaise buvusios geležinkelio stoties pastatai. Ant perono žėlė piktžolės, o iešmininko būdelės langai buvo visi išdaužyti. Raupuotame emaliuotame ženkle meiliai išpiešta ranka rodė į betoninę būdą, diskretiškai atitolusią nuo perono. Prie vyrų durų slenksčio vešėjo violetinių budlėjų kuokštas. Aš įėjau į moterų – juk jokios taisyklės nebegaliojo. Oras čia buvo vėsus ir drėgnas. Atsidavė kalkėmis. O sienos buvo apėjusios kažkuo žaliu ir blizgančiu. Įranga seniai išlupta, netgi kabinų durys išneštos. Tačiau iš grindų vaizdo matėsi, kad šia įstaiga dar dažnai naudojamasi. Kertėje dvoksojo krūvelė – manding, naudotų prezervatyvų, išblukusių medvilnės gumulėlių, netgi drabužių skiaučių, – nuo kurios spėriai nukreipiau akis. Iš sienos, buvusių kriauklių pusėje, styrojo vienišas čiaupas su žalvario vamzdeliu. Pasukus rankenėlę, pasigirdo tolimas girgždesys bei kliurksėjimas ir išvarvėjo rusva čiurkšlė. Kaip galėdamas nusiploviau rankas ir nusišluosčiau į marškinių skvernus. Pabaigęs jau sakiau eisiu, bet tarpupirštyje pastebėjau kraujo lašą. Nesumoju, iš kur jis atsirado. Gal buvo ant megztinio ar net mano plaukuose. Kraujas jau buvo sukrešėjęs, tamsus ir lipnus. Niekas – nei dėmės mašinoje, nei taršalai ant langų, netgi jos merdėjimo kvapai – niekas manęs taip nepaveikė kaip šis rudokos dervos lašas. Vėl šoviau kumščius po čiaupu, inkšdamas iš apmaudo, gremžte gremžiau, bet negalėjau jo atsikratyti. Kraujas pranyko, bet kažkas liko, jaučiau jį visą dieną, prikibusį delikačiame tarpupirščio išliežyje – drėgną ir šiltą slaptą dėmelę.

Man baisu pagalvoti, ką padariau.

Pasėdėjau atokaitoje ant sulūžusio suolelio perone. Kokia mėlyna jūra, kaip linksmai plaikstosi ir plazda vėliavos ant

viešbučio parapeto. Buvo visai tylu, tik jūros brizas niūniavo telegrafo laiduose, ir kažkur kažkas girkščiojo ir bilsnojo, girkščiojo ir bilsnojo. Nusišypsojau. Tarytum vėl būčiau buvęs vaikas, užsisvajojęs šioje žaislinėje aplinkoje. Užuodžiau jūrą, į paplūdimį išmestus dumblius ir kačių kvapą smėlyje. Artėjo traukinys – taip, pušku, pušku, laukdami gaudė ir virpėjo bėgiai. Aplinkui nė gyvos dvasios, jokio suaugusio žmogaus, tik žemai paplūdimyje – keletas paslikų kūnų, kaistančių saulėje ant rankšluosčių. Nesuprantu, kodėl ten buvo taip tuščia. O gal netuščia, gal visur šmižinėjo minios poilsiautojų, tik aš su savo įsiėdusiu tolių ilgesiu nieko nepastebėjau. Užsimerkiau, ir kažkas sapningai kilstelėjo iš gelmių – kažkoks prisiminimas, vaizdelis – ir vėl nugrimzdo neišniręs į paviršių. Dar bandžiau sugriebti jį, bet išliko tik tas vienas šmėstelėjimas: lyg ir tarpdurys į pritemusį kambarį ir slėpiningas laukimo jausmas, tarsi kažkas tuojau turėtų pasirodyti. Tada atidundėjo traukinys su lėtu dardančiu bildesiu, nuo kurio man krėtė paširdžius. Plačiuose languose it manekenai kėksojo keleiviai – lėtai nešami pro šalį, jie bukai žvelgė į mane. Man dingtelėjo, kad turėčiau nusukti veidą: juk dabar kiekvienas žmogus – potencialus liudininkas. Bet nusprendžiau, kad tai nesvarbu. Maniau, kad jau už kelių valandų atsidursiu kalėjime. Dairiausi aplinkui, giliai kvėpuodamas, godžiai siurbdamas į save pasaulį, kurio greitai neteksiu. Viešbučio prieigose pasirodė gauja berniūkščių – trys ar keturi. Jie šlaistėsi apleistomis vejomis, sustoję apmėtė akmenimis iškabą „Parduodama". Atsikėliau atsidusdamas švino pripildyta krūtine, iškiūtinau iš stoties ir vėl patraukiau keliu.

Sėdau į autobusą, vežantį į miestą. Jis buvo vienaukštis, važiavo iš atokios vietos neapkrautu maršrutu. Žmonės jame, regis, visi vieni kitus pažinojo. Kiekvienoje stotelėje, kam

nors įlipus, pasipildavo pokštai ir draugiškas traukimas per dantį. Šio nedidelio ratuoto klubo šeimininku dėjosi seniokas su kepurėle ir ramentu. Jis sėdėjo priekyje, už vairuotojo, sustingusią kairę koją iškišęs į perėjimą, ir kiekvieną naują keleivį sveikindavo su ūmia apsimestine nuostaba ir ramento barškinimu. Ojojoi, gelbėkitės, žiū, kas ateina! – tardavo jis, vaipydamasis mums per petį, tarsi perspėdamas apie baisingo tipo pasirodymą, nors iš tikrųjų laipteliu užkopdavo koks nors jaunuolis šeško veidu, su kumštyje stirksančiu taukuotu nuolatiniu bilietu, lyg išbalusiu liežuviu. Merginos sulaukdavo komplimentų ir dėl to šiepdavosi, o į miestą apsipirkti traukiančioms namų šeimininkėms tekdavo pamirksėjimai ir žaismingos užuominos apie tą jo sustingusią galūnę. Kartkarčiais jo žvilgsnis, būdavo, slystels per mane, nedrąsiai, nesmagiai, lyg senas aktorius mėgėjas būtų užmatęs kreditorių pirmoje eilėje. Ir iš tiesų man dingtelėjo, kad visa tai kiek teatrališka. Kiti keleiviai demonstravo premjeros auditorijos atsainumą. Jiems irgi tekdavo šioks toks vaidmuo. Po tauškesiu ir juokais, po lengvu familiarumu jie atrodė susirūpinę, akys kupinos netikrumo ir nuovargio, tarsi tekstą būtų išmokę atmintinai, bet nelabai žinotų, kada jų eilė. Tyrinėjau juos itin susidomėjęs. Jaučiau atradęs kažką reikšmingo, nors kas tai yra ir ką tai reiškia, nebuvau tikras. O aš – kas aš buvau tarp jų? Matyt, scenos darbininkas, stovintis užkulisiuose, pavydintis aktoriams.

Atvažiavus į miestą, nesumojau, kur išlipti – visos vietos atrodė vienodai tinkamos. Kai kas pasakytina apie faktinę mano padėtį. Man derėjo drebėti iš baimės. Kišenėje turėjau penkių svarų banknotą ir monetų – daugiausia užsieninių; iš išvaizdos ir kvapo buvau tikras valkata, neturėjau kur dėtis. Neturėjau nė kreditinės kortelės, su kuria būčiau galėjęs įsigauti į viešbutį. Vis dėlto manęs neėmė nerimas, negalėjau įsikalbėti susirūpinimo. Tarytum plevenau, pakylėtas, sapnin-

gai atitrūkęs, lyg būčiau gavęs gerą dozę vietinės anestezijos. O gal tai ir yra šoko patirtis? Ne – manding, tai lėmė įsitikinimas, kad bet kurią akimirką mane už peties sugriebs ranka ir baisingas balsas sugriaudės perspėjimą suimtajam. Jau turėjo būti žinoma mano pavardė, paskleistas išvaizdos aprašymas, budrių akių vyrai turėjo šukuoti gatves, dairydamiesi manęs. Man tebėra mįslė, kodėl viso to nebuvo. Bėrensai iš karto turėjo susigaudyti, kas galėjo paimti būtent tą paveikslą, bet jie nieko nesakė. O kaip su mano palikta įkalčių gija? O ką tie žmonės, kurie matė mane – Rekai, senjorita garaže, vyriškis ūkinių prekių krautuvėje, ta panaši į mano motiną moteris, aptikusi mane, kiurksantį kaip žąsiną prie šviesoforo? Gerbiamasis teisėjau, nenorėčiau skatinti potencialių piktadarių, bet turiu pasakyti, kad prisidirbus lengviau išsisukti, bent jau laikinai, negu paprastai manoma. Prireikė kelių esminių dienų – kaip lengva nuslysti į klišes! – kol jie apskritai pradėjo susigaudyti, ko iešką. Jeigu nebebūčiau elgęsis taip neapdairiai kaip iš pradžių, jeigu būčiau sustojęs, apsidairęs ir ramiai pagalvojęs, manau, kad dabar, ko gero, būčiau buvęs ne čia, o šiltesniame krašte, laižęsis savo kaltės žaizdą po atviru dangumi. Bet aš nesustojau, negalvojau. Išlipau iš autobuso ir bemat patraukiau nosies tiesumu, mat buvau įsitikinęs, kad visur manęs laukia mano lemtis išskėstomis teisėsaugos rankomis. Sugautas! Širdyje puoselėjau šį žodį. Jis mane guodė, žadėjo atilsį. Zujau žmonių minioje kaip girtas, stebėdamasis, kad jie neprasiskiria prieš mane iš siaubo. Visur aplinkui buvo pragariškas skubėjimas ir triukšmas. Gauja vyrų, išsirengusių iki pusės, pneumatiniais grąžtais gremžė kelyje duobę. Urzgė ir riaumojo eismas, ant automobilių stiklų ir pulsuojančių stogų it peiliai žybsėjo saulės atspindžiai. Ore tvyrojo nuodingas įšutęs pamėlynavęs ūkas. Buvau atpratęs nuo didmiesčių. Vis dėlto, net ir taip kapanodamasis, susivokiau podraug sklandžiai keliaująs laike – tai buvo lyg plaukimas

be pastangos. Laikas, niauriai pamaniau, laikas mane išgelbės. Štai Trejybės koledžas, bankas. Fokso krautuvė, kur mano tėvas kasmet pamaldžiai lankydavosi pirkti savo kalėdinių cigarų. Mano pasaulis, o aš jame tremtinys. Man graudžiai, nešališkai savęs pagailo – kaip kokio vargano pasiklydusio bėdžiaus bastūno. Negailestingai plieskė saulė – riebi akis, pakibusi ūkanose virš gatvių. Nusipirkau šokolado plytelę ir eidamas sušlemščiau. Nusipirkau ankstyvos laidos vakarinį laikraštį, bet jame nieko nebuvo. Numečiau jį ant žemės ir dvoklinau toliau. Jį pačiupęs valkatėlė – Ei, pone! – nusivijo mane. Padėkojau jam, jis išsišiepė, ir aš vos neapsipyliau ašaromis. Stypsojau ten kaip įbestas ir apdujęs žvalgiausi – maišu trenktas stuobrys. Pro mane plūdo žmonės – vien veidai ir alkūnės. Ko gero, tada ir buvau giliausioje duobėje – tą bejėgiškumo ir bukos panikos akimirką. Nusprendžiau pasiduoti. Kodėl anksčiau apie tai nepagalvojau? Ši galimybė nuostabiai viliojo. Įsivaizdavau, kaip mane švelniai pakelia ir per vėsius baltus kambarius neša ten, kur viešpatauja tyla bei ramybė ir prabangi rezignacija.

Galiausiai vietoj to nuėjau į Volio užeigą.

Ji buvo uždaryta. Nieko nesupratau. Iš pradžių toptelėjo patrakusi mintis, kad tai kažkaip dėl manęs, kad sužinojo mane ten buvus ir uždarė ją. Dar ir dar kartą stūmiau duris, bandžiau įžiūrėti ką nors pro tamsžalius langus, bet vidus skendėjo tamsoje. Žengtelėjau atgal. Greta buvo mažytė drabužių krautuvėlė, kurioje kaip prikaltos stovėjo dvi išblyškusios merginos, gležnos ir bežadės kaip gėlelės, tarsi pačios būtų buvusios dalis asortimento. Man prabilus, jos abejingai nukreipė į mane suodžiais apvestas akutes. Šventa valanda, pratarė viena, o kita negyvai sukikeno. Apsigręžiau šiepdamas į ūsą, nuėjau prie užeigos ir su nauja jėga ėmiau baladoti į duris. Po

kiek laiko viduje pasigirdo šliurenimas ir atšaunamų užraktų garsas. Ko tau reikia, piktai paklausė Volis, markstydamasis aitrioje saulės šviesoje, įžambiai krentančioje iš gatvės. Jis vilkėjo purpuriniu šilko chalatu ir buvo įsispyręs į beformes šlepetes. Su pasidygėjimu nužvelgė mane, nepraleisdamas šerių ir suskretusio megztinio. Pasakiau jam, kad sugedo mašina ir man reikia paskambinti. Jis sarkastiškai purkštelėjo ir tarė: paskambinti! – tarsi tokio akidūmio seniausiai nebūtų girdėjęs. Gūžtelėjo pečiais. Vis tiek jau tuoj reikės atidaryti. Nusekiau iš paskos į vidų. Jo blauzdos buvo storos, baltos ir be plaukų – pagalvojau, kur panašias neseniai buvau matęs. Už baro jis įjungė lempą su rožiniu gaubtu. Telefonas ten, tarė jis pamodamas, su panieka papūsdamas lūpas. Paklausiau, ar negalėčiau pirmiau išgerti džino. Jis šnirpštelėjo, patenkinęs savo skeptišką širdį, ir leido sau šyptelėti. Sudaužei, ką? – paklausė. Pirmą akimirką nesupratau, apie ką jis kalba. A, mašiną, ne, ne, ji tiesiog sustojo. Ir mintyse niūriai nusišypsojau: štai jau į pirmą klausimą atsakiau ir nepamelavau. Jis nusigręžė supilstyti man gėrimo, kaip kunigas su savo purpurine mantija, tada pastatė stiklą priešais mane ir įsitaisė ant taburetės sunėręs storas rankas. Jis žinojo, kad aš kažką pridirbau, mačiau tai iš jo akių, podraug žvitrių ir niekinančių, – bet klausti nesiryžo. Nusišypsojau jam, gurkšnojau savo gėralą ir mažumėlę mėgavausi jo dilema. Pasakiau, kad gera mintis ta siesta. Jis pakėlė antakį. Pirštu parodžiau į jo chalatą. Nusnausti vidury dienos, tariau aš, – gera mintis. Jis nemanė, kad tai juokinga. Iš kažkur, iš pritemusių erdvių man už nugaros, išniro susivėlęs jaunuolis, vilkįs tik apsmukusiom trumpėm. Jis nuobodžiai dirstelėjo į mane ir paklausė Volio, ar jau yra laikraštis. Štai, tariau, imk mano, prašom. Matyt, vatulojau jį rankose – buvo susuktas į standžią tūtelę. Jis išskleidė jį ir ėmė skaityti antraštes krutindamas lūpas. Supisti teroristai, tarė, supisti pamišėliai. Volis tūžmingai persmeigė

jį akimis. Jis nušveitė laikraštį ir nukiūtino sau, krapštydamas užpakalį. Ištiesiau stiklą, kad pakartotų. Žinai, mes vis dar imam už gėrimus, tarė Volis. Pinigų neatsisakysim. Atidaviau jam savo paskutinę penkinę. Pro kažkokį plyšį užuolaidoje praspindo plonas šviesos ašmuo ir įžambiai nusidriekė šalia manęs, įsismeigdamas grindyse. Žiūrėjau į drūtą Volio nugarą, jam pilant į stiklą. Pagalvojau, ar nepasakius jam, ką padariau. Tai atrodė visai įmanoma. Juk niekas, tariau sau, ničniekas Volio nešokiruoja. Vos neįtikėjau. Jau įsivaizdavau, kaip jis žiūri į mane pakreipęs burną ir išrietęs vieną antakį, bandydamas sulaikyti vypsnį, man klojant savo klaikią poringę. Išpažinties mintis mane pakylėjo – ji buvo tokia šauniai neatsakinga. Su ja visas reikalas atrodė viso labo išdykėlio eibė, nenusisekusi išdaiga. Rūškanai sukrizenau į stiklą. Atrodai šūdinai, pasimėgaudamas tarė Volis. Paprašiau dar džino, šįkart dvigubos porcijos.

Galvoje man vėl ryškiai nuskambėjo jos balsas: nereikia.

Vėl pasirodė tas garbanius, dabar jau apsitempęs džinsus ir švytinčius žalius marškinius. Jį vadino Sūneliu. Volis paliko jį prižiūrėti baro ir nukėblino į savo buveinę plasnodamas chalato skvernais. Sūnelis nešykštėdamas pripylė į stiklinę mėtinio likerio, privertė ledo kubelių, įsitaisė ant taburetės, rangydamas savo siaurus sėdmenėlius, ir be entuziazmo nužvelgė mane. Tu čia naujokas, tarė jis kaltinamu tonu. Ne, ne naujokas, atsakiau, tu – naujokas, – ir išsišiepiau patenkintas savimi. Jis išplėtė akis. Na, atsiprašau, tarė jis, kurgi ne. Sugrįžo Volis, apsirengęs, susišukavęs ir trenkiantis pomada. Paėmiau dar vieną dvigubą. Veido oda įsitempė, lyg su purvo kauke. Pasiekiau tą įkaušimo lygį, kai viskas sugula į kitą tikrovės variantą. Atrodė, kad tai ne apgirtimas, o tam tikras nušvitimas, kone prablaivėjimas. Atėjo būrys teatralų, jie visaip staipėsi ir kvykavo. Dirstelėjo į mano povyzą, paskui vieni į kitus, nesitverdami džiugesiu. Štai jums juodadarbio

dalia, tarė vienas, ir Sūnelis sukikeno. O aš pagalvojau: padarysiu štai ką – įsiprašysiu pas kurį nors į namus, kad mane paslėptų, – tą ledi Makbet su dažytais antakiais ir kraujo raudonio nagais arba aną kvatojantį vyruką arlekino marškiniais, – kodėl gi ne? Va, būtent taip ir padarysiu: nuo šiol turėčiau gyventi tarp aktorių, repetuoti su jais, studijuoti jų amatą – didingą mostą ir subtilų niuansą. Galbūt ilgainiui gana gerai išmokčiau savo vaidmenį, pakankamai įtikinamai, kad galėčiau užimti savo vietą tarp kitų, apsigimusių artistų – tų žmonių autobuse ir visų likusiųjų.

Tik Čarliui Frenčui įėjus suvokiau, kad kaip tik jo ir laukiau. Ak, senis Čarliukas. Mano širdis prisipildė meilės, magėjo apkabinti jį. Jis mūvėjo savo baltai dryžuotomis kelnėmis ir nešėsi nuzulintą impozantišką portfelį. Nors buvo matęs mane prieš tris dienas, iš pradžių dėjosi nepažįstąs. O gal jis tikrai neatpažino manęs tokio susitaršiusio, padėrusiomis akimis. Pasakė manęs, kad aš nuvažiavau į Kūlgreindžą. Atsakiau, kad buvau ten, ir jis paklausė apie mano motiną. Papasakojau apie jos insultą. Ko gero, perspaudžiau, gal net ir ašarą nubraukiau. Jis linkčiojo, žvelgdamas pro mano kairiąją ausį ir žvangindamas monetomis kelnių kišenėje. Stojo pauzė – aš šnirpštelėjau ir atsidusau. Taigi, tarė jis žvaliai, vėl susiruošei į kelią, ar ne? Aš gūžtelėjau pečiais. Jo gi mašina sugedo, tarė Volis ir nemaloniai sukrizeno. Čarlis užjaučiamai suraukė kaktą. Tikrai? – lėtai paklausė jis slopiu lyg sapno tonu. Aktorių būrys už mūsų staiga sužvigo taip spigiai, kad net taurės suskambėjo, o jis, lyg ir nebūtų girdėjęs, nė nemirktelėjo. Tokioms vietoms ir atvejams buvo ištobulinęs pozą – tarsi būtų podraug čia ir ne čia. Stovėjo labai tiesiai, savo juodus pusbačius su skylutėmis tvirtai įrėmęs greta vienas kito, portfelį priglaudęs prie kojos, ant baro padėjęs kumštį – oi, jis tiesiog tebestovi man akyse! – o kitoj rankoj laikydamas pakeltą viskio taurę, tarsi būtų įgriuvęs čia per

klaidą, bet, būdamas toks džentelmenas, negalėtų apsisukti ir išeiti neišlenkęs burnelės ir nepersitaręs mandagiomis frazėmis su užeigos senbuviais. Jis galėdavo ištisą vakarą gerti sudarydamas įspūdį, kad tuoj pat išeisiąs. O taip, Čarlio vaidyba gali juos visus suriesti į ožio ragą.

Kuo daugiau gėriau, tuo labiau gėrėjausi juo, juolab kad jis mokėjo už tą džiną greičiau, nei aš maukiau. Bet ne tik dėl to. Aš tikrai jį labai mėgau – mėgstu, – rodos, jau sakiau. Ar minėjau, kad jis parūpino man darbą institute? Man studijuojant koledže, mudu palaikėme ryšį, ar bent *jis* palaikė ryšį su *manimi*. Mėgo vaizduotis išmintingu senu šeimos draugu, nutaikiusiu gero dėdės akį į gabų vienturtį. Vis pavaišindavo mane. Būdavo, tai arbatėlę „Hibernian“ viešbutyje sumanys, tai išsiveš už miesto į Karą, o per mano gimtadienį kasmet pakviesdavo vakarieniauti į Džameto restoraną. Tos proginės vaišės nelabai nusisekdavo, jose jausdavosi per daug dirbtinumo. Visada baimindavausi, kad kas nors pamatys mane su juo, muistydavausi ir raukydavausi, o jis tuo tarpu nugrimzdavo į nerimastingą melancholiją. Prieš pat išsiskirdami staiga pagaudavom iš širdies tauškėti, bet tai tebūdavo prastai slepiamas palengvėjimo atokvėpis, ir tada atgręždavome vienas kitam nugarą ir kaltai nudūlindavome. Vis dėlto jis neatlyžo, ir, man su Dafne grįžus iš Amerikos, kitą dieną nusivedė mane išgerti į „Šelborno“ viešbutį ir užsiminė, kad, jo žodžiais tariant, gal galėčiau patalkinti vaikinams institute. Tebesijaučiau kaip maišu trenktas – mudu buvome ką tik iš po klaikios žiemos kelionės vos ne krovininiu garlaiviu, o jis taip varžėsi ir kurpė tokius pinklius pasikuklinimus, kad anaiptol ne iš karto supratau, jog siūlo man darbą. Tai būsią kaip tik pagal mano liniją, paskubomis užtikrino mane, – o ir tiek ten to darbo, svaičiojo jis, tokiam kaip aš tai vieni juokai – moka padoriai, galimybės neribotos. Iš jo įteiklaus šuniško tono aš, aišku, bemat supratau, kad visa tai sukurstė mano

motina. Nagi, tarė jis, įtempta šypsena rodydamas didelius geltonus dantis, ką tu manai? Iš pradžių man buvo pikta, paskui juokinga. Kodėl gi ne? – pamaniau.

Teismui leidus, šį savo gyvenimo laikotarpį perbėgsiu paviršiumi. Tą metą man iki šiol kažkaip nejauku prisiminti, nors negaliu aiškiai pasakyti kodėl. Atrodo, lyg būčiau apsijuokęs sutikdamas ten dirbti. Žinoma, tas darbas buvo nevertas manęs, mano talento, bet tai dar ne visa mano pažeminimo priežastis. Gal tai ir buvo tas mano gyvenimo momentas, kai... Bet ką aš čia kalbu – nėra jokių momentų, juk jau sakiau. Tėra nepaliaujamas lėtas bukagalviškas plaukimas pasroviui. Jeigu dėl to manyje dar ruseno kokios abejonės, institutas jas galutinai užslopino. Jis buvo įsikūręs dideliame pilkame praėjusio amžiaus mūre, kurio platūs kraštai, kontraforsai, išraitymai ir pajuodę kaminai man visada priminė didingą pasenusį okeano lainerį. Niekas dorai nežinojo, ką gi mums konkrečiai reikia nuveikti. Mes rengėme statistines apžvalgas ir pateikdavome storas ataskaitas – mirguliuojančias diagramomis, schemomis ir sudėtingais priedais, – kurias valdžia priimdavo su solidžiais pagyrimo žodžiais ir paskui bemat užmiršdavo. Direktorius buvo dramblotas nenuorama, aršiai čiulpiantis milžinišką juodą pypkę, su tiku vienoje akyje ir iš ausų styrančiais plaukų kuokšteliais. Jis blaškydavosi šen ir ten, nuolat pasipustęs padus. Visas užklausas ir prašymus sutikdavo šaižiu pasmerktu juoku. Paaiškinkit kad gudrus ministrui! – nužirgliodamas sušukdavo per petį, skleisdamas pavymui tumių dūmų draikanas ir žiežirbas. Tarp darbuotojų neišvengiamai radosi aukštas nuprotėjimo procentas. Stokodami apibrėžtų užduočių, žmonės vogčia ėmėsi savų projektų. Vienas ekonomistas – aukštas, išsekęs personažas pažaliavusiu veidu ir išsidraikiusiais plaukais – kūrė užtikrintą žirgų lenktynių lošimo sistemą. Vieną dieną jis pasisiūlė apšviesti mane – virpančia letena sugriebęs už riešo pri-

mygtinai švokštė man į ausį, bet paskui kažkas atsitiko, nežinau kas, jis pasidarė įtarus ir galiausiai net nekalbėjo su manim, koridoriuose vengė susitikti. Tai buvo nemalonu, nes jis buvo vienas rinktinio būrio eruditų, su kuriais turėjau bendrauti, kad galėčiau prieiti prie kompiuterio. Toji mašina buvo visos mūsų veiklos centre. Prie jos prileisdavo griežtai ribotam laikui, ir būdavo reta malonė gauti nepertraukiamą valandą. Ji veikdavo visą dieną ir kiaurą naktį, dūgzdama ir traškėdama savo erdvioje rūsio patalpoje. Naktį ją prižiūrėdavo paslaptinga ir grėsli trijulė: manding, karo nusikaltėlis ir du keisti vaikinai, vienas jų – sužalotu veidu. Praleidau ten trejus metus. Nesijaučiau klaikiai nelaimingas. Tiesiog jaučiausi – ir jaučiuosi, – kaip sakau, truputį apsikvailinęs, truputį susimovęs. Ir niekada galutinai neatleidau Čarliui Frenčui.

Iš užeigos išėjome vėlai. Naktis buvo stiklinė. Aš buvau girtas kaip pėdas, ir Čarlis mane prilaikė. Jis nerimavo dėl savo portfelio – tvirtai jį gniaužė po pažastim. Kas keletą žingsnių turėjau stabdyti jį, kad pasakyčiau, koks jis geras. Ne, kalbėjau, įsakmiai iškėlęs ranką, ne, aš noriu pasakyti, tu – geras žmogus, Čarlzai, geras žmogus. Žinoma, gausiai liejau ašaras ir keliskart sausai žiaugčiojau. Visa tai išvirto į didingą, sielvartingą, svirdulingą ekstazę. Prisiminiau, kad Čarlis gyvena su savo motina – dėl to irgi raudojau. O kaip ji gyvuoja, šaukiau graudulingai, sakyk man, Čarli, kaip ji gyvuoja, ta šventa moteris? Jis nenorėjo atsakyti, apsimetė negirdįs, bet aš neatlyžau, tad galiausiai jis papurtė galvą ir riktelėjo: ji mirė! Mėginau jį apkabinti, bet jis pasitraukė šalin. Priėjome duobę gatvėje, atitvertą raudona ir balta plastikine juosta. Ji virpėjo ir šiugždėjo vėjelyje. Čia vakar sprogo ta bomba automobilyje, tarė Čarlis. Vakar! Aš prapliupau kvatotis, juokdamasis atsiklaupiau ant kelio prie duobės krašto, delnais su-

siėmęs veidą. Vakar – paskutinę senojo pasaulio dieną. Pala, tarė Čarlis, aš pagausiu taksi. Jis nuėjo, o aš klūpėjau, linguodamas ir tykiai niūniuodamas, tarsi vaikas, kurį pats būčiau laikęs ant rankų. Pavargau. Diena buvo ilga, ir aš toli nuėjau.

Pabudau suaižėjusioje saulės šviesoje, ausyse ščiūvant klyksmui. Didelė įdubusi lova, rudos sienos, drėgmės kvapas. Pamaniau būsiąs Kūlgreindže, tėvų kambaryje. Valandėlę gulėjau nejudėdamas, spoksodamas į lubose slankiojančius šviesos raibulius. Tada prisiminiau ir kietai užmerkiau akis, glėby paslėpiau galvą. Tamsa ėmė dundėti. Atsikėlęs numėklinau prie lango ir sustojau apstulbęs, regėdamas žydrą jūros ir dangaus skaistybę. Toli įlankoje į vėjus kabinosi balti burlaiviai. Po langu buvo maža akmeninė prieplauka, o už jos – pakrantės kelio vingis. Pasirodė didžiulė žuvėdra – plakdama sparnais, krykšdama bloškėsi į stiklą. Jos turbūt mano, kad tu – mama, – už nugaros tarė Čarlis. Jis stovėjo tarpdury, su sučiurusia prijuoste ir keptuve rankoje. Žuvėdros, paaiškino jis, ji lesindavo jas. Už jo – baltas, nepermatomas žėrėjimas. Tai – pasaulis, kuriame nuo šiol turėsiu gyventi, šioje plieskiančioje, neišvengiamoje šviesoje. Pažvelgiau į save ir pamačiau esąs nuogas.

Sėdėjau didžiulėje virtuvėje, po didžiuliu apskretusiu langu ir žiūrėjau, kaip garuojančių riebalų debesyje Čarlis gamina

pusryčius. Dienos šviesoje jis atrodė ne per geriausiai – buvo sukritęs ir pražilęs, su išdžiūvusio skutimosi kremo dribsneliais ant žando ir paburkusiomis padribomis po skreplių spalvos akimis. Be prijuostės, jis dar vilkėjo megztą švarkelį ant sučiurusios nertinės liemenės ir apdribusias flanelines kelnes. Būdavo, palauks, kol aš išeisiu, tarė jis, tada mes maistą per langą. Jis pakraipė galvą ir nusijuokė. Baisi moteris, tarė jis, baisi. Jis atnešė lėkštę kumpio griežinėlių, pakepintos duonos, plūduriuojantį kiaušinį ir padėjo priešais mane. Štai, tarė jis, geriausia priemonė nuo galvos skausmo. Mečiau į jį žvilgsnį. *Galvos skausmo?* Bene aš jam vakare išpliurpiau ką nors, atlikau girtą išpažintį? Bet ne, Čarlis šitaip nejuokautų. Jis sugrįžo prie viryklės ir sugrabaliojęs degtuką užsidegė cigaretę.

Klausyk, Čarli, tariau aš, verčiau jau pasisakysiu – aš mažumėlę prisiviriau košės.

Iš pradžių pamaniau, kad jis nenugirdo. Suglebo, ir veidą apėmė snaudulingai tuščia mina, pražiota burna vienoje pusėje buvo kiek nukarusi, antakiai vos kilstelėti. Tada suvokiau, kad jis tiesiog rodo taktą. Na ką, jeigu jis nepageidauja žinoti – puiku. Bet aš noriu, kad būtų užrašyta, gerbiamasai, jog aš jam būčiau papasakojęs, jeigu jis būtų pasiruošęs išklausyti. O kad jau taip išėjo, tai aš nutylėjau ir paskui paklausiau, ar galėčiau pasiskolinti jo skustuvą ir gal dar marškinius su kaklaraiščiu. Žinoma, tarė jis, žinoma, bet į akis man nežiūrėjo. Tiesą sakant, man atsikėlus, jis nė karto nepasižiūrėjo į mane, tik slankiojo aplinkui nukreipęs žvilgsnį, tupinėjo apie arbatinuką ir keptuvę, tarsi būgštaudamas, kad sustojus iškils koks baisus nejaukus dalykas, su kuriuo jis negebės susitvarkyti. Manau, jis kažką įtarė. Juk nebuvo kvailys (ar bent jau didelis kvailys). Bet, antra vertus, gal jis tiesiog nelabai susigaudė, kaip prisiderinti prie mano buvimo. Mindžikavo, stumdė daiktus, dėjo į stalčius ir spinteles, o paskui vėl traukė atgal, išsiblaškęs murmėdamas po nosimi. Šiuo-

se namuose žmonės nedažnai lankydavosi. Iš dalies sugrįžo ta ašaringa simpatija, kurią jaučiau jam vakar vakare. Su ta prijuoste ir senomis veltinėmis šlepetėmis jis atrodė kone motiniškai. Jis pasirūpins manimi. Gurgiau arbatą ir dėbsojau į nepaliestą kepinį, stingstantį lėkštėje. Lauke nuskardėjo mašinos signalas, ir Čarlis sušukęs nusitraukė prijuostę ir išgurnėjo iš virtuvės. Klausiausi, kaip jis blaškosi po namą. Stebėtinai greitai vėl pasirodė – su kostiumu, su savo portfeliu po pažastim ir pasipuošęs dabitiška skrybėliuke, kuri darė jį panašų į nusiplūkusį bukmekerį. Kur tu įsikūrei, paklausė jis, spygsodamas į tašką šalia mano kairiojo peties, Kūlgreindže ar?.. Aš nieko nesakiau, tik prašomai pažvelgiau į jį, ir jis tarė: aaa, – lėtai linktelėjo ir lėtai pasitraukė. Bet aš ūmai persigandau, kad jis išeina – vienas, juk aš liksiu vienas! – mečiausi jam pavymui ir parsivariau atgal, kad paaiškintų, kaip veikia viryklė, kur yra raktas ir ką sakyti, jeigu paskambins pienininkas. Mačiau, kad mano įkarštis jį suglumino ir truputėlį nugąsdino. Nulydėjau jį į prieškambarį ir vis dar šnekėjau, kai jis atatupstas traukėsi pro lauko duris, atsargiai linkčiodamas man su sustingusia šypsena, tarsi būčiau... cha! – norėjau pasakyti: pavojingas nusikaltėlis. Užskuodžiau laiptais į miegamąjį ir stebėjau, kaip jis apačioje išeina į taką – klouniškai sutrumpėjusi figūra su ta skrybėle ir duksliu kostiumu. Prie bordiūro laukė didžiulis juodas automobilis, kurio dvyniai išmetamieji vamzdžiai diskretiškai pūkšnojo melsvą miglelę. Guviai iššoko vairuotojas – augalotas bekaklis vyrukas – ir atidarė užpakalines duris. Čarlis pasižiūrėjo į langą, prie kurio stovėjau, jo žvilgsnį akimis nusekė vairuotojas. Įsivaizdavau, kokį jie mane mato: išskydęs veidas, plevenantis už stiklo, apdujusiomis akimis, nesiskutęs – tikrų tikriausias bėglys. Automobilis sklandžiai nučiuožė, nutolo prieplaukos keliu, pasuko už kampo ir dingo. Aš nesujudėjau. Norėjau taip ir pasilikti, galvą prispaudęs prie stiklo, priešais ma-

ne plytint vasaros dienai. Kaip dailiai keista visa tai atrodė – baltakartė jūra, balti ir rožiniai namai ir išskydęs kyšulys tolumoje – keista ir miela, kaip vitrinoje išdėliotas žaislinis pasaulis. Užsimerkiau, ir iš gelmių vėl išniro tas atminties fragmentas – tarpduris, pritemęs kambarys ir kažkokio gresiančio įvykio nuojauta, – bet šįkart aš, regis, prisiminiau ne savo praeitį.

Tyla už nugaros brinko kaip auglys.

Greitosiomis atsinešiau iš virtuvės lėkštę su keptu kiaušiniu ir pilkėjančiu kumpiu, šuoliuodamas per tris laiptelius; sugrįžęs atsidariau langą ir išsiropščiau į siaurą kaltinės geležies balkonėlį. Stiprus šiltas vėjas mane išgąsdino, akimirką užėmė kvapą. Ėmiau gabalus maisto, svaidžiau į orą ir žiūrėjau, kaip žuvėdros neria prie riebių kąsnelių, šaižiai krykšdamos iš netikėtumo ir godulio. Iš už kyšulio be garso išsliuogė baltas laivas, mirguliuojantis ūkanoje. Pasibaigus maistui, nusviedžiau ir lėkštę, nežinau kodėl, šveičiau ją kaip diską virš kelio ir prieplaukos sienos. Ji įslydo į vandenį beveik be tekštelėjimo. Man tarp pirštų karojo drungnų riebalų gliaumai, panagėse buvo prilindę trynio. Perkopiau atgal į kambarį ir nusišluosčiau rankas į patalynę, širdžiai daužantis iš jaudulio ir koktumo. Nežinojau, ką darau nei ką darysiu paskui. Nepažinau savęs. Tapau svetimas, nenuspėjamas ir pavojingas.

Apvaikščiojau namą. Niekada anksčiau čia nebuvau. Tai buvo didelis, nykus, blausus būstas su tamsiomis drapiruotėmis, dideliais rudais baldais ir vietomis nutriušusiais kilimais. Nepasakytum, kad jis buvo nešvarus, bet atrodė dvisus, daiktai pernelyg ilgai užsistovėję vienoje vietoje, o ore jautėsi kažkas pilka ir alsu, tarsi jo gyvybė būtų buvusi seniai sukvėpuota. Atsidavė plėkais, užsibuvusiu arbatos antpilu ir senais laikraščiais, ir visur tvyrojo blankokas, salstelėjęs dvelksmas, kurį aš palaikiau motušės Frenč žaltvyksle. Tikriausiai sukelsiu kvatojimą, pasakydamas, kad esu delikatus žmogus, bet tai tiesa. Dar nė nepradėjęs knistis po Čarlio daiktus, jau bu-

vau kiek prislėgtas ir būgštavau dėl to, ką atrasiu. Jo varganos paslaptytės nebuvo bjauresnės už mano ar bet kieno kito, bet kai, šen ar ten atvertus akmenį, jos iškurnėdavo, aš vis tiek virptelėdavau ir susigėsdavau dėl jo bei dėl savęs. Vis dėlto apsišarvavau ir neatlyžau, ir galų gale man pasisekė. Jo miegamajame buvo rašomasis stalas slankiojamu viršumi, jį man truko dešimt minučių atkrapštyti virtuviniu peiliu, atsitūpus ir prakaituojant gryno alkoholio lašais. Viduje radau banknotų ir plastikinę piniginę su kredito kortelėmis. Ten buvo ir laiškų – įsivaizduokit, mano motinos, – parašytų prieš trisdešimt, keturiasdešimt metų. Neskaičiau jų, nežinau kodėl, pagarbiai grąžinau į vietą kartu su kredito kortelėmis ir netgi grynaisiais ir vėl užrakinau stalą. Išeidamas persimečiau sarmatingu šypsniu su savo atspindžiu drabužių spintos veidrodyje. Tas vokietis – užstrigo man jo pavardė – buvo teisus: pinigų teikiama laimė abstrakti.

Vonios kambarys buvo antro aukšto sparne, lyg ir medinis priestatas, su dujų kolonėle ir milžiniška skėstakoje vonia. Suknabęs virš kriauklės, muilais apkepusiu Čarlio skustuvu nusigramdžiau dvidienius šerius. Turėjau mintį užsiželdinti barzdą dėl maskuotės, bet juk ir taip jau buvau praradęs didelę dalį savęs, tad nenorėjau, kad dar ir veidas išnyktų. Skutimuisi skirtas veidrodis turėjo įgaubtą sidabrišką paviršių, kuriame mano išdidinti bruožai – platus raupuotas žandikaulis, viena juoda plaukuota šnervė, vienišas besivartantis akies obuolys – grėsmingai kyščiojo ir siūbavo, lyg batisferos lange išnyrantys daiktai. Pabaigęs įlipau į vonią ir gulėjau ten užsimerkęs, iš kolonėlės šniokščiant ant manęs vandeniui. Buvo gera – teikė kartu ir paguodą, ir plikantį apsivalymą; jeigu dujos nebūtų išsibaigusios, ko gero, būčiau mirkęs ten visą dieną, pamiršęs save ir viską kitką toje kliokiančioje kapo tamsoje. Kai atsimerkiau, priešais mane zvimbė ir pokšėjo mažytės žvaigždutės. Varvėdamas nupėdinau į Čarlio kam-

barį ir ilgai neapsisprendžiau, ką apsivilkti. Galų gale pasirinkau tamsiai mėlynus šilkinius marškinius, prie kurių prisitaikiau stileivišką gėlėtą varlytę. Juodas kojines – žinoma, vėl šilkines: Čarlis sau nešykštavo – ir tamsias kelnes, apsmukusias, bet gero kirpimo ir tokio atgyvenusio stiliaus, kuris jau vėl grįžo į madą. Šiuo tarpu apsieisiu be apatinių: net ir besislapstantis žudikas turi principų – manieji neleidžia man mautis svetimų trumpių. Savo drabužius – kaip keistai jie atrodė nusviesti ant miegamojo grindų, tarsi laukiantys kreida aprėžiant kontūrą – suglėbiau į gniutulą, nugręžęs veidą nunešiau į virtuvę ir sugrūdau į celofaninį šiukšlių maišą. Tada suploviau ir sušluosčiau pusryčių indus ir stovėjau ant grindų su nešvariu virtuviniu rankšluosčiu rankoje, kai jos kruvino veido vaizdas iššoko prieš mane kaip baidyklė lunaparke, ir aš turėjau prisėsti, neatgaudamas kvapo ir tirtėdamas. Mat aš vis užmiršdavau, suprantat, užmiršdavau visa tai gana ilgus tarpsnius. Matyt, sąmonei reikėjo atilsio, kad nepalūžtų. Vangiai apsidairiau po šią didelę priplėkusią virtuvę. Pagalvojau, ar Čarlis pastebės, kad trūksta vienos lėkštės. Kodėl aš ją išmečiau į jūrą, kodėl taip padariau? Dar neatėjo vidurdienis. Laikas man prieš veidą pražiojo savo juodus nasrus. Nuėjau į vieną iš pagrindinių kambarių – tinklinės užuolaidos, didžiulis valgomasis stalas, pelėdos iškamša po stiklu – ir atsistojęs prie lango žvelgiau į jūrą. Visa ta neaprėpiama žydrynė mane šiurpino. Žengiau grindimis, sustojau, įsiklausiau, širdžiai lipant į gerklę. Ką gi tikėjausi išgirsti? Nieko nesigirdėjo, tik tolimas kitų gyvenimų šurmulys, tykus tiksėjimas ir klingsėjimas, tarsi stojančio variklio garsas. Prisiminiau tokias savo vaikystės dienas, keistas ir tuščias, kai tykiai slinkinėdavau po nuščiuvusius namus ir atrodydavau sau it šmėkla, beveik nesantis toj vietoj, kažkokio tvaresnio savęs varianto prisiminimas, šešėlis – savęs gyvenančio, o kaip nuostabiai gyvenančio, kitur.

Reikia liautis. Man bloga nuo savęs, nuo visko.
Laikas. Dienos.
Tolyn ir tolyn.

Pasišlykštėjimas – va, apie tai aš šį tą žinau. Leiskite tarti porą žodžių apie pasišlykštėjimą. Sėdžiu štai, nuogas po kalėjimo drapanom – suveržti ir sumuturiuoti blyškaus kūno gniužulai, kaip blogai supakuota mėsa. Atsistoju ir vaikštau savo užpakalinėm kojom, kaip diržu sujuostas žvėris, visur kur po savim it nematomą sniegą žerdamas pleiskanas. Ant manęs gyvena erkės, jos laka mano prakaitą, kiša savo snukius man į poras ir pūgžloja ten randamą buizą. O dar suskeldėjusi oda, plyšiai, sprogymės. Plaukai – užtenka tik pagalvoti apie plaukus. O juk tai tik paviršius. Įsivaizduokit, kas dedasi viduj – kreta ir šliurkši purpurinė pompa, pledaruoja plaučiai, o apatinėse tamsybėse nepaliaujamai dirba klijų fabrikas. Gyvaliojanti maita, aptekusi triperio pūliais, dar neprinokusi kirmėlėms. Brrr, man reikėtų...
Raminkis, Frederikai. Raminkis.

Šiandien mane aplankė žmona. Nieko ypatingo – ji ateina kas savaitę. Kaipo sulaikytasis aš turiu neriboto lankymo teisę, bet jai to nesakiau – jeigu ji tai ir žino, tyli. Mudviem taip geriau. Ketvirtadienio lankymo valanda yra keistas, kad nepasakius slėpiningas, ritualas. Jis atliekamas dideliame kvadratiniame aukštame kambaryje su palubėje įtaisytais langeliais. Faneros ir stiklo pertvara – bjaurus dirbinys – skiria mus nuo mūsų brangiųjų, su kuriomis šnekučiuojamės kaip išmanydami per dezinfekuotas plastikines groteles. Ši faktinio karantino padėtis įvesta neseniai. Atseit šitaip siekiama apsiginti nuo narkotikų, bet aš manau, kad iš tikrųjų tai yra būdas

neišleisti tų įdomių virusų, kuriuos pastaruoju metu čia ėmėme inkubuoti. Patalpa kiek primena akvariumą – su ta žalsvo stiklo siena, iš aukštai plūstančia šviesa ir balsais, atsklindančiais pro plastikines groteles, tarsi burbuliuojamais per vandenį. Mes, kaliniai, sėdim gunktelėję, niūriai parimę ant sukryžiuotų rankų, išblyškę, išpampę, padūmavusiomis akimis, lyg benamiai vėžiagyviai, susigūžę indo apačioje. Mūsų lankytojai egzistuoja kitokioje terpėje, jie atrodo ryškesni už mus, gyviau dalyvaujantys savo pasaulyje. Kartais jų akyse pagauname žvilgsnį – smalsulio ir užuojautos mišinį, bet kartu ir nežymų pasidygėjimą, kuris žeidžia mus į pačią širdį. Jie turbūt jaučia mūsų ilgesio jėgą, turbūt kone girdi ją – undinišką giesmę, aukštą ir laibą grynos gėlos gaidą, spengiančią mus nuo jų skiriančiame stikle. Jų rūpinimasis mūsų bėdina būkle veikiau slegia, nei guodžia. Tai yra mieliausias mūsų savaitės metas, mes geidžiame ramybės, takto, prislopintų balsų. Būnam nuolat įsitempę, būgštaudami, kad kieno nors žmona ar draugė neiškeltų scenos, neimtų pašokusi šaukti, kumščiais baladoti pertvaros, raudoti. Kai taip atsitinka, būna klaiku, tiesiog klaiku, ir paskui tas, kuriam taip atsitiko, pelno mūsų užuojautą ir pagarbą, lyg po artimojo netekties.

Kad Dafnė iškeltų sceną, nėra ko baimintis. Ji kartais pasigėrėtinai tvardosi. Pavyzdžiui, šiandien, pasakodama apie vaiką, kalbėjo ramiai, žvelgdama į šalį savo įprastine lengvos atsajos mina. Prisipažinsiu, suerzino mane, negalėjau to nuslėpti. Juk turėjo pasakyti, kad atlieka tyrimus, užuot taip iš niekur nieko pateikusi man diagnozę. Ji klausiamai pasižiūrėjo į mane, pakreipusi galvą ir beveik šypsodamasi. Tave tai stebina? – paklausė. Piktai nusukau veidą ir neatsakiau. Aišku, kad nestebina. Aš žinojau, kad jam kažkas negerai, visada žinojau – pasakiau jai gerokai anksčiau, nei ji buvo pasiruošusi tai pripažinti. Iš pat pradžių jis keistai vaikščiojo – atsargiai, kretėdamas ant savo liesų kojyčių, tarsi stengdama-

sis neišmesti kažkokio didelio nesuvaldomo daikto, įbrukto jam į rankas, žvelgdamas į mus apstulbęs, maldaujamai, kaip gyvis, žiūrintis aukštyn iš skylės žemėje. Kur tu jį nuvežei, klausiau aš, į kokią ligoninę, ką jie konkrečiai pasakė? Jie buvo labai malonūs, tarė ji, labai užjautė. Gydytojas ilgai kalbėjęs su ja. Tai labai reta liga, kažkieno sindromas, jau pamiršau tą pavardę, kokio nors sumauto šveicaro ar švedo – koks skirtumas? Jis niekada normaliai nekalbės. Jis, ko gero, nieko normaliai nedarys. Kažkas blogai jo smegenyse, kažko trūksta, esminės dalelės. Ji paaiškino tai man, atkartodama, ką jai sakė gydytojas, bet aš klausiau tik viena ausim. Mane apėmė kažkoks vangumas, letargija. Jis vardu Vanas – ar aš minėjau? Vanas. Septynerių metų. Kai aš išeisiu, jam turbūt bus – kiek, trisdešimt su viršum? Jėzau, beveik tiek, kiek man dabar. Didelis vaikas – taip Kūlgreindže jį vadins kaimiečiai, su tam tikra simpatija. Didelis vaikas.

Ne, aš neapsiverksiu, jokiu būdu. Nes jeigu dabar pradėsiu, negalėsiu sustoti.

Po pietų aš vėl įsigavau į Čarlio stalą, pasiėmiau pinigų ir patraukiau į spaudos krautuvėlę prieplaukoje. Kokį keistą, karštą virpulingą jaudulį jaučiau žengdamas vidun, man jaukėsi skrandis ir rodėsi, kad lėtai maknoju per kažkokią tirštą klampią tyrę. Manding, kažkas manyje vylėsi – ne, numanė, – kad aš kaip nors būsiu išgelbėtas, kad viskas bus kaip pasakoje stebuklingai sugrąžinta, kad nedorėlė ragana išnyks, kerai išsisklaidys ir mergelė pabus iš užkerėto miego. Ir kai paėmiau laikraščius, akimirką atrodė, kad kažkokie burtai tikrai suveikė, nes iš pradžių juose nieko neradau, tik dar daugiau apie tą bombos sprogimą ir jo padarinius. Nusipirkau

tris rytinius ir ankstyvą vakarinio laidą, pastebėdamas (o gal tik vėliau prikūręs?), kaip rūsčiai dėbtelėjo į mane iš už prekystalio spuoguota mergina. Tada nuskubėjau namo lapatuojančia širdimi, tarsi kokią rinktinę erotiką gniauždamas po pažastim. Sugrįžęs į namą, laikraščius palikau ant virtuvės stalo ir nubėgau į vonios kambarį, kur susijaudinęs čiurkštelėjau sau ant bato. Po ilgokų karštligiškų paieškų suradau ketvirtį džino butelio ir gerai maktelėjau iš kaklelio. Bandžiau nusigriebti ko nors kitko, bet nieko neišėjo, ir švino pripiltomis kojomis sugrįžau į virtuvę, iš lėto atsisėdau prie stalo ir išskleidžiau priešais save laikraščius. Štai ir yra – keletas pastraipų viename iš rytinių, įspraustos po nuotrauka, vaizduojančia subintuotą nukentėjusįjį nuo sprogimo, sėdintį ligoninės lovoje. Vakarinėje laidoje buvo ilgesnis aprašymas kartu su berniukų, kuriuos mačiau žaidžiančius prie viešbučio, nuotrauka. Jie ją ir surado. Kitoje nuotraukoje buvo ji pati, oriomis akimis žvelgianti iš išskydusio fono – tikriausiai ištraukta iš vestuvių ar šokių baliaus grupinės fotografijos, – vilkinti ilgą bjaurią suknią su įmantria apykakle ir kažką suėmusi rankose – turbūt gėles. Ji vadinosi Džozefina Bel. Laikraščio viduje buvo dar daugiau: archyvinė Bėrenso nuotrauka, Vaitvoterio namo vaizdas ir straipsnis apie Bėrenso kolekciją su daugybe rašybos klaidų ir suveltomis datomis. Į kaimą buvo nusiųstas reporteris pakalbinti ponią Bridžidą Bel – motiną. Ji buvo našlė. Įdėta jos nuotrauka: nejaukiai stypso prie savo namelio – stambi, šiurkščių veido bruožų moteris su prijuoste ir senu megztu švarkeliu, stebeilijanti į fotoaparatą su kažkokia beaistre neviltimi. Jos Džozė, sakė ji, buvusi gera mergaitė, dora mergaitė, ir kam ją reikėjo žudyti. Ir staiga aš vėl atsidūriau ten – pamačiau ją sėdinčią savo pačios kraujuose, žvelgiančią į mane, lūpose sprogstant rožiniam seilių purslui. *Mama*, tarė ji tada – būtent šį žodį, o ne „Tomai", – aš tik dabar suvokiau. *Mama*, o paskui: *myliu*.

Manau, kad laikas, praleistas Čarlio Frenčo name, buvo keisčiausias mano gyvenimo tarpsnis, net keistesnis ir labiau gluminantis negu mano pirmosios dienos čia. Nurudusioje tų kambarių nykumoje, lauke spindėte spindint jūrinei žydrynei, jaučiausi tarsi pakibęs ore, užklijuotame butelyje, atkirstas nuo visko. Laikas buvo perskeltas į dvi dalis: laikrodžio laikas slinko lėtais milžino žingsniais, o man galvoje lėkte lėkė, tarsi būtų sulūžusi pagrindinė spyruoklė ir visas mechanizmas nesuvaldomai įsišėlęs. Rodos, ištisas valandas sargybinio žingsniu vaikščiodavau pirmyn atgal po virtuvę, susigūžęs, rankas susikišęs į kišenes, nirčiai regzdamas planus, nepastebėdamas, kaip atstumas tarp apsisukimų tolydžio mažėja, kol galiausiai nerimastingai sustodavau, tūžmingai šaudydamas akimis, kaip žvėris, įrėplinęs į tinklą. Stovėdavau didžiajame miegamajame antrame aukšte prie lango, nugara atsirėmęs į sieną, žiūrėdamas į kelią – kartais taip ilgai, kad užmiršdavau, ko ten žiūriu. Judėjimo šiame užkampyje buvo maža, tad aš greitai ėmiau atpažinti nuolatinius praeivius – merginą oranžiniais plaukais iš buto gretimame name, susilaižiusį įtartinos išvaizdos tipelį su prekybos agento lagaminėliu, keletą seniokų, kurie kasdien tą pačią valandą išvesda-

vo savo mopsus arba šliūrindavo apsipirkti. Šiaip ar taip, jų niekaip nebūčiau supainiojęs su tais kitais – rūsčiaisiais, – kai jie ateis manęs išsivesti. Tikriausiai net nebūčiau matęs, kaip jie ateina. Jie būtų apsupę namą, spyriu ištrenkę duris, ir tik tada būčiau sužinojęs, kad jie čia. Bet vis tiek stovėdavau ten, akis pražiūrėdamas, greičiau kaip besikankinantis įsimylėjėlis nei besislapstantis žmogus.

Viskas buvo pasikeitę, viskas. Pasidariau svetimas sau ir viskam, kuo kadaise maniau esąs. Mano ligšiolinis gyvenimas teturėjo besvorį sapno tankį. Galvodamas apie savo praeitį, galvojau tarsi apie buvusį kitą žmogų, kurio paties nepažinojau, bet kurio biografiją mokėjau atmintinai. Visa tai atrodė tik kaip įtaigi fikcija. Bet ir dabartis nebuvo tvirtesnė. Jaučiausi svaigus, lakus, į visus daiktus pasviręs kampu. Žemė man po kojom buvo įtempta kaip batutas, turėjau laikytis ramiai, baimindamasis netikėtų siūbtelėjimų, pavojingų šuolių ir atotrankų. Ir visur aplink mane tvyrojo tas žydras tuščias oras.

Negalėjau tiesiogiai galvoti apie tai, ką padariau. Tai būtų buvę tas pats, kas bandyti spoksoti tiesiai į akinančią šviesą. Tai buvo per daug stambu, per daug ryšku apmąstyti. Nesuvokiama. Ir netgi sakydamas, kad aš tai *padariau*, nesu tikras tuo, ką sakau. Oi, tik nesupraskit manęs klaidingai – aš neturiu noro išsisukinėti, krenkšti ir mykti, ir spardyti pernykščius lapus ant įrodymų krūvos. Nužudžiau ją – atvirai prisipažįstu. Ir žinau, kad jeigu šiandien vėl ten atsidurčiau, vėl tai padaryčiau – ne todėl, kad norėčiau, bet todėl, kad neturėčiau pasirinkimo. Ir negaliu sakyti, kad nenorėjau jos nužudyti – tik man neaišku, kada tas noras atsirado. Buvau sutrikęs, nekantrus, piktas, ji puolė mane, aš rėžiau atgal, rėžis tapo smūgiu, tapusiu antro smūgio preliudija – kitaip sakant, jo apogėjumi ar gal veikiau perigėjumi – ir taip toliau. Šiame vyksme nėra momento, apie kurį galėčiau įsitikinęs pasakyti:

va, štai čia aš nusprendžiau, kad ji turi mirti. Nusprendžiau? Aš nemanau, kad čia būta sprendimo. Ir net nemanau, kad čia būta galvojimo. Tiesiog tas manyje tūnojęs storas pabaisa pamatė gerą progą ir iššoko putodamas bei tvatydamas. Jis turėjo sąskaitų su pasauliu, o jinai tą akimirką jam atstojo pasaulį. Negalėjau jo sustabdyti. O gal galėjau? Juk jis yra aš, o aš esu jis. Bet ne, buvo per toli nueita, jau nesustabdomai. Galbūt tai – mano nusikaltimo, mano kaltumo esmė: kad aš leidau padėčiai išsirutulioti iki tos vietos, kad nebuvau pakankamai budrus, nepakankamai veidmainiavau, kad atrišau Banteriui rankas ir šitaip fatališkai leidau jam suprasti, jog jis laisvas, jog narvo durys atviros, jog niekas neuždrausta ir viskas įmanoma.

Po mano pirmo pasirodymo teisme laikraščiai teigė, kad, perskaičius kaltinimus, aš neparodžiau nė ženklo atgailos. (Ko jie tikėjosi – kad aš raudosiu, plėšiu nuo savęs drabužius?) Bet per savo bukumą jie kai ką užčiuopė. Atgaila suponuoja atleidimo viltį, o juk aš žinojau, kad tai, ką padariau, neatleistina. Būčiau galėjęs suvaidinti apgailestavimą, širdgėlą, kaltumą ir visa kita, bet kas iš to? Net jeigu būčiau tikrai, širdies gilumoje, jautęs tuos jausmus, ar tai būtų ką nors pakeitę? Darbas padarytas, ir jo neatšauks jokie sielvarto bei atgailos šūksniai. Taip, padarytas, užbaigtas, kaip niekas iki tol mano gyvenime nebuvo išbaigta – ir vis dėlto jam nebus galo, tai supratau iš karto. Esu atsakingas, tariau sau, su visu šio žodžio svarumu. Nužudydamas Džozę Bel sunaikinau dalį pasaulio. Tie plaktuko smūgiai sunaikino prisiminimų, jausmų ir galimybių kompleksą – žodžiu, tam tikrą gyvenimą, – kuris nepakeičiamas, bet kurį kažkuo reikės pakeisti. Už žmogžudystę aš būsiu sugautas ir pasodintas – tai žinojau su tokia ramybe ir tikrumu, kuriuos galėjo įkvėpti tik abejingumas, – ir tada pasakys, jog aš sumokėjau savo skolą, įsitikinę, kad uždarydami mane gyvą pasiekia tam tikrą pusiausvyrą. Jie

bus teisūs pagal atpildo ir keršto dėsnius: tačiau tokia pusiausvyra geriausiu atveju bus negatyvi. Ne, ne. Čia reikėjo ne mano simbolinės mirties – pripažinau tai, nors nesupratau, ką tai reiškia, – o sugrąžinti jai gyvybę. Tik to ir nieko kitko.

Tą vakarą Čarlis sugrįžęs atsargiai įkišo galvą pro duris, tarsi baimindamasis, kad ant jų gali balansuoti kibiras vandens. Aš siūbuodamas nusišiepiau jam. Buvau subaigęs džiną ir nenoriai perėjęs prie viskio. Nepasakyčiau, kad buvau tikrai girtas – bet apimtas bežadės euforijos, tarsi ką tik sugrįžęs po ilgoko ir rafinuotai skausmingo apsilankymo pas dantistą. Po nauju kvaituliu tykojo senos pagirios, laukdamos savo laiko. Visa mano oda buvo įkaitusi ir sausa, akys degė. Į sveikatą! – sušukau nesąmoningai juokdamasis, ir mano taurėje suskimbčiojo ledo kubeliai. Čarlis skersakiavo į mano aprangą. Tikiuosi, tu nieko prieš, tariau. Nemaniau, kad mūsų dydžiai tie patys. A, tarė jis, taip, na, aš, matai, į senatvę susitraukiau. Ir pakaruokliškai nusijuokė. Mačiau, kad vylėsi, jog parėjęs manęs neberas. Nusekiau jam iš paskos į prieškambarį, kur jis nusiėmė savo bukmekerišką skryblių ir kartu su portfeliu pakabino ant beicuoto ąžuolo drabužių stovo. Nuėjo į valgomąjį ir įsipylė lašą viskio, o pridurmui kliūstelėjo išsivadėjusio sodos vandens iš butelio užsukamu kamščiu. Gurkštelėjo ir valandėlę stovėjo kaip įbestas, ranką įsikišęs į kišenę, įsmeigęs rūškaną žvilgsnį į pėdas. Mano buvimas trikdė jo įprastinį vakaro ritualą. Jis padėjo viskio butelį nepasiūlęs man papildyti. Mudu nudvoklinome atgal į virtuvę, kur Čarlzas užsijuosė prijuostę ir ėmė knistis po spinteles bei tamsias lentynas, ieškodamas, iš ko sukurpti troškinį. Darbuodamasis jis atsainiai per petį šnekėjo, iš kreivos burnos kraštelio pakibus cigaretei ir vienai akiai kietai užsimerkus nuo dūmų. Jis porino man apie tai, kaip kažką pardavė, o gal apie nusipirktą

paveikslą ar ką nors panašaus. Manau, kad kalbėjo tiesiog bijodamas tylos pavojaus. Šiaip ar taip, aš nelabai klausiausi. Stebėjau, kaip į troškinį kliukina gerą pusę penkiasdešimt svarų kainuojančio „Pomerolio" butelio. Į puodą pateko ir colis cigaretės pelenų – jis bergždžiai bandė juos šaukštu sužvejoti, apmaudžiai caksėdamas. Gali įsivaizduoti, ką tai man reiškia, kalbėjo jis, – imti ir išsiskirti su paveikslais. O iš tikrųjų įsivaizdavau Čarlį jo kišeninėje galerijoje, lenkiantį nugarą, tūpčiojantį ir minkantį rankas priešais kokią nors kailiniuotą pindą, trenkiančią veido pudra ir prakaitu, kurios vyrelis atlaužė jai pinigų, kad gimtadieniui nusirautų kokį blizgutį. Ūmai mane suėmė depresija ir įsigavo nuovargis.

Jis patiekė troškinį, prilaistydamas ant grindų. Su įrankiais jam nesisekė, jo rankose jie elgdavosi išdavikiškai: sverdėdavo, krypdavo ir nenulaikydavo ko reikia. Nusinešėme lėkštes į valgomąjį ir atsisėdome prie stalo, po tulžingu stikliniu pelėdos iškamšos žvilgsniu. Pribaigėme „Pomerolį", ir Čarlzas atnešė kitą butelį. Jis ir toliau visaip kaip vengė mano akių, dalydamas šypsenas grindims, baldams, žarstekliams židinio grotelėse, tarsi ši buitis jam būtų ūmai atsivėrusi nauju ir netikėtu žavesiu. Pro aukštą langą man tiesiai į nugarą tvieskė sėdanti saulė. Troškinys atsidavė prisvilusiu kailiu. Nustūmiau lėkštę į šalį, atsigręžiau ir pažvelgiau į prieplauką. Lango stikle buvo raibuliuojanti įraiža. Kažkas man čia priminė Kaliforniją – gal ta šviesa, nedidukės jachtos, nuauksinta vakaro jūra. Buvau taip pavargęs, taip pavargęs, kad čia pat būčiau galėjęs nusispjauti į viską, išplasnoti sau su vėjeliu į tą vakaro brėkšmę – nepažįstamas, neturįs tikslo, laisvas. Čarlis į lėkštės kraštą sumygo nučiulptą nuorūką. Ar matei ten laikraštyje apie Pupkų Bėrensą? – paklausė jis. Aš dar įsipyliau vyno. Ne, atsakiau, kas ten buvo, Čarlzai?

Beje, beje, ir ką gi aš būčiau daręs visoj šitoj košėj be gėrimo paguodos ir jo slopinančio poveikio? Atrodo, kad tas die-

nas įveikiau virpulingais liuoktelėjimais nuo vieno trumpo girtos pusiausvyros būvio iki kito, kaip bėglys, šokinėjantis per gličių brastos akmenų zigzagą. Netgi spalvos – džino žydrynė ir vyno raudonis: argi nėra jos mano atveju simboliškos, mano liudijimo kortų spalvos? Dabar, išsiblaivęs visam laikui, ne tik į tą tarpsnį, bet ir į visą savo gyvenimą žvelgiu kaip į kokį apygirtį, bet ne ypač džiaugsmingą poūžį, po kurio, kaip žinojau, anksčiau ar vėliau reikės išsipagirioti su baisia galvasope. Va dabar – o, taip, – va dabar tai jau atėjo pagirių pagirios.

To vakaro likutį, kaip prisimenu, sudarė atskirų prislopintų smūgių seka, tarsi sapne lėtai ritantis laiptais. Būtent tada sužinojau, kad mano tėvas turėjo meilužę. Iš pradžių apstulbau, paskui pasipiktinau. Aš buvau jo alibi, jo maskuotė! Kai sekmadienio popietėmis ištisas valandas sėdėdavau užpakalinėje automobilio sėdynėje, virš jachtklubo Dūn Lieryje, jis dulkindavo tą savo svajonių moterį. Penelopė buvo jos vardas – Penelopė, Viešpatie mieliausias! Kur jie susipažino, norėjau žinoti, ar buvo koks slaptas meilės lizdelis, kuriame jis ją išlaikė – išdabinta priebėga su rožėmis apjuostomis durimis ir veidrodžiu miegamojo lubose? Čarlis gūžtelėjo pečiais. Ai, tarė jis, jie ateidavo čia. Iš pradžių negalėjau susigaudyti. Čia!? – sušukau. Čia!? O kaipgi dėl?.. Jis vėl gūžtelėjo ir bene šyptelėjo. Atrodo, kad motušė Frenč neėmė į galvą. Kartą ji netgi pasiūlė meilužiams kartu išgerti arbatos. Ji ir Penelopė keisdavosi mezginių raštais. Matai, ji žinojo... – tarė Čarlis, bet prikando liežuvį, suskeldėjusią odą virš abiejų skruostikaulių nuliejo raudonis, ir jis spėriai perbėgo pirštu už marškinių apykaklės. Aš laukiau. Ji žinojo, kad man patinka tavo... kad patinka Dolė, galiausiai pratarė jis. Dabar jau man viskas plaukė akyse. Net nespėjau prasižioti, o jis jau pasakojo man, kad ir Pupkus Bėrensas buvo nusižiūrėjęs mano motiną, kad jis kviesdavosi ją su tėvu į Vaitvoterį ir prigirdy-

davo tėvą, kad tas nepastebėtų Pupkaus nirčių žvilgsnių ir nenustygstančių rankų. O paskui mano motina atėjusi viską išpasakodavo Čarliui, ir juodu juokdavosi. Dabar jis pakraipė galvą ir atsiduso. Vargšas Pupkus, tarė. Aš sėdėjau paklaikęs, negalėdamas atsistebėti ir stengdamasis tiesiai laikyti vyno taurę. Jaučiausi kaip vaikas, pirmą kartą išgirdęs apie dievų išdaigas: jie spietėsi mano spengiančioje galvoje – tie baisingi, archajiški, ydingi personažai su savo intrigomis, konkurencija ir neįtikėtinomis meilėmis. Čarlis visa tai pasakojo taip dalykiškai, pusiau ilgesingai ir pusiau žaismingai. Daugiausia jis kalbėjo taip, tarsi manęs ten ir nebūtų buvę, kartkarčiais pakeldamas akis po mano nuostabos kvyktelėjimų ir prunkštelėjimų. O tu, paklausiau, o kaip tu ir mano?.. Negalėjau ištarti tų žodžių. Jis metė į mane žvilgsnį – podraug šelmišką ir klastingą.

Štai, tarė jis, pabaik butelį.

Manau, kad jis dar kažką kalbėjo apie mano motiną, bet neprisimenu ką. Prisimenu, kad vėliau tąvakar jai skambinau, prieškambario tamsoje sėdėdamas ant grindų sukryžiavęs kojas, su ašaromis akyse ir su telefonu, tupinčiu sterblėje lyg varlė. Ji atrodė nepaprastai toli – menkas balselis tylutėliai dudeno man iš traškančios tuštumos. Fredi, sakė ji, tu girtas. Paklausė, kodėl aš nesugrįžau – bent krepšio pasiimti, jeigu ne dėl kitko. Norėjau pasakyti jai: mama, kaip aš dabar galiu pareiti namo? Minutėlę tylėjome, paskui ji pasakė, kad skambino Dafnė, klausė, kur aš esu, ką darau. Dafnė! Ji man ištisas dienas buvo išėjusi iš galvos. Pro tarpdurį prieškambario gale mačiau, kaip virtuvėje krapštinėjasi Čarlis, barškindamas puodus ir keptuves, apsimesdamas negirdįs, ką aš kalbu. Atsidusau, ir tas atodūsis pavirto plonyte aimana. Mama, tariau, aš patekau į tokią bėdą. Linijoje, o gal mano galvoje, pasigirdo triukšmas, tarsi garsiai vasnotų daugybė sparnų. Ką? – paklausė ji. – Aš negirdžiu tavęs – ką? Nusijuo-

kiau, ir mano nosies šonais nusirito dvi didelės ašaros. Nieko, sušukau, nieko, užmiršk! Tada paklausiau: ar tu žinai, kas yra – buvo – Penelopė, ar žinai apie ją? Pats savimi pasibaisėjau. Kodėl to paklausiau, kodėl norėjau sužeisti ją? Ji akimirką patylėjo, o paskui nusijuokė. Ta kekšė? – tarė ji – aišku, kad žinojo apie ją. Čarlis jau buvo tarpdury – stovėjo su skuduru vienoje rankoje ir lėkšte kitoje, stebėdamas mane. Šviesa buvo už jo, ir man nesimatė jo veido. Vėl pauzė. Tu per daug griežtas sau, Fredi, galų gale tarė motina tuo aidžiu tolimu balsu, tu sau tik sunkini gyvenimą. Nesupratau, ką ji turėjo galvoje. Ir dabar nesuprantu. Palūkėjau, bet ji nieko nebesakė, o aš negalėjau kalbėti. Tai buvo paskutiniai mūsų pašnekesių žodžiai. Švelniai padėjau ragelį ir ne per lengviausiai atsistojau ant kojų. Vienas kelis buvo užmigęs. Nuraišavau į virtuvę. Čarlis, palinkęs virš kriauklės, pasiraitojęs rankoves, plovė indus, nuo lūpos karojo cigaretė, liemenė iš nugaros buvo prasagstyta. Langas priešais jį buvo blyškaus indigo atspalvio – pamaniau, kad nieko žavesnio gyvenime nebuvau matęs.

Čarli, tariau siūbuodamas, man reikia pasiskolinti pinigų.

Visada buvau verksnys, bet dabar nuo bet kokios geraširdiškumo užuominos galiu apsižliumbti kaip kūdikis. Kai tada jis čia pat atsisėdo prie virtuvės stalo ir išrašė čekį – tebeturiu jį: kampuota juoda keverzonė, neišskaitomas parašas, troškiniuotas nykščio atspaudas viename kampe, – mėginau sugriebti jo rudai išbertą ranką, ko gero, norėdamas pabučiuoti. Jis pasakė kalbelę, kurios gerai neprisimenu. Joje figūravo mano motina, taip pat Dafnė. Manding, ir Penelopės vardas buvo minimas. Gal buvo pasigėręs? Jis vis išnirdavo visu ryškumu ir vėl blėsdavo, bet man atrodė, kad šį įspūdį kelia ne tiek mano išfokusuota rega, kiek jo paties nedrąsumas. Oi, Čarli, reikėjo tau paisyti to kirbančio įtarimo, reikėjo tą vakarą mane išmesti – net ir tokį nusitašiusį bei bejėgį.

Toliau save prisimenu klūpantį tualete ir vemiantį rūdžių spalvos srautą – vyną, sumišusį su mėsos pluošteliais ir morkų gabalėliais. Šio plūstančio jovalo vaizdas mane pripildė nuostabos, tarsi tai būtų buvę ne vėmalai, o kažkas sodraus ir keisto – tamsi rūdos srovė iš mano vidurių gelmių. Paskui išnyra įspūdis, kad viskas siūbuoja, žvilga tamsa, o daiktai joje skrieja pro mane, tarsi būčiau lėtai sukamas ir sukamas klypuojančioje stiklinėje karuselėje. Ir štai jau guliu aukštielninkas didelėje sujauktoje lovoje antrame aukšte, drebu ir prakaituoju. Buvo įjungta šviesa, o langas atrodė kaip gilios žvilgančios tamsos dėžė. Užmigau ir, regis, jau kitą akimirką pabudau, saulei šviečiant į veidą. Name buvo tylu, tik nesiliovė veikiau jaučiamas nei girdimas silpnas skambėjimas. Patalas buvo virtęs įmirkusiu gniužulu. Man nesinorėjo judėti, jaučiausi trapus kaip krištolas. Net plaukai atrodė gurūs – kupeta stirksančių plonyčių plaušelių, traškančių statine elektra. Girdėjau, kaip gyslomis plūsta kraujas, greitas ir sunkus it gyvsidabris. Veidas buvo išpurtęs ir įkaitęs, o palietus keistai glotnus – lėlės veidas. Užsimerkus po vokais pulsavo, blėso ir vėl pulsavo vyšninė dėmė – lyg atsikartojantis juodumoje sprogstančio sviedinio vaizdas. Nurijus skambėjimas ausyse keitė tonaciją. Užsnūdau ir susapnavau, kad plūduriuoju karštame ežere. Kai pabudau, jau buvo įdienoję. Pro langą švietė sodri, rami, nieko netemdoma šviesa, sklindanti tiesiai iš praeities. Mano burna buvo išdžiūvusi ir išburkusi, galva atrodė pripūsta oro. Niekada nuo vaikystės nebuvau jautęs šios ypatingos goslaus slogučio būsenos. Iš tiesų tai buvo ne liga, o veikiau lyg ir atilsis. Gulėjau ilgai, beveik nekrutėdamas, stebėdamas, kaip kinta diena, klausydamasis pasaulio bruzdesių. Varinė saulės šviesa lėtai blėso, dangus iš alyvinio keitėsi į šviesiai violetinį, suspindo vieniša žvaigždė. Paskui ūmai užslinko vėluma, ir aš gulėjau mieguistai apdujęs, būčiau nenustebęs, jeigu būtų pasirodžiusi motina – jauna ir besišyp-

santi, šnaranti šilkais, prie lūpų spaudžianti pirštą – palinkėti man labanaktuko prieš išvykdama vakaroti. Tačiau atėjo ne mamytė, o tik Čarlis – atsargiai pravėrė duris su gergždžiančiais vyriais ir įsižiūrėjo į mane iškišęs vėžlio kaklą, bet aš užsimerkiau, ir jis tyliai pasitraukė ir nugirgždėjo laiptais žemyn. O aš vaizduotėje išvydau kitą tarpdurį ir kitą tamsą – tą vėl ne savo atminties duženą – ir laukiau sulaikęs kvapą ko nors pasirodant. Bet niekas neapsireiškė.

Šį trumpą drugį vaizduojuosi kaip ribą, pažymėjusią pirmos konkrečios žmogžudžio gyvenimo fazės pabaigą. Antros dienos rytą karštis atlėgo. Gulėjau lipniame patalų gniužule, rankas atmetęs į šonus, vos kvėpuodamas. Jaučiausi, lyg būčiau desperatiškai bridęs iki juosmens vandenyje ir dabar galiausiai pasiekęs krantą, išsekęs, visas tirtantis, bet vis dėlto kone ramus. Juk išsilaikiau. Grįžau į save. Už lango krykštavo žuvėdros, ieškodamos motušės Frenč, – jos kilo ir krito plačiai išskėtusios sustingusius sparnus, tarsi pakabintos ant elastingų saitų. Netvirtai atsistojau ir perėjau per kambarį. Buvo vėjuota ir saulėta, jūra žėrėjo sodriu aikštingu mėliu. Apačioje, mažoje akmeninėje prieplaukoje, kilsavo ir blaškėsi jachtos, timpčiodamos švartavimo lynus. Nusigręžiau. Šis žvalus šviesus vaizdelis man buvo tarsi gyvas priekaištas. Apsisiaučiau Čarlio chalatu ir nuėjau į virtuvę. Visur kur tyla. Ramioje ankstyvoje šviesoje visi daiktai buvo apmirę, lyg užkerėti. Apie valgį nenorėjau nė pagalvoti. Šaldytuve radau pradėtą mineralinio „Apollinaris“ butelį ir visą išgėriau. Jis buvo išsivadėjęs, su metalo prieskoniu. Atsisėdau prie stalo ir parimau kakta į delnus. Oda atrodė šiurkšti, tarsi paviršiaus sluoksnis būtų sugurėjęs į lipnias dulkes. Ant stalo tebebuvo Čarlio pusryčių indai kartu su pribarstytais cigarečių pelenais ir sumaigytų nuorūkų lėkštele. Mano ketvirtadienį pirkti laikraščiai bu-

vo sukišti į šiukšlių kibirą. Jau šeštadienis. Praleidau – kiek? – beveik dvi dienas, dvi įkalčių kaupimo dienas. Ėmiau ieškoti celofaninio maišo, į kurį buvau sumetęs savo drabužius, bet jis buvo dingęs. Čarlis tikriausiai išnešė jį lauk, ir dabar jis jau bus nukeliavęs į sąvartyną. Gal jau šią akimirką jame kuičiasi koks nors skudurininkas. Mane sugniaužė siaubo spazmas. Pašokau ir ėmiau žingsniuoti sunėręs rankas, kad nedrebėtų. Reikia ką nors daryti – bet ką. Užbėgau į viršų ir ėmiau skrajoti iš kambario į kambarį kaip išprotėjęs karalius, įkandin plaikstantis chalato skvernams. Nusiskutau dėbsodamas į save žuvies akies veidrodyje, tada vėl apsivilkau Čarlio drabužiais, įsilaužiau į jo stalą, pasiėmiau jo pinigus ir piniginę su kredito kortelėmis, nurūkau žemyn šokdamas per tris laiptelius ir išsiveržiau į pasaulį.

Ir čia pat sustojau. Viskas buvo savo vietoje – prieplauka su laiveliais, kelias, balti namai išilgai pakrantės, tolimas kyšulys, debesėliai horizonte, – o vis dėlto... vis dėlto viskas atrodė kažkaip kitaip, nei aš tikėjausi, nei manyje kažkas tikėjosi – kažkoks subtilus jutimas, kaip viskas turi būti sudėstyta. Tada suvokiau, kad ne savo vietoje buvau, žinoma, aš pats.

Įėjau į spaudos krautuvėlę su tuo pačiu baimės ir jaudulio mėšlungiu krūtinėje kaip ir pirmą kartą. Imant laikraščius, mano rankos susitepė dažais, o iš prakaituotų pirštų slydo monetos. Spuoguota mergina vėl dėbtelėjo į mane. Jos keistokas, apsiblausęs žvilgsnis, rodos, šovė pro šalį, bet kartu ir apėmė mane. Prieš menstruacijas, – nusprendžiau iš jos elgsenos, tos įtemptos, jaudrios minos. Nusigręžiau nuo jos ir peržvelgiau laikraščius. Dabar iš pirmų puslapių apačios tas įvykis nelyginant dėmė jau buvo prasisunkęs į viršų, nes, nebemirštant sužeistiesiems, pranešimai apie sprogimą menko. Buvo nuotrauka su automobiliu, atrodančiu lyg sužalotas hipopotamas, su šalia stovinčiu bejausmiu policininku ir kažką

rodančiu kriminalistu auliniais batais. Buvo apklausti mašiną radę berniūkščiai. Ar jie prisiminė mane – tą išbalusį nepažįstamąjį, užsisvajojusį ant suolelio apleistoje stotyje? Prisiminė ir nupasakojo: senyvas vyras juodais plaukais ir vešlia barzda. Moteris prie šviesoforo buvo įsitikinusi, kad aš tik pradėjęs trečią dešimtį, gerai apsirengęs, su ūsais ir skvarbiomis akimis. Pasisakė ir Vaitvoterio turistai, matę mane sprunkantį su paveikslu, ir, aišku, Rekas su savo mamyte, ir idiotas vaikinas bei moteris iš garažo, kur aš išsinuomojau automobilį: iš kiekvieno jų pasakojimo kūrėsi vis kitas ir vis fantastiškesnis mano variantas, kol galiausiai iš manęs prisiveisė visa gauja ūsuotų galvažudžių, lakstančių, sproginančių akis ir grėsmingai stūgaujančių, kaip plėšikų choras itališkoje operoje. Vos nenusikvatojau. O vis dėlto buvau nusivylęs. Taip, tai tiesa, buvau nusivylęs. Bene norėjau būti susektas, bene vyliausi pamatyti savo pavardę, nudriektą baisingu šriftu visuose pirmuose puslapiuose? Manau, kad norėjau. Manau, kad širdies gilumoje geidžiau būti pastatytas priešais prisiekusiuosius ir priverstas atskleisti visas savo bjaurias paslaptėles. Taip, būti susektam, ūmai užkluptam, sumuštam, nurengtam ir išvestam prieš staugiančią minią, – tai buvo mano giliausias, aistringiausias troškimas. Girdžiu, kaip teismui užgniaužia kvapą iš nuostabos ir nepatiklumo. Bet aha – ar kartais jums irgi to nesinori giliai širdyje, malonieji prisiekusieji? Būti ištemptiems į šviesą. Pajausti, kaip ant peties gula sunki ranka, ir išgirsti griausmingą valdžios balsą, sakantį, kad galų gale giesmelė sugiedota. Žodžiu, būti demaskuotiems. Paklauskite savęs. Aš prisipažįstu (prisipažįstu!), kad niekada gyvenime nebuvau patyręs ir nebesitikiu patirti tokio jaudinančio meto kaip tos dienos, praleistos laukiant, kol mane suras. Baisios – kas be ko, bet ir jaudinančios. Niekada pasaulis neatrodė toks nestabilus arba mano vieta jame taip dirginamai trapi. Turėjau netašytą, goslią savivoką: didelis,

šiltas, drėgnas gabalas, supakuotas svetimuose drabužiuose. Bet kurią akimirką mane gali sugauti, gal jau dabar stebi, švabėdami į savo ragelius ir duodami ženklus snaiperiams ant stogo. Iš pradžių apims panika, paskui skausmas. O kai viskas bus išgaravę, iki paskutinio orumo ir pretenzijos lašelio, – kokia laisvė ateis, koks lengvumas! Ne, ką aš čia sakau – ne lengvumas, o jo priešingybė: svarumas, sunkumas, jausmas, kad galų gale esu tvirtai įsodintas į žemę. Tada aš galiausiai būsiu aš, o ne ta vargana savęs imitacija, kurią puoselėjau visą gyvenimą. Aš būsiu realus. Be kita ko, būsiu žmogus.

Nuvažiavau autobusu į miestą, išlipau gatvėje, kurioje kadaise gyvenau, būdamas studentas, ir šiltame vėjelyje nostalgijos kupina širdimi patraukiau palei parko turėklą po besiplaikstančiais medžiais. Ant šaligatvio stovėjo žmogus su kepure bei baisiomis gliaumėtomis akimis ir, grūmodamas kumščiu, nešvankiai kriokė ant pravažiuojančių automobilių. Aš pavydėjau jam. Norėčiau šitaip stovėti ir šaukti, išlieti visą įniršį, skausmą ir pasipiktinimą. Ėjau toliau. Iš knygyno juokdamosi iškibildavo trejetas lengvai apsirengusių merginų, akimirką atsidūriau tarp jų, baisingai iššiepęs šoninius dantis – pabaisa tarp gracijų. Spindinčioje naujoje parduotuvėje nusipirkau švarką ir kelnes, dvejus marškinius, kaklaraiščių, apatinių ir – iššūkio gestu – dailią, bet anaiptol nekuklią skrybėlę. Ištraukęs Čarlio kredito korteles, pastebėjau lyg ir išaugus sukaustytą dėmesį – Dieve mano, gal jos pažįsta jį, gal jis čia perkasi? – bet drąsiai pagarsinau savo tarseną, su aplombu suraičiau jo parašą, ir visiems atlėgo. Nerimo kaip ir nejaučiau. Tiesą sakant, jaučiausi absurdiškai įsiaudrinęs ir laimingas, kaip vaikas, leidžiantis gimtadienio pinigus. (Kuo gi taip ypatingas pats daiktų pirkimo veiksmas, kad man teikia tiek daug paprasto malonumo?) Gatve tarytum plaukiau – tiesus kaip jūrų arkliukas, – krūtine skrosdamas orą. Ko gero, dar truputį karščiavau. Žmonės aplinkui man atrodė keisti, tai yra

keistesni negu paprastai. Jaučiausi nebepriklausąs jų rūšiai, lyg kažkas būtų atsitikę nuo mano paskutinio susitikimo su visa jų minia, lyg manyje būtų įvykusi korekcija – mažytis, stulbinamai greitas ir lemtingas evoliucinis poslinkis. Ėjau tarp jų kaip sukeistas vaikas, gamtos išdaiga. Jie buvo anapus manęs, negalėjo manęs paliesti, – ar bent apskritai matė mane, o gal aš jau buvau už jų regos spektro? O, bet kaip godžiai aš juos stebėjau – alkdamas ir stulbdamas. Jie plūdo aplink mane lyg ir klupdami, apsiblaususiomis akimis ir sutrikę, lyg pabėgėliai. Regėjau save su virš jų kilsuojančia galva ir pečiais, užsimaskavusį, vienišą, puoselėjantį savo milžinišką paslaptį. Buvau jų neatpažįstama ir nepripažinta svaja – jų Mosbrugeris. Priėjau prie upės ir pasišlaisčiau ant tilto tarp elgetų, vaisių pardavėjų ir pigių papuošalų prekeivių, grožėdamasis vėjo draikoma šviesa virš vandens ir lūpomis jausdamas sūrų orą. Jūra! Ak, būti tolybėje, už nesuskaičiuojamų sieksnių, prašapus toje beribėje žydrynėje!

Nuėjau – labai jau paprasta – nuėjau į barą ir pasiėmiau išgerti. Kiekvienas gurkštelėjimas buvo it metalo atplaiša – vėsus ir glotnus. Užeiga atrodė it urvas, labai tamsi. Atvirame tarpduryje baltai žėrėjo šviesa iš gatvės. Tarytum būčiau kur nors pietuose, viename iš tų priplėkusių, nusivariusių uostų, kuriuos taip gerai pažinojau. Gale, apšviestoje it scena erdvėje, keletas skustagalvių jaunuolių dideliausiais suvarstomais batais žaidė biliardą. Rutuliai dūzgė ir taukšėjo, vaikinai tyliai keikėsi. Tai buvo panašu į kokį Hogartą – tarkim, grupė chirurgų be perukų, palinkę prie skrodimo stalo. Barmenas sunėręs rankas ir prasižiojęs žiūrėjo žirgų lenktynes per televizorių, patupdytą kampe virš jo, ant aukštos lentynos. Įėjęs prie manęs atsistojo džiovininko išvaizdos jaunas vyras trumpoku puspalčiu, kvapstydamasis ir muistydamasis. Iš jo skleidžiamos įtampos mačiau, kad jis kaupiasi kažkam, ir maloniai sunerimau. Jis gali iškrėsti bet ką, tiesiog bet ką. Bet jis

tik prakalbo. *Aš gyvenu trisdešimt trejus metus*, tarė jis kartaus pasipiktinimo tonu, *ir visi bijo*. Barmenas dirstelėjo į jį su vangia panieka ir vėl nukreipė akis į televizorių. Skaisčiai žalia velėna tylomis šuoliavo mėlyni žirgai. Ir *aš* bijau, tarė vyriškis dabar jau apmaudžiai. Jis galingai krūptelėjo, sugūždamas pečius, panarindamas galvą ir išmesdamas aukštyn vieną ranką, tarsi jam kas būtų įkandęs į sprandą. Tada apsigręžė ir skubiai išėjo susisiausdamas į savo paltelį. Aš patraukiau pavymui, palikęs nebaigtą gėrimą. Lauke buvo akinamai šviesu. Pastebėjau jį jau gerokai priekyje, mikliai kaip šokėją nardantį pro minią prie šonų priglaustomis alkūnėmis, tvirtais sparčiais žingsneliais. Niekas jo negalėjo sustabdyti. Tirščiausioje kūnų grūstyje jis bemat surasdavo plyšelį, vinkliai pasisukdavo iš liemens ir pranerdavo nelėtindamas žingsnio. Kokia porelė būtų išėjusi iš mudviejų, jei kas būtų sumanęs mudu suvesti, – jis su savo ankštu nušiurusiu palteliu ir aš su pikantiška skrybėle ir prabangia parduotuvės maišelių keke. Vos išlaikiau jo spartą ir po poros minučių jau dūsavau ir prakaitavau. Buvau apimtas nepaaiškinamo pakilaus jausmo. Kartą jis stabtelėjo ir įsistebeilijo į vaistinės vitriną. Aš palūkėjau, trindamasis prie autobusų stotelės, akies kampučiu jį stebėdamas. Jis buvo toks susitelkęs ir, regis, taip drebėjo, jog pamaniau, kad imsis kokio smurto – gal apsigręžęs puls ką nors arba spirs į vitriną ir ims trypti fotoaparatus bei kosmetikos pavyzdžius. Bet jis tik palaukė, kol jį perėmė dar vienas traukulys. Šį kartą, jam išmetant ranką, koja irgi šovė į viršų, tarsi alkūnę ir kelį būtų siejęs nematomas saitas, ir po sekundės kulnas aidžiai tarkštelėjo į šaligatvį. Jis paskubom apsidairė, žiūrėdamas, ar kas nors pastebėjo, ir atsainiai pasipurtė, tarsi šitaip ir ankstesnis spazmas pasidarytų sąmoningas, o paskui vėl nurūko kaip skalikas. Man magėjo pasivyti jį, užkalbinti. Nežinau, ką būčiau sakęs. Nebūčiau piršęs užuojautos, tikrai ne. Aš nesigailėjau jo, nemačiau jame nieko,

kas pelnytų gailestį. Ne, tai netiesa, juk jis buvo apgailėtinas – luošas ir kuoktelėjęs bėdžius. Vis dėlto neužjaučiau – man neskaudėjo širdies dėl jo. Užtat jaučiau – kaip čia pasakius – lyg ir brolišką simpatiją, stiprų, įkvepiantį, kone džiugų artumo jausmą. Atrodė, nieko paprastesnio negali būti, kaip tik prieiti dabar prie jo, uždėti ranką ant to lieso peties ir tarti: *mano kančios drauge, mielas bičiuli, compagnon de misères!* Ir todėl mane suėmė didelis nusivylimas bei graužatis, kai kitame gatvės kampe, sustojęs ir apsidairęs žmonių spūstyje, suvokiau jį pametęs. Tačiau beveik tuoj pat susiradau pakaitalą – aukštą storą merginą stambiais pečiais, stambiu užpakaliu ir storom it rąstai kojom, apačioje susismaukusiom į porą smulkučių, lyg priekinės kiaulės kojytės, pėdų, įspraustų į baltus aukštakulnius batelius. Ji buvo po kirpyklos – plaukai nutrumpinti madingu vyrišku stiliumi, kuris jai groteskiškai netiko. Šeriuotas sprandas su riebalų kloste po džiovinimo dar tebebuvo piktai raudonos spalvos, tarsi degantis iš gėdos dėl jos. Kulkšniuojanti tais bjauriais bateliais, ji atrodė tokia narsi ir liūdna, ir aš, ko gero, būčiau sekęs ją visą dieną, bet netrukus ir ją pamečiau iš akių. Tada pasigavau vyrą su didžiule braškės žyme ant veido, paskui – mažytę moterėlę, stumiančią mažytį šuniuką lėlės vežimėlyje, paskui – vaikiną įremtu vizionieriaus žvilgsniu, žygiuojantį ryžtingai, tarsi nieko nematantį, mosuojantį rankomis ir bambantį panosėje. Judriame prospekte mane staiga apspito tuntas čigoniukių – *netašytų padraikų*, kaip būtų pasakiusi motina, – rudaplaukių, strazdanotų ir ypatingomis, stiklo žalumos akimis, – jos lindo prie manęs, uvėriai maldaudamos, tampydamos už rankovės ir inkšdamos. Atrodė, tarsi būčiau apipultas grizlių, didelių laukinių paukščių pulko. Kai pabandžiau nuvyti jas, viena nubloškė mano skrybėlę, o kita mikliai stvėrė man iš rankos parduotuvės maišelį su mano naujuoju švarku. Jos nudūmė stumdydamos viena kitą ir šaižiai kvatodamos, švytruodamos

šiurkščiais įraudusiais padais. Aš irgi juokiausi, pakėliau savo skrybėlę nuo šaligatvio, nepaisydamas dėbsančių praeivių, kuriems mano linksmumas atrodė netinkamas. Dėl švarko nesikrimtau – tiesą sakant, jo praradimas slėpiningai darniai atliepė jo pirmtako išmetimą, – bet man būtų norėjęsi pamatyti, kur tos mergiotės nukaks. Įsivaizdavau pašiūrę, sudurstytą iš skudurų ir cinkuotų metalo strypų, dulkėtame dykros pašaly, su alkanu šunėku, snarglėtais kūdikiais ir girta ragana, palinkusia virš garuojančio puodo. O gal jų kur nors laukė koks Feidžinas*, tūnantis kokio apgriuvusio namo bute, kur vasaros šviesa čiupinėja užuolaidas, aukštose palubėse plevena dulkelės ir tyloje girdisi, kaip už sienos plokštės skreba žiurkės letenėlė – paskreba, nuščiūva ir vėl skreba. Taigi aš laimingas pėdinau sau, įsisvajojęs apie kitus gyvenimus, kol man krito į akį blyškiaveidis milžinas guminėmis kojomis, dramblinantis prieky manęs ant dviejų lazdų, ir aš godžiai patraukiau pavymui.

Ką aš dariau, kodėl sekiojau visus tuos žmones – kokio nušvitimo ieškojau? Pats nežinojau, ir man tai nerūpėjo. Buvau suglumęs ir laimingas, nelyginant vaikas, kuriam leista dalyvauti suaugusiųjų žaidime. Nesilioviau valandų valandas – siuvinėjau gatvėmis ir aikštėmis su apdujusiu, kaip kokio girtuoklio, atkaklumu, tarsi miesto veide būčiau raižęs milžinišką painų ženklą, skaitytiną iš dangaus. Atsidurdavau vietose, kurių nebūčiau pamanęs esant, – kreivuose skersgatviuose, staiga atsiveriančiose plačiose apleistose erdvėse ir akligatviuose po geležinkelio estakadomis, kur vakaro saulėje lepiai kaitinosi sustatyti automobiliai žvilgančiais žaisliaspalviais stogais. Kavinėje su stiklo siena, su įgaubtomis plastikinėmis kėdėmis ir alavinėmis peleninėmis, – kur pavieniai žmonės krimto valgį lyg nusigandę, tėvų pamesti vaikai, –

* Vagišių vadeiva Charleso Dickenso romane „Oliveris Tvistas“.

suvalgiau mėsainį. Dienos šviesa geso lėtai, danguje palikdama užteptą raudonų ir auksinių dryžių saulėlydžio dėmę, ir mane tebevaikštantį apėmė jausmas, kad einu po plačios tvylančios upės paviršiumi. Gatvėse pasirodė vakarinė minia – merginos aptemptomis kelnėmis ir aukštais kulnais, augaloti vaikinai grėsliomis šukuosenomis. Kaitrioje, padūmavusioje sambrėškoje gatvės atrodė platesnės, kažkaip priplotos, ir natrio švytėjime dūmė glotnūs it ruoniai automobiliai. Į Čarlio namą grįžau vėlai, nutrintom kojom, sukaitęs ir susitaršęs, pakrypusia skrybėle, bet su slėpiningu nuveikto darbo jausmu. O naktį sapnavau tėvą. Jis buvo miniatiūrinė savęs kopija – raukšlėtas vaikas su ūsais, vilkįs jūreivišku kostiumu, jo sumenkęs veidelis nugramdytas, o plaukai tvarkingai perskirti. Už rankos vedėsi didingą, aukštą, tamsiaakę matroną graikiškais aptaisais ir mirtų vainiku – ji susmailakiavo į mane, gašliai, atlaidžiai šypsodamasi.

Patyriau šoką. Šiandien mane aplankęs advokatas atnešė nepaprastą žinią. Šiaip aš savaip – niauriai – mėgaujuosi mudviejų pasitarimėliais. Sėdime prie kvadratinio stalo dvisioje belangėje kamaraitėje. Sienos nudažytos geležinėms kartotekoms būdinga pilkuma. Iš virš galvų švytinčio neono vamzdelio ant mūsų košiasi šviesa it smulki dulksna. Ši lempa be paliovos tylutėliai dūzgia. Muilšochlanas iš pradžių būna kupinas energijos: rausiasi savo portfelyje, sklaido popierius, murma panosėje. Atrodo kaip didelis susirūpinęs meškinas. Jis vis stengiasi surasti, apie ką su manimi šnekėti, – naujus bylos aspektus, galimus iškelti miglotus įstatymo punktus, šansus gauti palankų teisėją ir panašiai. Kalba per greitai, kliuvinėdamas už žodžių kaip už akmenų. Palengva į jį tarsi drėgmė prasismelkia patalpos atmosfera, ir jis nutyla. Nusiima akinius, sėdi ir žvelgia į mane markstydamasis. Miela matyti, kaip įprastiniu dviejų pirštų ir nykščio spaudimu suima viršunosę. Man jo gaila. Manau, kad tikrai jam patinku. Tai jį glumina ir, ko gero, nervina. Jis tariasi apviliąs mane, kai šitaip išsikvepia, bet juk iš tiesų čia nebėra ką kalbėti. Mudu abu žinome, kad aš sėsiu iki gyvos galvos. Jis negali suprasti mano ramybės šios lemties akivaizdoje. Sakau jam, kad ėmiau-

si budizmo. Jis atsargiai šypsosi, dvejodamas, ar aš tikrai juokauju. Smaginu jį pasakojimais iš kalėjimo gyvenimo, paryškindamas pamėgdžiojimais – viršininkas man išeina visai įtaigiai. Juokiasi Muilšochlanas visai be garso – tik lėtai kilnojasi pečiai, ir spindi šypsena iki ausų.

Beje, koks keistas žodis: sėsti. Žodžiai retai kada reiškia tai, ką jie reiškia.

Šiandien iškart sumojau, kad jam kažkas guli ant širdies. Jis vis gnybčiojo savo marškinių apykaklę, krenkštė, tai nusiimdavo, tai vėl užsidėdavo pusakinius. O ir tas blausus žvilgsnis. Jis dūsavo ir mykė, vapėjo apie teisingumo sampratas, teismų savarankiškumą ir kitą abrakadabrą – tiek aš ir tesiklausiau. Buvo toks susikrimtęs ir sunerimęs, – trynėsi savo plačia sėdyne ant kalėjimo kėdės, dairydamasis visur, tik ne į mane, – kad aš vos nesusijuokiau. Tačiau pastačiau ausis, kai jis ėmė veblenti kažką apie galimybę pripažinti savo kaltę – ir tai po to, kai iš pradžių jis skyrė tiek laiko bei pastangų įtikinėdamas mane neprisipažinti kaltam. Dabar, kai jį dėl to prigriebiau – prisipažįstu, piktokai, jis bemat baugia mina pasuko į šalį. Kažin kur jis čia lenkia? Reikėjo man jį prispausti ir išgauti tai iš jo. Bet jis nukreipiamuoju manevru pasinėrė į portfelį ir ištraukė mano motinos testamento kopiją. Nebuvau girdėjęs, kas ten parašyta, tad – ką čia ir aiškinti – labai susidomėjau. Muilšochlanui, kaip pastebėjau, ši tema buvo neką lengvesnė už ankstesniąją. Jis daug kosčiojo ir raukė kaktą, skaitė apie dovanas, įpareigojimus bei kilnojamąjį turtą ir ilgai nepriėjo prie dalyko esmės. Man vis dar sunku patikėti. Ta boba paliko Kūlgreindžą arklininkei – kuo gi ji vardu – Džoanai. Šiek tiek pinigų Dafnei ir Vano mokslinimui, o man – nieko. Ko gero, tai manęs neturėtų stebinti, betgi stebina. Nebuvau geras sūnus, bet juk jos vienturtis. Muilšochlanas žvelgė į mane su užuojauta. Man gaila, tarė. Nusišypsojau ir gūžtelėjau pečiais, nors tai nebuvo lengva.

Dabar norėjau, kad jis išeitų. Ai, tariau, juk suprantama, kad ji parašė naują testamentą. Jis nieko nesakė. Stojo nejauki tyla. Tada jis kone meiliai padavė man dokumentą, ir aš pažvelgiau į datą. Tai buvo surašyta prieš septynerius, beveik aštuonerius metus. Ji atskyrė mane seniausiai, gerokai anksčiau, negu aš sugrįžęs užtraukiau gėdą jai ir šeimos vardui. Sukrečiamai aiškiai prisiminiau, kaip ji pažvelgė į mane tą dieną virtuvėje Kūlgreindže, ir vėl išgirdau tą kimų kvaknojimą. Ką gi, džiaugiuosi, kad ji pasismagino su savo pokštu. Pokštelis ne šiaip sau. Stebiuosi nerasdamas apmaudo širdyje. Šypsausi, nors tikriausiai atrodo, kad raukiuosi. Tai jos indėlis į ilgą pamokų kursą, kurį turiu išeiti.

Muilšochlanas atsistojo ir, kaip visada, nutaisė kuo širdingesnę miną, maskuodamas palengvėjimą prieš išeinant. Stebėjau, kaip jis grūdasi į tamsiai mėlyną paltą ir raizgo aplink kaklą raudoną vilnonį šalį. Kartais, jam vos tik atėjus, jo drabužiai atsiduoda išorės dvelksmais ir kvapsniais, kuriuos aš uostau su slepiamu pasimėgavimu, tarsi brangiausius kvepalus. Kaip ten atrodo, už sienos? – tariau dabar. Jis stabtelėjo, sumirksėjo lyg ir nusigandęs. Ko gero, pamanė, kad aš prašau pateikti bendrą vaizdą, tarsi būčiau užmiršęs, kaip atrodo pasaulis. Diena, tariau aš, oras. Jo suraukta kakta išsilygino. Jis gūžtelėjo. A, tarė, niūku, žinai, tiesiog niūku. Ir aš iškart išvydau – spustelėjo širdį – lapkričio pavakarę, balzganus atspindžius šlapiuose keliuose, vaikus, kiūtinančius namo iš mokyklos, besiblaškančius kovus, sukančius ratus aukštybėse, apipleišėjusių debesų fone, ir dulsvą tviskesį danguje, nutolusiame už nuogų, pajuodijusių šakų. Taip mėgdavau tokius laikotarpius – orų nepaisomas akimirkas, kai neaprėpiami pasaulio reikalai tykiai klostosi savaime, tarsi nebūtų jų nei kam pastebėti, nei jais pasirūpinti. Regiu ten save vaiką, sliūkinantį perdrengtu keliu, spardantį į priekį akmenėlį ir svajojantį didžiulę ateities svają. Pamenu, buvo takas, kokią mylią

nuo namų sukantis į ąžuolyną ir – juk žinojau – galų gale vedantis į mano Kūlgreindžą. Ten ūksmės žaluma, ten gili kelio vaga, nerimastinga tyla. Kaskart ten praeidamas nuo kryžiaus, tardavau mintyse: Kitą kartą, kitą kartą. Bet visada, atėjus kitam kartui, skubėdavau, arba blėsdavo dienos šviesa, arba neturėdavau nuotaikos žengti nepramintu taku, tad vis laikydavausi įprastinio maršruto pagrindiniu keliu. Galų gale taip ir neišbandžiau to slaptingo tako, o dabar jau, žinoma, per vėlu.

Ėmiau skaičiuoti mintyse – tai padeda nukreipti jas nuo kitų dalykų – ir savo nuostabai sužinojau, kad pas Čarlį praleidau ne daugiau kaip dešimt dienų: nuo vasarvidžio dienos, ar veikiau nakties, iki paskutinės lemtingos birželio dienos. Tai juk dešimt, argi ne? Trisdešimt dienų turi rugsėjis, balandis, birželis... taip, dešimt. Arba devynios. Naktys tai tikrai devynios. Bet kur baigiasi diena ir prasideda naktis bei atvirkščiai? Ir kodėl naktis man yra lengviau suskaičiuojamas dydis negu diena? Šitų dalykų niekada dorai nepermaniau. Kuo paprastesni skaičiai, tuo labiau jie mane įklampina. Vis dėlto. Kokias dešimt dienų ar panašiai – šitiek viešėjau pas Čarlį Frenčą, kurio svetingumo ir gerumo neketinau paminti. O atrodė kur kas ilgiau. Atrodė, savaičių savaites. Nepasakyčiau, kad buvau nelaimingas. Tai yra tenai nebuvau labiau nelaimingas, negu būčiau buvęs kitur. Nelaimingas! Kas per žodis! Slenkant dienoms, vis labiau nerimavau. Nervai zvimbė kaip įtempta styga, o į vidurius buvo įsimetęs neatlėgstantis skausmo gniutulas. Užeidavo staigūs, tūžmingi nekantravimo priepuoliai. Kodėl neateina manęs suimti, ką jie veikia? Ypač mane siutino Bėrensų tyla – buvau įsitikinęs, kad jie su manimi žaidžia žiaurų žaidimą. Bet visą laiką, po visais tais jauduliais, glūdėjo ta tvari buka, vienoda jausena. Jaučiausi

nusivylęs, išduotas. Iš tų baisybių, kurias pridariau, tikėjausi, kad mažų mažiausia jos bent pakeis mano gyvenimą, sukels padarinių, nors ir kokių siaubingų, kad pasipils nepaliaujanti širdį virpinančių įvykių, pavojų, ūmių baugesių ir stebuklingų pabėgimų griūtis. Nežinau, kaip išgyvenau tas dienas. Kas rytą pabusdavau kankinamai krūptelėdamas, tarsi ant kaktos nutiškus grynam, distiliuotam lašui skausmo. Slėgė tas didelis senas namas su savo kvapais ir voratinkliais. Žinoma, daug gėriau, bet ne iki sąmonės netekimo. Tikrai siekiau užsimiršti, Dievas mato, pildavau į gerklę, kol nutirpdavo lūpos ir keliai vos besusilenkdavo, bet kas iš to – negalėjau pabėgti nuo savęs. Apimtas viltingos ekstazės, it įsimylėjėlis, laukdavau vakaro, kai su savo skrybėle ir naujais drabužiais – nauja savo kauke! – netvirtai žengtelėsiu į pasaulį: virpulingas daktaras Džekilis, kuriame nesitveria spurdėdamas tas kitas, baisingas padaras, geidžiantis patirties. Jaučiausi lyg niekada iki tol nežiūrėjęs į paprastą aplinkinį pasaulį – žmones, vietas, daiktus. Kaip nekalta visa tai atrodė, nekalta ir pasmerkta. Kaip man išreikšti tą manyje kunkuliavusių emocijų pynę, kai sėlindavau miesto gatvėmis, leisdamas savo siaubūnei širdžiai sotintis kasdienybės vaizdais ir garsais? Arba, tarkim, galios jausmas – kaip jį perteikti? Jis kilo ne iš to, ką aš padariau, bet iš fakto, kad tai padariau ir *niekas nežino*. Būtent ši paslaptis, kaipo tokia – *jinai* kėlė mane virš apsiblaususių žmogėnų, tarp kurių sukiodavausi, kai gesdavo ilga diena, įsižiebdavo gatvės žibintai ir mašinų srautai čiauždavo namolei, palikdami melsvą ūkaną, tvyrančią temstančiame ore it pabūklų dūmai. Ir vis nesiliovė tas kaitrus jaudulys, kaip kraujo karštinė, – pusiau demaskavimo baimė, pusiau jo troškimas. Ir juk žinojau, kad kažkur tarnybinėse fojė ir prirūkytuose nušiurusiuose kabinetuose beveidžiai žmonės net ir dabar kruopščiai renka įkalčius prieš mane. Galvodavau apie juos naktį, gulėdamas didelėje gumbuotoje Čarlio

motinos lovoje. Keista buvo jaustis tokio smulkmeniško dėmesio objektu – keista, bet nepasakyčiau, kad nemalonu. Ar tai atrodo ydinga? Betgi aš dabar buvau kitame krašte, kur senos taisyklės negalioja.

Miegojau, žinoma, prastai. Matyt, ir nenorėdavau užmigti, bijodamas to, ką išvysiu sapnuose. Geriausiu atveju nugriebdavau valandą kitą zuikmiegio priešaušrio tamsoje ir pabusdavau išsekęs, su mauduliu krūtinėje ir svylančiomis akimis. Nemiegodavo ir Čarlis – kaskart girdėdavau jo girgždinamus laiptus, arbatinuko tarškesį virtuvėje, vargingą trūkų dzingėjimą tualete, jam tuštinant pasenusią pūslę. Matydavomės mažai. Namas buvo toks didelis, kad abu, kartu būdami jame, galėjome jaustis vieniši. Nuo to pirmo girto vakaro jis vengė manęs. Atrodė, kad neturi draugų. Niekada neskambėdavo telefonas, niekas neateidavo. Todėl nustebau ir siaubingai persigandau, kai kartą vakare, anksčiau grįžęs po savo klajonių mieste, radau gatvėje stovinčius tris didelius juodus automobilius ir uniformuotą policininką, slampinėjantį prie prieplaukos sienos su dviem budriais vyrais, vilkinčiais striukėmis su gobtuvais. Susiėmęs prakulniavau lėtai – kaip doras pilietis, išėjęs pasivaikščioti baigiantis dienai, nors man daužėsi širdis ir drėko delnai, – o paskui apsigręžęs užuolanka patraukiau pro sandėlius. Eidamas užžėlusiu sodu, užkliuvęs pargriuvau ir prasidrėskiau kairę ranką į sulaukėjusį rožių krūmą. Prigludęs aukštoje žolėje įsiklausiau. Priemolio ir lapų kvapas, tiršto kraujo pojūtis ant sužeistos rankos. Geltona šviesa iš virtuvės lango švelnutėliai žydrino aplinkui tvyrančią prietemą. Viduje buvo nepažįstama moteris – su balta prijuoste darbavosi prie viryklės. Kai atidariau užpakalines duris, ji tuoj pat atsigręžė ir klyktelėjo. Dieve švenčiausias, tarė ji, kas jūs toks? Ji buvo senyva moteris su chna peruku, blogai pritaikytu dantų protezu ir išsiblaškiusia mina. Jos vardas, kaip netrukus patirsime, buvo Medžė. Jie visi viršuj, tarė

ji ir atsukusi man nugarą sugrįžo prie garuojančių prikaistuvių. Jų buvo penki arba šeši, įskaitant Čarlį, nors iš pradžių man atrodė, kad jų esama bent antra tiek. Jie susibūrė didelėje nykioje svetainėje antrame aukšte – stovėjo po langais su taurėmis rankose, linkčiodami ir lankstydamiesi lyg nervingi gandrai ir tauškė kaip pasamdyti. Už jų žiburiavo prieplaukos šviesos, o dangaus tolybėje ant paskutinės rusenančios saulėlydžio gaiso drūžės lyg dangtis vožėsi didžiulis pilkai mėlyno debesies šlaitas. Man įėjus, tauškėjimas nuščiuvo. Tarp jų buvo tik viena moteris – aukšta, liesa, rusvais it lapės plaukais ir nepaprastai griežtu išblyškusiu veidu. Čarlis, stovintis į mane nugara, pirmiausia pastebėjo mane atsispindintį jų krypstančiuose žvilgsniuose. Jis atsigręžė, skausmingai šypsodamasis. O, tarė jis, štai ir tu. Jo banguota šukuosena žvilgėjo kaip nublizgintas šalmas, buvo pasirišęs varlytę. Na, žinai, išgirdau save sakant žvitraus pyktelėjimo tonu, galėjai gi pasakyti! Mano rankos virpėjo. Minutėlę truko nejauki tyla, paskui vėl ūmai įsiplieskė šnekos. Moteris tebežiūrėjo į mane. Jos blyški veido spalva, ryškūs plaukai ir ilgas lieknas kaklas sudarė nuolatinio apstulbimo įspūdį, tarsi kažkada jai buvo patikėta sukrečianti paslaptis, nuo kurios ji taip ir neatsigavo. Pusbalsiu atsiprašinėdamas, Čarlis netvirta sena ranka suėmė mane už alkūnės apačios ir švelniai, bet ryžtingai stūmė atgal iš kambario. Mano anksčiau jausta baimė pavirto susierzinimu. Knietėjo vožti jam ir prakirsti tą komišką šukuoseną it pretoriaus šalmą. Pasakyk Medžei, kalbėjo jis, pasakyk Medžei, kad duotų tau ko nors pavalgyti, o aš tuoj nusileisiu. Buvo taip susirūpinęs, jog maniau, kad apsiverks. Stovėjo laiptų viršuje ir stebėjo, kaip aš lipu žemyn, tarsi bijodamas, kad bemat šausiu atgal, jeigu nuleis nuo manęs akis, ir tik kai atsidūriau pačioje apačioje ir patraukiau į virtuvę, sugrįžo pas svečius.

Virtuvė buvo pilna garų, o Medžė su pakrypusiu peruku

atrodė dar labiau sukaitusi ir nusiplūkusi. Na, ir vietelė, tarė ji apmaudžiai, dėl Dievo meilės! Ji esanti, kaip vaizdingai pasisakė, pono Frenčo proginė moteris – ateinanti čia, kai rengiamos kviestinės vakarienės ir panašiai. Tai jau įdomu. Kviestinės vakarienės, kaip kažin ką! Padėjau jai atidarinėdamas vyną ir atsisėdau prie stalo, pasistatęs butelį sau. Buvau išgėręs pusę, kai pasigirdo garsus beldimas į paradines duris ir man vėl padūko širdis. Nuėjau į prieškambarį, bet Čarlis jau dardėjo laiptais. Jam atidarius duris, lauke užmačiau tas dvi striukes, saugančias kelią augalotam vyriškiui ir aukštai išsipusčiusiai moteriai, karališka eigastimi žengiantiems į prieškambarį. O, Maksai, tarė Čarlis ir su nerangiu paslaugumu žengtelėjo priekin, ignoruodamas moterį. Maksas spustelėjo jam ranką, bet savąją tuoj pat atitraukė ir pakėlęs perbraukė per žemą niaurią kaktą. Jėzau, tarė jis, na, ir toli įsikūrei – maniau, kad nebeprivažiuosim. Jie pasuko laiptų link – priekyje Čarlis ir Maksas, o iš paskos moteris. Ji vilkėjo bjaurią mėlyną mantiją ir buvo užsikorusi trigubą perlų virvę. Dirstelėjusi išilgai prieškambario, pagavo mano žvilgsnį ir nenuleido akių, kol aš nenusigręžiau. Iš virtuvės išlindusi Medžė trypčiojo man prie peties. Čia tie jo riestanosiai, sukuždėjo, žmonelė irgi.

Palaukiau, kol jie užlipo į viršų, ir kai Medžė sugrįžo prie puodų, nusekiau pavymui ir vėl įslinkau į svetainę. Čarlis ir Maksas su Maksiene stovėjo prie lango grožėdamiesi vaizdu, o kiti linksėjo, čiauškėjo ir stengėsi atvirai nesidairyti į juos. Nuo židinio atbrailos pagriebiau glėbį butelių ir perėjau tarp svečių, papildydamas taures. Vyrai atrodė išsišveitę, energingi, kiek nerimaujantys, kaip dideli mėlynšvarkiai moksleiviai, pirmą kartą patraukę suaugusiųjų keliais, išskyrus vieną senioką su nosimi it raudonuoju apelsinu ir dėmėtu liemenės priešakiu, kuris stovėjo vienišas nuošaly, sustingęs ir prislėgtas. Kiti atsargiai žvelgė kiaurai mane, o jis iškart nušvito

ir buvo linkęs paplepėti. Ir ką gi jūs manot, tarė jis garsiai, ar mes laimėsim, ką? Nusprendžiau, kad klausimas retorinis. Laimėsim, atsakiau ryžtingai ir demonstratyviai mirktelėjau. Tačiau jis pakėlė antakius ir žengtelėjo atgal, dvejojamai įsistebeilijęs į mane. Dievaži, tarė jis, aš jau nebežinau. Gūžtelėjau pečiais ir santūriai nuėjau. Čarlis jau pastebėjo mane ir išsigandęs nutaisė sustingusią šypseną. Aš gėriau degtinę, šaltai tarė Maksienė, kai pasiūliau jai džino. Mano dėmesį traukė jos vyras. Jo oda buvo nudrengta, nugramdyta, tarsi jis ilgą laiką būtų kentėjęs daug šiurkštesnę šviesą ir orus, negu kiti čia esantys apskritai patyrė. Jo judesiai, laikysena, kaip jis lėtai sąmoningai kreipdavo žvilgsnį arba keldavo ranką prie kaktos – viskas turėjo išskirtinumo žymę ir tam tikros teatrinės nuovokos svorį. Jo balsas buvo lėtas, gerklinis, o tūžminga kalbėjimo maniera darė įspūdį ir netgi kažkaip keistai viliojo. Tai buvo balsas žmogaus, nepalaužiamai judančio pirmyn per smulkių brūzgynų tankmę. Įsivaizdavau jį nerūpestingai traiškantį viską po kojom – gėles, sraiges, savo priešų keltis. Tai ką, Čarli, sakė jis, vis dar pigiai perki ir brangiai parduodi? Čarlis nuraudo ir žvilgterėjo į mane. Gerai, gerai, tarė ponia Maksienė, imk ir sugėdink kiekvieną. Ji kalbėjo garsiai, atsainiai pabrėždama, nežiūrėdama į jį, tarytum sviesdama pastabas jam per petį toliau besiklausančiam sarkastiškam sąjungininkui. Jis irgi nežiūrėjo į ją – pamanytum, kad čia kalbėta bekūnio balso. Jis šaižiai nusikvatojo. Ar jau gavai man tą olandišką darbelį? – paklausė. Čarlis, kankinamai išsiviepęs, be žado pakraipė galvą. Jo kairės akies vokas ėmė plazdenti, lyg po juo staiga būtų atgijęs drugelis. Ištiesiau viskio butelį, bet jis savo taurę bemat uždengė delnu. Maksas irgi mostu pasiuntė mane šalin. Iš nugaros prie manęs priėjo moteris lapės plaukais. Jūsų ranka, tarė ji, – įsipjovėt. Akimirką visi tylėjo – Maksas ir jo žmonelė, Čarlis, Laputė ir aš – susmeigę akis į karoliukais apsitraukusį įdrėskimą per

krumplius. Taip, tariau, pargriuvau ant rožės krūmo. Nusikvatojau. Tas pusbutelis vyno gerai trenkė į galvą. Čarlis vogčia mindžikavo nuo kojos ant kojos – matyt, nuogąstaudamas, kad neiškrėsčiau ko nors skandalingo. Man pirmą kartą toptelėjo, kaip jis manęs baiminasi. Vargšas Čarlis. Per prieplaukos tušą tyliai slinko apšviesta jachta. Gražus vaizdas, niūriai tarstelėjo Maksas.

Valgomajame pelėdos iškamša žvelgė į šią draugiją iš savo stiklinio gaubto, nustebusi ir kiek nusiminusi. Mažių, tai yra Medžę, jau buvo apėmusi panika. Aš už ją sunešiojau lėkštes ir patiekalus, tekšteldamas ant stalo ekstravagantiškais kelneriškais gestais. Prisipažįstu, smaginausi. Jaučiausi lengvabūdiškai ir nesitvėriau maniakišku džiugesiu, kaip vaikas kaukių baliuje. Vaikščiojau tarsi užkerėtas, nežinau, kaip tai pavyko, bet kurį laiką, valandą ar dvi, vaidindamas Čarlio dešiniąją ranką, sugebėjau ištrūkti nuo savęs ir nuo siaubų, be atvangos persekiojusių mane ištisas dienas. Įsijautęs net susikūriau istorijėlę, tai yra – kaip čia pasakius – įsigyvenau į tam tikrą stilių, kuris buvo ne mano, bet vis dėlto net ir man pačiam atrodė ne mažiau autentiškas ar bent įtikimas kaip mano tikrasis aš. (Mano tikrasis aš!) Tapau Frederiku Nepakeičiamuoju, garsiuoju pono Frenčo padėjėju, be kurio tas irzlus piniginigas senbernis – kaip be rankų. Jis ištraukė mane dar jauną iš nepalankių sąlygų, kai, tarkim, dirbau barmenu prastoje užeigoje miesto centre, ir dabar aš jam atsidavęs ir ištikimas kaip piktas šuo. Žinoma, aš kartais jį ir paspaudžiu ir galiu būti nepakenčiamas, kai jis turi svečių. (Pavyduliavimas? Pažįstamieji kartais pasvarstydavo tarpusavy, bet, ne – nusprendė, – Čarlis ne tos orientacijos: prisimenat tą arklišką moterį iš kaimo – prarastą jo gyvenimo meilę?) Iš tiesų mudu kaip tėvas ir sūnus, tik kad joks sūnus nebūtų toks pastovus ir joks tėvas – toks atlaidus mano išdaigoms. Kartais net sunku pasakyti, kuris šeimininkas, o kuris tarnas. Štai ir šįvakar, su-

valgius pagrindinį patiekalą, atsisėdau sau tarp svečių ir lyg niekur nieko įsipyliau taurę vyno. Stojo tyla, Čarlis suraukė kaktą ir ėmė ritinėti duonos trupinį ant staltiesės, apsimesdamas galvojąs apie kitką, Maksas tulžingai dėbsojo pro langą, o aplink jį susėdę jo dvariškiai muistėsi, nervingai dirsčiojo vienas į kitą, ir galiausiai aš paėmiau savo taurę ir atsistojęs tariau: Na, manau, kad mums, moterims, čia nebėra ką veikti, – ir kone lėkte išlėkiau iš kambario. Koridoriuje, žinoma, atsirėmiau į sieną ir ėmiau juoktis. Vis dėlto rankos drebėjo. Matyt, scenos baimė. Kokį aktorių pasaulis prarado mano asmenyje!

Ką toliau daryti?

Nuėjau į svetainę antrame aukšte. Ne, nuėjau į virtuvę. Medžė: perukas, dirbtiniai dantys, balta prijuostė – tai jau buvo. Vėl lauk. Prieškambaryje radau Laputę, išdausinusią iš valgomojo. Susitikome po laiptais, tamsioje vietelėje. Prieblandoje mačiau jos veidą – mane stebėjo tokios rimtos ir baikščios akys. Ko jūs tokia liūdna? – paklausiau, ir ji iškart nesumojo, ką daryti su savo rankomis, paskui patraukė jas už nugaros, sulenkė vieną kelį ir pasiūbavo pečiais bei klubais, kaip koketuojanti mokinukė. Kas sakė, kad aš liūdna, tarė ji. Visai neliūdna. Ir aš pamaniau, kad ji apsiverks. Bene ji matė manyje tą siaubą ir gėdą, gal iš pat pradžių pamatė? Nes ji ieškojo manęs – žinojau tai. Ištiesęs ranką už jos, pravėriau duris, ir mudu staiga žengtelėjome ant plikų tuščio kambario grindų. Čia kažkuo sausai atsidavė, lyg ir svogūnais – tokį kvapą turėjo vienas palėpės kambarys Kūlgreindže. Į vieną sieną, it perskilęs veidrodis, buvo atsirėmęs mėnesienos lygiagretainis. Aš dar tebelaikiau tas prakeiktas lėkštes. Padėjau jas ant grindų prie kojų, ir, man dar neatsitiesus, ji palietė mano petį ir kažką pasakė – nenugirdau ką. Ji švelniai nusijuokė lyg ir nustebusi, tarsi jai būtų buvęs netikėtas jos pačios balso garsas. Nieko, tarė, nieko. Ji virpėjo mano glėbyje. Ir jau tejaučiau

jos dantis, kvapą, gniaužiančius pirštus. Suspaudė man galvą, lyg norėdama sutraiškyti. Nusispyrė batelius, ir jie barkštelėjo krisdami. Vieną pėdą pakėlė atbulą, įrėmė į duris ir spaudė, spaudė kiek išgalėdama. Jos šlaunys buvo vėsios. Ji ėmė verkti, ašaros krito man ant rankų. Įkandau jai į kaklą. Mudu buvome kaip... nežinau. Buvome kaip du žinianešiai, susitikę tamsoje apsikeisti savo baisiomis naujienomis. O Dieve, tarė ji, o Dieve. Atsirėmė kakta man į petį. Mudviejų delnai buvo sudrėkę vienas nuo kito. Sugrįžo kambarys, mėnesiena, svogūnų kvapsnis. Jokių minčių, tik: jos baltas veidas, jos plaukai. Atleisk man, tariau jai. Kažin kodėl nusijuokiau. Bet ir į juoką tai nelabai panėšėjo.

Kokios ramios čia dabar dienos, metų aklavietėje. Sėdėdamas šio pilko kambario tvirtovėje, kartais įsivaizduoju, kad esu visiškai vienas, kad mylių mylias aplinkui nėra nė gyvos dvasios. Tarytum lindėčiau giliame didelio pilko laivo triume. Oras sunkus ir stingus, jis spaudžiasi ausyse, ant akių, ant pakaušio. Galų gale paskirta teismo diena. Žinau, kad tai turėtų telkti mano mintis, suteikti tikslą ir taip toliau, turėčiau jaudintis arba baimintis, bet nieko panašaus. Kažkas atsitiko mano laiko pojūčiui – mąstau dabar eonais. O šio banalaus teismo spektakliuko dienos, savaitės užsifiksuos tik kaip smeigtuko dūris. Tapau amžinu kaliniu.

Muilšochlanas šiandien vėl grįžo prie mano prisipažinimo klausimo. Leidau jam pavapėti, bet paskui man atsipyko ir tariau, kad atsisakysiu jo paslaugų, jeigu tiesiai nepasakys, ką turįs galvoje, kad ir kas tai būtų. Čia aš gudravau, nes juk per jo paskutinį apsilankymą suvokiau, kad jis lenkia prie susitarimo galimybės – iš čia turėtų pašnekesių supratau, jog retas nuosprendis būna nesuderintas visų pusių. Man buvo smalsu, ko teismas gali iš manęs norėti. Ir šit, žiūrėdamas,

kaip vargšas Makas muistosi ir prakaituoja, tariausi užčiuopęs reikalą: Čarlis, kurgi ne – jie bando išgelbėti bent dalį Čarlio reputacijos. (Kaip man galėjo šauti į galvą, kad jiems bus bent kiek šilta ar šalta dėl Čarlio arba jo reputacijos?) Savaime aišku, dėl jo padarysiu viską, ką galiu, nors tai jau atrodė kiek per vėlu. Puiku, Makai, tariau iškėlęs ranką, prisipažinsiu kaltas – ir kas tada? Jis vėl metė į mane įprastinį žvilgsnį virš akinių. Tada teismas viens du ir pribaigtas, argi ne? – atsakė jis. Po minutėlės sumojau, kad čia siekta sąmojingos frazės. Jis graudžiai nusišypsojo. Iš tikrųjų norėjo pasakyti, kad, teismui prasidėjus, aš paneigsiu suformuluotus kaltinimus, prisipažinsiu kaltas dėl netyčinio nužudymo ar ko panašaus, teisėjas paskelbs nuosprendį šiek tiek nurėždamas už mano sukalbamumą, ir tada švyst – viskas atlikta, teismo posėdžiai nutraukiami, byla užbaigiama. Jis nieko negalįs garantuoti, bet turįs pareigą siekti užtikrinti savo klientui palankiausią įstatymų numatytą nuosprendį. Tiesiog gražumėlis, kai jis šitaip pompastiškai įsigieda. Kokia prasmė, paklausiau, kur čia šuo pakastas? Jis gūžtelėjo pečiais. Prasmė tokia, kad nereikės duoti parodymų. Šitaip paprasta. Minutėlę tylėjome. Ir tai suveiks, paklausiau, tai išgelbės jį? Jis nustebęs suraukė kaktą, ir aš bemat susigriebiau klydęs – Čarlis ir jo kompromitacija čia niekam nė motais. Nusijuokiau. Jau sakiau, kad kartais pagalvoju esąs beviltiškai naivus. Muilšochlanas dirstelėjo per petį – tikrai dirstelėjo, kaip kažin ką – ir sąmoksliškai persisvėrė per stalą. Niekam čia neskauda galvos dėl Čarlio Frenčo, tarė jis, dėl *jo* tai jau niekam.

Gerbiamasis teisėjau, man tai nepatinka, man tai visai nepatinka. Aš prisipažinsiu kaltas, žinoma – argi kada nors neigiau savo kaltę? – bet man nepatinka, kad galiu likti nedavęs parodymų, labai nepatinka. Tai neteisinga. Netgi toks šuva kaip aš turi būti išklausytas. Visada įsivaizdavau save liudytojų suole, žvelgiantį tiesiai, visai ramų ir paprastai apsiren-

gusį, kaip pasakytų laikraščiai. Ir dar tą autoritetingą balsą, klojantį viską iš savo pusės, savo žodžiais. O dabar iš manęs nori atimti mano dramatišką momentą – be abejo, paskutinį tokį mano gyvenime. Ne, taip negalima.

Klausykit, dalykas tas, kad aš nelabai prisimenu to vakaro pas Čarlį Frenčą. Tai yra prisimenu vakarą, bet žmones tik kažkaip neaiškiai. Daug ryškiau regiu šviesulius ant vandens lauke, paskutinę saulėlydžio drūžę ir tamsų debesies šlaitą negu tų žvalių amžinų pienburnių veidus. Net ir iš Makso Molino mano atmintyje teliko brangus kostiumas ir kažkoks ištaigingas grubumas. Kas man darbo jis ir jo padermė, dėl Dievo meilės? Tesituri jie savo reputacijas, man nusispjaut, vienaip ar kitaip – neturiu jokio intereso sukelti skandalą. Tas vakarėlis praslinko man prieš akis it blizganti dėmė, kaip ir daug kas kitkas tomis dienomis. Ką ten, net ir vargšė Laputė mano paklaikusiai būsenai buvo neką materialesnė už seksualaus sapno rekvizitą. Ne, palaukit, šitą atsiimu. Tegu jie sau šūkaloja nešvankiai žvengdami, bet turiu pareikšti, kad prisimenu ją aiškiai, su švelnumu ir užuojauta. Ji buvo ir tikriausiai išliks paskutinė moteris, su kuria mylėjausi. Mylėjausi? Argi galima taip pavadinti? O kaip kitaip? Ji pasitikėjo manimi. Užuodusi kraują ir siaubą, neatšlijo, o atsivėrė kaip žiedas ir leido pabūti savyje, mano širdžiai spurdant, mudviem be žodžių apsikeičiant šia paslaptimi. Taip, aš ją prisimenu. Aš griuvau, o ji mane sugavo, mano Gretutė.

Iš tikrųjų ji buvo vardu Mariana. Bet tai nesvarbu.

Jie visi užsibuvo iki vėlumos, išskyrus ponią Maksienę, išėjusią iš karto po vakarienės. Žiūrėjau, kaip ji išvažiavo, sėdėdama labai tiesi vieno iš juodų limuzinų užpakalinėje sėdynėje – išniekinta Nefertitė. Maksas ir jo bičiuliai sugrįžo į antrą aukštą ir girtavo iki aušros. Aš praleidau naktį virtuvėje, lošdamas kortomis su Medže. O kur buvo Mariana? Nežinau – buvau nusitašęs, kaip įprasta. Šiaip ar taip, mūsų valan-

dėlė buvo pasibaigusi, ir jeigu dabar būtume susitikę, tai tik būtume nejaukiai pasijutę. Vis dėlto, ko gero, ieškojau jos, nes pamenu save aklinėjantį antrame aukšte, miegamuosiuose, ir nuolat griuvinėjantį tamsoje. Taip pat pamenu, kaip stovėjau aukštybėje prie plačiai atverto lango, klausydamasis melodijos, sklindančios ore – paslaptingo skambesio ir trimitavimo, kuris, regis, tolo, blėso, tarsi triukšminga kavalkada, iškeliaujanti į naktį. Matyt, girdėjosi iš kokios nors šokių salės ar naktinio klubo prieplaukoje. Tačiau vaizduojuosi, kad tą garsą skleidė dievas su savo svita, paliekantys mane.

Kitą dieną keitėsi orai. Nebeankstų rytą, kai aš ir mano pagirios atsikėlėme, saulė plieskė linksmai ir beširdiškai, kaip ir visą savaitę, o namai pakrantėje mirguliavo blyškiai melsvoje ūkanoje, tarsi dangus čia būtų sutrupėjęs į orinę geometriją. Atsistojau prie lango vienomis trumpėmis, kasydamasis ir žiovaudamas. Man toptelėjo, kad jau beveik apsipratau su šiuo keistu gyvenimo būdu. Tarytum ėmiau prisitaikyti prie ligos po pradinės baugesių ir karščiavimų stadijos. Skambėjo bažnyčios varpas. Sekmadienis. Vaikštinėtojai jau vaikštinėjo su savo šunimis ir vaikais. Už kelio, prie prieplaukos sienos žvelgdamas į jūrą stovėjo vyriškis su lietpalčiu, rankas sunėręs už nugaros. Girdėjau balsus apačioje. Medžė virtuvėje plovė indus po vakarėlio. Ji keistai susmailakiavo į mane. Vilkėjau Čarlio chalatą. Galvoju, kaip čia yra, kad aš tada nepajutau jos balse naujos įtarios gaidos, turėjusios mane įspėti? Tą rytą ji turėjo pagalbininkę, savo dukterėčią – pavėpusią kokių dvylikos metų mergaitę, vilkėjusią... ką vilkėjusią, koks skirtumas, ką ji vilkėjo ir kaip atrodė. Visų šių antraeilių liudininkų dabar niekas nebeapklausinės. Sėdėjau prie stalo gerdamas arbatą ir žiūrėjau, kaip jiedvi triūsia. Vaikas – matėsi – manęs prisibijo. Bau bau. Žinot, jis išėjo, tarė Medžė, panė-

rusi rankas į pamuiles, – ponas Frenčas – išėjo, kai aš atėjau. Ji kalbėjo nesuprantamai kaltinamu tonu, tarsi Čarlis būtų paspRukęs iš namų dėl manęs. Nors juk taip ir buvo.

Popiet horizonte išaugo didžiulis debesis, pilkas ir grūdėtas, kaip dumblo sąnašos, ir įsišėlo jūra – juodai mėlyna, su baltais taškeliais. Žiūrėjau, kaip iš rytų lėtai atčiaužia vilnijanti lietaus marška. Vyriškis prieplaukoje užsisagstė lietpaltį. Sekmadienio vaikštinėtojai seniai buvo dingę, bet jis – *jis* tebestovėjo.

Keistas apėmė jausmas, kai galų gale priėjau tą liepto galą. Laukiau siaubo, panikos, šalto prakaito, drebulio, bet nieko panašaus nebuvo. Užtat mane užvaldė kažkokia patrakusi euforija. Švytravau po namą kaip girtas audros blaškomo laivo kapitonas. Visokiausios beprotiškos idėjos lindo į galvą. Užbarikaduosiu duris ir langus. Medžę ir jos dukterėčią paimsiu kaip įkaites ir išsiderėsiu už jas sraigtasparnį į laisvę. Palauksiu, kol sugrįš Čarlis, ir pasinaudosiu juo kaip skydu, vesdamas jį prieky savęs, į gerklę įrėmęs peilį – netgi buvau nuėjęs į virtuvę susirasti tam tinkamą ašmenį. Medžė, pabaigusi indus, sėdėjo prie stalo su arbatinuku ir bulvariniu sekmadieniniu laikraščiu. Baugiai stebėjo mane, kai naršiau stalo įrankių stalčiuje. Paklausė, ar aš norėsiu pietų, ar lauksiu pono Frenčo. Nusikvatojau visa gerkle. Pietų! Dukterėčia irgi prajuko, papūgiškai kvykčiodama, jos viršutinė lūpa užsirietė, per pusę piršto apnuogindama balsvas blizgančias dantenas. Kai žvilgterėjau į ją, ji bemat užsičiaupė – sakytum, uždanga nusileido. Džasinta, griežtai tarė Medžė, tu jau eik namo. Pasilik čia! – surikau aš. Jos abi krūptelėjo, Džasintos smakras ėmė virpčioti, o akys pritvinko ašarų. Mečiau ieškojęs peilio ir vėl užbildėjau į viršų. Vyriškio su lietpalčiu nebebuvo. Garsiai atsikvėpiau su palengvėjimu, tarsi visą tą laiką būčiau

užėmęs kvapą, ir glebiai atsišliejau į lango rėmą. Pliaupė lietus, dideli lašai šokinėjo ant kelio ir šiaušė prieplaukos vandens paviršių. Girdėjau, kaip atsidarė ir trinktelėjo paradinės durys, ir apačioje pasirodė Medžė su mergaite, kurninčios gatve, užsimaukšlinusios puspalčius ant galvų. Nusijuokiau žiūrėdamas, kaip vaikas strykčioja per balas, o iš paskos tursena Medžė. Tada pastebėjau automobilį, stovintį tolėliau gatvėje, kitoje pusėje, su dviem blausiom didelėm sustingusiom figūrom priekyje, jų veidai už žliaugiančio priekinio lango buvo išskydę.

Sėdėjau krėsle svetainėje spoksodamas į tuštumą, sugriebęs ranktūrius, pėdas tiesiai suglaudęs ant grindų. Nežinau, kiek laiko taip kiūtojau, toje raibuliuojančioje pilkšvoje erdvėje. Susidarė įspūdis, kad praėjo kelios valandos, bet juk taip negalėjo būti. Iš po vakar jautėsi cigarečių ir išsivadėjusio gėrimo kvapas. Raminamai ošė lietus. Nugrimzdau lyg ir į transą, miegą atmerktomis akimis. Regėjau save vaiką, einantį miškinga kalva prie Kūlgreindžo. Regis, buvo kovas, tokia vėjuota, olandiška diena su porcelianine žydryne ir virstančiais peleniniais debesimis. Virš manęs vėjyje siūbavo ir aimanavo medžiai. Staiga pasigirdo garsus spartus švokštimas, oras aptemo, ir prie manęs šlamštelėjo lyg koks didžiulis paukščio sparnas, plazdėdamas ir čaižydamas. Pasirodo, nukrito šaka. Manęs neužgavo, bet negalėjau nė krustelėti, stovėjau kaip basliu gavęs, paklaikęs ir drebėdamas. Mane nušiurpino ta greita jėga. Jaučiau ne baimę, o giliausią sukrėtimą, patyręs, koks aš čia menkas ir nesvarbus. Tarytum koks oro plyšelis. Žemė, šaka, vėjas, dangus, pasaulis – visa tai buvo tikslios ir būtinos įvykio koordinatės. Tik aš buvau ne vietoje ir tik aš neturėjau jokio vaidmens. Ir nė vienam daiktui nerūpėjau. Jeigu būčiau buvęs užmuštas, būčiau pargriuvęs ten veidu į pernykščius lapus, o diena būtų sau slinkusi toliau, lyg nieko neatsitikę. Nes tai, kas būtų atsitikę, būtų

buvę grynas niekis ar bent jau nieko ypatingo. Šis tas būtų pakoreguota. Kam nors būtų tekę išsiropšti iš po manęs. Gal kokia paklydusi skruzdė būtų patyrinėjusi kruviną mano ausies ertmę. Bet šviesa būtų išlikusi tokia pat, ir vėjas būtų tebepūtęs lyg niekur nieko, ir laiko strėlė nebūtų stabtelėjusi nė mirksnio. Buvau apstulbęs. Niekada neužmiršau to momento. O dabar buvo benukretanti kita šaka, girdėjau tą patį švokštesį viršuje ir jaučiau nusileidžiant tą patį sparną.

Suskambėjo telefonas tarsi dūžtantis stiklas. Linijoje švagždėjo trukdžiai. Atrodo, kažkas klausė Čarlio. Ne, sušukau, ne, jo čia nėra! – ir numečiau ragelį. Netrukus tas daiktas vėl sužviegė. Palauk, palauk, nedėk ragelio, sakė balsas, čia kalba Čarlis. Aš, žinoma, nusijuokiau. Aš esu gatvėj, tarė jis, čia pat gatvėj. Vis dar juokiausi. Paskui stojo tyla. Čia yra policininkai, Fredi, tarė jis, jie nori pasikalbėti su tavim, čia kažkoks nesusipratimas. Užsimerkiau. Susigriebiau, jog dalis manęs, nepaisydama visko, dar puoselėjo viltį, negalėdama visai patikėti, kad baigtas kriukis. Gaudesys laiduose buvo tartum paties Čarlio nerimo ir konfūzo garsas. Čarli, tariau aš, Čarli, Čarli, kodėl tu slepiesi telefono būdelėje, ką gi, tavo manymu, aš tau padaryčiau? Padėjau ragelį, jam nespėjus atsakyti.

Buvau išalkęs. Nuėjau į virtuvę ir išsikepiau didžiulį omletą, sušlemščiau pusę kepalo duonos ir išgėriau pintą pieno. Sėdėjau palinkęs virš stalo, įsirėmęs alkūnėmis abipus lėkštės, panarinęs galvą, kimšdamas maistą su gyvulišku abejingumu. Lietaus šviesa užliejo kambarį prieblanda. Išgirdau Čarlį, vos tik jam įėjus į namą – niekada jam nesisekė apeiti gyvenimo baldų. Jis įkišo galvą pro virtuvės duris ir nelabai sėkmingai bandė išspausti šypseną. Mostelėjau į kėdę priešais, ir jis nedrąsiai atsisėdo. Buvau pradėjęs šaltas, nuo vakar likusias virtas bulves. Buvau peralkęs ir niekaip negalėjau pasisotinti. Čarlzai, tariau, atrodai baisiai. Ir iš tiesų – jis

buvo papilkėjęs ir susitraukęs, įdubusiais pamėlynavusiais pakiais. Marškinių apykaklę buvo užsisagstęs, nors kaklaraiščio neryšėjo. Perbraukė delnu per žandikaulį, ir aš išgirdau šurgant šerius. Jis sakė anksti kėlęsis – jį pakėlę ir liepę eiti į skyrių. Ne iš karto supratau – maniau, kad jis kalba apie šiaip kokią įstaigą. Žvilgsnį buvo įsmeigęs į mano lėkštę, į bulvių kratinį. Mus supančiai tylai kažkas atsitiko. Suvokiau, kad liovėsi lyti. Dieve mieliausias, tyliai pratarė jis, Fredi, ką tu padarei? Jis atrodė labiau suglumęs negu pasibaisėjęs. Iš šaldytuvo galo išsitraukiau dar vieną, puspilnį, pieno butelį. Atsimeni, Čarli, kaip mane vaišindavai Džameto restorane ir „Paradiso" viešbutyje? Jis gūžtelėjo pečiais. Neaišku, ar klausėsi. Pienas buvo sugižęs. Vis tiek išgėriau. Žinai, man tada būdavo smagu, tariau aš, nors ir ne visada parodydavau. Suraukiau kaktą. Kažkas čia negerai, kažkas nešviežia, kaip ir tas pienas. Melavimas mano balsą visada padaro keistai duslų, paverčia neskambiu gerklėjimu. Ir kam dabar čia atgaivinti nereikšmingą prieštvaninį melą? O gal aš bandžiau pasimiklinti, pasipraktikuoti prieš manęs laukiančias didžiąsias varžybas? Ne, tai per žiauru. Mėginau atsiprašyti – bendriausia prasme, – ir kaipgi aš tai galėjau padaryti nemeluodamas? Jis atrodė toks susenęs, kai taip sėdėjo susmukęs, galvą nukoręs per tą gyslinį kaklą, su vienoje pusėje nudribusia burna, apdujusias akis miglotai įsmeigęs į tuštumą. Oi, šūdas, Čarli, tariau. Aš atsiprašau.

Kažin ar policininkas kaip tik tą akimirką įsikišo atsitiktinai, ar jis klausėsi prie durų? Esu pastebėjęs, kad filmuose ginkluotas tipas visada laukia koridoriuje, nugara glausdamasis į sieną, žybčiodamas akių baltymais, kol žmonės viduje išsikalba. O šis, manyčiau, buvo uolus kino mėgėjas. Siauraveidis, lygiais juodais plaukais, vilkintis kažkokį kimštą karinį švarką. Jo automatinis pistoletas – elementarus, kone kvadratinis modelis su vos per kokį colį kyšančiu vamz-

džiu – atrodė nepaprastai panašus į žaislą. Iš mūsų trijų jis atrodė labiausiai nustebęs. Negalėjau nesižavėti, kaip mikliai jis išspyrė užpakalines duris. Jos pakibo virpėdamos ant vyrių, o išlaužta spyna kyšojo kaip šuns liežuvis. Čarlis atsistojo. Viskas gerai, pareigūne, tarė jis. Policininkas artinosi nuo durų, išsproginęs į mane akis. Tu, šikniau, areštuotas, tarė jis, areštuotas. Už jo kieme staiga praspindo saulė, ir viskas šlapiai sušvito, sublizgėjo.

Tada per paradines duris prigužėjo daugiau policininkų – atrodė didelis būrys, nors iš tikrųjų buvo tik keturi. Vieną jų tą rytą buvau matęs stovintį prie prieplaukos sienos – atpažinau lietpaltį. Visi jie nešėsi įvairių pavidalų ir dydžių ginklus. Man tai darė įspūdį. Išsiskleidė palei sienas, žiūrėdami į mane su kažkokiu pažabotu smalsumu. Durys į prieškambarį buvo atviros. Čarlis buvo beeinąs ten link, bet vienas policininkas dusliu balsu tarė: palaukit. Buvo tylu, tik lauke girdėjosi slopus metalinis policijos siųstuvų talalavimas. Atrodė, kad laukiam įžengiant valdovo. Žmogus, galiausiai pasirodęs, nustebino. Tai buvo smulkus, berniokiškos išvaizdos, kokių trisdešimties metų vyriškis smėliniais plaukais ir skaidriomis žydromis akimis. Iškart pastebėjau jo plaštakas ir pėdas – mažas, kone gracingas. Jis ėjo prie manęs kažkaip įstrižai, žvelgdamas į grindis su ypatinga šypsenėle. Prisistatė kaip Hazletas – kriminalinis inspektorius Hazletas. (Sveikas, Džeri, tikiuosi, nepyksti, kad paminėjau tavo gracingas rankeles – tai tiesa, tu juk žinai, kad jos tokios.) Sumojau, kad jo keista maniera – šypsenėlė, kreivas žvilgsnis – kyla iš drovumo. Drovus policininkas! To tai nesitikėjau. Jis apsidairė. Nejaukus momentas. Atrodė, kad niekas gerai nežino, ką toliau daryti. Jis vėl pakėlė akis manęs link. Nagi, tarė jis nežinia kam, pasiruošę? Tada staiga visi sukruto. Tas su kulkosvaidžiu – pavadinkim jį seržantu Hogu – žengė pirmyn ir, padėjęs ginklą ant stalo, mikliai užsegė antrankius man ant riešų. (Beje,

jie nėra tokie nepatogūs, kaip gali atrodyti – iš tiesų surakinimas man buvo kone paguoda, tarsi tai būtų buvusi natūralesnė būsena negu nežabota laisvė.) Čarlis suraukė kaktą. Ar tai būtina, inspektoriau? – paklausė jis. Tai buvo tokie šaunūs žodeliai ir taip nuostabiai ištarti, su nė kiek neperspausta svaraus orumo gaida, kad pirmą akimirką pamaniau, jog visi ims ir paplos. Pažvelgiau į jį su atgijusiu pasigėrėjimu. Jis buvo nusimetęs dar prieš minutę kitą turėtą negalios išraišką ir atrodė tikrai visai įspūdingai su savo tamsiu kostiumu ir sidabrinėmis plaukų vilnimis. Netgi neskusti skruostai ir marškiniai be kaklaraiščio teikė įspūdį, kad tai koks valstybininkas, pakeltas iš lovos dorotis su sunkia kraštą užgriuvusia bėda. Patikėkit, aš nuoširdžiai sakau, kad gėriuosi jo artistišku gebėjimu vikriai persikūnyti. Visiškai pasikliauti kauke – tatai man dabar atrodo tikras subtilaus žmogiškumo ženklas. Ar aš tai pasakiau, ar kas nors kitas? Nesvarbu. Pagavau jo žvilgsnį, norėdamas išreikšti padėką ir paprašyti... ak, paprašyti turbūt tiesiog, kad atleistų man. Vėliau nerimavau, kad mano žvilgsnis jam galėjo pasirodyti veikiau niekinantis nei atsiprašantis, nes, ko gero, buvau išsišiepęs per visą tą groteskišką virtuvės komediją. Jo burna buvo niūriai sučiaupta, o žandikaulyje trūkčiojo nervas – tikrai turėjo teisę būti įsirdęs, – bet akyse tegalėjau įžiūrėti melancholišką liūdesį. Tada Hogas bakstelėjo man į nugarą, ir aš buvau spėriai išbruzdintas per prieškambarį į akinančią popietės šviesą.

Kilo trumpa sumaištis, kai policininkai ėmė sukiotis ant šaligatvio, tempdami savo striukus kaklus ir atidžiai žvalgydamiesi po prieplauką. Ko jie laukė – gelbėtojų grupės? Pastebėjau, kad visi avėjo sportbačius, išskyrus Hazletą – dorą kaimo vaikinuką su tvirtais rudais pusbačiais. Į jį atsitrenkė vienas jo vyrų. Daug mentų – būrys be galvos, – žvaliai tarstelėjau. Niekas nenusijuokė, o Hazletas apsimetė neišgirdęs.

Aš, aišku, maniau, kad tai baisiai sąmojinga. Vis dar buvau apimtas to beprotiško polėkio – negaliu jo paaiškinti. Rodos, ėjau ne žingsniais, o šuoliais, kupinas tigro energijos. Išskalautame jūros ore viskas tviskėjo. Saulės šviesa bliksėjo it haliucinacijoje, ir man rodėsi, lyg regėčiau patį procesą ir gaudyčiau skriejančius fotonus. Perėjome gatvę. Automobilis, kurį mačiau pro antro aukšto langą, tebestovėjo ten pat, nuo lietaus lašų taškuotu priekiniu stiklu. Priekyje sėdinčios dvi figūros stebėjo mus praeinančius atsargiai smalsiai. Aš nusijuokiau – tai buvo ne policija, o storas vyriškis ir jo stora žmonelė, išsiruošę į sekmadieninį pasivažinėjimą. Moteris, lėtai čiaumojanti saldainį, išsprogino akis į antrankius, ir aš pakėliau riešus, draugiškai ją sveikindamas. Hogas vėl bakstelėjo man tarp menčių, ir aš vos nesuklupau. Pamačiau, kad su juo turėsiu bėdos.

Laukė du automobiliai, nepaženklinti, nekrentantys į akis – mėlynas ir juodas. Durų atidarinėjimo komedija – lyg vabzdys skleistų sparnus. Mane pasodino į užpakalinę sėdynę su seržantu Hogu vienoje pusėje ir dideliu rudaplaukiu kūdikiško veido žaliūku – kitoje. Hazletas pasilenkė prie durų. Ar jūs perspėjot jį? – ramiai paklausė jis. Visi tylėjo. Abu priekyje sėdintys kriminalistai apmirė, tarsi bijodami, kad pakrutėję susijuoks. Hogas niūriai dėbsojo priekin, kietai sučiaupęs burną. Hazletas atsiduso ir nuėjo. Vairuotojas atsargiai užvedė variklį. Jūs turit teisę nieko nesakyti, taram param, iškošė Hogas nežiūrėdamas į mane. Ačiū, seržante, atsakiau. Vėl tariausi puikiai atkirtęs. Mašina žvygtelėjusi metėsi į priekį, ore palikdama padangų sukeltą dūmelį. Pagalvojau, ar Čarlis žiūri pro langą. Tačiau neatsigręžiau.

Darau pauzę ir pažymiu, kad mirė Helmutas Bėrensas. Širdis. Dievaži, tai jau darosi „Mirusiųjų knyga“.

Kaip gerai prisimenu tą kelionę. Niekada automobiliu nevažiavau taip greitai. Tiesiog skridome, ausdami tarp vangaus sekmadienio eismo, ūždami vidinėmis juostomis, apsukdami kampus ant dviejų ratų. Visi langai buvo uždaryti, tad labai šutino ir tvyrojo muskusinė gyvulinė smarvė. Atmosfera šiaušėsi. Aš buvau pakerėtas, kupinas siaubo ir kažkokio džiugesio, šitaip nešamas strimgalviais, įspraustas tarp šių stambių, tylių prakaituojančių vyrų, kurie sėdėjo spoksodami į kelią priekyje, kietai sunėrę rankas, glausdami prie savęs savo jaudulį ir tramdomą įniršį. Jaučiau jų alsavimą. Greitis juos maldė: greitis atstoja smurtą. Mums į akis spigino saulė didžiuliu, tankiu žėrėjimu. Žinojau, kad dėl mažiausios provokacijos jie mesis ant manęs ir gerai išvelės šonus – tik ir laukia progos. Bet ir šis žinojimas teikė žvalumo. Niekada gyvenime nebuvau taip užvaldęs dėmesio centro. Nuo šiol būsiu stebimas, būsiu prižiūrimas, maitinamas ir išklausomas, kaip didelis pavojingas kūdikis. Nebereikės bėgti, slapstytis, laukti, ieškoti sprendimų. Patogiai suzmekau tarp savo pagrobėjų, mėgaudamasis kaitria metalo trintimi į riešus. Vis dėlto kita mano sąmonės dalis nuolat fiksavo kitą vyksmo versiją – pavyzdžiui, galvojo apie viską, ką prarandu. Tarsi paskutinį kartą žvelgiau į gatves, pastatus, žmones. Širdyje būdamas kaimietis – taip, taip, tiesa, – miesto niekada gerai nepažinęs ir nepamėgęs, netgi gyvendamas jame, dabar aš pajutau jam meilę. Meilę? Šitą žodį vartoju nedažnai. Matyt, norėjau pasakyti ką kita. Tai, kad prarasiu, kad jau praradau... ką – nežinau. Būčiau sakęs *žmonių bendruomenę* – ką nors tokio iškilaus ir didingo, bet kada gi aš buvau šito sambūrio narys? Vis dėlto, mums važiuojant, kažkoks gilus mano širdies urvas priplūdo atsižadėjimo ir atsisveikinimo širdgėlos. Ypač atminty įstrigo vieta prie upės, kur mus kokią minutę laikė sugedęs šviesoforas. Tai buvo gatvė su mažais nameliais, įterptais tarp pilkų neišraiškių pastatų – sandėlių ir pa-

našių. Ant palangės sėdėjo senis, latake kūdikis žaidė su murzinu šuniuku. Per skersgatvį kaip oriflamos kabojo skaistūs skalbiniai ant virvės. Visur ramu. Vis dar degė raudona šviesa. Ir tada, tarsi nuspaudus slaptą svertą, visas tas pakrikas vaizdelis iš lėto, nedrąsiai atgijo. Pirmiausia raudonu metaliniu tiltu pravažiavo žalias traukinys. Paskui vienu metu atsidarė dvejos skirtingų namų durys ir į saulės šviesą išėjo dvi merginos, pasipuošusios išeiginiais drabužiais. Kūdikis sukrykštė, šunelis suamsėjo. Viršuje praskrido lėktuvas, ir po akimirkos gatvę lyžtelėjo jo šešėlis. Senis netikėtai žvitriai nušoko nuo palangės. Tarsi dėl efekto įsiterpė pauzė, ir tada, virpulingai ūktelėjus rūko sirenai, į akiratį virš stogų įsliuogė baltas tiltelis ir juodas kaminas, kyšantys virš didžiulio prabangaus laivo. Visa tai buvo taip keistai dailu, nekalta ir uolu – kaip vaikų geografijos vadovėlio viršelį puošianti iliustracija, – kad man magėjo garsiai nusikvatoti, nors, manau, tai būtų išėję panašiau į kūkčiojimą. Tada vairuotojas nusikeikė ir pravažiavo per raudoną šviesą, o aš paskubom atsigręžiau ir pamačiau, kaip viskas nuskrieja – švytinčios merginos ir laivas, vaikas ir šuo, senis, tas raudonas tiltas – nuskrieja tolyn, į praeitį.

Policijos nuovada buvo įsikūrusi lyg ir Renesanso imitacijos rūmuose su aukštu, pilku, daugialangiu akmeniniu fasadu ir vartų arka į niūrų kiemelį, kur kadaise tikrai turėjo stovėti kartuvės. Mane veikiai išvilko iš mašinos ir nuvedė žemais tarpduriais bei blausiais koridoriais. Čia tvyrojo letargiška sekmadienio popietės atmosfera ir internatinės mokyklos kvapas. Prisipažįstu, tikėjausi, kad visas pastatas bus išvertęs akis man atvykus, kad koridoriuose manęs išvysti spiesis klerkai, sekretorės ir policininkai su petnešomis, bet čia beveik nė gyvos dvasios nebuvo, o tie, kurie ėjo pro šalį, beveik nė nežiūrėjo į mane, ir aš negalėjau nepasijusti truputį įžeistas. Sustojome nykiame nemielame kambaryje ir turėjome palaukti

keletą minučių, kol atvyks inspektorius Hazletas. Čia buvo du aukšti, nepaprastai murzini langai į kiemą, jų apatinės dalys sutvirtintos vieliniu tinklu. Stovėjo suraižytas stalas ir keletas medinių kėdžių. Niekas nesisėdo. Mes mindžikavome ir dairėmės į lubas. Kažkas atsikrenkštė. Įėjo senyvas policininkas su marškiniais trumpomis rankovėmis. Jis buvo plikas ir švelniai, kone vaikiškai šypsojosi. Pastebėjau, kad avi storais juodais auliniais batais, kietai užvarstytais ir nušveistais iki glotnaus blizgesio. Tų batų vaizdas guodė. Dar kelias dienas savo įkalintojus vertinau pagal apavą. Pusbačiais ir auliniais tariausi galįs pasitikėti, o sportbačiai atrodė grėsliai. Į kiemą įvažiavo inspektoriaus Hazleto automobilis. Vėl stoviniavome laukdami jo pasirodant. Jis įėjo, kaip ir anksčiau, su ta nedrąsia šypsenėle. Jam skaitant kaltinimus, stovėjau priešais stalą. Tai buvo keistai formali ceremonijėlė. Man tai priminė mano vestuvių dieną, ir vos sulaikiau šypseną. Plikasis policininkas rašė kaltinimų lapą senoviška aukšta juoda mašinėle, tarsi pianinu vargiai išgaudamas melodiją, liežuvio galiuką įspraudęs į burnos kamputį. Kai inspektorius Hazletas paklausė, ar turiu ką nors pasakyti, aš papurčiau galvą. Nebūčiau žinojęs, nuo ko pradėti. Tuo ritualas pasibaigė. Visi, regis, atsipalaidavo, ir kiti kriminalistai, išskyrus Hogą, išgužėjo. Atrodė kaip mišių pabaiga. Hogas išsitraukė cigarečių ir pasiūlė išsižiojusį pakelį Hazletui bei policininkui prie rašomosios mašinėlės, ir netgi, kiek padvejojęs, man. Jaučiausi negalįs atsisakyti. Stengiausi nekosėti. Sakykit, tariau Hazletui, kaip jūs suradot mane? Jis gūžtelėjo pečiais. Priminė moksleivį, suglumusį dėl labai gero egzaminų pažymio. Laikraščių pardavėja, tarė jis. Niekas neskaito kasdien tų pačių straipsnių. A, taip, atsakiau, žinoma. Tačiau man tai pasirodė visai neįtikinama. Gal jis dengia Pupkų Bėrensą arba net Aną? (Pasirodo, nedengė. Jie tylėjo iki galo.) Kurį laiką bičiuliškai rūkėme. Languose rymojo du tapatūs

saulės šviesos strypai. Kažkur kvaksėjo radijas. Ūmai pajutau didžiulį nuobodulį.

Klausykit, tarė Hogas, pasakykit mums, kodėl tai padarėt? Spoksojau į jį apstulbęs ir sutrikęs. Kaip tik to aš savęs ir nebuvau paklausęs, bent jau su tokia paprasta neišvengiama jėga. Žinot, seržante, tariau, labai geras klausimas. Jo mina nepasikeitė, tiesą sakant, atrodė, kad jis nė nekrustelėjo, tik lygi sruoga ant kaktos kilstelėjo ir klestelėjo, ir man pasidingojo, kad patyriau priepuolį, kad kažkas manyje savaime sutrūko – kepenys arba inkstai. Labiausiai jaučiau nuostabą, o be to, keistą iškrypusį pasitenkinimą. Sukniubau ant kelių kaitriame rūke. Senasis policininkas išėjo iš už stalo, pastatė mane ant kojų – negi pasakė opapa, turbūt man pasigirdo? – ir klumpantį nuvedė pro duris, koridoriumi ir įstūmė į dvokiančią ankštą išvietę. Palinkau virš unitazo ir išvėmiau kiaušinio draikanas, taukuotas bulves ir giją surūgusio pieno. Vidurius suko nepaprastas skausmas – tiesiog negalėjau patikėti, ir tai aš, kuris turėtų viską žinoti apie tokius dalykus. Kai nebeliko ką vemti, atsiguliau, rankomis suėmęs kelius. Na štai, pamaniau, čia jau panašiau, čia jau lyg ir tai, ko tikėjausi – raitytis ant grindų susmirdusiuose šikinykuose degant viduriams. Policininkas pabeldė į duris ir paklausė, ar aš baigiau. Jis vėl padėjo man atsistoti ir lėtai parvedė koridoriumi atgal. Visada tas pats, tarė jis šnekiu tonu, išsivaro dalykai, kurių, rodos, ir nevalgei.

Hogas stovėjo prie lango rankas susikišęs į kišenes, žvelgdamas į kiemą. Dirstelėjo į mane per petį ir paklausė: dabar geriau? Inspektorius Hazletas sėdėjo prieky stalo nutolusia rauktakakte mina, barbendamas pirštais į popierių šūsnį. Jis parodė į kėdę šalia savęs. Netvirtai atsisėdau. Jam pasigręžus šonu į mane, mudu kone susilietėm keliais. Jis tyrinėjo tolimą lubų kampą. Tai ar jūs norit kalbėti su manim? – paklausė. Oi, kaip aš norėjau – būčiau kalbėjęs ir kalbėjęs, viską

išsipasakojęs, išliejęs visas savo varganas paslaptis. Bet ką gi galėjau pasakyti? Kokias paslaptis? Plikis vėl buvo prie rašomosios mašinėlės, bukus pirštus pakėlęs virš klavišų, akis įbedęs man į lūpas su guviu lūkesčiu. Hogas taip pat laukė, stovėdamas prie lango ir žvagindamas monetas kelnių kišenėje. Šitiems būčiau pasakęs bet ką – jie man nieko nereiškė. Kas kita inspektorius. Jis labai man priminė kažką, galbūt iš mokyklos – vieną iš tų kuklių nekalbių herojų, kuriems sekasi ne tik sportas, bet ir matieka, ir jie vis dėlto numoja ranka į pagyras, susidrovėję savo sėkmės ir populiarumo. Širdis neleido prisipažinti jam, kad nėra ką prisipažinti, kad nebūta jokio verto plano, kad iš pat pradžių veikiau beveik negalvodamas. Tad sukurpiau paistalynę apie ketinimą taip apsisukti, kad apiplėšimas atrodytų teroristų darbas, ir visokių kitokių niekų, kuriuos man gėda čia kartoti. O tada ta mergina, pasakiau, ta moteris – iškart niekaip neprisiminiau jos vardo – o tada *Džozė*, tariau, viską sužlugdė mėgindama neleisti man paimti paveikslo, puldama mane, grasindama, kad kad kad... Pritrūkau žodžių ir tik sėdėjau, beviltiškai stebeilydamas į jį, grąžydamas rankas. Taip smarkiai norėjau, kad jis patikėtų. Tą akimirką jo tikėjimas man atrodė beveik taip pat geistinas kaip atleidimas. Stojo tyla. Jis vis dar stebėjo lubų kampą. Pamanytum, kad manęs visai ir nesiklausė. Jėzau, tyliai pratarė Hogas vangiu tonu, policininkas prie stalo atsikrenkštė. Tada Hazletas atsistojo, skaudžiai virptelėjo, lenktelėjo vieną kelį ir išdausino iš kambario švelniai užverdamas duris. Girdėjau, kaip jis tuo pačiu lėtu žingsniu nueina koridoriumi. Pasigirdo slopūs balsai – jo ir kitų. Hogas pasibjaurėjęs žvelgė į mane per petį. Tai mėgstat juokus krėsti, ką? – tarė jis. Jau būčiau atkirtęs, bet nusprendžiau laikytis atsargiai. Slinko laikas. Artimame kambaryje kažkas nusijuokė. Kieme užvedė motociklą. Susidomėjau pageltonavusiu skelbimu ant sienos apie pasiutligės grėsmę. Nusi-

šypsojau – Pasiutęs Šuo Montgomeris – pagaliau sugautas.

Tada sugrįžo inspektorius Hazletas – pradarė duris ir įleido augalotą, įraudusio veido, prakaituojantį vyrą dryžuotais marškiniais ir kitą, jaunesnį, pavojingos išvaizdos vyruką, Hogo padermės. Jie apstojo mane ir sužiuro, dėmesingai palinkę, alsuodami, delnais atsirėmę į stalą. Aš vėl papasakojau savo istoriją, stengdamasis prisiminti detales, kad neimčiau sau prieštarauti. Šį kartą nuskambėjo dar mažiau įtikinamai. Man pabaigus, vėl tyla. Jau ėmiau priprasti prie tų klausiamųjų ir, kaip man atrodė, labai skeptiškų pauzių. Raudonveidis vyriškis – manding, didelę valdžią turintis žmogus – atrodė apimtas įniršio, kuriam suvaldyti reikėjo didelių pastangų. Jo pavardė bus – Barkeris. Jis įdėmiai pažvelgė į mane. Nagi, Fredi, tarė jis, kodėl tu ją nužudei? Dėbtelėjau į jį. Man nepatiko jo niekinamai familiarus tonas – koks aš jam *Fredis*! – bet nutylėjau. Atpažinau jį kaip artimą tipą – vieną iš šio pasaulio stambių, ūmių, sunkiai kvėpuojančių žmonių. Ir apskritai jau buvau pavargęs nuo viso to. Nužudžiau ją todėl, kad galėjau, tariau, ką daugiau galiu pasakyti? Mes visi apstulbome, aš ne mažiau už juos. Jaunesnysis – Hikis, ne, Kikhamas – sukikeno. Jo plonas, cypus, kone muzikalus balsas savitai prieštaravo grėsmingai išvaizdai ir laikysenai. Tas – kaipgi jo pavardė, – tarė dabar, jis pederastas, ne? Bejėgiškai pažvelgiau į jį. Nesupratau, apie ką kalba. Prašom? – pasitikslinau. Frenčas, tarė jis nekantriai, ar jis žydras? Aš nusijuokiau – negalėjau susilaikyti. Nesumojau, ar tai labiau komiška, ar absurdiška – mintis, kad Čarlis, įžirgliojęs į Volio užeigą, gnaibytų savo berniukams užpakalius. (Pasirodo, kad ta Volio būtybė – smaragdu pasidabinęs Sūnelis – pripasakojo šlykštaus melo apie vargšo Čarlio polinkius. Tikrai, koks nedoras pasaulis.) Oi ne, tariau, ne – jis turi vieną kitą proginę moterį. Pasakiau tai tik iš nervų ir nustebimo – neketinau juokauti. Niekas ir nenusijuokė. Visi tiesiog tebespoksojo į mane, o

tyla spaudėsi ir spaudėsi, lyg užveržiama varžtais, ir tada, tarsi gavę ženklą, jie apsisuko ant kulnų ir išžygiavo, trinktelėjo durys, ir aš likau vienas su senuoju policininku, kuris meiliai šyptelėjo ir gūžtelėjo pečiais. Pasakiau jam, kad mane vėl pykina, ir jis nuėjęs atnešė man didelį puodelį lipniai saldžios arbatos bei duonos kriaukšlę. Kas čia yra, kad arbata, vien jos vaizdas, verčia mane pasijausti nelaimingą, kaip pamestą elgetėlę? O kaip apleista ir gūdu čia viskas atrodė: tas alsus kambarys, neryškūs kitur gyvenimėlį stumiančių žmonių balsai ir saulės šviesa kieme – ta pati stingi tolygi šviesa, kuri per ilgą metų virtinę pasiekia iš tolimiausios vaikystės. Visa anksčiau jausta euforija buvo išdulkėjusi.

Sugrįžo Hazletas, šį kartą vienas, ir atsisėdo šalia manęs prie stalo, kaip ir anksčiau. Buvo nusivilkęs švarką, be kaklaraiščio ir pasiraitojęs rankoves. Plaukai susivėlę. Atrodė kaip niekada berniokiškai. Jis irgi atsinešė arbatos puodelį – toje mažoje baltoje rankelėje didelis puodelis atrodė tiesiog milžiniškas. Įsivaizdavau jį vaiką, kokiame nors durpyne vidinėse dykynėse kraunantį durpes su tėveliu: proskynose virpčioja vanduo, sklinda dūmų ir skrundančių bulvių kvapas, driekiasi triušio kailio spalvos tolumos, o viršuje – didžiulis vertikalus dangus, prikrautas švytinčių debesų tumulų.

Ką gi, tarė jis, pradėkim iš naujo.

Tai truko dar kelias valandas. Aš buvau beveik laimingas, sėdėdamas ten su juo ir klodamas savo gyvenimo istoriją, saulės strypams languose ilgėjant ir dienai gęstant. Jis buvo be galo kantrus. Regis, nebuvo nieko, jokios detalės, kad ir kaip menkos ar mįslingos, kuri jo nedomintų. Ne, ne visai taip. Viską, kiekvieną mano pasakojimo giją ir mazgą, jis sutikdavo ta pačia pasyvia pakančia mina ir ta pačia nustebimo šypsenėle. Papasakojau apie pažintį su Ana Bėrens ir apie jos tėvą, apie jo deimantų kasyklas ir bendroves, ir neįkainojamą meno kolekciją. Atidžiai stebėjau jį, stengdamasis nuspręsti,

kas iš to jam naujiena, bet bergždžiai – jis nė kiek neišsidavė. O juk tikriausiai kalbėjosi su jais, apklausė ir taip toliau. Jie gi tikrai būtų papasakoję apie mane, jau tikrai nebebūtų dengę. Jis pasitrynė skruostą ir vėl įsižiūrėjo į lubų kampą. Viską pats susikūrė tas Bėrensas, ar ne? – tarė jis. O, inspektoriau, atsakiau, argi mes visi ne taip pat? Čia jis keistai dėbtelėjo į mane ir atsistojo. Vėl pastebėjau skausmo grimasėlę. Nesveikas kelis. Futbolininkas. Sekmadienio popietės, šūksniai, slopstantys niūkiame ore, duslus odinis dunksėjimas. Kas dabar, paklausiau, kas bus toliau? Nenorėjau, kad mane jau paliktų. Ką gi darysiu, kai užslinks tamsa? Jis pasakė, jog policininkui turėčiau duoti savo advokato pavardę, kad jis žinotų, jog aš čia. Linktelėjau. Advokato, žinoma, neturėjau, bet tariausi negalįs to sakyti – viskas buvo taip neformalu ir bičiuliška, kad nenorėjau pridaryti rūpesčių. Vis tiek tvirtai ketinau imtis pats savo gynybos ir jau vaizdavausi save rėžiantį šaunias, ugningas kalbas nuo kaltinamųjų suolo. Ar turėčiau dar ką nors padaryti, paklausiau, rimtai raukdamas kaktą, dar kam nors pasakyti? (Oi, koks buvau geras, koks nuolankus, kokį šiltą įteiklumo jaudulį jaučiau, šitaip nuolaidžiaudamas tam geram vyrukui!) Jis vėl keistai dėbtelėjo į mane, kiek suirzęs ir nekantrus, bet ir su tam tikru ironišku linksmumu ir net žiupsneliu bendrininkavimo. Ką tikrai galėtumėt, tai tiesiai viską papasakoti, be puošmenų ir fantazijų. Kaip, paklausiau, kaip? Buvau susikrimtęs. Gerutis mokinukas staiga sugriežtėjo ir akimirką tapo piktu mokytoju. Puikiausiai žinote kaip, atsakė. Tada jis išėjo, ir sugrįžo Hogas, o su juo tas senyvas policininkas – ak, reikia gi jį pavadinti kaip nors, dievaži – Kaningemas, senis Kaningemas, raštinės seržantas, – jie nuvedė mane žemyn į kamerų skyrių.

Ar aš dar su antrankiais?

Nežinau, kodėl sakau *žemyn* (ne, aišku, kad žinau), nes mes tiesiog paėjome ilgu koridoriumi, pro išvietę ir paskui pro

plieninius vartus. Prisipažįstu, suėmė baimė, bet ją greitai pakeitė nuostaba: viskas buvo kaip ir tikėjausi! Tikrai yra grotos, tikrai yra kibiras ir gultas su dryžuotu gumbuotu čiužiniu, ir grafiti ant randuotų sienų. Netgi buvo šeriuotas senbuvis, stovintis nubalusiais krumpliais prie savo kameros durų ir stebeilijantis į mane su bežode pikta pašaipa. Man davė muilo gabalą, mažytį rankšluostėlį ir tris nuokarpas švytinčio tualetinio popieriaus. Už tai atidaviau savo diržą ir batų raištelius. Iš karto pamačiau šio ritualo svarbą. Gunksodamas ten su atkragusiais batų liežuviais, viena ranka suėmęs kelnių juosmenį, o kitoje visų pajuokai laikydamas pagrindines savo intymiausių funkcijų priemones, buvau jau nebe visai žmogus. Skubu pridurti, kad man tai atrodė visiškai derama – netgi tam tikras atitaisymas, oficialiai ir išoriškai apibrėžus tai, kas mano atveju galiojo visą laiką. Pasiekiau savo apoteozę. Regis, net senis Kaningemas ir net seržantas Hogas tai pripažino, nes dabar jie su manimi elgėsi stačiokiškai, su kažkokiu niauriu atsainiu dėmesiu, tarsi būtų buvę ne mano įkalintojai, o veikiau globėjai. Buvau tarytum senas ligotas bedantis liūtas. Hogas susikišo rankas į kišenes ir švilpaudamas nuėjo sau. Atsisėdau ant gulto krašto. Slinko laikas. Buvo labai ramu. Senas krienas iš kitos kameros paklausė mano vardo. Neatsakiau jam. Tai ir eik šikt, tarė jis. Užslinko prieblanda. Visada mėgau tą dienos valandą, kai viršun sunkiasi ta švelni muslininė šviesa, tarsi iš pačios žemės, ir visi daiktai tartum susimąsto ir nusigręžia. Buvo beveik tamsu, kai sugrįžo seržantas Hogas ir padavė man apterlintą rašomojo popieriaus lapą. Buvo prisivalgęs bulvių traškučių – užuodžiau iš kvapo. Suglumęs vėpsojau į prastai mašinėle surašytą puslapį. Čia jūsų prisipažinimas, tarė Hogas. Gal pasirašysit? Kaimynas veteranas niūriai sukvaknojo. Apie ką jūs kalbat? – tariau. Čia ne mano žodžiai. Jis gūžtelėjo pečiais ir nusiriaugėjo į kumštį. Kaip sau norit, tarė jis, vis tiek jums užtaisys iki

gyvos galvos. Tada jis apsigręžė ir išėjo. Atsisėdau ir įnikau į šį keistą dokumentą. Oi, gudruolis Kaningemas! Po seno pliko skrabalo kauke darbavosi demoniškas menininkas, kokiu aš pats niekada negalėjau būti, – tiesmukas, bet subtilus, taupaus stiliaus, meno, nuslepiančio meną, meistras. Negalėjau atsigrožėti, kaip jis viską pajungė savo tikslui – rašybos klaidas, nesklandžią sintaksę, netgi pasibaisėtiną spausdinimą. Toks romumas, toks nuolankumas, toks negailestingas ego slopinimas teksto labui. Jis ėmėsi mano pasakojimo su visomis jo – kaip ten pasakė Hazletas? – su visomis jo puošmenomis ir fantazijomis, ir nugenėjo jį iki grynos esmės. Šį mano nusikaltimo aprašymą sunkiai atpažinau, bet patikėjau juo. Jis padarė iš manęs žmogžudį. Būčiau čia pat pasirašęs, bet neturėjau kuo rašyti. Net ėmiau ieškoti savo drabužiuose ko nors aštraus, kokio smeigtuko, kuriuo įsidurčiau ir sukeverzočiau parašą krauju. Bet tiek jau to – mano pritarimo čia ir nereikia. Pagarbiai sulanksčiau lapą keturgubai ir pasikišau po čiužiniu galvūgalyje. Tada nusirengiau, prietemoje atsiguliau nuogas, sunėriau rankas ant krūtinės kaip marmurinis antkapio riteris ir užmerkiau akis. Aš buvau nebe aš. Negaliu paaiškinti, bet tai tiesa. Aš buvau nebe aš.

Pirma nelaisvės naktis buvo nerimastinga. Miegojau protrūkiais, toks ten ir miegas – beviltiškai varčiausi ir slysčiojau tamsios jūros paviršiuje. Po savimi jaučiau gelmes – juodas, bedugnes gelmes. Blogiausia, kaip visuomet, buvo priešaušrio valanda. Ne kartą masturbavausi – atleiskit už šias purvinas smulkmenas – ne dėl malonumo, o tik kad išsekinčiau save. Kokią margą manekenių kompaniją išsikviečiau burtų lazdele prisidėti prie šitų melancholiškų brūžinimų. Buvo čia, žinoma, Dafnė ir Ana Bėrens, linksmai nustebusi ir kiek sukrėsta tų cirkų, kuriuos verčiu ją daryti, taip pat ir vargšė La-

putė, kuri vėl apsiverkė mano glėby, kai aš, tyliai ir vogčia, kaip tikras nedorėlis, spaudžiau ir spaudžiau ją prie durų tuščiame, mėnesienos nušviestame mano vaizduotės kambaryje. Bet buvo ir kitų, kurių nebūčiau tikėjęsis: pavyzdžiui, Medžės dukterėčia – prisimenate Medžės dukterėčią? – ir stambi mergina raudonu kaklu, kurią sekiojau miesto gatvėmis – ar *ją* prisimenate? – ir netgi, atleisk man Viešpatie, mano motina bei arklininkė. O pabaigoje, joms visoms apsilankius ir jau išėjus, man gulint tuščiam kalėjimo lovoje, manyje vėl iškilo, nelyginant slegiančios ir neišvengiamos užduoties pamėklė, to slaptingo tamsaus tarpdurio vaizdas, ir nematoma esatis jame, trokštanti pasirodyti, įsibūti. Gyventi.

Pirmadienio rytas. Et, pirmadienio rytas. Pilkšva šviesa, triukšmas, beprasmiškos, bet privalomos skubos jausmas. Manau, kad į pragarą būsiu priimtas kaip tik pirmadienio rytą. Mane pažadino anksti – policininkas, nešantis dar vieną didelį puodelį arbatos ir kriaukšlę duonos. Buvau užsnūdęs – tarsi spaudžiamas didelio, karšto, susmirdusio gyvūno glėbyje. Iškart susivokiau kur esąs – šios vietos su niekuo nesupainiosi. Policininkas buvo jaunas – didžiulis vaikinas mažyte galva, – kai tik pramerkęs akis į jį pažiūrėjau, atrodė iškilęs virš manęs vos ne iki lubų. Burbtelėjo kažką ir išėjo. Atsisėdau ant lovos krašto ir susiėmiau už galvos. Burna dvokė, maudė akiduobes, o paširdžiuose lyg ir liulėjo. Negi šis šleikštulys liks su manimi visą gyvenimą, pagalvojau. Pro mano narvo grotas įžambiai krito blausi saulės šviesa. Buvo šalta. Apsisiaučiau antklode per pečius ir virpančiais keliais atsitūpiau ant kibiro. Nebūčiau nustebęs, jeigu koridoriuje būtų susirinkusi minia pasijuokti iš manęs. Ir vis galvojau: taip, tatai ir yra, nuo šiol taip ir bus. Pasidarė net saldu iš to siaubo.

Seržantas Kaningemas atėjo išsivesti manęs į pirmą dienos apklausą. Prieš tai kaip išmanydamas nusiprausiau maurinoje kriauklėje kampe. Paklausiau, ar galėčiau pasiskolinti skus-

tuvą. Jis nusijuokė purtydamas galvą nuo tos minties, nuo tokio įžūlumo. Na ir bajeristas pasitaikė, galvojo. Žavėjausi jo gera nuotaika: juk išbuvo čia visą naktį, pamaina baigiasi tik dabar. Šliurinau jam pavymui koridoriumi, suėmęs kelnes, kad nenusmuktų. Kontora buvo kupina kažkokios atšiaurios erzelynės. Taukšėjo rašomosios mašinėlės, adenoidiniais pliūpsniais šniurkščiojo trumpabangiai siųstuvai, pro įvairias duris įeidavo išeidavo žmonės kalbėdami per petį, kiti palinkę prie stalų šūkavo į telefonų ragelius. Man pasirodžius, viskas nuščiuvo – na, ne, ne visai nuščiuvo, bet pritilo. Aišku, buvo pasklidęs garsas. Jie nespoksojo į mane – manau, tai būtų neprofesionaliai atrodę, – bet vis dėlto žvilgsniais užgriebdavo. Mačiau save jų akimis: didelis suglumęs padaras, lyg šokanti meška, kerėplinantis paskui pakaustytus draugiškų Kaningemo batų kulnus. Jis atidarė duris ir mostu nukreipė į pilką kvadratinį kambarį. Čia stovėjo stalas plastikiniu viršumi ir dvi kėdės. Na, tarė, iki pasimatymo, mirktelėjęs patraukė galvą ir trinktelėjo duris. Atsargiai atsisėdau ir paklojau rankas delnais į stalą. Slinko laikas. Buvau nustebęs, kad taip ramiai galiu sėdėti ir laukti. Rodėsi, lyg aš ne visai čia, lyg kažkaip būčiau atitrūkęs nuo savo fizinio kūno. Jausmas kambaryje buvo tarsi kaukolės viduje. Kontoros klegesys sklido kaip iš kitos planetos.

Pirmieji atėjo Barkeris ir Kikhamas. Barkeris šįkart vilkėjo mėlyną kostiumą, sukirptą dideliais plačiais ruožais, tarsi skirtą ne vilkėti, o jame kaupti kokią kolekciją, galbūt dėžučių. Jis buvo įraudusiu veidu ir jau prakaitavo. Kikhamas atėjo su tuo pačiu odiniu švarku ir tamsiais marškiniais, kuriuos vilkėjo vakar – neatrodė, kad būtų iš tų, kurie linkę keisti drabužius. Juos domino, kodėl aš nepasirašiau prisipažinimo. Buvau užmiršęs jį ir palikęs po čiužiniu, bet pasakiau – nežinau kodėl, – kad suplėšiau jį. Dar viena trumpa griausmingos tylos pauzė – jie stovi virš manęs sugniaužę kumščius, sun-

kiai alsuodami pro nosį. Oras raibuliavo užgniaužtu smurtu. Tada jie išžygiavo, ir aš vėl likau vienas. Po jų apsireiškė senyvas žmogelis kavaleristo saržos kostiumu bei dabitiška skrybėliuke ir siauraakis raumeningas jaunuolis – pamanytum, kad suirzęs senesniojo sūnus. Jie sustojo prie pat durų ir ėmė atidžiai mane apžiūrinėti, tarsi matuodami akimis. Tada kriminalistas Sarža žengė priekin, atsisėdo priešais mane, užkėlė koją ant kojos ir nusiėmė skrybėlę, atidengdamas apyplokštę pliką galvą, blizgią ir su keistom duobelėm, tarsi ligoto kūdikio. Jis išsitraukė pypkę ir, oriai krapštinėdamasis, užsidegė ją, tada perkryžiavo kojas, patogiau įsitaisė ir ėmė užuolankomis klausinėti – po kurio laiko susigaudžiau, kad siekia išsiaiškinti, ką aš galiu žinoti apie Čarlį Frenčą ir jo pažįstamuosius. Atsakinėjau kuo apdairiau, nežinodamas, ką gi jie nori suuosti, – įtariu, kad ir jie patys nežinojo. Jiems abiem šypsojausi, rodydamas, koks esu paslaugus, koks sukalbamas. Jaunesnysis, vis dar stovėdamas prie durų, užsirašinėjo. Ar bent vaizdavo rašąs į užrašų knygutę, nes man savaip dingojosi, kad visa tai spektaklis, kuriuo siekiama mane išblaškyti arba įbauginti. Tačiau baigėsi tuo, kad man pasidarė nuobodu – negalėjau rimtai žiūrėti į juos, – susipainiojau ir ėmiau prieštarauti sau. Po kurio laiko jie, regis, taip pat nusivylė ir galiausiai išėjo. Tada įsliūkino mano bičiulis inspektorius Hazletas su savo drovia šypsenėle ir nukreiptu žvilgsniu. Dieve mano, tariau, kas jie tokie? Spec. tarnyba, atsakė jis. Atsisėdo, pažvelgė į grindis, pabarškino pirštais į stalą. Klausykit, tariau, man neramu, mano žmona, aš... Jis nesiklausė, jo tai nedomino. Prabilo apie mano prisipažinimą. Kodėl aš jo nepasirašęs? Kalbėjo ramiai, tarsi šnekėdamas apie orą. Žinot, išvengtumėm nereikalingų rūpesčių, sakė jis. Staiga įsiutau, nežinau, kas man užėjo, trenkiau kumščiu į stalą, pašokau ir užrikau, kad nieko nedarysiu, nieko nepasirašinėsiu, kol negausiu kai kurių atsakymų. Taip ir pasakiau: *kol ne-*

gausiu kai kurių atsakymų! Žinoma, pyktis tuoj pat išgaravo ir aš vėl romiai atsisėdau kramtydamas krumplį. Įaudrintas oras nusistojo. Jūsų žmona, tarė jis tyliai, sėda į lėktuvą – pažvelgė į savo laikrodį – maždaug šiuo metu. Įsmeigiau į jį akis. A, pratariau. Man, žinoma, palengvėjo, bet labai nesistebėjau. Visada žinojau, kad sinjoras – kaipgi jo pavardė – bus tikras džentelmenas ir išleis ją.

Muilšochlanas atvyko vidurdienį, nors buvo toks susiniurkęs, kad, sakytum, ką tik iš lovos. Jis visada taip atrodo – tai dar vienas mielas jo bruožas. Man pirmiausia toptelėjo, kad mudu labai panašaus stoto – aukšti ir apkūnūs, glebni sunkiasvoriai. Stalas tarp mūsų atsirėmus braškėdavo, kėdės po mūsų svariais užpakaliais baugiai kvykčiodavo. Man jis iš karto patiko. Pasakė, kad aš tikriausiai spėlioju, kas jį man pasamdė. Guviai sulinksėjau, nors iš tiesų nieko panašaus man į galvą nebuvo šovę. Tada jis ėmė išsisukinėti ir suburbėjo kažką apie mano motiną, apie tai, kad kažkada praeityje jis jai kažką dirbęs. Tik daug vėliau išsiaiškinau – ir nustebau bei gerokai nusiminiau, – kad iš tikrųjų visa tai suorganizavo Čarlis Frenčas: tą sekmadienio vakarą paskambino mano motinai, pranešė apie mano areštą ir liepė tuoj pat susisiekti su jo geru draugu, garsiuoju advokatu Muilšochlanu Mak-Gila Guna. Būtent Čarlzas mokėjo ir tebemoka Makui nemenkus pinigus. Jis perveda juos per banką, ir mano motina, o dabar jau, matyt, ta arklininkė, siunčia juos lyg iš paties Kūlgreindžo. (Atleisk, kad šį triuką nuslėpiau nuo tavęs, Makai, bet taip norėjo Čarlis.) Jūs ten kažkaip prisipažinot, sakė Muilšochlanas, ar tiesa? Papasakojau jam apie žavų Kaningemo dokumentą. Tikriausiai pasakodamas įsiaudrinau, nes jo kakta aptemo, jis užsimerkė už savo pusakinių tarsi iš skausmo ir iškėlė ranką tildydamas mane. Jūs nieko nepasirašysit, tarė

jis, nieko – jūs ką, išprotėjot? Panarinau galvą. Bet aš kaltas, tyliai pratariau, aš tikrai kaltas. Jis apsimetė neišgirdęs. Klausykit, tarė, klausykit. Jūs nieko nepasirašysit, nieko nesakysit, nieko nedarysit. Jūs pareikšite, kad esat nekaltas. Aš žiojausi protestuoti, bet jis nesileido pertraukiamas. Pareikšite esąs nekaltas, sakė jis, o kai aš nuspręsiu, kad atėjo tinkamas momentas, pakeisite savo pareiškimą ir prisipažinsite kaltas dėl netyčinio nužudymo. Ar suprantat? Jis šaltai žvelgė į mane per akinių viršų. Papurčiau galvą. Bet argi taip teisinga? – tariau. Jis sukikeno. Teisinga! – ironiškai tarstelėjo, bet nepridūrė: gražu iš jūsų girdėti. Minutėlę tylėjome. Man skrandyje suzvimbė. Pajutau podraug pykinimą ir alkį. Beje, tariau, ar jūs kalbėjot su mano motina, ar ji aplankys mane? Apsimetė negirdįs. Susidėjo savo popierius, nusiėmė akinius ir sumygo viršunosę. Gal aš ko nors norįs? Dabar jau buvo mano eilė sukrizenti. Aš noriu paklausti, ar man imtis žygių, kad jums ką nors duotų, tarė sausu priekaištingu tonu. Skustuvą, tariau, ir galėtų grąžinti man diržą – kartis neketinu. Jis pakilo eiti. Staiga man panūdo sulaikyti jį. Ačiū jums, tariau taip karštai, kad jis apmirė ir įsispitrėjo į mane. Žinot, aš norėjau ją nužudyti, tariau, neturiu jokio pasiaiškinimo ir jokio pasiteisinimo. Jis tik atsiduso.

Popiet mane atvežė į teismą. Lydėjo inspektorius Hazletas ir du uniformuoti policininkai. Ranka, kurią prasidrėskiau į rožės krūmą, ėmė pūliuoti. Oi, Frederikai, tave pakirto negalia. Tas mano pirmas atvykimas skendi keistoje atminties migloje. Tikėjausi išvysti įspūdingą teismo salę, kaip nedidelę bažnyčią, su ąžuoliniais klauptais, raižytomis lubomis ir iškilminga solidžia atmosfera, tad nusivyliau, kai paaiškėjo, kad tai veikiau panašu į apšepusį kabinetą – tokią skylę, kurioje nekompetentingi tarnautojai išdavinėja neaiškius leidimus.

Mane įvedus, prasidėjo kažkoks erzinantis sujudimas, kurį palaikiau bendru pasiruošimu, bet iš tikrųjų, kaip su nuostaba patyriau, tai ir buvo pats teismo posėdis. Vargu ar truko ilgiau kaip vieną kitą minutę. Teisėjas, vilkintis įprastą solidų kostiumą, buvo linksmas dėdulė su žandenomis ir raudona nosimi. Matyt, garsėjo kaip pokštininkas, nes kai suspindakiavo į mane ir tarė: a, ponas Montgomeris, – visi tiesiog virto iš juoko. Mandagiai nusišypsojau, parodydamas jam, kad nepykstu traukiamas per dantį, nors ir nesuprasdamas humoro. Policininkas bakstelėjo man į nugarą, aš atsistojau, atsisėdau, vėl atsistojau, ir jau buvo po viskam. Nustebęs apsidairiau. Apėmė jausmas, kad kažką praleidau. Muilšochlanas prašė paleisti už užstatą. Teisėjas Fildingas švelniai pakraipė galvą, tarsi priekaištaudamas stačiokiškam vaikui. Ė, ne, tarė jis, aš manyčiau, kad negalima, pone. Tai sukėlė dar vieną linksmybės bangą. Ką gi, džiaugiuosi, kad jie visi taip pasismagino. Policininkas man už nugaros kažką sakė, bet aš negalėjau susitelkti, nes krūtinę sukaustė siaubingas tuštumos pojūtis, ir suvokiau, kad tuoj pravirksiu. Pasijutau kaip vaikas arba kaip galudienis senis. Muilšochlanas palietė man ranką. Bejėgiškai nusigręžiau. Eime, tarė policininkas visai nepiktai, ir aš nudvoklinau jam iš paskos. Viskas plaukė. Už manęs ėjo Hazletas – jį jau pažindavau iš eisenos. Gatvėje buvo susirinkę žioplių. Iš kur jie žino, kas aš esu, kuriame teisme būsiu, kuriuo metu pasirodysiu? Užmatę mane, jie suriko, pasklido ūbaujantis pasibaisėjimo ir prakeiksmo kauksmas, kad man net oda pašiurpo. Buvau toks sutrikęs ir išsigandęs, kad užsimiršau ir pamojavau – ėmiau ir pamojavau jiems! Dievažin, kas man užėjo. Matyt, tariausi, kad tai maldymo gestas, paklūstančio ir pasitraukiančio žvėries ženklas. Tai, žinoma, tik pakurstė jų įniršį. Jie grūmojo kumščiais, stūgavo. Vienas kitas, atrodė, tuoj atitrūks nuo visų ir mesis ant manęs. Viena moteris spjovė ir pavadino mane šlykščiu išga-

ma. O aš tik stovėjau linkčiodamas ir mojuodamas, kaip mechaninis manekenas, su veide įsirėžusiu baugesio vypsniu. Ir tada pirmą kartą suvokiau, kad nužudžiau *vieną iš jų*. Man būnant viduje, lijo, o dabar vėl švietė saulė. Prisimenu, kaip žėrėjo šlapias kelias, virš stogų slinko slėptis debesis, ir aplink įtūžusią minią suko lankstą šuo su nerimu akyse. Matot, vis tie atsitiktiniai dalykai, smulkmenos. Tada ant manęs užmetė apklotą, įstūmė stačia galva į policijos automobilį, ir mes nurūkome, sucypus padangoms. Yyy-ūūū, yyy-ūūū. Kaitrioje vilnonėje tamsoje išsiverkiau iš širdies.

Kalėjimas. Šita skylė. Ją jau aprašiau.

Pirmoji mano lankytoja buvo netikėta. Kai pasakė, kad moteris, tikėjausi Dafnės, tiesiai iš oro uosto, ar bent motinos, ir, atėjęs į lankytojų kambarį, iš pradžių nepažinau jos. Atrodė jaunesnė nei kada nors anksčiau, su savo apdribusiu megztiniu, klostytu sijonu ir šiltais batais. Savo nebrandžia, blyškiai strazdanota išvaizda buvo panaši į moksleivę, į klasės vėplą, kuri internate verkia naktimis ir yra pamišusi dėl ponių. Tik puikūs ugniaspalviai plaukai skelbė, kad ji moteris. Džene! – tariau aš, ir ji nuraudo. Suėmiau jos rankas. Absurdiškai džiaugiausi ją matydamas. Tada nežinojau, kad ji greitai taps mano uzurpuotoja. Iš tikrųjų tai Džoana, sumurmėjo jinai ir prikando lūpą. Susigėdęs nusijuokiau. Džoana, tariau, žinoma, atleisk, aš čia dabar toks sutrikęs. Atsisėdome. Aš tiesiog švytėte švytėjau. Jaučiausi nerūpestingai, kone vėjavaikiškai. Tarytum pats būčiau lankytojas – senbernis šeimos draugas, lankantis vargšę vištelę mokyklos atvirų durų dieną. Ji atvežė mano krepšį iš Kūlgreindžo. Keistai jis man atrodė, pažįstamas ir vis dėlto svetimas, tarsi po to, kai paskutinįkart jį

mačiau, būtų leidęsis į didžiausią, permainančią kelionę – į kitą planetą, kitą galaktiką. Pasiteiravau apie motiną. Laikiausi takto ir nepaklausiau, kodėl ji pati neatvyko. Perduok jai, kad aš apgailestauju, tariau. Tai skambėjo komiškai, tarsi būčiau atsiprašinėjęs už tai, kad neatėjau į sutartą susitikimą, ir mudu vogčia nukreipėme akis į šalį ir kurį laiką nejaukiai tylėjome. Aš jau turiu čia pravardę, pasakiau, mane vadina, žinoma, Mončiu. Ji nusišypsojo, ir man tai patiko. Kai šypsosi šitaip prikąsdama lūpą, būna ypač panaši į vaiką. Negaliu patikėti, kad ji intrigantė. Įtariu, kad, perskaičius testamentą, ji nustebo ne mažiau už mane. Sunkiai įsivaizduoju ją kaip Kūlgreindžo šeimininkę. Galbūt motina to ir siekė – po *jos* tegu tvanas. Oi, tai neverta manęs – tas mano surimtėjimas. Juk nejaučiu jai neapykantos už tai, kad man nieko nepaliko. Manau, kad ji savaip mėgino pamokyti mane, priversti mane atidžiau įsižiūrėti, skirti žmonėms daugiau dėmesio, tokiems kaip ši nevikri vargo pelytė su savo strazdanomis, drovia šypsena ir beveik nematomais antakiais. Prisimenu, ką dar tik vakar man pro ašaras sakė Dafnė – tai įstrigo mano sąmonėje kaip dyglys: *Tu nieko apie mus nežinojai, ničnieko!* Ji, žinoma, teisi. Ji kalbėjo apie Ameriką, apie save ir Aną Bėrens, apie tuos visus dalykus, bet ši tiesa bendresnė – aš nieko nežinau. Bet vis dėlto stengiuosi. Stebiu, klausausi, mąstau. Kartkarčiais man pasitaiko užmesti akį į tai, kas atrodo kaip naujas pasaulis, kuris tačiau, kaip suvokiu, egzistavo visą laiką, mano nepastebimas. Šiuose tyrinėjimuose vertingas vedlys yra mano draugas Bilis. Aš juk nesu minėjęs Bilio? Jis prisirišo prie manęs iš pat pradžių – manyčiau, yra truputį įsimylėjęs mane. Jam devyniolika – raumenys, juodi nublizginti plaukai, dailios žudiko rankos, kaip ir mano. Mano ir jo teismas prasidės tą pačią dieną – jis tai laiko geru ženklu. Jis kaltinamas nužudymu ir keliais išžaginimais. Tvirtina esąs nekaltas, bet negali užgniaužti kaltos šypsenėlės. Manau, jis slapta di-

džiuojasi savo nusikaltimais. O vis dėlto iš jo švyti kažkoks nekaltumas, tarsi viduje glūdėtų kas nors, kokia nors maža brangi dalelė, kurios niekas negali sutepti. Žvelgdamas į Bilį beveik galiu patikėti sielos egzistavimu. Areštinėje jis buvodavo nuo pat vaikystės ir yra tikras kalėjimo išminties lobynas. Pasakoja man apie įvairius išradingus narkotikų perdavimo metodus. Pavyzdžiui, kai dar nebuvo stiklo pertvarų, žmonos ir draugės burnoje paslėpdavo celofaninius heroino pakučius, kurie būdavo perduodami per užsitęsiančius bučinius, praryjami ir vėliau išvietėse išvemiami. Labai susižavėjau šiuo sumanymu, buvau didžiai sujaudintas. Koks troškimas, kokia aistra, koks pasiaukojimas ir narsa – kada gi aš ką nors panašaus patyriau?

Ką aš sakiau? Labai jau klaidžioja mintys. Čia mums visiems taip darosi. Tai kaip apsauginė reakcija – tas įsėlinantis išsiblaškymas, stingulys, visada leidžiantis mums tuoj pat, bet kur, bet kuriuo metu trumpai giliai įmigti.

Džoana. Ji atėjo aplankyti manęs, atnešė mano krepšį. Džiaugiausi jį atgavęs. Beveik viską, kas jame buvo, kalėjimo valdžia konfiskavo, bet paliko keletą marškinių, muilo gabalą – aromatizuotas jo kvapas man trenkė per galvą, – batų porą, knygas. Priglėbiau prie širdies šiuos daiktus, šias relikvijas, ir sielvartavau dėl mirusios praeities.

Tačiau sielvartas – būtent toks sielvartas – čia didžiai pavojingas. Jis išsunkia valią. Tie, kurie jam pasiduoda, pasidaro bejėgiai, juos apima sekinanti letargija. Jie būna kaip gedėtojai, kuriems gedulo laikotarpis niekaip nepasibaigia. Pamačiau šį pavojų ir pasiryžau jo išvengti. Dirbsiu čia, studijuosiu. Tema tiesiog pati pasipiršo. Dafnė paprašyta atnešė didelių storų knygų apie olandų tapybą – ne tik istoriją, bet ir techniką, meistrų paslaptis. Studijavau dažų trynimo metodų, aliejų ir dažų prekybos, Flamandijos linų pramonės aprašymus. Skaičiau tapytojų ir jų globėjų biografijas. Tapau šio-

kiu tokiu septynioliktojo amžiaus Olandijos respublikos žinovu. Bet galiausiai kas iš to: visas šis mokytumas, ši informacija tiesiog kaupėsi ir akmenėjo, lyg nuskendusį laivą inkrustuojantys koralai. Kaip nuogi faktai gali prilygti tam stulbinančiam pažinimui, plykstelėjusiam į mane, kai stovėjau ir spoksojau į paveikslą, pavirtusį ant šono griovyje, kur tada jį numečiau? Su tokiu pažinimu, su tokiu žinojimu nebūčiau galėjęs susigyventi. Žiūriu į reprodukciją, prismeigtą virš manęs prie sienos, bet kažkas joje negyva. Kažkas negyva.

Apimtas tos pačios uolaus tyrinėjimo dvasios kalėjimo bibliotekoje ilgas valandas kiūtodavau su laikraščių komplektais. Perskaičiau kiekvieną žodį, skirtą mano bylai, skaičiau juos daug kartų, gromuliavau ir gromuliavau, kol mano sąmonėje jie virto beskone koše. Sužinojau apie Džozės vaikystę, jos mokyklos dienas – apgailėtinai trumpas, – apie jos šeimą ir drauges. Kaimynai apie ją atsiliepė gerai. Buvo rami mergaitė. Kartą vos neištekėjo, bet kažkas neišdegė, jaunikis išvyko į Angliją ir negrįžo. Iš pradžių ji dirbo pardavėja savo gyvenvietėje. Paskui, prieš Vaitvoterį, kurį laiką gyveno Dubline, kur „Pietų žvaigždės“ viešbutyje buvo kambarinė. „Pietų žvaigždėje“ – Dieve mano, juk būdamas pas Čarlį galėjau ten pasirodyti, galėjau apsistoti kambaryje ir miegoti lovoje, kurią jinai kadaise klojo! Nusijuokiau iš savęs. Ką gi būčiau patyręs? Man jos tenai nebūtų buvę nė kiek daugiau kaip laikraščių straipsniuose, ne daugiau kaip tą dieną, kai atsigręžiau ir pamačiau ją pirmą kartą, stovinčią atvirame tarpduryje, vasaros žydrynės ir aukso fone, ir ne daugiau kaip tada, kai ji gūžėsi automobilyje, o aš vis talžiau ją ir jos kraujas aptaškė langą. Manding, tai ir yra blogiausia, esminė nuodėmė, už kurią nebus atleista, – tai, kad aš jos neįsivaizdavau reikiamai ryškiai, tarsi neleidau jai ten pakankamai būti, tarsi neleidau gyventi. Taip, tas vaizduotės stygius yra mano tikrasis nusikaltimas – iš jo ir kiti nusikaltimai. Tam policininkui pa-

sakiau tiesą: nužudžiau ją todėl, kad galėjau nužudyti, o galėjau nužudyti todėl, kad ji nebuvo gyva. O dabar mano užduotis – sugrąžinti ją į gyvenimą. Nesu tikras, ką tai reiškia, bet tai smogia į mane neišvengiamo imperatyvo jėga. Ko man imtis, kad sukelčiau šį gimdymo aktą? Gal turiu įsivaizduoti ją nuo pat pradžių, nuo kūdikystės? Mane tai glumina ir gerokai baugina, bet vis dėlto kažkas manyje bruzda, ir esu keistai įsiaudrinęs. Tarytum įgijau daugiau svorio ir tankio. Jaučiuosi linksmas ir kartu nuostabiai rimtas. Esu kupinas galimybių. Gyvenu už du.

Aš apsisprendžiau ir nesileisiu perkalbamas: prisipažinsiu kaltas dėl tyčinio nužudymo. Manau, kad taip reikia. Dafnė, kai jai pasakiau, bemat puolė į ašaras. Buvau apstulbęs – apstulbęs ir pakraupęs. O kaip *aš*, šaukė, o kaip vaikas?! Kuo ramiau pasakiau, jog man atrodo, kad aš jau sugrioviau jų gyvenimą ir kad dabar geriausia bus man kuo ilgiau – net ir visą laiką – laikytis nuošaly, kad ji turėtų galimybę pradėti iš naujo. Ko gero, tai buvo netaktas. Ji tik verkė ir verkė, sėdėdama kretančiais pečiais ten už stiklo, kumštyje gniauždama sumirkusią popierinę nosinaitę. Tada viskas prasiveržė – nirtulys ir gėda, – per jos kūkčiojimus pusės nesupratau. Ji sugrįžo į tolimas dienas. Ką aš padariau ir ko nepadariau. Kaip mažai aš težinojau, kaip mažai tesupratau. Sėdėjau ir spoksojau į ją paklaikęs, išsižiojęs. Negalėjau žodžio pratarti. Kaip galėjo būti, kad visą tą laiką aš taip klaidingai ją įsivaizdavau? Kaip aš nemačiau, kad už santūrumo šydo kunkuliavo visa ta aistra, tas skausmas? Pagalvojau apie užeigą, kurią praėjau vakare per vieną iš savo vėlyvų klajonių po miestą paskutinę savaitę prieš suėmimą. Ji buvo – nežinau – Stouni Bateryje ar kur panašiai, darbininkų užeiga su langus dengiančiu apsauginiu plieno tinkleliu ir senomis vėmalų dėmė-

mis prie durų. Man einant pro šalį, išsvirduliavo girtuoklis, ir sekundę prieš užsiveriant durims dirstelėjau į vidų. Nestabtelėjęs ėjau toliau, nešdamasis tą vaizdą galvoje. Tai buvo panašu į kokią Jano Steno sceną: padūmavusi šviesa, krūva įraudusių gėrėjų, barą parėmę seniai, stora dainininkė, pražiojusi burną, pilną aplaužytų dantų. Mane lėtai užliejo kažkokia nuostaba, lyg ir suglumimas bei širdgėla, kad aš jaučiuosi visai atitvertas nuo to paprasto, bjauraus, ūžaujančio pasaulio. Šitaip, regis, ir gyvenimą praleidau – eidamas pro atvirus, triukšmingus tarpdurius ir nudūlindamas tolyn į tamsą... O vis dėlto būna akimirkų, leidžiančių man manyti, kad nesu visai pražuvęs. Štai aną dieną mane vežė į dar vieną apklausą, policijos furgonėlyje sėdėjau kartu su nukaršusiu prasilakėliu, sulaikytu išvakarėse, pasak jo paties, už tai, kad nužudė draugą. Negalėjau įsivaizduoti, kad jis turėtų draugą ir juolab nužudytų jį. Mums riedant, jis įsišnekėjo kaip reikiant, nors daugiausia tik vogravo. Viena jo akis buvo pasruvusi krauju, o ant burnos žiojėjo kiauražaizdė. Žiūrėjau pro grotuotą langą į praslenkančias gatves, iš paskutiniųjų stengdamasis nekreipti į jį dėmesio. Paskui, per staigų posūkį, jis virto nuo savo sėdynės ant manęs, ir tik susigriebiau laikąs tą seną galviją glėby. Dvokė, žinoma, baisingai, o jo skarmalai palietus buvo kažkokie glitūs, kad net sukandau dantis, bet vis dėlto laikiau jį ir neleidau nusiristi ant grindų, ir netgi – na, jau, aišku, prikuriu – regis, akimirką priglaudžiau jį prie savęs, rodydamas – nežinau – užuojautą, bičiuliškumą, solidarumą, ką nors tokio. Taip, dabar aš esu tyrinėtojas, nuo skęstančio laivo pirmagalio užmatęs naują žemyną. Ir nesupraskit manęs klaidingai – aš neįsivaizduoju nė sekundės, kad tokie epizodai, tokie proveržiai į naująjį pasaulį bent per nago juodymą sumažins mano kaltę. Bet gal jie ką nors reiškia ateičiai.

Gal tą paskutinę pastraipą sunaikinti? Ne, koks čia skirtumas, tebūnie.

Dafnė atnešė man vieną Vano piešinį. Prismeigiau čia jį prie sienos. Tai mano portretas, pasak jos. Viena didžiulė šleiva koja, pirštai kaip dešrelės, keistai rami kiklopiška akis. Kai pagalvoju – tikrai esama panašumo. Be to, ji atnešė stulbinančią naujieną. Džoana pakvietė ją su vaiku apsigyventi Kūlgreindže. Jos ketina kartu šeimininkauti – mano žmona ir arklininkė. (Kaip keistai dailiai viskas ima dėliotis į pabaigos vaizdą!) Nepasakyčiau, kad esu nepatenkintas, ir tai mane stebina. Matyt, ir man ten teks gyventi, kai išeisiu. O, įsivaizduoju ten save – su auliniais batais ir skrybėle, mėžiantį arklides. Bet nieko nesakiau. Vargšė Dafnė, jeigu tik... o, taip, jeigu tik.

Muilšochlanas pasibaisėjo, kai pasakiau jam apie savo sprendimą. Nesirūpinkit, tariau, aš prisipažinsiu kaltas, bet man nereikia jokių nuolaidų. Jis negalėjo suprasti, o aš neturėjau ūpo jam aiškinti. Aš taip noriu, ir viskas. Privalau tai padaryti. Apolono laivas išplaukė į Delą, laivagalis papuoštas laurais, ir aš turiu atbūti savo bausmę. Beje, Makai, tariau, Čarliui Frenčui aš skolingas lėkštę. Jis nesuprato pokšto, bet vis tiek nusišypsojo. Žinot, ji dar nebuvo mirusi, kai ją palikau. Pritrūko man vyriškumo ją pribaigti. Šuniui šią paslaugą būčiau padaręs. (Tai tiesa – kada gi baigsis mano išpažinimai?) Jis linktelėjo, stengdamasis neparodyti pasišlykštėjimo, o gal tiesiog slėpė šoką. Ištvermingi žmonės, tarė jis, – jie lengvai nemiršta. Tada susišlavė popierius ir pakilo eiti. Mudu paspaudėme vienas kitam rankas. Atrodė, kad situacija prašo tokio formalumo.

A, beje, dėl sąmokslo – beveik išėjo iš galvos. Čarlis Frenčas pigiai nusipirko paveikslus iš mano motinos ir brangiai pardavė juos Pupkui Bėrensui, paskui pigiai nupirko juos iš Pupkaus ir perpardavė Maksui Molino. Kažkas tokio. Argi tai svarbu? Tamsūs darbeliai, tamsūs darbeliai. Gana.

Slenka laikas. Aš ėdu laiką. Įsivaizduoju save kaip vikšrą, ramiai ir metodiškai dorojantį ateitį – tai, ką išorės pasaulis vadina ateitimi. Turiu būti apdairus, kad nepasiduočiau nevilčiai – tai abulijai, kuri visada kelia grėsmę viskam, ką mėginau daryti. Taip ilgai žvelgiau į prarają, jog kartais man regis, kad praraja žvelgia į mane. Man būna gerų dienų ir blogų. Galvoju apie pabaisas, į kurių pusę mane įstūmė mano nusikaltimas, žudikus, kankintojus, šlykščius žvėriūkščius, kurie stovi sau ir žiūri, kaip tai atsitinka, ir galvoju, ar ne geriau būtų tiesiog liautis. Bet aš turiu savo užduotį, savo bausmę. Šiandien dirbtuvėse užuodžiau Džozės kvapą – silpną, aitrų, metalinį, neabejotiną. Tai metalo blizgiklio kvapas – tądien ji tikriausiai šveitė sidabrą. Buvau toks laimingas nustatęs jį. Atrodė, kad viskas įmanoma. Netgi atrodė, kad vieną dieną pabudęs galiu išvysti, kaip iš to aptemusio kambario į tą tarpdurį, kuris dabar man visada galvoje, ateina vaikas, mergaitė – ta, kurią iškart pažinsiu, be mažiausio abejonės šešėlio.

Pavasaris. Netgi čia mes jaučiame jį – oro pagyvėjimą. Lange laikau keletą augalų – mėgstu stebėti, kaip jie minta šviesa. Teismas numatytas kitą mėnesį. Jis neužtruks. Laikraščiai bus nusivylę. Turėjau mintį paskelbti šitą visą savo liudijimą. Bet ne. Paprašiau inspektoriaus Hazleto, kad pridėtų jį prie mano bylos, kartu su kitomis, oficialiomis fikcijomis. Šiandien jis aplankė mane kameroje. Paėmė tuos lapus, pasvarstė rankoje. Tai turėjo būti mano gynyba, tariau. Jis gaižiai dėbtelėjo į mane. Ar pridūrėt visą tą velniavą, paklausė, – save kaip mokslininką, kaip Bėrens pažįstamą, neatiduotą skolą? Nusišypsojau. Tai mano pasakojimas, tariau, ir aš jo laikausi. Jis nusijuokė. Na jau, Fredi, tarė, kiekgi čia yra tiesos? Jis pirmą kartą kreipėsi į mane vardu. Tiesos, inspektoriau? – paklausiau. Viskas tiesa. Niekas. Tik ta gėda.

Serija „Garsiausios XX a. pabaigos knygos“

- ✓ Peter Høeg „Panelės Smilos sniego jausmas“
- ✓ Jostein Gaarder „Sofijos pasaulis“
- ✓ Kerstin Ekman „Įvykiai prie vandenų“
- ✓ Umberto Eco „Fuko švytuoklė“
- ✓ Michael Ondaatje „Anglas ligonis“
- ✓ Einar Már Guðmundsson „Visatos angelai“
- ✓ Robert Schneider „Miego brolis“
- ✓ Andréï Makine „Prancūziškas testamentas“
- ✓ Peter Høeg „Moteris ir beždžionė“
- ✓ Milan Kundera „Nemirtingumas“
- ✓ Nino Ricci „Šventųjų gyvenimai“
- ✓ Thomas Brussig „Herojai kaip ir mes“
- ✓ Andrzej Zaniewski „Žiurkinas“
- ✓ Gabriel García Márquez „Apie meilę ir kitus demonus“
- ✓ Michael Larsen „Netikrumas“
- ✓ Alessandro Baricco „Šilkas“
- ✓ Viktor Pelevin „Čiapajevas ir Pustota“
- ✓ Irvine Welsh „Traukinių žymėjimas“ (Trainspotting)
- ✓ Ute Ehrhardt „Geroms mergaitėms dangus, blogoms – viskas“
- ✓ Susanna Tamaro „Eik kur liepia širdis“
- ✓ Umberto Eco „Vakarykštės dienos sala“
- ✓ E. Annie Proulx „Akordeono nusikaltimai“
- ✓ Elfriede Jelinek „Geidulys“
- ✓ Zyranna Zateli „Grįžtantys su vilkų šviesa“
- ✓ Svava Jakobsdóttir „Gunlodos saga“
- ✓ Agneta Pleijel „Žiema Stokholme“
- ✓ Lydie Salvayre „Šmėklų draugija“
- ✓ Ute Ehrhardt „Kaip tapti bloga mergaite“
- ✓ Carl-Johan Vallgren „Lošėjo Rubašovo dokumentai“
- ✓ Michael Larsen „Gyvatė Sidnėjuje“
- ✓ Alina Fernández „Alina“
- ✓ Margaret Atwood „Greis“
- ✓ Ingrid Noll „Šaltas vakaro dvelksmas“

✓ Eva Wlodarek „Neliksiu nepastebėta“
✓ Catherine Clément „Teo kelionė“
✓ Connie Palmen „Dėsniai“
✓ Robert Schneider „Oreigė“
✓ Nikolaus Piper „Feliksas finansininkas“
✓ Lennart Hagerfors „Svajonė apie Ngongą“
✓ Arto Paasilinna „Zuikio metai“
✓ Judith Krantz „Tesės Kent brangenybės“
✓ Elizabeth Wurtzel „Prozaco karta“
✓ Marie-Claire Blais „Geismai“
✓ Ian McEwan „Amsterdamas“
✓ Ragnhild N. Grødal „Grobuonis!“
✓ Zoë Jenny „Žiedadulkių kambarys“
✓ Denis Guedj „Papūgos teorema“
✓ John O'Donohue „Anam ċara. Keltų pasaulio dvasinė išmintis“
✓ Jean-Pierre Vernant „Pasaulis, dievai, žmonės. Mitų interpretacijos“
✓ Philippe Delerm „Pirmas gurkšnis alaus ir kiti maži malonumai“
✓ Chuck Palahniuk „Kovos klubas“
✓ Carl Sagan „Demonų apsėstas pasaulis“
✓ Alessandro Baricco „Jūra vandenynas“
✓ Milan Kundera „Atsisveikinimo valsas“
✓ Umberto Eco „Rožės vardas“
✓ John Banville „Parodymų knyga“

Michal Viewegh „Merginų auklėjimas Čekijoje“
Pentii Lempiäinen „Skaičių simbolika“
Umberto Eco „Baudolinas“
Karl Ove Knausgård „Anapus pasaulio“
Milan Kundera „Gyvenimas yra kitur“
Finn Skårderud „Nerimas“

Banville, John

Ba392 Parodymų knyga : romanas / John Banville ; iš anglų kalbos vertė Laimantas Jonušys. – Vilnius : Tyto alba, 2001. – 204[4] p. (Garsiausios XX a. pabaigos knygos)

ISBN 9986-16-209-2

Airių rašytojui J. Banville'ui pasaulinį garsą pelnęs romanas „Parodymų knyga" (1989) populiarus ne tik dėl tematikos (intelektualaus žmogžudžio išpažintis), bet ir dėl rafinuoto, savito stiliaus. Romano įvykiai perteikiami su trilerio elementais, pasakojimas kupinas egzistencinių „būvio šioje žemėje" įžvalgų. „Parodymų knyga" dažnai lyginama su V. Nabokovo „Lolita" ir F. Dostojevskio kūriniais.

UDK 820(417)-3

John BANVILLE

PARODYMŲ KNYGA
Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Laimantas Jonušys*

Fotografas *Gintaras Janavičius*

Viršelio dailininkai *Daumantas Každailis, Ilona Kukenytė*

SL 1686. 2001 06 14. 9,05 leidyb. apsk. l. Užsakymas 598
Išleido „Tyto alba", J. Jasinskio 10, 2600 Vilnius
Spausdino AB „Standartų spaustuvė", S. Dariaus ir S. Girėno 39, 2038 Vilnius

„Manau, kad širdies gilumoje geidžiau būti pastatytas priešais prisiekusiuosius ir priverstas atskleisti visas savo bjaurias paslaptėles. Taip, būti susektam, ūmai užkluptam, sumuštam, nurengtam ir išvestam prieš staugiančią minią, – tai buvo mano giliausias, aistringiausias troškimas.“

Johnas Banville‘as (g. 1945) – vienas žymiausių šiuolaikinių Airijos rašytojų. Išgarsėjo istoriniais romanais apie mokslininkus: „Daktaras Kopernikas“ (1976), „Kepleris“ (1981), „Newtono laiškas“ (1982). Šiems romanams, kaip ir visai kūrybai, būdinga ne tiek faktografija kiek subtilus atmosferos ir nuotaikų, vidinio dramatizmo perteikimas įtampos kupinu, gyvybingu, niuansuotu stiliumi. Pasaulinį garsą Banville‘ui pelnė romanas „Parodymų knyga“ (1989). Pasak žinomo amerikiečių rašytojo Dono DeLillo, tai „iškilus literatūros kūrinys, kuriame kiekviena grakšti akimirka tyliai sprogsta, atskleisdama viduje glūdintį žudikišką tviskesį“. Ne tik dėl savo tematikos – intelektualaus žmogžudžio išpažintis, – bet ir dėl rafinuoto stiliaus šis romanas kartais lyginamas su Vladimiro Nabokovo „Lolita“. Aikštingo charakterio dailės gerbėjas per savo atsainų švaistūnišką gyvenimo būdą lemtingai suklumpa: norėdamas grąžinti šeimą žlugdančią skolą, iš privačios galerijos vagia paveikslą ir žiauriai nužudo pasipainiojusią tarnaitę, – visa tai aprašyta su trilerio elementais, o moralinis matmuo primena dostojevskiškus rūpesčius. Be to, pasakojimas kupinas universalių egzistencinių „būvio šioje žemėje“ įžvalgų.

ISBN 9986-16-209-2

TYTO ALBA